

Ediția a III-a

Marketingul și educația în muzee

Complexul Național Muzeal ASTRA

Marketingul
și
educația în muzee

Consiliul Județean Sibiu
Complexul Național Muzeal ASTRA

Marketingul și educația în muzee

ediția a III-a

Coordonatori: dr. Ovidiu BARON, drd. Lucian Nicolae ROBU

Lucrările Sesiunii de comunicări *Marketingul și educația în muzee*
Sibiu, 4 - 5 octombrie 2012
Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA

Editura „ASTRA Museum”
Sibiu, 2012

Coordonatori volum: dr. Ovidiu BARON, drd. Lucian Nicolae ROBU

Texte: Participanții la ediția a III-a

a Sesiunii de comunicări *Marketingul și educația în muze*

DTP: Liliana OPRESCU

Corectură: Mirela CREȚU, Lucian Nicolae ROBU, Delia VOINA

Fotografie copertă: Adela ALBU - *Noaptea Muzeelor. Morile de vânt*

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine
în întregime autorilor.

© 2012, Toate drepturile sunt rezervate autorilor.

SECȚIUNEA MARKETING CULTURAL ÎN MUZEE

Ovidiu DANEȘ

Obiectul muzeificat, între strategii de marketing și cercetare aplicată | 8

Valer RUS

Voluntari pentru muzee brașovene. Etapa pregătirii și formării beneficiarilor din proiect | 20

Diana Alexandra ION

Campania redeschiderii Muzeului Antipa | 26

Irina-Eliza PENCIU

ANIMĂ ASTRA! - Marketingul și Tradiția | 29

SECȚIUNEA EDUCAȚIE MUZEALĂ

Andrea DEÁK, Cristina Ioana FELEA

Proiectul cultural de pedagogie muzeală „Împreună prin labirintul preistoric” | 37

Camelia POPESCU

Patrimoniul și educația în aer liber | 47

Ciprian CRIȘAN

Proiectul -Constelații Românești Tradiționale. Expoziție digitală multimedia | 56

Emanuela Cristina STANA

Obiceiuri și tradiții dâmbovițene | 65

Ana-Maria MESAROȘ, Gabriela CUZEPAN, Ioan TĂUȘAN

Proiectul educațional - Detectiv în Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu, Muzeul Național Brukenthal | 72

Iuliana Mariana GRUMĂZESCU, Mariana SOARE

Educație la Muzeul Național al Satului din București. Programul de pedagogie muzeală 2012. Studiu de caz – „Lumea în care trăim” | 82

Brîndușa ILIE

Poartă către Japonia - introducere în cultura japoneză | 85

Ioan POPA

Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor” | 89

Ioana PUȘCAȘ, Sonia ZAVRAGIU

Lección de istorie la muzeu. Exemple de bună practică | 99

- Dan BUZEA, Corneliu BELDIMAN, Diana-Maria SZTANCS,
Adela KOVACS, Alexandra CÎRLĂNESCU, Bjorn BRIEWIG,
Roxana MUNTEANU, Daniel GARVĂN, Stănică PANDREA
*„Cronos” - Experimental archaeological camp from Păuleni-Ciuc – Dâmbul
Cetății, Harghita County, 9th-16th of July 2012 | 104*
- Cătălin, LAZĂR
*Peisajul cultural sibian văzut de tinerii săi locuitori. Expoziție-concurs de fotografie
organizată de către Școala Gimnazială nr. 1, Sibiu și Direcția Județeană pentru
Cultură și Patrimoniul Național Sibiu | 115*
- Lucica MARINESCU
Expozițiile pentru copii - formă de expresie a educației în muzeu | 120
- Marius CORNEA
*Dacă este marți, este ... Alzheimer! Program de educație muzeală pentru beneficiarii
Centrului de Zi Alzheimer în Muzeul de Artă Timișoara | 127*
- Maria Claudia NEACȘU
O lecție despre culoare | 132
- Elena Elisabeta PLENICEANU
Proiect educațional - Fotografia de familie | 138
- Rozalinda POSEA, Cătălina DUMITRESCU
Incursiune în istoria orașului Brașov - program de pedagogie muzeală | 147
- Raluca Ioana ANDREI
Obiect și poveste: Teatrul de Umbre la Muzeul ASTRA. Studiu de caz | 153
- Lucian Nicolae ROBU
*Idei și contribuții teoretice în contextul dezbaterii legate de Proiectul Muzeul
Comunismului în România | 160*
- Ovidiu BARON, Ilariana JORS
*Proiectul - Sprijinirea dezvoltării artistice a tinerilor prin activități muzeale în
Municipiul Sibiu | 169*
- Sorina Ștefania MATACĂ
Proiect educațional „Exercițiul de peisaj - Porți de Fier ... deschise” | 177
- Magdalena TRĂISTARU
*Aspecte ale activității secției de Relații Publice a Muzeului Regiunii Porților de Fier
în intervalul 2001-2012 | 182*
- Casandra VIDRIGHIN,
MANIFEST | 191
- Daniela VOITESCU
*Concursul național „Carmen Sylva” pentru tinere talente.
Ediția I, 2011-2012 | 197*

Nota editorilor

Cea de a treia ediție a sesiunii *Marketingul și educația în muzee* a reunit la Sibiu, în cadrul Complexului Național Muzeal ASTRA (în zilele de 4 și 5 octombrie a.c.), specialiști din instituțiile de cultură și din zona ONG-urilor din România, profilate pe realizarea și promovarea activităților de educație muzeală/nonformală, dar și pe activități din sfera marketingului cultural.

Sesiunea națională de comunicări a beneficiat de o arie largă de abordări analitice: cercetări de istorie locală, etnografie, activități educaționale ce implică voluntariatul, programe educaționale pe teme de istoria artei, arheologie, exemple de bună practică în ceea ce privește educația adulților, animațiile culturale, preocupări de peisagistică muzeală sau cercetări de teren ce au implicat participări ale elevilor din ciclul gimnazial și liceal, contribuind astfel la noua paradigmă educațională, privind dezvoltarea competențelor complexe ale elevilor. Se confirmă, o dată în plus, prezența din ce în ce mai activă a ofertei muzeale în activitățile extracurriculare ale școlilor.

Un loc important în derularea dezbaterilor sesiunii l-au ocupat cele două ateliere educaționale, cu o componentă practică bine determinată: este vorba despre atelierul axat pe teme de protejare și valorificare educațională a patrimoniului, dar și un atelier inedit, ce a reunit viziuni științifice, dar și de muzeografie (muzeotehnică), legate de viitoarea configurare a muzeului comunismului, într-o abordare propusă de Rețeaua Națională a Muzeelor din România. Metoda focus-grupului a fost aplicată în dezbaterile de ansamblu ale sesiunii, diseminându-se idei și paliere de abordare pentru edițiile viitoare.

Implicarea acțională și aportul științific din partea participanților au generat, de asemenea, viziuni și strategii educaționale de abordat în proiectarea viitoarelor programe culturale. Schimbul de idei, de experiențe și exemple de bună practică reprezintă un plus evident al lucrărilor. Activitățile de educație derulate de colegii participanți la nivelul instituțiilor pe care le reprezintă au beneficiat de receptivitatea necesară, dar și de completări utile și constructive.

Evident, un câștig distinct al sesiunii se corelează cu publicarea, în mediul științific/academic, a contribuțiilor detaliate, în cadrul celui de al treilea volum al sesiunii, editat de Editura „ASTRA Museum”, acreditată CNCS.

Coordonatori: **Ovidiu BARON**
Lucian Nicolae ROBU

Obiectul muzeificat, între strategie de marketing și cercetare aplicată

Ovidiu DANEȘ

Fundația DALA, București

L'objet muséifié, entre stratégie de marketing et recherche appliquée

Résumé: Des études récentes envisagent le musée comme institution qui problématise le rapport entre la société et son passé, réorganisé dans la contemporanéité, ils réactivent des mémoires collectives/individuelles, proposent des relations entre idéologies et communautés, des débats publics à l'égard du patrimoine et de la pédagogie alternative.

Mots-clés: ethnométhodologie, objet muséifié, stratégie de marketing, mémoire collective, microsociologie, valeur sociale

Cuvinte cheie: etnometodologie, obiect muzeificat, strategie de marketing, memorie colectivă, microsociologie, valoare socială

„Există ceva care ar trebui să pună pe gânduri pe arhitecți și urbanști: după credințele populare, în rai nu sunt defel locuințe, în timp ce iadul e plin de cupatoare, pereți și lăcașuri.

Între aceste două condiții se situează cea umană, cu nevoia, dar și cu libertatea omului de a-și face o locuință. În anul 2001 vom fi sau ceva mai aproape de infern, sau ceva mai aproape de condiții paradiziace.

Dar de ce nu sunt locuințe în rai, după folclor?

Poate că aceasta ne va face să ne amintim mai bine de rosturile locuințelor la om și de răspunderea celor ce le construiesc.

În rai, spune o veche legendă din folclorul românesc, nu va mai fi nici grijă, nici suspin, nici gânduri și nici moarte, nici schimbarea anilor și nici ceasuri ... ci va fi tot o zi.”¹ Abordarea actuală a instituției muzeului este pusă constant în relație cu strategiile de marketing, într-un context care încearcă să articuleze politici sociale coerente. În acest sens, ICOM - Viena 2007 a definit

---

¹ Constantin Noica, *Simple Introduceri la Bunătatea Timpului Nostru, Introducere la Locuințele Anului 2001*, text din 1977 la comunicarea UNESCO cu tema 2001: *Cadrul urban al vieții și al muncii*, publicată în revista „Steaua” sub titlul *Locuințe variate pentru oamenii din 2001*, an XXVIII, nr. 7, iulie 1977.

muzeul ca instituție de interes public care se ocupă de conservarea, cercetarea, restaurarea, expunerea, comunicarea și valorificarea patrimoniului umanității¹.

Astfel, ultimele trei concepte, expunerea, comunicarea și valorificarea formează nucleul în jurul căruia se construiește strategia de marketing.

Studii recente abordează muzeul din postura instituției care problematizează raportarea unei societăți la propriul său trecut reasamblat în contemporaneitate, reactivează memorii colective/individuale, propune relații între ideologii și comunități, dezbateri publice asupra patrimoniului sau pedagogiei alternative. Cu alte cuvinte, muzeul este o instituție inserată într-un context cultural pe care el însuși îl determină. În editorialul introductiv la *Museums and the Appropriation of Culture*, Susan M. Pierce constată că instituția muzeului a devenit un teritoriu al dezbaterii cu privire la felul în care ne reprezentăm profilul cultural și practicile sociale². Deschiderea se operează pe fondul unei ascensiuni de putere, determinată de creșterea interesului public față de instituția muzeului cu schimbări de strategie semnificative pe traseul memorie – istorie – comunitate. Muzeul contemporan reflectă fenomene sociale care, la rândul lor, necesită o re poziționare teoretică. Schimbarea relațiilor dintre instituția muzeului și publicul său vizează, în primul rând, societatea în care muzeul este inserat. Se naște, astfel, o presiune care angajează muzeul și capacitatea lui de a reacționa la schimbările structurilor interne ale comunității.

În ultimele două decade sistemul de marketing a devenit la rândul său un pol care orientează instituția spre valori economice și politice. Elocvent pare a fi cazul Muzeul Țăranului Român, constituit, prin excelență, ca restructurare radicală în cadrele paradigmei muzeografice. Schimbarea politică dramatică din 1989 a indus o emoție socială și implicit deschiderea spre un proiect care a mizat pe activarea unei memorii colective puternic alterate în perioada comunistă. În centrul acestui discurs, personajul țăranului apare ca erou colectiv, iar comunitatea rurală, administrator al istoriei și memoriei pre-comuniste. O rezistență și, în același timp, o disoluție converg într-o imagine iconică. Practic, schimbarea unui sistem politic radical se reflectă organic și imediat, la fel de radical, într-un proiect muzeologic de succes. Cazul Muzeului Țăranului Român este unul excepțional, refundamentarea teoretică este urmarea unui proces radical de schimbare politică și socială.

Al doilea exemplu relevant ca dinamică a politicilor de marketing îl constituie grupul muzeelor în aer liber. Cu un discurs mai puțin ideologizant, miza lor este aceea de a-și re poziționa propriile valori culturale pe o piață

---

¹ <http://icom.museum/the-governance/general-assembly/resolutions-adopted-by-icom-general-assemblies-1946-to-date/vienna-2007/>

² Pearce, Susan, *Museums and the Appropriation of Culture*, London and Atlantic Highlands, NJ: Athlone Press, 1994, p. 1.

culturală în plină expansiune. Recent, țările nordice au avansat ideea constituirii unui organism transnațional al muzeelor în aer liber, în proiect fiind incluse Suedia, Finlanda, Norvegia și Danemarca. Ideea centrală propusă de cei patru parteneri este reconsiderarea programelor și relațiilor cu publicul, fundamentate pe mobilitate zonală și complementaritate etnică¹, cu alte cuvinte, o redefinire a sistemului de marketing într-un cadrul regional.

Memoria colectivă, materia primă pe care muzeul o manipulează, poate produce construcții identitare care derivă din instrumentalizarea ei politică. Astfel, limitele în care se joacă construcția identitară în cadrul muzeului sunt fluctuante, pot fi mai degrabă intuite prin raporturi sociale mai largi, decât trasate ca strategii instituționale proprii. Stocul de memorie acumulat în timp, relația ambivalentă față de politic, precum și marketizarea muzeului aduce în discuție ideea „muzeului ca pol de putere”². Interogarea „obiectelor”, devenite „documente” ale muzeului rămâne în permanență deschisă interpretării trecutului și contextualizabilă din perspectiva prezentului. În acest sens, muzeul etnografic sau antropologic devine un caz special care problematizează multiplele raporturi dintre istorie, putere și comunitate:

”Museums and anthropology are undeniably part of a western philosophical tradition, embedded in a dualism which becomes problematic as a conceptual framework for addressing issues of representation. Entrenched oppositions between 'self/other', 'subject/object', 'us/them' inevitably leave power in the hands of the defining institution. If anthropology museums provide a convenient focus for examining the control of cultural representations, this should not mask the fact that the same issues permeate late twentieth-century society. Museums may house and maintain 'legal ownership' of personal and ceremonial property, providing a powerful representation of indigenous peoples' feelings of powerlessness. But governments are under pressure to work out equitable settlements for Native communities which have been denied their legal, contractual rights to land and to grant those communities greater political autonomy. Indigenous peoples do not define land rights, self-government, control of material culture, or control of images in ethnographic monographs, fiction and film as separate issues with distinct boundaries.”³

---

¹ Jensen, Inger & Zipsane, Henrik, *On the Future of Open Air Museums*, Jamtli, Sweden, p. 7-8.

² Cruikshank, Julie, 1992, *Oral Tradition and Material Culture, Multiplying meanings of 'words' and 'things'* in *Anthropology Today* 8 (3), 2008, p. 6.

³ *Ibidem*.

Istoria „memorează monumentele trecutului, le transformă în documente, pentru a conserva o urmă a trecerii lor”¹. Muzeul ar putea dobândi o calitate arheologică prin asamblajul de informații și prin contextualizarea lui în funcție de practicile sociale contemporane.

Examinarea transformării documentelor în monumente realizată de Foucault, corespunde transformării operelor de artă în monumente, idee enunțată pentru prima dată de Alois Riegl în *Cultul modern al monumentelor*². Constituirea unui corpus de documente: colecția muzeului, stabilirea unor criterii de selecție în politica de achiziții, criterii de catalogare, cercetarea istorică, problematizează valoarea și statutul obiectului de patrimoniu în muzeu. Se stabilesc multiple relații care au la bază principii cantitative, tehnici comune sau particularități antropogeografice, ce caracterizează un ansamblu drept „valoros” dintr-o perspectivă identitară. Se poate aduce în discuție identitatea obiectului sau ansamblului, în ce măsură istoria și memoria îl validează în contextul în care obiectul etnografic dobândește în cadrul muzeului o valoare estetică?

Acest tip de problematizare a obiectului de patrimoniu este acută în cadrul muzeelor etnografice sau antropologice. Poziționat valoric la limita artei, obiectul etnografic are o dinamică socială care lipsește de regulă „produsului artistic”.

Caracteristicile lui sunt mai degrabă asimilabile cu cele ale obiectului nomad. Odată extras din comunitatea originară, rolul lui devine incert, ambiguu, greu reperabil, ca și traseul lui cultural. Valoarea obiectului nu este asociată singularității, ci contextualizării. Inserarea sa într-un ansamblu prin care își recuperează semnificațiile sau primește altele noi îl diferențiază de produsul exclusiv artistic. Obiectul etnografic poate să dispară din memoria colectivă pentru a reapărea spectaculos în cadrele unor discursuri noi sau în cadrele unor noi criterii de evaluare. Îi este atașată o nouă „valoare istorică”³. Un monument este în primul rând o operă creată de mâna omului și edificată cu scopul precis de a păstra mereu prezentă în conștiința generațiilor viitoare amintirea unui anumit eveniment⁴. Riegl conturează două categorii de monumente cu statut diferit: primele sunt intenționale, cu o valoare simbolică, de rememorare sau de cult, fiind clasificate „monument” în mod obiectiv, deoarece au fost concepute în acest scop. Pentru cea de a doua categorie, monumente non-intenționale,

---

¹ Foucault Michel, *L'Archeologie du savoir*, Gallimard, Paris 1969, p. 14, trad. Ghiu Bogdan, *Arheologia Cunoașterii*, Editura Rao, București, 2006, p. 13.

² Riegl, Alois, *Der Moderne Denkmalkultus: Sein Wesen Und Seine Entstehung*, K. K. Zentral-Kommission für Kunst-Und Historische Denkmale, Wien, Leipzig, 1903, p. 2.

³ *Ibidem*, p. 35.

⁴ *Ibidem*, p. 43.

subiectivitatea statutului, apare chiar în gestul prin care au fost create. Aceste obiecte au devenit monumente prin voința istoriei. Se poate vorbi de o evoluție ce nu poate fi stabilă în sine deoarece criteriile unei astfel de catalogări sunt fluctuante, schimbându-se în funcție de gustul și ideologia fiecărei epoci. Cele două categorii au în comun valoarea lor de comemorare: „În ambele cazuri opera ne interesează în sine dincolo de forma sa originală și intactă, așa cum a fost concepută, (...) aspect pe care noi căutăm să îl reconstituim și să îl contemplăm, sau măcar să ni-l recreăm în imaginație, în cuvinte sau imagini. În primul caz, valoarea comemorativă este atribuită de însuși creatorul operei, în cel de-al doilea caz, această valoare este reconstituită de noi înșine.”¹

În acest context poate fi abordată prezența obiectelor de cult în muzeu. Ce tip de identitate propune obiectul de cult în muzeu? Un subiect în sine deosebit de interesant, prin care poate fi problematizată relația dintre public-muzeu. În cadrul muzeelor etnografice, obiectul de cult creează noi comunități culturale care impun o nouă abordare a publicului și un sistem de marketing calchiat pe această nouă realitate. Spre exemplu, cazul bisericilor de lemn inserate în display-ul Muzeului Țăranului Român sau tratate ca obiecte funcționale în cadrul Muzeului ASTRA Sibiu.

Studiile contemporane asupra obiectului pun la un loc categorii dintre cele mai diverse, de la relicvele creștine la imitațiile din plastic, de la jucării până la ultimele gadgeturi, de la ființe umane până la replici virtuale, de la fotografie și film până la artefacte exotice, folosind imaginea ca modalitate de accesare a unei memorii individuale sau sociale. Practic, există o sursă inepuizabilă de obiecte prin care se (re)cunoaște un trecut sau se construiește un prezent. Totodată, eliberat de constrângerile „dogmatice”, obiectul migrează, traversează domenii și spații geografice diferite, produce plăcere estetică, este folosit ca instrument politic, studiat în cadrele noilor tehnologii, a teoriilor sociale contemporane, *visual studies*, *cultural studies*, în cadrele antropologiei și analizei istorice. Obiectul de cult nu le evită. În limitele sale determinate de un model provocat, în istorie, cele mai radicale discursuri asupra imaginii și a reprezentării, idol versus icoană, a fost copiat, multiplicat în producție de masă, asociat constant cu kitschul contemporan, folosit ca și concept pentru muzee, integrat în display-urile expozițiilor contemporane sau ale magazinelor de lux.

Etimologic, obiectul are două definiții, prima potrivit *Oxford English Dictionary* fixează originea cuvântului în latinescul *obicere*, și desemnează un act de blocare a unei acțiuni, un act împotriva a ceva; a doua, comună filozofiei europene, se referă la un lucru care are materialitate, un lucru care poate fi

---

¹ *Ibidem*.

perceput; în acest sens un obiect este mai degrabă un mijloc prin care are loc o acțiune. În ce fel obiectul de cult se mișcă în cele două limite aparent opozite?

În ultimele două decade, obiectul a fost abordat cu precădere de către antropologie, pornind de la textele lui Arjun Appadurai asupra „vieții sociale a obiectelor”, care demonstau faptul că lucrurile au o viață socială, au traiectorii sociale diferite¹ și Pierre Bourdieu despre rolul obiectelor în cadrul mecanismelor sociale. În introducerea la volumul colectiv *Material Culture: Why Some Things Matter*, Daniel Miller remarcă deja multitudinea studiilor asupra obiectului și atenția tot mai mare acordată acestuia în raportul său cu structurile sociale. Christopher Pinney, în *Materiality*, pornind de la preocupările lui Appadurai merge mai departe, considerând că obiectele și materialitatea lor atrag după sine colonizarea obiectului de către subiect și de către structurile sociale:

”It necessitates thinking outside notion of context [...] and considering that an image or object contains its own prior context.”²

Într-un fel similar și ducând la extrem ideea decontextualizării, Tim Ingold în *On Weaving a Basket*, constată că domenii precum antropologia și arheologia au evitat mult timp abordarea obiectului în relația cu materia și materialitatea sa, preocupate fiind, în special, de problemele formale sau de semnificațiile acestuia. Situat pe o poziție radicală el ajunge la concluzia că între cultură și „lumea materială” nu există o legătură:

”Culture is conceived to hover over the material world [...] culture and materials do not mix.”³

Criticile asupra „material culture studies” vin tocmai pe această falie dintre cultură și *material word*. Obiectul pus în legătură cu materialitatea și funcționalitatea sa ignoră semnificațiile sale simbolice. În *Matter, Materiality and Modern Culture*, Bruno Latour, Beth Preston, A.J. Schofield și Michael Brian Schiffer deschid discuțiile asupra funcționalității obiectului, în sensul în care funcționalitatea nu este un dat subsumat valorilor sociale și culturale, ci este, în sine, o parte integrată a structurilor sociale. Astfel, valoarea obiectului se mișcă între utilitate și valoarea simbolică cu care comunitatea îl investește.

O replică consistentă vine din partea arheologilor și din partea unor istorici din descendența lui Nora. Asumându-și o poziție mai ponderată și mai

---

¹ Appadurai, Arjun, *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. New York: Cambridge University Press, 1986, p. 13.

² Pinney, Christopher, *Things Happen: Or, From Which Moment Does That Object Come?* in Daniel Miller (ed.) *Materiality*. Durham. N.C.: Duke University Press 2005, p. 269.

³ Ingold, Tim, *On Weaving a Basket*, in T. Ingold, *The Perception of the Environment*, London, Routledge, 2000, p. 340.

nuanțată în privința relației obiect-context social, Ian Hodder sugerează un link (legătură) între lumea artefactelor și configurația identitară pe care o determină. Cu alte cuvinte, lumea materială construiește în permanență o relație cu comunitatea, iar decodarea acestor relații ține de interpretarea arheologică. În articolul său *The Distribution of Material Culture Items in the Baringo District, Western Kenya*, Ian Hodder ia în considerare problema legăturii dintre „cultura materială” și identitate pornind de la analiza etnografică a districtului Baringo. El observă cum o parte din artefacte sunt folosite ca instrumente de negociere și ierarhizare membrilor comunității, argumentând faptul că artefactul arheologic poate fi citit în contextul ideologic și social în care a fost identificat. Hodder inaugurează practic o arheologie contextuală, în care obiectul este parte a unui cod sau a unei structuri sociale. Are un conținut de semnificații care pot fi decodate.

Plecând de la observațiile lui Hodder și urmând discursul foucaultian în *The Genealogy of Material Culture and Cultural Identity*, Sean Hides extinde limitele istorice și geografice delimitate de Hodder.

”If ideology and social organization determined the significance of an artefact in the past, surely the same determinations operate on it in the present. This implies that artefacts do not reveal the past (in strict sense) social contexts, but are only «meaningfully constituted» by the specific context of the ideologies and codes of contemporary archeology.”¹

La capătul celălalt, ideea unei legături ontologice în cuplul obiect – funcție socială este afirmată pentru prima dată de Michel Serres în *The Parasite*, prin noțiunea de *quasi-obiect*, insistând pe abordarea exclusiv sociologică a obiectului de cult și a cultului pentru acesta.

”This *quasi-object* is not an object, but it is one nevertheless, since it is not a subject, since it is in the world; it is also a quasi-subject, since it marks or designates a subject who, without it, would not be a subject.”²

Discursul despre obiect are la Serres o relevanță sociologică imediată, fiind esențial pentru importante segmente instituționale precum religia, armata și economia.

”There would be no religion without holy objects; no exchange without money and commodities; and no war without weapons.”³

Quasi-obiect este un mediator, un instrument de negociere între diferite părți sociale sau, după cum spune Serres, „mai mult un contract decât un

---

¹ Hides, Sean, *The Genealogy of Material Culture and Cultural Identity*, in Paul Graves-Brown, *Cultural Identity and Archeology: The Construction of European Communities*, 1996, p. 27.

² Serres, Michel, *The Parasite*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1982, p. 225.

³ *Ibidem*, p. 150.

lucru”¹. Aceeași idee de mediere – negociere, care evită funcționalitatea imediată a obiectului, apare atât la Hodder, cât și la Serres. Pentru primul, prin existența sa fizică obiectul devine instrumentul negocierii, pentru celălalt acesta are un mare grad de abstractizare. Un recent articol al lui Bjorn Schierner apărut în *Theory, Culture & Society, Quasi-objects, Cult Objects and Fashion Objects: On Two Kinds of Fetishism on Display in Modern Culture*, în acord cu teoria Seresiană a quasi-obiectului introduce termenul de *fashion object* asimilat cu amprenta și interpretarea individuală, în opoziție cu obiectul de cult, ca simbol al identității colective sau apartenenței la un grup. La Schierner, opoziția obiect de cult – comunitate versus *fashion object* – individ este transferabilă în opoziția memorie colectivă – memorie individuală.

”The fashion object is primarily a temporalized and individualized cult object. In contrast to the cult object, fashion objects make room for individuality, for individual interpretation and Goffmanian front stage work. Thus, in a case of genuine cult object is a simbol of its collective identity. The fashion object, by contrast, is not perceived as a cult object, since it binds the clan exclusively by its extraordinary phenomenological attractions. It rather presents an immediate possibility for self-expression and is, consequently, abandoned when its social origin is recognized. The cult is then dissolved.”²

În acest punct intervin câteva probleme legate de raporturile dintre obiectul de cult, *fashion object* și memoria colectivă, respectiv memoria individuală. În ce măsură și cât se disting unele de celelalte, care sunt granițele care le delimitează, în ce fel un obiect contribuie la materializarea individuală sau colectivă a unei biografii, la producerea unor imagini? Pe de altă parte, trecerea obiectului de cult în *fashion object* constituie procese sociale continue, politice, religioase sau economice. Un steag, considerat obiect de cult, poate fi multiplicat și folosit într-un eveniment ca semn în afara semnificațiilor sale inițiale, militare, identitare, naționale așa cum un „icon” poate construi un display interpretând contextul, performance-ul în care este prezent. Spre exemplu, display-ul Muzeului Țăranului Român pleacă de la imaginea iconică a țăranului, fragmentară, ingenuă, relicvară. Obiectul de cult articulează în acest caz mai mult un proces decât o finalitate. Are reprezentare într-un trecut, dificil de marcat istoric, dar și într-o contemporaneitate dinamică. Nu este mai puțin adevărat că același muzeu, urmând raționamentul lui Schierner, a trecut în *fashion objects*, prin modul în care obiectul de cult a generat, inevitabil, multiplicarea și

---

¹ *Ibidem*, p. 147.

² Schierner, Bjorn, *Quasi-objects, Cult Objects and Fashion Objects: On Two Kinds of Fetishism on Display in Modern Culture*, Theory, Culture & Society, 2011, p. 95.

comercializarea unui anumit tip de obiect naiv, icoană, costum, accesorii, font, o anumită grafie, într-un cuvânt a procesului în sine. Din altă perspectivă, colectivul de muzeografi a avut forța de a se confrunta cu un obiect puternic, obiectul de cult, iar confruntarea s-a dat între categoriile specifice tuturor instituțiilor muzeale, inventariere, conservare, restaurare pe de o parte, performarea trecutului și marketizarea propriului concept de cealaltă parte.

Cercetări recente ale obiectului de cult din perspectiva practicilor rituale și culturii materiale au fost aplicate pentru a înțelege un timp, un loc sau comunități particulare. Ritualul, în acest context, este legătura dintre obiectul de cult și „material culture”, un set de acțiuni care țin de comportamentul uman, asimilat atât ca experiență comunitară, cât și individuală. În acest context, Muzeul ASTRA din Sibiu se poziționează diferit.

Încadrându-se în specificul muzeelor în aer liber, Muzeul ASTRA și-a creat propriul display care permite obiectului de cult, re-locat, restaurat să funcționeze simultan ca obiect-exponat și obiect-funcțional. Biserica de lemn din Bezded își formează, în cadrul instituției muzeului, propria comunitate urbană cu sensibilități față de patrimoniul rural și profil cultural apropiat de cel al publicului său. În același timp, este primul obiect care își anunță valabilitatea funcțională în cadrul unui muzeu etnografic. Experimentarea statutului și biografiei obiectului expus în sensul (re)funcționalizării lui poate constitui o strategie de marketing și implică o cercetare specializată pe mai multe paliere. Domeniul cel mai puțin cercetat însă de-a lungul istoriei muzeale și care devine din ce în ce mai acut problematizat în ultimele două decenii este cel curatorial, al teoriei discursului comunicațional practicat de muzeu, display-ul.

Această perspectivă asupra misiunii muzeale ajunge să exprime cel mai bine dinamica actuală a instituției și felul în care se raportează la practicile sociale contemporane. Muzeul poate anticipa reacțiile publicului și perspectivele de implicare socială, în urma unui proiect curatorial. Cu alte cuvinte, un proiect curatorial poate funcționa ca o strategie prin care se aduce în actualitate un obiect/ansamblu de obiecte căreia i se acordă sau i se redescoperă o valoare socială.

Sursele se regăsesc în etnometodologia lui Harold Garfinkel și teoria practicilor cotidiene a lui Michel de Certeau. Punând în discuție tocmai criteriile de legitimare a „ordinii sociale”, Garfinkel pleacă de la ipoteza conform căreia spațiul social este preponderent entropic, întrucât are ca sursă de generescentă nu „legile sociale” sau „structurile organizatorice”, ci existența concretă a individului, comportamentele cotidiene ale acestuia. În consecință, orientarea către „folclorul social” ne poate conduce spre concluzia că fiecare individ își are o „sociologie” a sa. De aici provine și orientarea spre o „microsociologie” care operează atât „reducerea intereselor sociale la motivația particulară a actului

social dintr-o unitate situațională”¹, cât și angajarea sociologului în practicile cotidiene.

Muzeul etnografic câștigă în prestigiu prin felul în care manipulează obiectul de patrimoniu, își asumă calitatea de depozitar al memoriei colective, își redefiniște propriul limbaj adaptabil exigențelor contemporane, devine un instrument mediativ capabil de a produce comunități și de a le impune un caracter formativ.

Bibliografie:

1. Ahearn, Laura, *Annual Review of Anthropology Language and Agency, 2001, Volume 30, Language and Agency*. <http://www.annualreviews.org/loi/anthro>.
2. Anderson, B., *Imagined Communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*, London: Verso, 1991.
3. Anderson, G., *Reinventing the Museum: Historical and contemporary perspectives on the paradigm shift*. Walnut Creek, Calif., 2004; Oxford: AltaMira Press, 2004.
4. Appadurai, Arjun, *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. New York: Cambridge University Press, 1986.
5. Bernea, Horia, *Martor I, Le musée? Une opération de connaissance libre*, Muzeul Țăranului Român, București, 1996.
6. Bernea Horia, *Martor IV, Six églises en bois acquises par le Musée du Paysan Roumain*, Muzeul Țăranului Român, București, 1999.
7. Bell, Catherine, *Ritual: Perspectives and Dimensions*. Oxford University Press, 1997.
8. Bourdieu, Pierre, *La Reproduction. Éléments pour une théorie du système d'enseignement*, Minuit, Paris, 1970.
9. Bourdieu, Pierre, *The logic of practice*, Stanford University Press, 1990.
10. Boylan, P., *The Museum Professions*, in S. Macdonald, ed. *A Companion to Museum Studies*, Malden, Mass. 2006; Oxford: Blackwell, 2006.
11. Climo, Jacob, Maria Cattell, *Social Memory and History. Anthropological Perspectives*. Walnut Creek, CA: Altamira Press, 2002.
12. Corsane, G., *Heritage, Museums and Galleries: An Introductory Reader*, London: Routledge, 2005.
13. Connerton, Paul. *How Societies Remember*. Cambridge, University Press, Cambridge, New York, 1989.
14. Cruikshank, Julie, 1992, *Oral Tradition and Material Culture, Multiplying meanings of 'words' and 'things'* in *Anthropology Today* 8 (3), 2008.
15. Drury, Paul, and Mcpherson, Anna, *Conservation principles: policies and guidance for the sustainable management of the historic environment, English Heritage*, Holborn, London, 2008.
16. Dudley, S., *Museum Materialities: Objects, engagements, interpretations*, London: Routledge, 2010.

---

¹ Garfinkel, Harold, 1967, *Studies in ethnomethodological*, Englewood, Cliffs, Prentice Hall, p. 54.

17. Duncan, C., *Civilizing Rituals: Inside public art museums*, London; New York: Routledge, 1995.
18. Foucault, Michel, *L'Archeologie du savoir*, Gallimard, Paris 1969, trad. Ghiu Bogdan, *Arheologia Cunoașterii*, Editura Rao, București, 2006.
19. Gosden, Chris, Marshall, Yvonne, *The Cultural Biography of Objects*, in *World Archaeology*, JSTOR Vol. 31, 2, 1999.
20. Graves-Brown, Paul, *Matter, Materiality and Modern Culture*, London, Routledge, 2000.
21. Hall, Stuart, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, London, Sage, Open University, London, 1997.
22. Hides, Sean, *The Genealogy of Material Culture and Cultural Identity*, in Paul Graves-Brown, *Cultural Identity and Archeology: The Construction of European Communities*, 1996.
23. Hodder, Ian, *Man, The Distribution of Material Culture Items in the Baringo District, Western Kenya*, Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, 1977.
24. Hooper-Greenhill, Eilean, *Museum and the Shaping of Knowledge*, Routledge, London-New York, 1992.
25. Ingold, Tim, *On Weaving a Basket*, in T. Ingold, *The Perception of the Environment*, London, Routledge, 2000.
26. Jensen, Inger & Zipsane, Henrik, *On the Future of Open Air Museums*, Jamtli, Sweden.
27. Macdonald, S., *A Companion to Museum Studies*, Malden, Mass.; Oxford: Blackwell Publishing, 2006.
28. Miller, Daniel, *Material Cultures: Why Some Things Matter*, University College London, 1998.
29. Miller, Daniel, *Materiality*, Duke University Press Books, 2005.
30. Noica, Constantin, *Simple Introduceri la Bunătatea Timpului Nostru, Introducere la Locuințele Anului 2001*, text din 1977 la comunicarea UNESCO cu tema 2001: *Cadrul urban al vieții și al muncii*, publicată în revista „Steaua” sub titlul *Locuințe variate pentru oamenii din 2001*, an XXVIII, nr. 7, iulie 1977.
31. Nora, P., *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire* in *Representations* 26, 1989.
32. Pearce, Susan, *Museums and the Appropriation of Culture*, London and Atlantic Highlands, NJ: Athlone Press, 1994.
33. Pinney, Christopher, *Things Happen: Or, From Which Moment Does That Object Come?* in Daniel Miller (ed.) *Materiality*. Durham. N.C.: Duke University Press 2005.
34. Pinney, Sean, *The Genealogy of Material Culture and Cultural Identity*, in Paul Graves-Brown, *Cultural Identity and Archeology: The Construction of European Communities*, 1996.
35. Riegl, Alois, *Der Moderne Denkmalkultus: Sein Wesen Und Seine Entstehung*, K. K. Zentral-Kommission für Kunst-Und Historische Denkmale, Wien, Leipzig, 1903.
36. Schiermer, Bjorn, *Quasi-objects, Cult Objects and Fashion Objects: On Two Kinds of Fetishism on Display in Modern Culture*, *Theory, Culture & Society*, 2011.
37. Serres, M. *The Parasite*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
38. <http://www.history.ucsb.edu/faculty/marcuse/classes/201/articles/89NoraLieuxIntroRepresentations.pdf>
39. <http://icom.museum/the-governance/general-assembly/resolutions-adopted-by-icom-general-assemblies-1946-to-date/vienna-2007/>

*Biserica din Mintia,
Muzeul Țăranului Român*

Expoziție, Muzeul Țăranului Român, 2009

*Sfântirea bisericii din Dretea, județul Cluj
Complexul Național Muzeal ASTRA*

*Pictura interioară (după restaurare)
Biserica din Dretea, județul Cluj
Complexul Național Muzeal ASTRA*

Practici cotidiene recuperate în Muzeul ASTRA din Sibiu

Voluntari pentru muzee brașovene.

Etapa pregătirii și formării beneficiarilor din proiect

Valer RUS

Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov

Des volontaires pour les musées de Brașov.

L'étape de la préparation et de la formation des bénéficiaires du projet

Résumé: «Des volontaires pour les musées de Brașov» est un projet culturel pilote implémenté par l'Association Colors, en partenariat avec Le Musée «Casa Mureșenilor», la Mairie de la ville de Râșnov et le Réseau CAN, dans la période avril-septembre 2012 et financé par l'Administration du Fonds Culturel National au cadre du domaine *Management culturel et formation professionnelle* qui s'est proposé de développer la capacité des musées de Brașov d'impliquer des volontaires dans des activités culturelles spécifiques.

Mots-clés: volontaires, développement de compétences, habilités, éducation, personne-ressource

Cuvinte cheie: voluntari, dezvoltare de competențe, abilități, educație, persoană resursă

„Voluntari pentru muzee brașovene” este un proiect cultural pilot implementat de către Asociația Colors în parteneriat cu Muzeul „Casa Mureșenilor”, Primăria Orașului Râșnov și Rețeaua CAN în perioada lunilor aprilie-septembrie 2012 și finanțat de către Administrația Fondului Cultural Național, aria *Management cultural și formare profesională* care a urmărit dezvoltarea capacității muzeelor brașovene de a implica voluntari în activități culturale specifice, prin formarea a patru coordonatori de voluntari în cadrul celor două muzee partener, folosind activitățile practice, mentoratul și job-shadowing, formarea unui corp de 20 de voluntari pentru ghidaj în muzeele brașovene, suport și promovare a activităților culturale locale și crearea unei platforme comune online de gestionare a voluntarilor și promovare a voluntariatului cultural în Brașov.

În urma acestui proiect, cele două muzee beneficiază de patru coordonatori de voluntari, persoane pregătite să gestioneze voluntari cu succes, care au acces la resurse informaționale de management al voluntarilor, precum și instrumente standardizate și verificate în practica de zi cu zi. În urma supervizării voluntarilor implicați în activitățile de pe parcursul verii, dar și a sesiunilor de mentorat și a job-shadowingului în organizații locale, coordonatorii au înțeles problematica și provocările voluntariatului, în contextul propriului muzeu și și-au creat noi legături cu alți coordonatori din organizații neguvernamentale brașovene, pe care le pot folosi ca persoane resursă. Cei 20

de voluntari din proiect au dobândit un set de cunoștințe și abilități specifice voluntariatului cultural, au învățat să comunice mai bine, să lucreze în echipe multiculturale, să facă ghidaj într-o limbă de circulație internațională, să relaționeze cu persoane de vârste diferite și să valorizeze patrimoniul național.

„Voluntari pentru muzee brașovene” este primul pas spre dezvoltarea voluntariatului cultural în Brașov și dinamizarea activităților din instituțiile culturale locale. Proiectul a oferit tuturor celor implicați oportunitatea de a descoperi lumea magică a muzeelor.

Voluntarii din proiect au fost recrutați prin intermediul anunțurilor postate online, în massmedia locală și pe canale directe din rândul persoanelor interesate de voluntariat cultural (liste de discuții, baze de date), vorbitori ai unei limbi de circulație internațională, pasionați de Brașov și disponibili pentru voluntariat pe parcursul verii 2012. Din rândul a 51 de persoane care s-au înscris pe site au fost alese 20, cărora li s-au alăturat nouă voluntari internaționali, aflați în Brașov în cadrul Asociației Colors, pe perioada verii 2012.

Cei 20 de voluntari au luat parte între 23 - 27 mai, la Râșnov, la un training nonformal care a abordat temele comunicării și prezentărilor eficiente, ghidajului în muzeu, informații despre Brașov, nevoile vârstelor și activități și evenimente culturale, având totodată ocazia să interacționeze cu coordonatorii de voluntari din muzee. La finalul cursului, voluntarii au primit contractul, legitimația și tricoul de voluntar.

Trainingul a fost urmat de un stagiu de trei luni de voluntariat, între iunie-august 2012, voluntarii implicându-se în activități de voluntariat în cele două muzee partenere și realizând un număr de minim 100 de ore de voluntariat. Activitățile voluntarilor au fost: ghidaj în muzeu, suport la activități și evenimente și promovare.

Cursul s-a desfășurat în Râșnov, locația fiind aleasă în urma modificării partenerului din proiect (Cetatea Râșnov este noul partener în proiect, în locul Muzeului de Artă Brașov).

Obiectivele cursului au fost:

- familiarizarea cu conceptul de voluntariat în muzee;
- dobândirea de cunoștințe despre muzeele brașovene „Casa Mureșenilor” și Cetatea Râșnov;
- dobândirea de abilități de comunicare și prezentări eficiente.

Participanți: 20 de voluntari selectați în cadrul proiectului, coordonatori de voluntari din muzeele partenere.

Design curs voluntari pentru muzee brașovene

	Miercuri 23.05	Joi 24.05	Vineri 25.05	Sâmbătă 26.05	Duminică 27.05
8 ⁰⁰ - 9 ⁰⁰		Mic dejun			
9 ⁰⁰ - 13 ⁰⁰		Comunicare și prezentări eficiente. Nevoile vârstelor Claudia Popa Cu cine interacționează voluntarii, ce comunică, cum comunică	Brașov muzee Valer Rus <ul style="list-style-type: none"> • Prezentare Cetatea Râșnov • Ghidajul în muzeu 	Prezentări Claudia Popa / Valer Rus Tema practică voluntari	Ce urmează? Claudia Popa / Valer Rus <ul style="list-style-type: none"> • Planificare activității • Cod de conduită voluntari • Evaluare
13 ⁰⁰ - 14 ⁰⁰		Prânz			
15 ⁰⁰ - 18 ⁰⁰	Sosire, cazare	Brașov muzee Valer Rus <ul style="list-style-type: none"> • Informații generale despre Brașov • Informații generale despre muzeele din Brașov • Prezentare „Casa Mureșenilor” 	Nonformal. Activități și evenimente culturale. Claudia Popa Interacțiune cu coordonatorii de voluntari	Prezentări Claudia Popa / Valer Rus Tema practică voluntari	
19 ⁰⁰ - 20 ⁰⁰		Cină			
20 ³⁰ - 22 ⁰⁰	<ul style="list-style-type: none"> • Introducere • Agenda • Să ne cunoaștem 	Jocuri (organizate de grupa 1 voluntari)	Jocuri (organizate de grupa 2 voluntari)	Jocuri (organizate de grupa 3 voluntari)	

În cadrul sesiunii de introducere participanților li s-a prezentat conceptul cursului, regulile acestuia și programul. Fiecare participant a avut ocazia să se prezinte, incluzând în prezentare experiența anterioară în voluntariat (dacă a existat) și cunoștințe, abilități și atitudini cu care poate contribui la proiect. Această aplicație le-a oferit participanților cadrul în care să se cunoască mai bine și a fost un moment de spart gheața, împreună cu câteva *energizere*/jocuri de relaxare. De asemenea, participanții au avut sarcina de a

realiza un poster cu decupaje din reviste, exprimând cuvintele cu care asociază muzeu și voluntar.

În cadrul sesiunii de comunicare și prezentări eficiente, au fost realizate două aplicații de comunicare, prima în care participanții au fost rugați să deseneze orice doresc, după care să reproducă desenul partenerului, stând spate în spate și fără a vedea foaia de hârtie; cea de-a doua a fost telefonul fără fir, folosind cuvinte în română și diferite limbi străine. Discuțiile din urma aplicațiilor s-au axat pe schema comunicării, bariere de comunicare care pot apărea, limbajul nonverbal. De asemenea, participanții au fost împărțiți pe echipe și au trebuit să genereze idei privind nevoile vârstelor în corelație cu muzeul (copii, tineri, seniori).

În cadrul sesiunii de prezentare a muzeelor din Brașov, participanții au primit informații prin intermediul unor prezentări powerpoint despre muzeologie, muzeul ca instituție, Muzeul „Casa Mureșenilor”, incluzând datele relevante și istoricul acestuia. Participanții s-au putut familiariza cu conceptul de patrimoniu și au realizat împreună cu trainerul o clasificare a muzeelor după diverse criterii: dimensiune, importanță, jurisdicție, subordonare, tematic, finanțare. De asemenea au putut afla care este infrastructura și structura de personal, pentru a putea înțelege mai bine contextul muncii voluntarilor în muzeu.

În următoarea sesiune a avut loc prezentarea Cetății Râșnov, care s-a făcut chiar în incinta acesteia de către Gabi, unul dintre coordonatorii de voluntari și ghid al cetății. Astfel, voluntarii au avut ocazia de a cunoaște cetatea, istoricul acesteia, de a vedea care sunt vizitatorii specifici (cu care ne-am intersectat pe parcurs) și de a observa cum decurge un ghidaj.

În sesiunea următoare voluntarii au avut ocazia să se întâlnească cu toți cei patru coordonatori de voluntari din cele două muzee partenere, putând afla detalii despre specificul fiecărui muzeu și despre activitățile și evenimentele acestora, astfel încât să poată înțelege mai bine care vor fi activitățile în care urmează să se implice. Sesiunea a constat în scurte prezentări ale coordonatorilor și sesiuni de întrebări și răspunsuri.

De asemenea, în programul de seară voluntarii au luat parte la deschiderea Promenadei Sisi din Râșnov, putând observa cum arată un eveniment local, evaluând logistica, comunicarea, resursele umane prezente.

În sesiunea practică voluntarii au fost împărțiți în două grupe, prima grupă pregătind o expoziție din cadrul unui muzeu și împărțindu-și rolurile specifice voluntarilor din muzeu, în timp ce grupa a doua a reprezentat grupul vizitatorilor, care a cuprins personaje diverse (vârstnici, persoane cu dizabilități diferite, copii etc.). Jocul de rol a fost una din aplicațiile cele mai apreciate de voluntari, având ocazia să exerseze abilitățile de comunicare și prezentare, dar și

interacțiunea cu publicul specific unui muzeu. Discuțiile ulterioare s-au centrat în jurul provocărilor oferite voluntarilor de către munca specifică în muzeu și celor legate de comunicare și relaționarea cu oamenii.

Ultima sesiune a cuprins un world café pe trei teme: etica voluntarului, drepturile voluntarilor, responsabilitățile voluntarilor, precum și planificarea stagiilor de voluntariat, în funcție de programul de vacanță al voluntarilor și descrierea pașilor următori din proiect.

Pe parcursul cursului au existat evaluări zilnice (exemplu: un cuvânt care să reprezinte ziua) și o evaluare finală, în care participanții au evaluat de la 1 la 5 condițiile organizatorice, atingerea obiectivelor, trainerii și implicarea personală.

În urma evaluării a rezultat că agenda, aplicațiile, materialele și trainerii au fost apreciate și și-au atins scopul propus. Cei doi traineri care au derulat activitățile educaționale au fost Valer Rus și Claudia Popa.

Fotografii din timpul atelierelor

Campania redeschiderii Muzeului Antipa

Diana Alexandra ION

Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, București

La campagne de réouverture du Musée Antipa

Résumé: La modernisation de l'exposition permanente a été considérée une nécessité, compte tenant du fait que, dès son ouverture dans l'actuel siège en 1908, on n'avait pas fait des changements majeures dans la présentation des exposées. Déjà les exigences de publique avaient augmentée, et l'interactivité exigée pouvait être offerte seulement par l'intermédiaire des nombreux programmes éducationnels organisés par l'institution.

Mots clés: campagne, réouverture, intervention urbaine, arbres, éducation

Cuvinte cheie: campanie, redeschidere

Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” a fost închis pentru renovare și modernizarea expoziției permanente în ianuarie 2009 și *redeschis* pe 17 septembrie, anul trecut. Modernizarea expoziției permanente a fost considerată o necesitate având în vedere faptul că de la deschiderea în sediul actual din 1908 nu au fost făcute schimbări majore în prezentarea exponatelor. Deja cerințele publicului modern erau mult mai mari, iar interactivitatea cerută de acesta putea fi oferită doar prin intermediul numeroaselor programe educaționale organizate de instituție.

S-a preconizat că proiectul de modernizare se va termina în doi ani. Din aprilie 2011, publicul era deja nerăbdător și ușor supărat de întârzierea de șase luni anunțată. Campania de promovare a fost, așadar, gândită pentru mediatizarea evenimentului de redeschidere, dar și pentru a veni în întâmpinarea publicului, astfel minimalizând neplăcerile cauzate de întârzierile inevitabile ale modernizării.

În acest context, Muzeul „Grigore Antipa” a decis să „invadeze” capitala cu mici proiecte de intervenție urbană, care să readucă instituția în atenția publicului. Așa a luat naștere proiectul „Muzeul Antipa invadează mediul urban”, proiect structurat în două etape.

În prima etapă, în pasajul din Piața Universității a fost amplasată o girafă (mulaj la dimensiuni reale), cu corpul în pasaj și capul pe rondul din centrul pieței, la suprafață. Girafa era piesa centrală a expoziției, fiind susținută de panouri cu informații despre patrimoniul muzeului, informații despre savana africană și animalele din mediul respectiv. Expoziția a fost presărată cu fotografii din savană africană, sunete și proiecții interactive pe podeaua pasajului. A fost momentul în care Muzeul „Grigore Antipa” și-a făcut lansarea pe rețeaua de socializare Facebook, organizând un concurs de fotografie la care oricine putea să participe cu fotografiile ale animalelor sălbatice pe care le-au

întâlnit în mediul urban. Astfel, s-a realizat o colecție de fotografii cu arici, coțofene, lilieci, bufnițe, șobolani etc., animale observate în jurul casei sau în parcul din vecinătate. Votul publicului a decis câștigătorul. Premiul a constat într-o invitație pentru două persoane la redeschiderea Muzeului.

A doua etapă a prezentat, de această dată, flora din mediul urban, prin instalarea în același spațiu (pasajul din Piața Universității) a unui arbore, piesa centrală, cu panouri cu informații despre cele mai spectaculoase specii de arbori din lume. Și de această dată a fost inițiat un concurs pe Facebook ce a invitat participanții să descopere cel mai mare, cel mai bătrân sau cel mai frumos arbore din orașul lor.

Următoarea etapă a campaniei de promovare a constat în prezența, în oraș, a mascotei Muzeului, un mamut, care împărțea flyere despre redeschidere trecătorilor. De asemenea, din diferite puncte ale orașului porneau urme de animale pe trotuar, toate ducând în direcția Muzeului. Pe măsură ce data deschiderii, 17 septembrie, se apropia, urmele se apropiau de sediul Muzeului, girafa a fost montată pe peluza din fața Muzeului, iar mascota își termina programul zilnic, intrând misterios în Muzeu.

Campania a fost susținută cu materiale promoționale, flyere, afișe, publicitate outdoor, spoturi radio și TV.

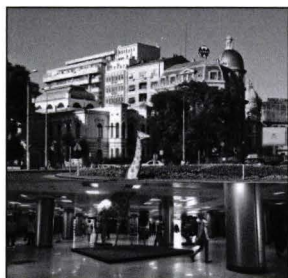
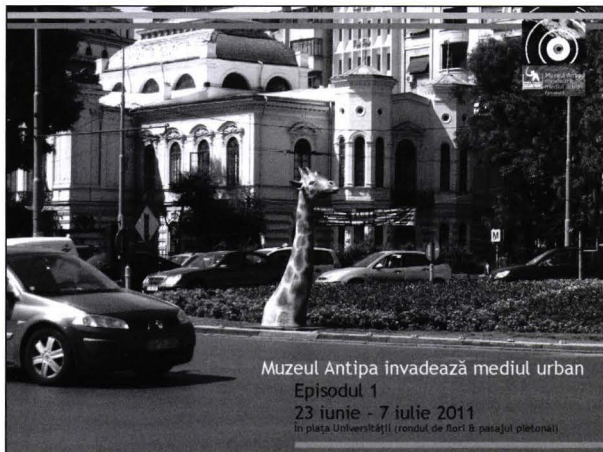
Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” din București și-a redeschis porțile după peste doi ani și jumătate de lucrări la expoziția permanentă. În weekend-ul 17-18 septembrie, s-au înregistrat 5.706 vizitatori de toate vârstele. Printre aceștia s-au numărat: 2.859 adulți, 1.338 elevi, 637 pensionari și studenți, 872 vizitatori grațiuți. Încasările din bilete ale instituției pentru cele două zile au fost de 70.180 lei.

În data de 17 septembrie 2012, instituția a împlinit un an de la redeschidere. În acest an expoziția permanentă a fost vizitată de 498.487 de persoane. Dintre acestea au fost 178.067 adulți, 734.130 elevi și studenți, 16.444 pensionari și 157.153 de vizitatori în regim de gratuitate.

Aceste cifre reprezintă un record pentru Muzeul „Grigore Antipa”, care înainte de proiectul de modernizare realizat între 2009-2011, prezenta o statistică anuală de vizitare de aproximativ 200.000 de vizitatori. În urma vânzării билетelor pentru vizitarea expoziției permanente pe perioada septembrie 2011- septembrie 2012, instituția a înregistrat încasări în valoare de aproximativ 7.000.000 lei.

Statistica prezentată mai sus nu conține și participanții la programele educaționale organizate de instituție de la redeschidere, care au adunat 9.661 de participanți.

Girafa pe peluza Muzeului

Mascota Muzeului în ziua redeschiderii

Prima zi de redeschidere a Muzeului Antipa

***Anime ASTRA!* – Le marketing et la tradition**

Résumé: L'épreuve „*Anime ASTRA!* – Le marketing et la tradition” décrit les activités de facture traditionnelle, artisanale, ludique et de vie quotidienne du Programme *Anime ASTRA!*, développe au cours de l'été 2012, sous l'empire du slogan *Nous redécouvrons ensemble les valeurs de la tradition*. On a observé l'impact de ces actions sur le publique de Musée de la Civilisation Populaire Traditionnelle ASTRA de Dumbrava Sibului.

Mots-clés: animations culturelles, *Anime ASTRA!*, éducation, formation, occupations traditionnelles

Cuvinte cheie: animații culturale, *Animă ASTRA!*, educație, formare, meșteșuguri

Anului 2012 îi corespunde concretizarea unei noi metode pentru valorificarea patrimoniului muzeal, în completarea manifestărilor culturale impuse în ultimele decenii de Muzeul ASTRA, în principal, prin intermediul programului *Tezauru umane vii* (*Târgul Creatorilor Populari din România, Festivalul Național al Tradițiilor, Olimpiada Națională „Meșteșuguri Artistice Tradiționale” și Festivalul Național al Datinilor și Obiceiurilor*).

Evenimentele din lumea satului, readuse la viață prin aceste festivaluri de folclor și târguri ale meșterilor mici și mari au fost, sunt și vor continua, și în anii următori, să fie întregite de un program estival cu caracter cvasi-permanent, care să ofere turiștilor ocazionali, celor care nu vin în muzeu special pentru a participa la o anumită manifestare culturală, posibilitatea de a descoperi tradițiile românești, de a regăsi crâmpoie din atmosfera satului de altădată și, desigur, de a învăța, alături de meșteri pricepuți, secretele unor meșteșuguri cunoscute de secole.

Începând din acest an, 2012, prin îndemnul sloganului Muzeului ASTRA, *Redescoperim împreună valorile tradiției*, s-a desfășurat programul *Animă ASTRA!*, sub egida *Trăim o vară ca la țară în Dumbrava Sibului*, în Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA.

În perioada iulie-septembrie, meșterii populari au fost prezenți în fiecare săptămână în muzeu, cu standuri de prezentare, completate de demonstrații practice și work-shop-uri. Au fost organizate ateliere de olărit, de fierărie, de gastronomie tradițională, de confecționat păpuși ecologice, măști tradiționale și instrumente muzicale, de pictură pe sticlă și pe lemn, brodat, țesut și altele.

Folclorul românesc a fost prezent pe aleile muzeului, prin intermediul unor cupluri de dansatori, acompaniați de lăutari, care au făcut demonstrații de joc tradițional, în zilele de sfârșit de săptămână. Vizitatorii au putut, de asemenea, să participe la ghidaje tematice propuse de ghizi în costume populare. Aceștia au jucat rolul de gazdă în diverse zone din muzeu, prezentând trasee tematice care au grupat obiectivele de maxim interes.

În completarea programului de animații culturale, Muzeul în aer liber dispune, începând cu luna iulie, de *animale și păsări domestice*, care întregesc imaginea gospodăriilor țărănești autentice, unele anexe precum grajdurile sau cotețele devenind funcționale. Pentru început, în muzeu și-au făcut apariția oi, un măgar, curci și bibilici.

Programul de animații al fiecărei săptămâni a fost comunicat prin intermediul site-ului web al muzeului, al partenerilor media și instituționali și a fost afișat la porțile de acces ale Muzeul în aer liber, respectiv în zonele de afișaj deținute de Muzeul ASTRA în municipiul Sibiu.

Ca urmare a promovării intense de care a beneficiat și a atractivității activităților propuse, Programul *Animă ASTRA!* a constituit, în vara anului 2012, un reper important în planurile sibienilor, și nu numai, aflați în căutarea a noi mijloace de petrecere a sfârșiturilor de săptămână într-o manieră inedită, relaxantă, dar educativă în același timp, stimulante în acumularea de noi cunoștințe, abilități și experiențe vii, extrase din însuși specificul Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA.

Atelierile meșteșugărești au fost pregătite minuțios în scopul declarat al implicării active a vizitatorilor, care au avut prilejul de a comunica direct cu meșterii, de a fi introduși în tainele îndeletnicirilor practicate și păstrate de-a lungul timpului și de a pune în aplicare, la fața locului, în curțile gospodăriilor Muzeului în aer liber, tehnicile folosite de creatorii populari.

Începând din prima săptămână a programului de animații culturale, atelierul de fierărie tradițională, situat în sectorul fierăriilor între olărit și Etno-Tehno Parc, a fost funcțional, iar vizitatorii au aflat cum se lucrează într-o fierărie, care sunt tipurile de obiecte create. Meșterul-făurar a făcut demonstrații de plăsmuire a unor obiecte precum: potcoave, clanțe de uși, vârfuri de săgeată ș.a., împreună cu cei doritori.

Pe parcursul întregii veri, oaspeții Muzeului ASTRA au avut bucuria de a descoperi și experimenta Tradiția vie, în elementul ei, într-un muzeu al bunicilor și străbunicilor noștri.

Atelierile de olărit, coordonate de Gheorghe Țambrea din Horezu, renumit centru de ceramică al României, au dezvăluit celor interesați tainele unui meșteșug, a cărui istorie se pierde de-a lungul veacurilor. Meșterul a fost urmărit cu atenție, atunci când învârtea roata cu piciorul, neobosit, foarte

grijuliu și cu talent, și atunci când mâinile, pline de argilă, mângâiau cu dăruire, buza unei noi străchini, sub privirile curioase ale publicului Muzeului în aer liber.

A fost remarcat un foarte mare aflux și interes la atelierelor de pictură pe sticlă, respectiv pe lemn, unde coordonatori au fost Andreea Coroianu, elevă a Liceului Teoretic „Onisifor Ghibu”, participantă și câștigătoare a Premiului I, la Secțiunea *Pictat icoane pe sticlă*, în cadrul Olimpiadei Naționale „Meșteșuguri Artistice Tradiționale”, ediția a XVII-a, august 2012, Ioana Negoită, Florin Țopa, Rodica Berghezan și Iuliea Sava, creatori populari.

Publicul care a asistat și a participat la aceste ateliere face parte din toate categoriile de vârstă: de la seniori (persoane peste 65 ani), adulți de vârstă mijlocie, tineri, elevi și preșcolari¹, care nu au pregetat să-și dea rînd în mînuirea, cu mai multă sau mai puțină dexteritate, a pensulei și a peniței, în folosirea și îmbinarea reușită a culorilor de ulei, a acuarelelor și a altor vopsele, pe suport de sticlă sau lemn. Instructorii programului *Animă ASTRA!* le-au oferit pe lângă materialele utilizate în actul meșteșugăresc, artistic, tradițional și informații de specialitate, legate de tehnica de lucru, de modelele folosite în decursul timpului, dar și episoade importante din viața cotidiană a țaranului român, cea a datinilor și obiceiurilor de factură familială și calendaristică, a tradițiilor și credințelor împământenite din bătrâni.

Confecționarea măștilor tradiționale, atelier coordonat cu dăruire și pricepere de Ana Negoită, meșter popular din Sibiu, dar cu rădăcini în Moldova, mai precis în Dracsini, județul Botoșani, a suscitat interesul a zeci de vizitatori, care nu au ezitat să-și dobândească o nouă abilitate, cea a coaserii, cu gust și îndemnare, a fragmentelor de material textil, de diferite texturi (stofă, bumbac, blană, piele ș.a.), combinate cu diverse alte ornamente (boabe de porumb, fasole, lemn, os, sfori, călți de cânepă, pene, nasturi, mărgele). Au rezultat măști în miniatură, al căror tipar fusese inițial croit pentru ca scopul obiectivului propus, cel de implicare activă a publicului muzeal să fie îndeplinit cu operativitate și eficiență maximă. Nu a fost omisă nici povestea folosirii măștilor, ce a fost relatată micilor sau mai marilor ucenici. Aceștia au putut afla că în perioada 25 decembrie - 7 ianuarie, în Moldova, dar nu numai în această regiune, obiceiurile de iarnă s-au păstrat nealterate până în zilele noastre. În fiecare an, pe ulițele satelor este o atmosferă specială de mare sărbătoare creștinească (Nașterea Domnului și Anul Nou). Totodată, există o multitudine de obiceiuri și credințe care marchează trecerea dintre ani, întâmpinarea noului an fiind însoțită de ritualuri, uneori moștenite din păgânism. În categoria celor

---

¹ *Principalele categorii de vârstă la care pot apărea conflicte*, <http://ro.scribd.com/doc/18583703/Grupe-de-Varsta-Si-CONFLICTE>, p. 2.

din urmă intră și cetele de mascați. În prezent, jocurile cu mascați constituie doar prilej de petrecere populară și de bucurie în zile de sărbătoare, fără a se mai cunoaște simbolistica reală a acestor manifestări și a măștilor¹. Ana Negoită le-a mai povestit celor prezenți despre *Capra cea mare*, jucată la ea în sat de 12 băieți, despre *Țigănci*, *Harapi*, *Anul Nou și Anul Vechi*, aducând în atenția tuturor tradițiile uitate de orășeni, dar continuate în zona rurală.

Tehnica, creația și măiestria au stat și la baza atelierelor de cusut, țesut și împletit susținute în programul *Animă ASTRA!* de Rodica Ispas, creator popular și profesor-îndrumător la Cercul de Etnologie și Folclor al Clubului Copiilor și Elevilor din Avrig.

Ștergarele, semnele de carte, brâiele, brățările din fire multicolore, toate au constituit punctul de plecare a unor activități desfășurate cu spor, voie bună și dorința deprinderii unor noi obișnuințe sau a perfecționării, în unele cazuri. Atelierul a fost vizitat și experimentat, în principal, de reprezentantele de gen feminin, vizitatoare ale Muzeului în aer liber, care s-au declarat mulțumite de varietatea și buna desfășurare a programului de animații culturale.

Construirea de instrumente muzicale tradiționale, în speță a fluierelor de diferite mărimi și cu felurite ornamente, cioplite în lemn (soc, alun sau salcie) a stârnit curiozitatea tuturor vizitatorilor Muzeului ASTRA, români, dar, mai ales, străini. Cei doi meșteri fluierari, Petru Mateș din Hunedoara și Nicolae Gliga din Mureș, au interacționat cu oaspeții muzeului, adăugând explicațiilor tehnice cu privire la confecționarea acestui instrument, pe cele suplimentare privitoare la clasificarea acestora după materialul din care sunt confecționate, dimensiune, formă, modul de interpretare, tipul de ornamentare utilizat și tonalități. Turiștii străini au beneficiat de informații referitoare la specificul acestei activități în întreg teritoriul românesc, unde există o bogată varietate de fluier din care se pot aminti: fluierul dobrogean (cu dop), fluierul moldovenesc în cele două variante ale sale, cea primitivă, tilinca (fără dop și fără găuri) și trișca (cu dop), fluierul îngemănat, fluierul oltenesc, fluierul cu apă² etc. Nu a lipsit partea muzicală, una dintre cele mai interesante și antrenante acțiuni a atelierului, momente în care meșterii se luau la întrecere cu noii învățacei.

În strânsă legătură cu muzica se situează jocul popular care a fost prezent în fiecare sâmbătă și duminică, la locațiile prestabilite din Muzeul în aer liber, la intrarea principală, în apropierea Galeriilor de Artă Populară, a scenei de pe lac, la Hanul din Tulgheș, respectiv Cârciurma din Bătrâni, în zona *Târgului de produse tradiționale și ecologice*, a *Târgului de Țară*, după inaugurarea sa în 8

---

¹ *Tradiții și Obiceiuri – Măști tradiționale*,

http://www.nemteanca.com/index.php/ro/?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=28

² *Instrumente muzicale păstorești, de suflat, din Dobrogea*, <http://www.info-delta.ro/traditii-in-dobrogea-28/instrumente-muzicale-traditionale-pastorestic-de-suflatc-din-dobrogea-453.html>

septembrie, dar și la locațiile atelierelor meșteșugărești. Sârba, învărtita, jiana, hațegana, hora, brăul și brăulețul au fost jucate pe aleile muzeului, laolaltă cu publicul vizitator, de dansatorii programului *Animă ASTRA!*, membri ai Grupului de Dansuri Populare *Călușarii* din Rășinari, ai Ansamblului „Veteranii Junii Sibiului” și ai Ansamblului Folcloric *Junii Cetății* Rupea. Astfel, între orele 13⁰⁰-16⁰⁰, în câte patru reprezentații interactive, în locații diferite, cu vad bun, Muzeul ASTRA a fost animat prin muzică, joc și voie bună, într-o bună dispoziție generală, iar oaspeții noștri au revenit pe parcursul întregii veri și/sau au transmis, dincolo de porțile Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA, prin comunicare directă, experiența trăită și recomandarea.

În completarea atelierelor cu specific tradițional, fie ele meșteșugărești sau ludice, programul *Animă ASTRA!* a oferit publicului interesat o secțiune aparte, cea a *Ghidajelor tematice*, care au avut în vedere îmbogățirea cunoștințelor vizitatorilor cu privire la civilizația tradițională, prin descrierea specificului fiecărui sector sau traseu tematic al Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA, în scopul promovării și perpetuării istoriei meșteșugurilor reprezentate.

Astfel, turiștii, însoțiți de muzeografii-ghizi, îmbrăcați în port popular, au făcut cunoștință cu Tradiția, de-a lungul itinerariilor propuse: *Civilizația lemnului*, *Traseul Morilor*, *Olăritul*, *Traseul Pivelor*, *Pescuitul*, *Monumentele religioase*, *Mijloacele de transport* din prisma monumentelor și gospodăriilor reprezentate în Muzeul în aer liber.

Programul *Animă ASTRA!* s-a dovedit a fi un succes, iar dovada palpabilă o constituie creșterea numărului de vizitatori, a frecvenței acestora și, bineînțeles, a veniturilor Muzeului ASTRA, în comparație cu anul 2011.

Un aport important l-au constituit și manifestările muzicale și culinare extra-europene, cum a fost *Seara mexicană* din 21 iulie, organizată de Ambasada Statelor Unite Mexicane în România, în parteneriat cu Muzeul ASTRA, când pe scena de pe lacul din Dumbrava Sibiului, cele șase perechi de dansatori ai grupului de dans folcloric AZTLAN, originari din Teteles, Statul Puebla au adus în fața publicului sibian dansuri din Mexico City, Guerrero, Veracruz, Jalisco și Puebla, acompaniați fiind de patru muzicanți. A urmat, apoi, *Seara de Flamenco Tradițional* din 18 august, care i-a avut ca protagoniști pe soții Marta (voce) și Richard (chitară) Moir din Canada, iar flamenco-ul tradițional plin de pasiune (Fandangos de Huelva, Soleares, Alegrias, Farruca, Tangos, Zambra, Garrotin, Serranas, Bulerias) a încântat sutele de spectatori prezenți la acest spectacol inedit. După inaugurarea *Târgului de Țară*, ce a înlocuit vechiul *Târg de produse tradiționale și ecologice*, la fiecare două săptămâni, în 15 septembrie 2012 s-a desfășurat un eveniment apetisant de tradiție extra-europeană, expoziția de preparate culinare indoneziane *Food Paradise - Paradisul culinar indonezian*, unde *Chef Nurrochman* și *Chef Mandradhitya* și-au demonstrat abilitățile în prepararea

specialităților indoneziene. Vizitatorii muzeului au avut oportunitatea de a gusta preparatele exotice și s-au bucurat și de un spectacol de muzică și dans tradițional din Indonezia, acest eveniment înscriindu-se într-un program de promovare a culturii indoneziene, derulat la Sibiu, în perioada 13-15 septembrie 2012 și organizat de Ambasada Republicii Indoneziene la București, în parteneriat cu Muzeul ASTRA.

O simplă vizită în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului ne ajută, așadar, să descoperim că viața are mult mai multe secrete decât am fi crezut. Mergem acolo ca să ne relaxăm, ca să învățăm sau, de ce nu, ca să aflăm mai multe despre noi înșine, pentru că, în mod curios, muzeul știe să spună chiar propria noastră poveste, legând-o cu multă pricepere de cea a oamenilor din trecut, a celor care ne-au precedat pe aceste meleaguri. Însă, pentru cine știe să-și deschidă ochii și sufletul, Dumbrava Sibiului reprezintă o experiență de neuitat.

Bibliografie:

1. *Principalele categorii de vârstă la care pot apărea conflicte*,
<http://ro.scribd.com/doc/18583703/Grupe-de-Varsta-Si-CONFLICTE>
2. *Tradiții și Obiceiuri. Măști tradiționale*,
http://www.nemteanca.com/index.php/ro/?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=28
3. *Instrumente muzicale păstorești, de suflat, din Dobrogea*,
<http://www.info-delta.ro/traditii-in-dobrogea-28/instrumente-muzicale-traditionale-pastorestic-de-suflat-din-dobrogea-453.html>

Anton Stoica. Fierărie tradițională

Gheorghe Țambrea. Olarul și publicul animat

Florin Țopa. Icoane pictate pe sticlă

Iuliea Sava. Pictură pe lemn

Rodica Ispas. Împletit ciucuri

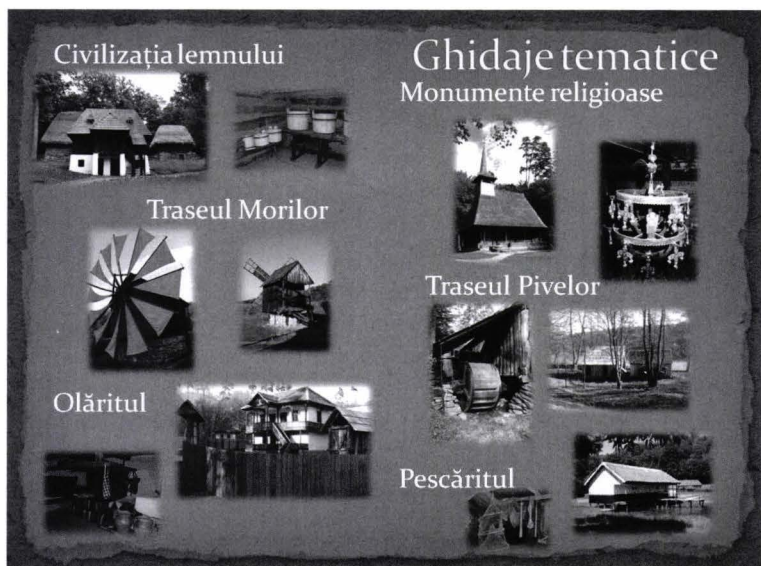

Petru Mateș. Atelier de fluierar

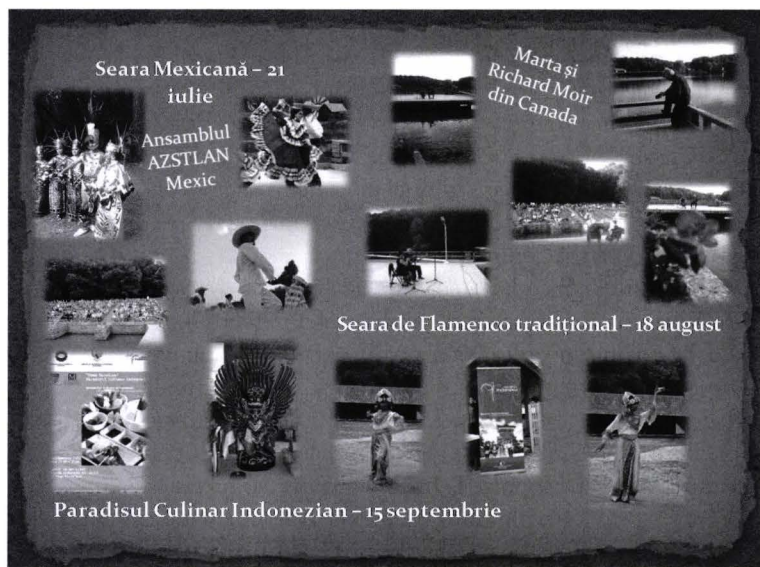

Ansamblul „Veteranii Junii Sibiuului”

Ghidaje tematice - Animă ASTRA!

Animă ASTRA!

Proiectul cultural de pedagogie muzeală

„Împreună prin labirintul preistoric”

Andrea DEÁK,

Cristina Ioana FELEA

Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe

Le projet culturel de pédagogie muséale. „Ensemble dans le labyrinthe préhistorique”

Résumé: Les dernières années, Le Musée National des Carpates de l'Est a eu de nombreuses initiatives de promouvoir les actions de protection et d'encouragement de la diversité ethnique et culturelle, d'intégration dans la sphère des bénéficiaires des services muséales offerts, des groupes formés par des diverses personnes ayant divers handicaps, et en même temps, l'offre d'assistance pour les enfants et les jeunes provenant des catégories défavorisées du point de vue socio-économique.

Mots-clés: éducation muséale, ateliers créatifs, éducation non-formale, intégration sociale, volontaire

Cuvinte cheie: educație muzeală, ateliere creative, educație non-formală, integrare socială, voluntar

În ultimii ani, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a avut inițiative de promovare a măsurilor de protejare și încurajare a diversității etnice și culturale, precum și acordarea de asistență copiilor și tinerilor proveniți din categorii dezavantajate socio-economic. Cu toate acestea, impactul acestor măsuri este încă timid.

Astfel, Muzeul și partenerii săi se implică în mod direct și de câte ori este posibil, în organizarea unor programe și proiecte destinate acestor categorii de public, dar costurile ridicate ale acestora și impedimentele de ordin organizatoric și birocratic, fac uneori imposibilă derularea lor pe termen lung.

La nivelul județului Covasna nu există proiecte culturale care să implice participarea directă și activă a copiilor instituționalizați. Participarea lor la actul cultural depinde de centrele în care sunt înscrși, acestea oferindu-le acces la evenimente și activități culturale foarte rar datorită fondurilor și personalului limitate. De asemenea, contactul acestor copii cu alți copii provenind din medii familiale stabile este limitat sau chiar inexistent.

În cursul anului 2010, cu sprijinul financiar al AFCN, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a derulat proiectul *RAINBOW. Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!*, destinat acestei categorii de public, proiect ce s-a bucurat de un adevărat succes, o parte din copiii și tinerii care au beneficiat direct de

acesta devenind astăzi voluntari în cadrul muzeului și vizitatori fideli. Succesul înregistrat de proiect și apropierea unui număr foarte important de copii și tineri instituționalizați de muzeu, păstrarea legăturii cu aceștia – relație care a fost demarată de noi, dar susținută de ei – sunt motive grăitoare și suficiente pentru a justifica nevoia derulării unor astfel de proiecte, pentru a crește numărul acelor copii și tineri instituționalizați care să se simtă bineveniți la muzeu, care să se apropie de acesta, de patrimoniul și valorile promovate de muzeu, care să revină, cu drag, de fiecare dată și care să devină, la rândul lor, promotori ai culturii prin implicarea în activități de voluntariat.

Proiectul pe care îl propunem de această dată are ca scop principal aducerea copiilor instituționalizați la muzeu, introducerea lor într-o atmosferă specifică, scoaterea acestor copii din mediul lor obișnuit, primirea lor la muzeu ca într-un loc care le aparține tuturor, care aparține unei societăți din care și ei fac parte.

Pentru a le facilita accesul, prin intermediul proiectului, le-am asigurat acestor copii transportul la muzeu, lucru care ridică mari probleme în activitatea lor curentă, fiind de cele mai multe ori imposibil datorită situației financiare limitate a caselor familiale.

De asemenea, cererea de acțiuni este în creștere, pedagogii și directorii caselor familiale și a centrelor de zi cu care s-a colaborat la proiectul anterior venind nu o dată cu solicitări de astfel de activități, și, în măsura posibilităților, au asigurat participarea copiilor la acestea. Însă, așa cum am menționat, posibilitățile lor financiare de deplasare sunt reduse, așa că la activitățile pe care le derulăm la sediul muzeului au acces doar acei copii care sunt instituționalizați în Sfântu Gheorghe.

Noutatea pe care o aduce proiectul „Împreună prin labirintul preistoric” constă în faptul că el oferă șansa tinerilor instituționalizați, de a lua parte la activitățile culturale ale comunității.

Proiectul oferă posibilitatea ca tinerii voluntari-mentori să se implice în activitățile culturale și sociale ale orașului, a zonei în care trăiesc, devenind din purtători ai moștenirilor tradiționale dobândite în cadrul cercurilor desfășurate la muzeu, diseminatori ai acestora. Se mizează pe faptul că tinerii instituționalizați au un potențial creativ și artistic foarte mare, însă care nu este descoperit și valorificat pe deplin.

Se urmărește, de asemenea, inter-relaționarea dintre tinerii voluntari-mentori și copiii instituționalizați, punându-se accentul pe socializare, înlăturarea barierelor etnice, lingvistice și sociale, munca de echipă.

Descoperirea unor talente nebănuite la tinerii incluși în program, a unor abilități în vederea alegerii unei meserii, a unei profesii în domeniul artistic, științific reprezintă alte provocări ale acestui proiect.

Proiectul se adresează atât copiilor vorbitori de limba română, cât și celor vorbitori de limba maghiară, aflate în 12 centre de plasament și case familiale din municipiul Sfântu Gheorghe și din localitățile Olteni, Târgu Secuiesc, Ilieni, Cernat, Mereni și Întorsura Buzăului.

Astfel, se depășesc barierele etnice și lingvistice pe care le-ar putea ridica orice proiect ce se desfășoară în județul Covasna, numitorul comun al participanților nefiind nevoia de integrare etnică, ci nevoia acută de integrare socială și facilitarea accesului la cultură a unor copii cu posibilități limitate. Cel mai important pas în ceea ce privește participarea lor la actul cultural al zonei este faptul că ei vor deține aceleași cunoștințe ca și tinerii voluntari din orașul Sfântu Gheorghe care vor participa activ la implementarea proiectului.

Prin intermediul acestui proiect am dorit stabilirea și dezvoltarea relaționării între tineri și încurajarea organizării de activități în interiorul comunității prin facilitarea cunoașterii și desfășurării de acțiuni comune cu tinerii din diferitele categorii sociale din cadrul aceleiași comunități.

Se are în vedere și dobândirea de către copiii instituționalizați a unor cunoștințe cu privire la cultura tradițională locală, prin intermediul activităților practice propuse de proiect, demonstrându-se vechimea acesteia, prin intermediul vestigiilor arheologice, care sunt comune tuturor celor care astăzi conviețuiesc în județul Covasna.

Diversificarea ofertei de servicii culturale și programe pentru tineret și o alternativă de petrecere a timpului liber pentru tinerii voluntari-mentori, reprezintă alte două provocări ale proiectului.

Se mai urmărește dezvoltarea spiritului civic și acordarea unei șanse de integrare a copiilor instituționalizați în viața culturală a comunității.

De asemenea, proiectul va duce la atenuarea impactului factorilor de risc care conduc la marginalizarea și excluderea socială, precum și stimularea creativității tinerilor.

Cei 150 de copii instituționalizați, precum și 10 tineri voluntari-mentori, beneficiari ai proiectului, vor participa, pe parcursul desfășurării proiectului, la următoarele activități:

1. vizitarea expoziției „Așezarea preistorică Păuleni-Ciuc Dâmbul Cetății”, cea mai modernă expoziție din România la momentul actual, din punct de vedere al tehnicilor high-tech și de design, de punere în scenă și prezentare a rezultatelor cercetărilor arheologice și a vestigiilor strămoșești;
2. ateliere de modelare manuală a lutului, cu tematică legată de expoziția vizitată;
3. ateliere de pictură pe vase ceramice, cu tematică legată de expoziția vizitată;
4. completarea caietului de lucru;
5. jocuri interactive de autocunoaștere, cunoaștere și relaționare.

Toate piesele realizate de către participanții la ateliere vor fi luate acasă. Nu ne-am propus să organizăm o expoziție cu obiectele realizate de copii, deoarece am observat în timp că toți vor să plece acasă cu ce au creat.

De asemenea, toți copiii au primit atât diplome de participare cât și pachete de rechizite-premii.

Proiectul oferă posibilitatea ca Muzeul să se adreseze și unor categorii defavorizate, oferind astfel acces acestora la informația culturală și științifică la propriul său sediu.

Acțiunile pedagogice și de educare a populației se vor adresa de această dată unor persoane care, de obicei, nu au acces la ele, dar care au acum posibilitatea de a beneficia de aceste servicii de specialitate.

Proiectul conferă o apropiere mai strânsă între muzeu și toate categoriile de posibil viitor public, în condițiile în care Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni este o instituție culturală relativ nouă pentru zona sud-est transilvăneană.

Proiectul, prin activitățile practice și interactive, atrage tinerii în munca de voluntariat, în special în cea din domeniul culturii, și în viitoarele activități ale Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni și ale altor muzee.

Prin intermediul acestui proiect patrimoniul material și imaterial cercetat și administrat de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni se va bucura de o amplă promovare în rândul unei categorii de public al cărui acces la cultura tradițională este limitat.

Proiectul reprezintă un mijloc de promovare a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni pe plan local, național și internațional.

Derularea proiectului reprezintă o experiență benefică pentru angajații Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, din punct de vedere profesional, prin șansa pe care o oferă, de a-și perfecționa abilitățile de comunicare cu tinerii din diferite categorii sociale.

Problema principală identificată la copiii și tinerii instituționalizați este lipsa motivației de viață, efect al curenței afective, a lipsei figurilor parentale. Această lipsă a motivației se poate observa în comportamentul lor zilnic, prin tendința aproape permanentă de a amâna lucrurile, o atitudine pasivă sau agresivă față de ceilalți și față de ei înșiși, o lipsă de motive, convingeri - valori necesare pentru a acționa, pentru a iniția și desfășura activități de timp liber.

Astfel, necesitatea dezvoltării ofertei educativ-culturale adresate copiilor instituționalizați este mare, aceștia având nevoie de o alternativă de petrecere a timpului liber. Totodată, apare și la ei, ca la toți copiii din generațiile tinere, moderne, high-tech, nevoia acută a descoperirii și dezvoltării abilităților creative.

De asemenea, societatea are nevoie de dezvoltarea simțului de voluntariat, astfel încât copiii care au participat, începând din anul 2007, la

cercurile de creație organizate de muzeu, au participat ca voluntari la atelierul din cadrul proiectului „Împreună prin labirintul preistoric”.

Astfel tinerii voluntari-mentori vor juca un rol activ în comunitatea din care fac parte, implicându-se în rezolvarea problemelor sociale cu care aceasta se confruntă, ceea ce pune bazele cetățeniei europene, în care respectarea drepturilor omului este o valoare.

Dezvoltarea atitudinii activ-participative atât a tinerilor voluntari-mentori, cât și a tinerilor care trăiesc cu trauma abandonului în centrele de plasament, în casele familiale sau a tinerilor cu nevoi speciale, lipsiți de motivația de a acționa, de a-și trăi propria viață reprezintă o provocare a timpurilor actuale, devenind cu ocazia implementării acestui proiect și o provocare pentru Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni.

Prin acest proiect avem în vedere conștientizarea de către populația locală, și nu numai, a nevoii de integrare și acceptare a copiilor instituționalizați în activitățile culturale curente ale instituțiilor culturale locale și naționale.

Dezvoltarea spiritului de voluntariat, prin puterea exemplului dat de către tinerii voluntari-mentori implicați în proiect, este o altă provocare a proiectului.

Dezvoltarea sentimentului de apartenență la comunitatea locală și națională a copiilor și tinerilor instituționalizați

În cadrul atelierului de pictură pe vase ceramice tematica abordată a fost specifică Culturii Cucuteni-Ariușd-Tripolie, cea mai veche civilizație de la Dâmbul Cetății. Astfel, culorile folosite în pictarea vaselor sunt cele specifice – roșu, alb și negru, iar motivele pictate vor fi cele care se regăsesc în expoziție.

În cadrul atelierului de modelare a lutului și decorarea obiectelor obținute, copiii beneficiari direcți ai proiectului au realizat manual vase și obiecte ceramice din lut, au învățat tehnici de netezire și lustruire a vaselor și obiectelor din lut, cât și tehnici de decorare a acestora. În cadrul atelierului de modelaj de lut s-au realizat vase după modelul celor care aparțin Culturii Costișa, a doua mare civilizație de pe Dâmbul Cetății. Astfel, vasele modelate au fost decorate prin incizii cu motive specifice acestei culturi.

Participanții au fost coordonați de către specialiștii muzeului și tinerii voluntari.

Fiecare activitate – alcătuită din vizitarea expoziției și atelierul creativ – a avut o durată de maxim 2 ore și 30 de minute, cu o pauză de 15 minute la jumătatea timpului alocat. În cadrul fiecărei întâlniri s-a lucrat cu o grupă de maxim 15 copii.

În timpul fiecărui atelier mai sus menționat s-au derulat și o serie de activități interactive, sub îndrumarea specialiștilor muzeului și a voluntarilor:

jocuri, mini concursuri etc. menite să dezghețe atmosfera, să relaxeze participanții, să îmbine educația culturală cu jocul.

Îndrumătorii au completat fișe de evaluare finală și fișe de evaluare a gradului de satisfacție a copiilor participanți (fișe de observație), pe baza observației directe la sfârșitul fiecărui atelier.

Copiii participanți, voluntarii, cadrele didactice și îndrumătorii și-au notat impresiile în *Caietul de impresii*, la sfârșitul fiecărui atelier. De asemenea, însoțitorii grupului au completat chestionare.

Prin acest proiect am urmărit accesul la expoziție și ateliere creative din cadrul muzeului a unei categorii de public defavorizate, care nu dispune de mijloacele financiare necesare participării în mod curent la astfel de acțiuni culturale. Ca proiect, acest program poate genera noi idei și programe care vor duce la concentrarea atenției instituțiilor culturale în direcția acestei categorii de public și gândirea de activități culturale în așa fel încât să fie cât mai accesibile tuturor, prin oferirea de facilități specifice fiecărei categorii sociale în parte.

Caietele de lucru se adresează unei categorii de vârstă bine definite, transmițând informațiile științifice prin jocuri destinate copiilor și tinerilor cu vârsta cuprinsă între 7-20 ani (jocuri puzzle, găsește diferența, desene de colorat, găsește drumul înapoi, completează textul etc.).

Proiectul a fost promovat în județul Covasna, dar și la nivel național prin transmiterea comunicatelor de presă și anunțurilor publicitare la redacțiile ziarelor locale, naționale și posturilor de radio locale și naționale.

Pliantele de prezentare au fost distribuite în unitățile școlare locale și județene, direct și prin intermediul Inspectoratului Școlar Județean, la alte instituții de cultură, ONG-uri, locuri publice, în vederea sensibilizării și atragerii publicului în activitățile de voluntariat și de ajutor a acestei categorii defavorizate.

Anunțurile și datele privitoare la proiect au fost postate pe site-ul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni: www.mncr.ro și pe site-urile partenerilor (exemplu: cimec.wordpress.ro etc.), dar și pe Facebook.

Proiectul a fost promovat și printr-un rol-up banner, care a fost afișat în holul muzeului pe parcursul derulării proiectului.

Inițierea de către Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a acestui proiect a venit din conștientizarea faptului că Muzeul, ca instituție de cultură trebuie să se adreseze tuturor categoriilor de public, inclusiv copiilor instituționalizați. Aceasta este o categorie de public al cărei acces la cultură este limitat datorită posibilităților financiare tot mai reduse ale centrelor în care locuiesc copiii și tinerii, ale familiilor în grija cărora se află sau ale stării de sănătate care nu le permite deplasarea la un muzeu. Acești copii însă, ca și alții

de vârsta lor, au nevoie de activități practice, care să le dezvolte apetitul pentru cultură și deschiderea pentru activitățile artistice și culturale.

Atât vizitarea expoziției, cât și atelierelor creative se bazează pe o educație *face-to-face*, cât și pe o prezentare și o învățare activ-participativă. Ghidajul specializat este adaptat fiecărei categorii de vârstă în parte, astfel încât să-i implice pe vizitatori în ghidajul propriu-zis, specialistul punându-le întrebări vizitatorilor pe baza a ceea ce se poate vedea în expoziție. Vizitatorii sunt antrenați într-o vizită activă, la care participă prin a oferi răspunsuri specialistului, răspunsuri pe care acesta le adeverește și le completează. S-a observat că această metodă este foarte bine primită de o anumită categorie de vizitatori, în special copiii și elevii din ciclurile primare și gimnaziale, fiind extrem de receptivi la astfel de ghidaje, care le dau și lor șansa de a se afirma, de a participa, de a oferi informații. Primind un feed-back pozitiv din partea ghidului și răspunsuri care la rândul lor generează alte întrebări, vizitatorii sunt încurajați să le pună, aproape involuntar, obținând astfel o foarte mare cantitate de informație științifică. Acest lucru ușurează, oarecum, sarcina ghidului, care nu mai este nevoit să anticipeze nivelul de cunoștințe al interlocutorilor, întrebările vizitatorilor venind în mod natural și completând carențele lor de cunoștințe referitoare la tematica abordată în expoziție. Bineînțeles, aceasta este o metodă destul de periculoasă, deoarece poate genera și o serie de întrebări la care există posibilitatea de a nu se putea răspunde, motiv pentru care specialiștii care fac ghidajul în expoziție sunt foarte bine pregătiți.

În ceea ce privește atelierelor creative, metoda activ-participativă pe care acestea o abordează este foarte bine primită de toți vizitatorii/beneficiarii. Este un lucru deja demonstrat că atât copiii și tinerii, cât și adulții învață mult mai ușor participând activ, lucrând cu propriile mâini, decât citind, ascultând sau urmărind un film. Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni promovează tot mai des acest tip de activități, destinate tuturor categoriilor de public, care deja sunt solicitate de publicul fidel al muzeului, în special de cadrele didactice. Atât munca muzeografilor care realizează expoziții, cât și munca învățătorilor și a profesorilor este completată de aceste ateliere, ce oferă informații practice, mult mai ușor de înțeles și de învățat decât cele științifice.

Echipa de proiect a fost formată din: Andrea Deák – manager de proiect, Cristina Ioana Felea – asistent manager proiect, Eugenia Filip – coordonator ateliere, Laura Dănilă – coordonator ateliere, Adela Kovacs – specialist istorie-arheologie, Măria Magdolna Csutka – specialist DGASPC Covasna, Bărzoiu Hrisia – economist.

Proiectul s-a derulat în perioada august-noiembrie 2012.

Iată câteva din impresiile participanților:

- *Mie mi-a plăcut în muzeu că am văzut multe lucruri vechi și că am pictat.* (Sanyi)

- *Mie mi-a plăcut totul foarte mult! Pentru mine toate mi-a plăcut!* (Casika)
- *Mie mi-a plăcut foarte mult că am putut să facem din lut, farfurii!* (P. Georgyana)
- *Mie mi-a plăcut tot!* (Balo Sandor)
- *Mi-a plăcut foarte mult muzeul.* (Balo Beata Ibolya)
- *A fost foarte frumos și mi-a plăcut foarte mult.* (Majlat Renata)
- *Vă mulțumim frumos pentru șansa de a veni aici. A fost foarte frumos. Vă mulțumim.* (Bogați Andrea)
- *Mi-a plăcut foarte mult și mulțumesc că mi-ați oferit această oportunitate.* (Tokos Eva)
- *Vă mulțumim frumos pentru șansa de a (fi) veni aici.* (Anna)
- *Vă mulțumim pentru șansa oferită, de a veni aici și a vedea această expoziție frumoasă, și pentru a confecționa lucruri atât de frumoase. Ne-a plăcut foarte mult. Vă mulțumim.* (Kati)
- *Mie mi-a plăcut foarte mult prezentarea de aici, lucrul manual etc.* (Pisti Barcsa Istvan de la Casa familiala Ilieni)

Partenerii Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni în realizarea acestui proiect au fost: Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Covasna, Asociația Cultural-Științifică Carpații Răsăriteni.

Astfel, Asociația Cultural-Științifică Carpații Răsăriteni a acordat sprijin financiar și consultanță de specialitate, a asigurat selecția și înscrierea voluntarilor, a realizat fotografiile digitale și filmările pe parcursul atelierelor.

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Covasna a asigurat accesul copiilor din cele 12 centre de plasament la muzeu, a realizat grupele de copii participante la ateliere, a oferit consultanță de specialitate în vederea activităților cu tinerii din centrele de plasament.

Prin acest proiect s-a încercat:

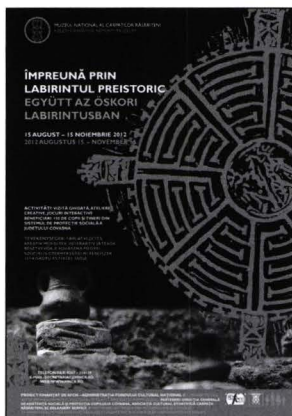
- inițierea și încurajarea sprijinirii de proiecte de tineret în domeniul creativității;
- dezvoltarea și diversificarea ofertei educaționale și culturale nonformale pentru tinerii din diferite categorii sociale;
- dezvoltarea spiritului civic și a spiritului de voluntariat în rândul tinerilor din comunitatea locală;
- stabilirea și dezvoltarea relaționării între tineri și apoi încurajarea desfășurării de activități în interiorul comunității, prin facilitarea cunoașterii și desfășurării de acțiuni comune cu tineri și nu numai din aceeași comunitate;
- atragerea copiilor instituționalizați în activitățile viitoare ale muzeului și a tinerilor în acțiuni de voluntariat;
- implicarea muzeului în activități culturale adresate unui segment de public special;
- atragerea copiilor instituționalizați spre activitățile muzeale, istorice și arheologice;

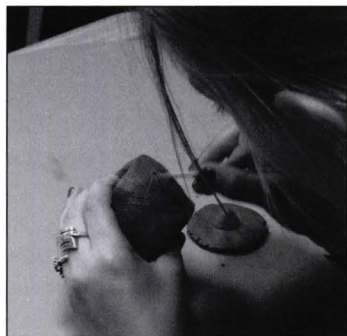
- stimularea tinerilor de a se implica în acțiuni de voluntariat în cadrul activităților viitoare ale Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, după modelul european;
- creșterea interesului publicului larg pentru problemele și nevoile copiilor din centrele de plasament și a copiilor cu nevoi speciale din zonă, dar și atragerea acestora către activitățile culturale periodice, organizate de către muzeu;
- sprijinirea autorităților publice specializate în protecția copilului în descoperirea talentelor, la copii aflați în situații de risc, și promovarea acestora prin intermediul unor expoziții, publicații, articole etc.

Impactul pozitiv asupra beneficiarilor direcți, grupului țintă și asupra Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni susține faptul că un asemenea proiect este de mare interes pe plan internațional, național și, în special, pentru întreaga comunitate a județului Covasna.

Limitele acestui proiect depășesc limitele culturale, trecând în sfera socială, fiind vorba, în cazul nostru, de incluziune în societate prin intermediul unor activități cultural-educative a unui grup țintă de beneficiari excluși în mod repetat, intenționat sau nu, din activitățile culturale ale zonei. Legătura noastră cea mai puternică cu acest grup țintă este stabilită de tinerii voluntari, care ne facilitează comunicarea cu copiii și cu tinerii din aceste centre, prin simpla lor participare dovedind faptul că societatea tânără este pregătită să-i accepte și pe copiii marginalizați în prezent, și este dispusă să le dea o mână de ajutor în acest sens.

Proiectul promite să devină un eveniment permanent de ajutorare a copiilor din mediul social defavorizat, precum și încurajarea autorităților publice specializate în protecția copilului de a stimula programele culturale și de creație, care să vină în sprijinul descoperirii talentelor la copii aflați în situații de risc.

Atelier de modelare manuală a lutului

*Obiecte realizate de către copii
în cadrul atelierului de modelare a lutului*

*Atelier de pictură pe vase ceramice
cu motivul solar, specific Culturii Costișa*

Atelier de pictură pe vase ceramice

Vișită la expoziția Așezarea preistorică Păuleni-Ciuc Dâmbul Cetății

Le patrimoine et l'éducation en plein air

Résumé: Par l'intermédiaire du projet de coopération européenne ECHOE, les deux dernières années, Le Centre de Préparation Professionnelle en Culture a exploré une nouvelle modalité de développement des compétences professionnelles, en mélangeant l'éducation avec/sur le patrimoine et l'enseignement en plein air.

Mots-clés: patrimoine, éducation, plein air, les adultes, ECHOE, compétences professionnelles

Cuvinte cheie: patrimoniu, educație, aer liber, adulți, ECHOE, competențe profesionale

În cadrul proiectului de cooperare europeană ECHOE, în ultimii doi ani, Centrul de Pregătire Profesională în Cultură a explorat o nouă modalitate de dezvoltare a competențelor profesionale, combinând educația cu și despre patrimoniu cu învățarea în aer liber.

Pornind de la o analiză a nevoilor, proiectul „ECHOE – Education for Heritage, Outdoor Education” și-a propus explorarea modalităților de combinare a educației pentru/despre patrimoniu, în special cea legată de sit-uri istorice și arheologice, cu educația în aer liber, cuprinzând elemente de ecologie, protecția patrimoniului, sporturi, activități recreaționale și în aer liber, precum și a modalităților de stabilire a unor conexiuni între aceste domenii și diverse grupuri de adulți care învață.

Grupurile țintă cu care am lucrat în acest proiect au fost: reprezentanți ai centrelor culturale, bibliotecilor și muzeelor, reprezentanți ai ONG-urilor care oferă servicii educaționale, culturale și de turism, reprezentanți ai administrației regionale responsabile cu politicile culturale și educaționale, adulți care participă la programe educaționale, formatori din structuri publice și private.

I. Cercetare privind necesitățile de formare

Partenerii din cele șase țări implicate în proiect - România, Italia, Austria, Turcia, Belgia și Norvegia - au considerat că e necesar să evalueze cunoștințele și percepția viitorilor beneficiari cu privire la subiectele legate de educația pentru patrimoniu și de educația în aer liber, aceasta fiind o etapă preliminară pentru dezvoltarea unei serii de materiale educaționale.

Un motiv pentru efectuarea acestei cercetări a fost evaluarea gradului de deschidere a profesioniștilor din grupurile-țintă față de abordarea propusă de proiectul ECHOE, respectiv îmbinarea de metode și subiecte pentru ca adultul care învață să beneficieze de o mai bună experiență de învățare. Percepția acestei

abordări a fost în general pozitivă, iar participanții au avansat mai multe idei: latura recreațională a experienței este foarte atrăgătoare; posibilitatea de a implica utilizatori care sunt în mod normal reticenți față de începerea unui program de învățare tradițională din motive de vârstă și educație individuală; programele care implică atât adulți, cât și copiii reprezintă o modalitate de atragere a adulților spre învățare, precum și o modalitate de îmbunătățire a comunicării dintre adulți și copii (România); libertatea de mișcare oferă oportunitatea de observare a locului și de dezvoltare a curiozității adulților, aduce un sentiment de bucurie în proces și poate produce și rezultate de învățare care se mențin pe termen lung (Turcia).

În această fază a proiectului s-au organizat focus grupuri și au fost consultați 100 de beneficiari, din toate cele șase țări. Conform participanților, un element esențial al abordării ECHOE din punctul de vedere al resurselor umane este nevoia unui număr mai mare de facilitatori în domeniul educației, pregătiți să folosească educația în aer liber și pentru patrimoniu, cu accent pe dezvoltarea capacității de a crea și de a transmite emoții. În anumite cazuri, programele care implică patrimoniul și cultura se „vând” mai greu, astfel încât este nevoie de mai multă promovare. În ceea ce privește asistența financiară, pentru grupurile și indivizii cu acces limitat la educație și cultură, este necesară identificarea de resurse financiare suplimentare pentru a sprijini participarea acestora.

O listă de teme din cadrul acestui subiect a fost prezentată participanților pentru a li se evalua interesul. Păstrarea patrimoniului natural și cultural, precum și cunoștințele privind mediul natural și mediul construit s-au dovedit a fi teme de interes pentru toți participanții. Comunicarea și integrarea socială au prezentat interes pentru participanții din România, Italia și Turcia. Dezvoltarea durabilă a primit comentarii pozitive din partea participanților din România, Italia, Norvegia și Turcia.

În timpul dezbaterilor, au fost evidențiate alte aspecte relevante pentru proiect, cum ar fi înțelegerea uneori limitată a patrimoniului cultural, faptul că educația în aer liber nu este o metodologie uzuală, faptul că patrimoniul cultural este perceput ca fiind important pentru profesioniști, dar nu foarte atractiv pentru public și faptul că, în unele țări, nu este integrat și sprijinit de politicile educaționale. De asemenea, participanții au observat că educația pentru patrimoniu și educația în aer liber, precum și combinația dintre ele sunt asociate cu ușurință cu un itinerariu turistic, riscând astfel să fie considerate doar servicii turistice.

Cercetarea ne-a oferit o privire de ansamblu asupra diferitelor contexte ale implementării proiectului. Creând un tablou caracterizat de diversitate, ne-a ajutat să înțelegem diferitele nevoi și așteptări ale profesioniștilor din domeniul

culturii și al educației din țările implicate. Analiza a dovedit necesitatea inițiativei acestui proiect și ne-a indicat direcțiile de urmat, atât pentru metodologia educațională, cât și pentru activitățile care au drept scop conștientizarea și promovarea abordării.

II. Contribuția ECHOE la rezultatele de învățare

ECHOE înseamnă relaționarea cu patrimoniul într-o abordare experiențială. Proiectul evidențiază acele procese de învățare dezvoltate mai ales sub formă de programe educative care au loc în aer liber, care îi fac pe adulți să relaționeze într-un mod intelectual, senzorial și emoțional cu mediul înconjurător, al căror conținut face referire la patrimoniu, indiferent de tipul acestuia și care conduc la dezvoltarea de competențe cheie.

În urma cercetării au fost dezvoltate materiale educaționale pe șase teme care s-au dovedit de interes pentru participanți:

- comunicare și integrare socială,
- conservarea patrimoniului,
- dezvoltarea de competențe cheie,
- patrimoniul natural și construit,
- promovarea unor stiluri de viață sănătoasă,
- dezvoltarea sustenabilă.

Vom prezenta în continuare pe scurt ideea de bază a fiecărui material educațional.

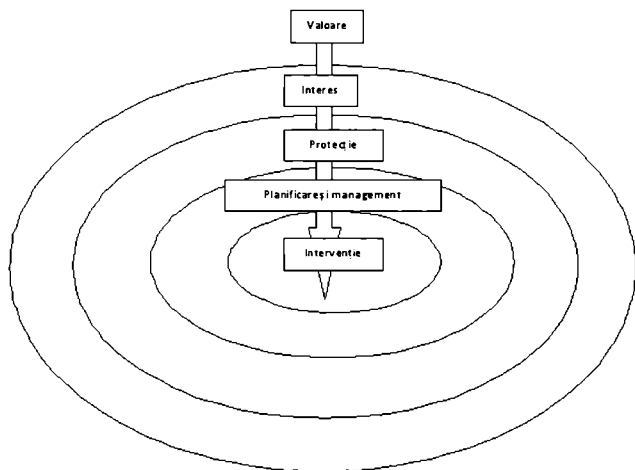
În contextual ECHOE, **integrarea socială și comunicarea** se referă la probleme precum identitatea personală și globalizarea, diferențele etnice și religioase, așa cum se reflectă ele în patrimoniu. O atenție deosebită trebuie acordată diversității culturale, în încercarea de a evita uniformizarea, ceea ce poate transforma integrarea socială într-un aspect negativ. Patrimoniul poate genera dialog social, poate contribui la integrarea socială a diverselor grupuri într-o comunitate și reprezintă un mijloc de interacțiune. Programele ECHOE pot susține integrarea socială și comunicarea prin învățarea colaborativă, prin dezvoltarea de atitudini și comportamente civice și sociale: empatie, încredere, respect, toleranță, flexibilitate etc.

Termenul de conservare derivă din latinul „*conservare*” (*cum + servare*) și înseamnă „*ia cu tine*”. Când vorbim de o comunitate, termenul evidențiază valoarea socială a conservării ca act colectiv, ce reiese din valoarea resurselor tangibile și intangibile, recunoscute ca patrimoniu comun.

Practicile de conservare din zilele noastre implică mai multe secvențe, mai multe tipuri de persoane interesate, care vin din domenii diferite.

Există un potențial uriaș în ceea ce privește integrarea și contextualizarea acestor sfere și activitatea de conservare, precum și în

combinarea acestora cu educația adulților. Conservarea ar trebui înțeleasă ca un proces social, care include atât implicarea indivizilor cât și a comunităților. Programele educaționale de tip ECHOE (educație combinată între educația pentru patrimoniu și educația în aer liber) pot transforma conservarea într-un proces social, acționând la nivelul comunităților.

Dezvoltarea de competențe cheie în conservarea patrimoniului natural și cultural înseamnă:

- cunoaștere profundă a patrimoniului natural și cultural, a punctelor slabe ale acestuia și a riscurilor pe care le presupune utilizarea masivă și inconștientă;
- conștientizarea valorii patrimoniului, atât pentru un individ în sine, cât și pentru comunitatea din care provine;
- atitudine conștientă în procesul de vizitare sau utilizare a patrimoniului;
- schimbare de perspectivă: educația pentru patrimoniu nu este doar pentru experți din cultură, ci și pentru indivizi dintr-o comunitate.

Dezvoltarea sustenabilă înseamnă dezvoltarea care răspunde nevoilor prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și împlini propriile nevoi. Din perspectiva dezvoltării durabile lumea este privită ca un sistem interconectat în spațiu și timp. Această abordare implică 4 aspecte: dezvoltarea ecologică, economică, socială și culturală. Dezvoltarea sustenabilă ecologică se referă la măsurarea impactului activităților umane asupra ecosistemului și utilizarea conștientă a resurselor naturale. Dezvoltarea sustenabilă economică vizează balanța între costuri și beneficii. Dezvoltarea sustenabilă socială urmărește cunoașterea valorilor sociale din perspectivă istorică ca factor de dezvoltare a individului uman. Dezvoltarea sustenabilă culturală înseamnă,

printre altele păstrarea tradițiilor în relație echilibrată cu aspectele moderne ale vieții de zi cu zi și protejarea diversității culturale.

Planificarea și organizarea programelor ECHOE în termeni de dezvoltare durabilă ar presupune o atenție deosebită acordată locației și resurselor (apă, energie etc.), echipamentului și serviciilor (hârtie, ITC. etc.), mâncării (produse eco, farfurii reciclabile etc.), managementului deșeurilor, asigurării transportului (transport verde etc.), aspectelor financiare și conservării diversității.

Așa cum știm, factorii care influențează *un stil de viață sănătos* sunt: activitatea în spații deschise, libertatea de explorare, jocul și mișcarea, încrederea și sentimentul de apartenență la o comunitate. Mediul natural și patrimoniul cultural din spații deschise oferă oportunități pentru afiliere, sprijin social, stabilirea unor relații de prietenie și a unor legături strânse în cadrul grupului, toate acestea într-un mediu nou și „exotic”. Printre beneficiile programelor educaționale de tip ECHOE enumerăm: informații despre sănătate și dietă, tradiții în prepararea mâncărilor sănătoase, conștientizarea consumului excesiv, schimbarea obiceiurilor alimentare etc.

Educația pentru patrimoniu și educația în aer liber se încadrează în tipul de educație non-formală și informală. Patrimoniul este un catalizator pentru creativitate și pentru dezvoltarea de noi competențe prin activități culturale și artistice.

Competența, așa cum este definită de forurile europene, implică patru componente: cunoștințe, abilități, atitudini și comportament. Combinația dintre educația pentru patrimoniu și educația în aer liber poate contribui la atingerea competențelor cheie definite de Uniunea Europeană, necesare unui cetățean european pentru a se adapta rapid tuturor schimbărilor:

- Aptitudini și competențe lingvistice - limba maternă și limbile străine sunt elemente care țin de patrimoniu și în același timp reprezintă un vehicul de comunicare despre mediul natural și cultural.
- Aptitudini și competențe științifice și tehnologice - aici putem enumera patrimoniul industrial, istoria științei, tehnici de construcție.
- Aptitudini și competențe civice, interpersonale, interculturale și sociale - toate aceste competențe își au rădăcinile în patrimoniu. Religia, tradiția, obiceiurile de zi cu zi, cooperarea și lucrul în echipă sunt doar câteva din elementele care pot fi acoperite prin programele ECHOE.
- Aptitudini și competențe antreprenoriale - învățarea activă și învățarea bazată pe competență promovează antreprenoriatul, pentru că în aceste procese se iau inițiative, se descoperă lucruri și oameni.

- Aptitudini și competențe de exprimare culturală - descoperirea patrimoniului ne ajută să devenim conștienți de valorile culturale, credințele și percepțiile noastre.
- Aptitudini și competențe de învățare: programele ECHOE oferă contextul ideal pentru ca participanții să își creeze propriile rute de învățare și îi solicită să își dezvolte competențe de învățare.

Una dintre provocările dezvoltării și derulării de programe educaționale pentru adulți, având ca subiect *patrimoniul natural și construit*, stă în însăși complexitatea subiectului, care poate face referire la noțiuni de istorie, geografie, biologie, arheologie, planificare urbană, ecologie, conservare, antropologie etc. Provocarea se adresează, în primul rând, formatorului, care este nevoit să integreze toate informațiile și să ofere participanților o privire holistică asupra subiectului. În același timp, o privire holistică asupra subiectului reprezintă un punct tare pentru un program de tip ECHOE, pentru că oferă participanților informații diferite și în acest fel cresc șansele ca fiecare individ să găsească lucruri care răspund propriilor interese. Un astfel de program nu trebuie să ofere doar informații, ci și experiențe de învățare astfel încât adulții să înțeleagă mai bine evoluția subiectului.

III. Testarea materialelor

Aceste materiale educaționale au fost prezentate grupurilor-țintă în cadrul unor ateliere cu durata de două zile, desfășurate în toate țările participante în proiect.

Prima zi a fost dedicată prezentării materialelor elaborate de parteneri, iar cea de-a doua zi a avut ca temă dezvoltarea creativității, iar participanții au contribuit cu ideile lor, propunând posibile programe în domeniul patrimoniului și al educației în aer liber în propriile contexte locale.

La începutul și la finalul atelierelor participanții au completat un chestionar pentru a evalua evoluția gradului lor de interes și nivelul de cunoaștere privind subiectele propuse spre discuție. În opinia participanților, conservarea patrimoniului cultural și natural a fost una din temele cele mai interesante, iar subiectul despre care ei au cele mai puține cunoștințe a fost cele legat de aspectele practice și logistice ale organizării programelor ECHOE.

Ca metode de lucru în cadrul atelierelor s-au folosit metoda „world cafe” și „ancheta apreciativă”.

Cifrele statistice pentru aceste ateliere au fost: 70 de participanți din 4 țări, din 32 de orașe și din 41 de organizații. Participanții au reprezentat 26 de ocupații diferite. La final au fost realizate 13 studii de caz.

IV. Școala de vară de la Hunedoara

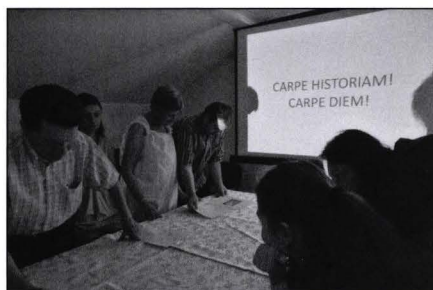
În ultima etapă a proiectului a fost organizată Școala de vară de la Hunedoara, un eveniment internațional care a avut rolul să prezinte și să testeze

în cadrul unui grup internațional de profesioniști materialele educaționale elaborate de partenerii proiectului, explorând potențialul de învățare în aer liber al patrimoniului cultural și natural.

Școala de vară a propus drept cadru de desfășurare trei sit-uri de patrimoniu din județul Hunedoara, oferind participanților un spectru larg de locuri și bunuri de patrimoniu ce le-a permis să testeze și să aplice resursele metodologice din proiect într-o zonă bogată și diversă din punct de vedere cultural și natural. Au fost propuse trei tipuri diferite de bunuri culturale, provenite din trei perioade istorice distincte: patrimoniu construit de origine medievală, patrimoniu rural - care include tradiții locale - și un sit arheologic. Toate cele trei locuri sunt unice și exotice, atât la nivel național, cât și internațional, fiind amplasate într-o regiune dezavantajată din punct de vedere economic și social. Prin urmare, explorarea și reflectarea asupra relațiilor dintre educație, cultură și dezvoltare locală durabilă au constituit un subiect important pe agenda evenimentului.

În cadrul școlii de vară, cei peste 30 de participanți au dezvoltat nouă propuneri de programe educaționale, câte trei pentru fiecare locație propusă: Castelul Corvinilor din Hunedoara, zona etnografică Ținutul Pădurenilor și situl arheologic Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa. Propunerile au vizat grupuri țintă diferite: profesori, adulți din comunitatea locală, grupuri de tineri, turiști, persoane cu dizabilități, s-au concentrat pe anumite elemente de patrimoniu, au integrat elemente care țin de mediul înconjurător și de activități în aer liber, au urmărit mai multe obiective de învățare, în încercarea de a dezvolta una sau mai multe competențe cheie, au propus mai multe metode de lucru cu adulții, au acordat o atenție deosebită aspectelor de organizare și logistică, integrării sociale și comunicării, conservării patrimoniului natural și cultural, dezvoltării sustenabile, factorilor de risc și barierelor de învățare.

Școala de vară a avut o durată de cinci zile: prezentarea noțiunilor teoretice, vizită de studiu pe grupe la cele trei sit-uri alese, dezvoltarea unor propuneri de programe educaționale de tip ECHOE și testarea acestora de către ceilalți participanți și reprezentanți ai comunităților locale.

V. Activități viitoare

Proiectele educaționale elaborate de specialiști în cadrul școlii de vară vor fi publicate ca parte a unui manual de prezentare și promovare a educației pentru patrimoniu în aer liber, care va fi accesibil online și în versiune tipărită.

Impresiile participanților în proiectul ECHOE au fost pozitive și o parte din participanții din cadrul atelierelor și al școlii de vară acționează deja în direcția implementării programelor educaționale pentru adulți, programe combinate, de tip ECHOE.

Iată câteva mărturii:

„În urma școlii de vara am acumulat numeroase informații pe care, cu siguranță, le voi folosi în viitor, și, de asemenea, am avut ocazia să cunosc oameni cu o experiență vastă, de la care am învățat multe lucruri cu aplicații în diverse domenii. Consider că această experiență a fost foarte utilă pentru mine, atât din punct de vedere profesional, cât și personal, și pot spune că aș dori să aprofundez aceste informații, dacă voi mai avea ocazia să particip la alte activități similare. Vă mulțumesc!”

Daniela Cristina Scărlătescu,
Muzeul Național Brukenthal, Sibiu

„Am participat în calitate de coordonator pentru arheologie la școala de vară desfășurată în județul Hunedoara. Participarea la acest eveniment a fost pentru mine o premieră, o experiență cu totul nouă care mi-a deschis noi orizonturi în cadrul profesiei. Am avut șansă să particip la elaborarea unor proiecte, parcurgând pe rând: formarea echipelor, elaborarea strategiilor, colectarea de date în teren, sistematizarea datelor, formularea de idei și discutarea lor etc. Schimbul de idei cu profesioniști din diferite domenii și colaborarea pe parcursul tuturor etapelor parcurse a fost un prilej de reflecție, dar și un demers relaxant, totodată.

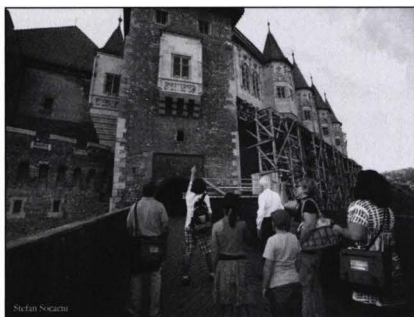
În final, cred că au fost identificate nevoile imediate ale sitului, iar proiectele propuse răspund acestor nevoi, pot fi implementate cu succes și pot constitui o bază pentru dezvoltarea ulterioară a sitului, a comunității și a întregii zone. În ceea ce mă privește, în urma experienței trăite în cadrul școlii de vară Echoe 2012 nu numai că mi-am dezvoltat anumite competențe, dar am putut să particip la o aplicație practică asupra unui sit, aplicație care poate fi multiplicată și adaptată și în alte situri.”

dr. Iosif Vasile Ferencz, cercetător științific,
Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva

Website-ul proiectului www.echoe-eu.eu va funcționa în continuare ca mijloc de informare în domeniul educației pentru patrimoniu și al educației în aer liber, prezentând resurse de informare din țară și străinătate.

EchoSchool

Proiectul

Constelații Românești Tradiționale. Expoziție digitală multimedia

Ciprian CRIȘAN

Muzeul de Mineralogie, Baia Mare

Le Projet Constellations roumaines traditionnelles.

Exposition digitale multimédia

Résumé: Le Projet *Constellations roumaines traditionnelles - exposition digitale* est réalisé avec le soutien de l'Administration du Fonds Culturel National, en partenariat avec Le Musée de Minéralogie de Baia Mare, par l'intermédiaire de sa section d'astronomie, Le Musée d'Ethnographie et d'Art Populaire de Baia Mare et l'Association "L'Art de l'éducation" et se propose d'attirer l'attention du public sur le trésor et les croyances populaires roumaines sur le ciel.

Mots-clés: constellations populaires, l'éducation, la mythologie stellaire

Cuvinte cheie: constelațiile populare, educație, simeze digitale, mitologie stelară

Muzeul de Mineralogie Baia Mare derulează în acest an, cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național, un proiect cultural interdisciplinar de anvergură națională, un dialog dintre astronomie – etnografie, iar într-un sens mai larg, între antropologie, psihologie, sociologie – transpuse într-un mediu muzeal prin tehnologia informației, în cadrul unei expoziții digitale multimedia, cu o temă care te îmbie să redescoperi valorile lăuntrice ale culturii populare imateriale într-un domeniu mai puțin curtat de cercetători în ultimele 5–6 decenii: *Constelațiile Românești Tradiționale*, sau simbolistica cerului în viziune populară românească.

Departa de pretenția de a enunța toate valențele simbolice ale acestui proiect, sau de a trata întreaga fenomenologie cultural-istorică ce reprezintă zona documentării tematice, voi încerca să nuanțez acele componente ce dinamizează relația muzeu – public țintă, ce concurează la creșterea numărului de vizitatori, elementele ce constituie plusvaloarea acestui proiect, metodele de evaluare urmărite, diseminarea rezultatelor proiectului, precum și posibilitățile de continuare ale acestui proiect.

Partenerii implicați în proiectul *Constelații Românești Tradiționale* sunt Muzeul de Mineralogie Baia Mare, prin secția sa de specialitate astronomică - Planetariul Baia Mare, ca și inițiator, Muzeul de Etnografie și Artă Populară Baia Mare și Asociația „Arta Educației”, iar obiectivul principal al proiectului a fost acela de a readuce în atenția publicului o paletă de cunoștințe, credințe și tradiții populare mai puțin cunoscute, legate de mitologia stelară românească,

informații atașate unui domeniu de studiu foarte puțin abordat, acela al astronomiei populare.

Recuperarea și atașarea în discursul muzeal propriu a acestor informații, realizarea propriei investigații pe teren privind circulația termenilor și a reprezentărilor specifice, relativ la constelațiile populare românești; organizarea unui seminar științific în dezbatere publică, cu specialiști din domeniul etnografiei și al astronomiei; atașarea în circuitul global, prin intermediul Internetului al unei prezentări virtuale interactive, enunțând particularitățile cerului românesc și simbolistica asociată – în cadrul unui program de planetariu virtual – *Stellarium* – ce prezintă și orizonturi astronomice istoric culturale ale altor culturi; realizarea unei expoziții digitale multimedia în care dialogul dintre astronomie și etnografie, în această arie tematică, să fie mediat prin intermediul tehnologiei informației, pe niște panouri digitale moderne, cu intenția unei cât mai mari interactivități a publicului; organizarea unor sesiuni de observații astronomice cu identificarea în teren a constelațiilor populare românești și a stelelor cu identitate românească; publicarea și distribuirea la instituții similare și asociații astronomice din România a câtorva mii de hărți stelare personalizate pe orizontul cultural tradițional românesc și a unor broșuri ce cuantifică întregul spectru de valorificare a cunoștințelor legate de constelațiile românești - sunt toate obiectivele majore, atinse în proporție foarte mare la momentul redactării acestei lucrări.

Simbolistica cerului în viziune populară românească este considerată o temă semnificativă ca potențial de diversificare și nuanțare a discursului cultural muzeal însă, din perspectiva așteptărilor publicului nostru, este mai puțin specifică, relativ la profilul instituției noastre și este atipică, întrucâtva, ca modalitate de abordare. Expoziția digitală multimedia este un rezultat excelent al interdisciplinarității ca și platformă ideatică de abordare, iar inovația tehnologică, „portată” pe simeze digitale, prezentând un conținut demonstrativ, respectiv o serie de animații factice prin care este identificată formal constelația standard, extensia sau captura dimensiunii și structurii personalizate a constelației identificate în viziune populară românească și acompaniamentul sonor selectat pentru explicarea metamorfozei sunt modalități inedite de etalare a unor idei-obiect. Din perspectiva discursului muzeal, o astfel de abordare ne transportă de la percepția unei realități actuale către o realitate așa cum era percepută și interpretată în trecut. De asemenea, întrucât din cele 39 de constelații tradiționale identificate pe cerul românesc au fost selectate doar 9 pentru prezentarea în acest proiect, respectiv expoziția digitală, au existat criterii foarte clare pentru selecție – identificând nouă constelații etalon care să reprezinte componenta ancestrală, cea religioasă și cea a formării poporului român.

Dar ce este oare astronomia populară sau arheoastronomia, cum este folosită actualmente în aria academică, prin referința pe care o are în cercetarea internațională. Arheoastronomia este „studiul modului în care oamenii au înțeles în trecut fenomenele cerești, au utilizat informațiile desprinse prin observații și rolul pe care cerul l-a jucat în culturile lor”¹.

Arheoastronomia, cu sensul de astronomie veche, este uneori asociată cu etno-astronomia (studiul antropologic al observațiilor asupra cerului în societățile contemporane), cu istoria astronomiei, ca etapă timpurie, situându-se pe o nișă asemănătoare cu arheologia de mediu și arheologia cognitivă. Cele mai multe dintre popoarele stabile își pot asuma importante construcții ideatice colective, realizate în urma observațiilor multisekulare asupra fenomenelor naturale atmosferice, și extra-atmosferice, sau a obiectelor prezente pe bolta cerească. Cunoașterea populară sau viziunea particulară asupra cerului s-a transmis prin creații folclorice, prin legende și mituri, reprezentări personalizate asupra unor grupuri de obiecte sau zone astrale, prin explicații cosmogonice și cosmologice cu sens etic, prin motive decorative asociate portului popular sau prin elemente de decor ale porților și pereților caselor de locuit. Cunoscută în țara noastră sub titulatura de „astronomie populară”, această disciplină nu trebuie redusă în semnificație ca aparținând doar istoriei astronomiei, întrucât este parte a istoriei culturii și civilizației românești în integralitatea acestor termeni.

Abordarea bibliografică și documentaristică a constituit pasul primordial al abordării acestei tematici, altfel generoase și care ar merita implementarea unei noi investigații naționale. Lucrarea lui Ion Otescu dedicată credințelor țaranului român despre cer și stele este considerată sursa principală în studiul problematicii cerului românesc, însă sunt demne de menționat și alte demersuri științifice realizate de Romulus Vulcănescu, Ion Ghinoiu, Ivan Evseev, Vlad Manoliu, Marcel Olinescu, Tudor Pamfile, Ion Ionică, Gh. Ciaușanu și alți autori cu un aport esențial în dezvăluirea universului cunoașterii și credințelor populare legate de cer.

Documentarea în teren ne-a condus către identificarea unui „cioban astronom”, badea Ionu Șchipului din Budești, în care cunoștințele deprinse în copilărie și poveștile cerului primite de la cei bătrâni, sunt vii în conștiința sa.

Excelenta colaborare cu dr. Magda Stavinschi, de la Institutul Astronomic al Academiei Române, care ne-a oferit un interviu radio în direct privind impactul și oportunitatea unui asemenea proiect, precum și vectori pentru studiul pe mai departe al problematicii, colaborarea cu domnul Mihai

---

¹ Gummerman, G.J. & Warburton, M., *The Universe in Cultural Context: An Essay*. In John W. Fountain & Rolf M. Sinclair. *Current Studies in Archaeoastronomy: Conversations Across Time and Space*. Durham, North Carolina: Carolina Academic Press, (2005), p. 17.

Olenici de la Planetariul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, care a studiat simbolurile astrale în ornamentica și motivele populare românești, documentarea realizată în Muzeul ASTRA din Sibiu și la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Baia Mare, atragerea în dinamica cercetării și a unor autodidacți, precum Dan Uza de la Asociația astronomică „Cercul de Stele” din Cluj-Napoca, pasionat de tema proiectului, reprezintă cercurile concentrice pe care s-a axat această fază a proiectului. Este important de menționat că, la demararea acestui proiect Planetariul Baia Mare avea deja în studiu și digitizare o importantă „colecție” de diapozitive cu tematică astronomică, utilizate ca material didactic înainte de revoluție de către instructorii muzeografi, fiind identificate și o serie de diapozitive ce prezintă constelații românești tradiționale.

Se pare că această temă a fost una preferată de instructorul muzeograf din acele vremuri, Gheorghe Tomoiagă, una dintre personalitățile astronomiei băimărene dinainte de revoluție care a început și prepararea unui atlas stelar, un fel de manual de astronomie în care își propunea să insereze și această dimensiune a cunoașterii populare asupra cerului și mitologia stelară românească.

Proiectul *Constelații Românești Tradiționale* s-a evidențiat de la bun început prin caracterul de experiment cultural în spațiul muzeal, prin extensia și oglinda sa online, care a fost pagina web-jurnal a proiectului atașată site-ului internet al Planetariului Baia Mare (www.planetariubm.ro), pe care au fost aplicate actualizări imediate, pe măsură ce noi informații apăreau. Este, de asemenea, un proiect cu aplicație „online”, întrucât materialele video-documentare, videoclipurile de promovare, interviurile audio, planșele grafice, bibliografia, drafturile, studiile preliminare, concluziile, materialele generate prin dezvoltarea acestui proiect – toate acestea au fost imediat puse la dispoziția publicului, pe măsură ce au apărut. Platforma de comunicare a reprezentat-o site-ul propriu-zis, pagina de Facebook și Twitter a planetariului și Muzeului de Mineralogie, canalul Youtube al planetariului, pe care au fost încărcate materialele video și distribuite – așadar o rețea de comunicare în strânsă legătură cu mass-media care a fost informată despre evoluția acestui proiect prin comunicate de presă, prin conferințe de presă și prin interviuri televizate, radio și scrise. Dezvoltarea „online” a proiectului fiind în sine o „inovație” (cel puțin în ceea ce ne privește) în materie de management de proiect a fost de asemenea necesară și pentru că unul dintre produsele culturale ale acestuia este chiar o aplicație informatică – personalizarea cerului românesc pe programul de planetariu virtual *Stellarium*, care poate fi descărcat de pe site-ul nostru. Componenta online mai cuprinde și instrumente de evaluare, precum publicarea impresiilor legate de expoziția digitală multimedia și a unor chestionare privind impactul acestui proiect pe anumite segmente de public, considerate pe grupe de vârstă sau profesionale –

fiind pregătite chestionare atât pentru specialiști din muzee, precum și chestionare dedicate cadrelor didactice ce conduc grupurile școlare.

Dacă proiectul *Constelații Românești Tradiționale* are ca intenție creșterea numărului de vizitatori, atragerea unor noi categorii de public, sporirea prestigiului instituției noastre și diversificarea ofertei culturale adresată publicului larg, ideea unei expoziții digitale multimedia premieră în organizarea unui muzeu (împreună cu extensia sa online) are la bază dorința de a coagula interesul publicului cu vârste cuprinse între 5–90 de ani, pentru vizite în familie, dialog între generații (bunici-nepoți), vizite școlare sau vizite individuale.

Impactul acestui proiect a fost imediat și major. Site-ul Planetariului Baia Mare a cunoscut un boom inițial după momentul publicării, în 2010, a unei serii de articole – care sub titlul „Poveștile Cerului” a prezentat, în premieră, în limba română, cele 88 de constelații standard recunoscute de Uniunea Astronomică Internațională, fiecare cu descrierea științifică, mitologia asociată și cu aplicațiile practice, respectiv destinațiile astronomice recomandate pentru „vizită”. În 2012, proiectul *Constelații Românești Tradiționale*, varianta interpretată local, în viziune populară românească a cerului a suscitât din nou atenția publicului internaut, peste 20.000 de vizualizări ale site-ului putând fi asociate interesului pentru acest proiect pentru perioada iunie-octombrie. Portofoliul video al proiectului de pe canalul Youtube, respectiv lista specială de redare ce cuprinde toate materialele video documentare ale proiectului au strâns peste 1.400 de vizualizări. Alte surse de difuzare online a informațiilor legate de proiect sunt: pagina de Facebook a Planetariului Baia Mare cu 400 de subscrieri care primesc noutățile proiectului în timp real; site-ul planetariumbm.ro în sine difuzează prin subscriere directă noutăți către 152 de adrese de mail, iar prin redistribuire către alte 300 de adrese de mail ale fanilor planetariului (planetariul_bm@yahoo.com).

Toate noutățile au fost postate ca mesaje pentru cei 5.000 de prieteni de pe contul de Facebook ai planetariului și cei 1.000 de prieteni de pe contul de Facebook ai Muzeului de Mineralogie.

La seminarul „Simbolistica cerului în viziune populară românească și comparația cu alte mitologii stelare”, desfășurat în data de 21 septembrie 2012, alături de lectori – Mihai Olenici, de la Planetariul Universității Ștefan cel Mare din Suceava, Janeta Ciocan – muzeograf de la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Baia Mare, Dan Uza – astronom amator, președintele Asociației astronomice „Cercul de Stele”, Ovidiu Ignat – consultant tehnic pe probleme de astronomie din partea Planetariului, seminar ce a avut caracterul unei dezbateri publice cu peste 50 de participanți din rândul publicului larg, problematica cerului românesc și a componentelor religioase, ancestrale și ale formării poporului român au suscitât un deosebit interes datorită generozității

temei și diversității de formule în care această temă și-ar putea găsi aplicații. Cu această ocazie a fost realizată și prima evaluare a impactului proiectului, prin demonstrații realizate interactiv în programul *Stellarium*, așa cum a fost personalizat cu constelațiile românești și a fost prezentată în avanpremieră expoziția digitală multimedia.

La vernisajul expoziției *Constelații Românești Tradiționale*, din 24 septembrie 2012, au participat peste 150 de persoane, evidențându-se în special interesul mass-media pentru plus-valoarea adusă de o asemenea inițiativă, lăudată de altfel prin discursul directorului Bibliotecii Județene din Baia Mare, dr. Teodor Ardelean.

Evenimentul nocturn – al descoperirii constelații tradiționale românești *in situ* – pe cerul de afară cu ajutorul telescoapelor și prin revelarea înăuntru a acestora în cadrul expoziției digitale – organizat în data de 26 septembrie 2012 - a atras peste 1.200 de participanți, cum au fost numărați de voluntarii noștri.

De la vernisaj, într-o perioadă de numai o lună de zile, peste 3.800 de vizitatori au parcurs și au vizitat expoziția digitală multimedia, doritorii având de asemenea acces la prezentarea interactivă pe *Stellarium*, atât prin intermediul info-kioskului cu touchscreen, cât și pe un laptop instalat în expoziție. Ambientul audio al sălii de expoziție este compus din prezentarea bine cunoscutei legende a cerului, așa cum a fost culeasă de I. Otescu¹, pe unul din pereții sălii expoziției rulând, de asemenea, un tur virtual al celor 9 constelații românești tradiționale selectate ca etalon: Carul Mare (*Ursa Major*), Capra cu trei iezi (*Auriga*), Ciobanul cu oile (*Lyra*), Cloșca cu pui (*Taurus*), Coasa (*Cepheus*), Fata de împărat (*Aquila*), Hora (*Corona Borealis*), Puțul cu jgheab (*Pegasus și Andromeda*), Tronul Ceres (*Cassiopeia*).

Este important de precizat că, la momentul redactării acestui material, proiectul nu este încheiat, că expoziția vizitată până în prezent de peste 50 de grupuri școlare organizate provenind din județul Maramureș și județele limitrofe are toate șansele de a-și stabili propriul „record” ca număr de vizitatori pentru o expoziție la planetariu, că cel puțin încă două seri nocturne urmează a fi organizate până la încheierea proiectului, astfel încât plaja de vizitatori să fie cât mai largă, iar rezultatele proiectului, foarte probabil, vor depăși cu mult așteptările inițiale. Este, de asemenea, de așteptat ca prezentarea constelațiilor tradiționale românești în context expozițional să fie prelungită cel puțin până la sfârșitul anului, iar expoziția digitală – atunci când va fi oferită ca sursă educațională – ca atare, tot prin intermediul site-ului planetariumbm.ro, să fie preluată și de celelalte instituții de gen din țară, împreună cu materialele de

---

¹ Ion, Otescu, *Credințele țăranului român despre cer și stele*, București, Editura Paideia, 2002.

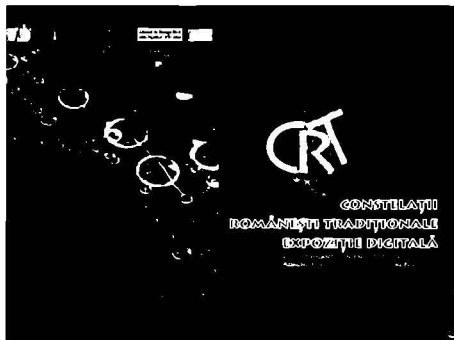
promovare – harta stelară personalizată și broșura, astfel încât numărul de beneficiari direcți ai acestui proiect să fie înzecit cel puțin.

Impresiile lăsate de vizitatori sunt considerate de obicei subiective, întrucât par a fi preluate și reluate. Am dorit totuși din zecile de pagini de impresii la superlativ despre expoziția noastră digitală, să menționăm doar câteva, care să ilustreze entuziasmul vizitatorilor expoziției noastre:

*Expoziția digitală **Constelații Românești Tradiționale** este unică sub aspectul viu, interactiv de sinteză a informațiilor astronomice de natură pur științifică și a celor tradiționale din mentalul colectiv românesc. Felicitări și ... la ediția a II-a.* (T. Ardelean – 30 septembrie 2012); *O expoziție foarte reușită și interesantă.* (Tudor A. Câmpeanu – 30 septembrie 2012); *E o latură ce poate atrage doar impresii pozitive. Mult succes!!* (N. Moldovean Bedean B. – 29 septembrie 2012); *A fost o experiență interesantă. Este un proiect educativ care ajută la dezvoltarea viziunii oamenilor despre ceea ce-i înconjoară. Suntem foarte mândri că avem așa ceva în orașul nostru iubit. Bravo!!!* (Noemi); *Ne-au impresionat filmele despre constelații. Vlad (Sara) le-a ascultat cu atenție, au fost scurte și concise. Ne-a plăcut și prezentarea planetelor. Vă mulțumim. Să aveți cât mai mulți vizitatori!!! P.S. Colectivul planetariului foarte primitiv și răbdător cu noi (puțini oameni în această țară). Încă o dată vă mulțumim; Planetariul Baia Mare este un loc deosebit și încântător care mă face mândru că sunt băimărean. Expoziția despre constelațiile tradiționale românești este, într-adevăr, surprinzătoare și nemaivăzută. Un lucru care îmi place nespuse de mult sunt observațiile, la care vin întotdeauna cu plăcere. Sper doar ca în viitor, aceste evenimente nocturne să fie din ce în ce mai numeroase. Felicitări pentru munca depusă și să o țineți tot așa!* (Suciu Tudor – 26 septembrie 2012); *Superb ... absolut impresionant... doar aici putem „vedea” cât de mici și însingurați suntem ... fără cuvinte ...* (Romulus – 26 septembrie 2012); *Expoziția **Constelațiile Românești** reprezintă o noutate pentru mine, cred că ar trebui promovată și chiar editată o carte ilustrată cu aceste constelații, carte ce ar trebui să ajungă și pe băncile școlărilor români. Felicitări.* (Fam. Trandafir din Buzău – 25 septembrie 2012).

Proiectul *Constelații Românești Tradiționale* este sprijinit de Administrația Fondului Cultural Național. Din echipa de proiect fac parte: Mircea Lițe – manager proiect; Ioan Bob – coordonator; Ovidiu Ignat – responsabil tehnic astronomie; Janeta Ciocan – responsabil tehnic etnografie; Maria Pascu – responsabil economic; Ciprian Crișan – responsabil comunicare. Consultant extern – Dan Uza – Asociația „Cercul de Stele”, Magda Stavinschi – Observatorul Astronomic al Academiei Române și Mihai Olenici de la Planetariul Suceava; Documentarul „Ciobanul astronom” este o producție realizată de Asociația „Arta Educației”; Parteneri media principali ai proiectului: Televiziunea „Țara Mea” și postul de radio cu emisie regională „Impact”. Documentare, materiale video de promovare și înregistrări de la evenimente – filmare și montaj: Ciprian Crișan; Foto: Valentin Ganța. Programare scripturi,

implementare cod sursă în Stellarium open source, capturi video audio și voce – Radu Lodină (de la Indecosoft Baia Mare); Tematica expozițională: echipa de proiect; Platforma de comunicare este administrată de Ciprian Crișan.

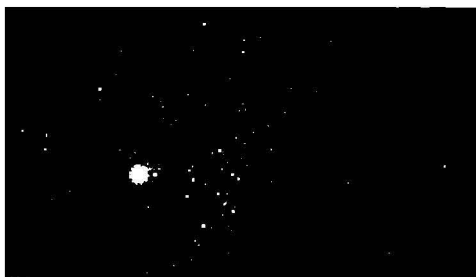
Seminar - Simbolistica cerului în viziune populară românească

Seminar - Vizionarea în avanspremieră a expoziției digitale multimedia

Vernisajul expoziției digitale multimedia

Captură din Stellarium - planetariul virtual Stellarium personalizat cu constelațiile românești

Eveniment nocturn - Observații astronomice asupra constelațiilor românești

Constelațiile românești pe cerul băimărean

Bibliografie:

1. Ciaușanu, Gh. I., *Superstițiile poporului român. În asemănare cu ale altor popoare vechi și noi*, București, Editura Saeculum I.O., 2007.
2. Ivșev, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amaracord, 1998.
3. Ghinoiu, Ion, *Vârstele timpului*, București, Editura Meridiane, 1988.
4. Ghinoiu, Ion, *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Editura Elion, 2004.
5. Ionică, I. Ion, *Drăguș, un sat din Țara Oltului (Făgăraș). Manifestări spirituale. Reprezentarea cerului*, București, Institutul de Științe Sociale al României, 1944.
6. Manoloiu, Vlad, *Mic Dicționar de astronomie și meteorologie țărănească*, București, Editura Mentor, 1999.
7. Mușlea, Ion, Birlea, Ovidiu, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hașdeu*, București, Editura Minerva, 1970.
8. Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, București, Editura Saeculum I.O., 2001.
9. Otescu, Ion, *Credințele țărânului român despre cer și stele*, București, Editura Paidcia, 2002.
10. Pamfile, Tudor, *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român*, București, Editura Paidcia, 2001.
11. Taloș, Ion, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*, București, Editura Enciclopedică, 2001.
12. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Române, 1987.
13. Muzeul ASTRA – Observatorul Astronomic. *Viziunea Populară despre Cer și Stele. Descoperă astrele cu Muzeul ASTRA – Proiect de pedagogie muzeală al Complexului Național Muzeal ASTRA*.
14. Resurse documentare și produse intelectuale ale proiectului Constelații Românești: www.planetariumb.ro/constelatiiromanesti

Coutumes et traditions de Dâmbovița

Résumé: À partir du mois d'octobre, dans le calendrier romain sont mentionnées coutumes et traditions dédiées aux Saints Pères: Père André, Père Nicolas, Père Noël, qui ouvrent la saison des fêtes d'hiver. La fête de Saint Dumitru (25-26 octombrie) précède les traditions d'hiver. Dans la nuit du 25 octobre vers le 26 se déroule une coutume ancienne, „*Le feu de Sumendru*” dans les villages du nord de la région d'Argeș.

Mots-clés : la coutume, la tradition, le feu, l'ail, le blé

Cuvinte cheie: obicei, tradiție, moș, foc, usturoi, pictat, grâu

În cultura românească obiceiurile calendaristice numite și *obiceiuri de peste an*, împreună cu cele ale familiei, formează un sistem legat de viața omului, de normele care organizează regulile de conviețuire socială și regulile după care omul își organizează prin muncă, raporturile cu natura.

Întreaga viață a omului, munca lui din timpul anului și diferitele ocupații, relațiile cu semenii și cu întruchipările mitologice erau legate de obiceiuri. În folclorul românesc, unele obiceiuri au păstrat până astăzi forme ample de desfășurare, în care vechile rituri se îmbină cu acte ceremoniale, cu manifestări spectaculoase. Ele sunt adevărate sărbători populare bogate în cântece, dansuri, poezie, acte mimice și dramatice. La aceste sărbători contribuie toate domeniile folclorului și ale artei populare plastice reprezentate de costumul popular și de obiecte din ceramică.

Obiceiurile, ceremoniile, riturile reflectă concepția despre lume a oamenilor, contextul socio-cultural în care ei trăiau. Este natural ca, odată cu dezvoltarea societății, cu schimbarea contextului socio-cultural, să se modifice și rostul obiceiurilor. Schimbările de funcție au dus la transformări de structură și la înlocuirea unor momente ale obiceiurilor.

În credința poporului român obiceiurile dădeau un ritm propriu vieții. Respectarea și practicarea lor după rânduiala tradițională imprimă vieții colective, familiei și vieții sociale a satului o anumită ordine. În perioada muncilor agricole ele stabileau un echilibru între muncă și odihnă, prin etapele care marcau sfârșitul anumitor munci și pregătirea pentru altele.

Deși obiceiurile românești au o structură unitară pe tot teritoriul țării, fiecare regiune etnografică are moduri proprii de a se exprima prin obiceiuri și de a le promova în prezent.

Obiceiurile și tradițiile românilor au fost legate dintotdeauna de existența *Calendarului popular*, după care se planifica întreaga activitate a țăranului

pe sezoane, săptămâni, zile. El preciza timpul pentru arat și semănat, formarea turmelor, zilele favorabile pentru pețit și logodit, vrăji, farmece, aflarea vremii.

Începând cu luna lui Brumărel, în calendarul poporului român au loc obiceiuri și tradiții dedicate *Sfinților Moși: Moș Andrei, Moș Nicolae, Moș Ajun, Moș Crăciun*, ce deschid sezonul sărbătorilor de iarnă. Premergător al obiceiurilor de iarnă este sărbătoarea Sfântului Dumitru (25-26 octombrie).

În noaptea de 25-26 octombrie are loc un obicei străvechi „Focul lui Sumendru” în satele din nordul județelor Argeș (Jugur, Poenari de Argeș), Dâmbovița (Tătărani, Râu Alb, Runcu, Pietroșița, Buciumeni, Dealu Frumos), Vâlcea, Moeciu, Rucăr Bran.

Semnificația „Focului lui Sumendru” este aceea a unui scenariu al morții și renașterii anuale a unei zeități fitomorfe, un ceremonial ce cuprinde moartea violentă a zeului îmbătrânit la sfârșit de an, prin tăierea unui arbore din pădure, urmată de renașterea acestuia prin incinerare, aprins de tineri și copii într-un loc înalt al satului unde se adună toți membrii așezării¹.

Sâmendru, Sâmedru, Sânmedru, Sumetru, Sâmedru, Sumedru, zeu al vechilor credințe populare, incinerat simbolic în cadrul unui spectaculos ceremonial nocturn, numit „Focul lui Sâmedru”, a preluat numele și data de celebrare ale Sfântului Dumitru, Marele Mucenic de la Tesalonic din calendarul ortodox. Împreună cu Sângiorzul, Sâmedru împarte Anul Pastoral în două anotimpuri simetrice: vara între 23 aprilie și 20 iulie, și iarna între 26 octombrie și 23 aprilie. În opoziție cu Sângiorzul, care încuie iarna și înfrunzește codrul, Sâmedru încuie vara și desfrunzește codrul².

Ajunul Sfântului Dumitru este o sărbătoare cu un pronunțat caracter funerar. Pomenirile și „Focul lui Sumedru” trimit la un ceremonial ce are în vedere câștigarea bunăvoinței strămoșilor pentru a asigura în anul viitor recolte la fel de bune.

Dorind să aduc în mijlocul orașului tradițiile vechi populare care se păstrează în nordul județului Dâmbovița, am organizat în incinta Curții Domnești din Târgoviște activitatea educațională „Hai la Focul lui Sumendru”. Această activitate s-a desfășurat cu ocazia sărbătoririi Sfântului Dumitru, pe 26 octombrie.

Scopul acestei activități educaționale a fost de promovare a obiceiurilor populare cu dată fixă specifice sărbătorilor de iarnă. Sfântul Dumitru în credința poporului român este premurgător al obiceiurilor și tradițiilor specifice Sfinților Moși: Moș Andrei, Moș Nicolae, Moș Ajun.

---

¹ Ghinoiu, Ion, *Zile și Mituri. Calendarul țaranului român 2000*, București, Editura Fundației Pro, 1999, p. 12.

² Pamfile, Tudor, *Sărbătorile la români*, București, Editura Saeculum, 1997, p. 187.

Echipa de lucru a fost formată din Iuliana Bor, referent cultural și Marian Iacob, muzeograf-etnograf.

De popularizarea activităților se ocupă Departamentul de Relații cu Publicul căruia îi revine sarcina de a informa mass-media locală și inspectoratul școlar privind activitățile și proiectele organizate periodic.

Pentru a pune în valoare obiceiul „Focului lui Sumendru” am încercat să recreăm, cu materiale mai puțin convenționale, un interior de curte țărănească. Am folosit pentru acest interior un banner cu imaginea unei case țărănești specifice zonei Dâmbovița, ce a fost înconjurat de etalarea de ii cu altiță, ii cu poale și cămăși bărbățești. Aceste piese fac parte din Colecția de Etnografie Textile a Complexului Național Muzeal Curtea Domnească.

Am ales acest mod de prezentare a curții țărănești pentru că, începând cu sărbătoarea Sfântul Dumitru era obiceiul ca în fiecare gospodărie să se spele hainele de vară pe care apoi, le puneau la păstrat și se trecea la purtarea hainelor specifice sezonului rece.

Prin amenajarea interiorului curții țărănești am dorit să reamintesc importanța purtării costumului popular la toate sărbătorile românilor.

Grupul țință a fost reprezentat de elevii de la Școala Dalles din Bucșani, clasele V-VIII, ce au răspuns invitației noastre de a veni la Târgoviște. Această activitate la care au participat a fost inedită atât pentru elevi, cât și pentru profesorii și părinții care i-au însoțit. În zona de câmpie a județului Dâmbovița nu a existat obiceiul aprinderii „Focului lui Sumendru”, obicei specific zonelor de munte (satele Runcu, Pietroșița, Buciumeni, Râu Alb, Dealu Frumos, Tătărani).

În prima etapă am prezentat interiorul curții țărănești și am explicat copiilor și celor prezenți de ce am etalat ii și cămăși bărbățești. Copiii au fost încântați să descopere cu ce se îmbrăcau bunicii lor și importanța costumului popular, modul de confecționare, vechimea pieselor și modelele cusute manual.

După prezentarea pieselor etalate, elevii au primit informații privind obiceiurile dedicate zilei de Sfântul Dumitru și Focului lui Sumendru, Sâmedru (25-26 octombrie) care reprezintă o importantă zi de socoteală, când se rezolvau și se lichidau toate datoriile, chiriile, împrumuturile, slujbele sezoniere și alte înțelegeri încheiate cu șase luni în urmă, de Sfântul Gheorghe. Originea pastorală a obiceiului este dovedită de durata de șase luni al înțelegerilor care se suprapune peste principalul sezon al crescătorilor de animale, văratul, deschis se Sângiorz și încheiat la Sâmedru.

Prezentând etapele de organizare a acestui obicei, împreună cu copii, am adunat și am curățat de frunze uscate și crengi interiorul Curții Domnești. Cu o mică parte din frunzele și crengile uscate am aprins focul, ocazie cu care

copii au sărit peste el strigând: „Hai la Focul lui Sumendru!” pentru a fi feriți de rele și ocoliți de boli în anul viitor.

Pentru siguranța copiilor am decis să aprindem un foc de mici dimensiuni, îndepărtându-ne de la tradiție din motive de securitate, mai ales că ne aflam într-un muzeu în aer liber.

În timp ce copiii se îndemneau unii pe alții să sară peste foc, ceilalți invitați au primit din partea gazdei mere caramelizate și nuci.

Activitatea s-a terminat în momentul stingerii focului ocazie așteptată de toată lumea pentru a lua câte un tăciune pentru o recoltă mai bună anul viitor, dacă acest tăciune era aruncat în grădină sau livadă.

Scopul proiectului educațional „*Tradiții de Sfântul Andrei, pierdute, schimbate, păstrate*”, desfășurat la Muzeul de Etnografie și Folclor „Dumitru Ulieru” din Pietroșița, a fost promovarea obiceiurilor populare cu dată fixă. Am ales muzeul etnografic din Pietroșița pentru a face cunoscută expoziția de bază ce nu se bucură de foarte mulți vizitatori. Am ales acest titlu lung, și nu unul mai scurt, pentru că am desfășurat proiectul în două etape. În prima etapă am fost și am popularizat proiectul la școala din Pietroșița Sfântul Nicolae și ne-au răspuns invitației de a participa la proiect clasa a IV-a a învățătoarei Oana Drăghici. Elevii au fost entuziasmați de tema propusă și împreună cu ei am realizat afișul proiectului, după ce le-am făcut cunoscute obiceiurile ce se păstrează de Sfântul Andrei; în această etapă elevii au primit informații legate de obiceiurile care s-au păstrat (pusul de usturoi la ferestrele casei, a grajdurilor, prepararea de mâncare cu usturoi, grâul încolțit, pusul de busuioc sub pernă de către fete pentru aflarea ursitului), obiceiuri care s-au pierdut (lupul își întoarce capul și își vede coada, se puneau 12 cepe în pod pentru a afla cum va fi vremea în anul viitor, ies pricolicii) și cele schimbate (sărbătoarea de Halloween dedicată spiritelor rele, sărbătoare americană). Împărțiți pe echipe de câte șase și decupând diferite imagini reprezentative pentru proiect, copiii au realizat afișul. Această etapă s-a desfășurat în sala lor de clasă, pe data de 24 noiembrie 2011.

A doua etapă a proiectului s-a desfășurat în incinta Muzeului de Etnografie și Folclor „Dumitru Ulieru” din Pietroșița, pe data de 29 noiembrie. De această dată, copiii au vizionat un filmuleț cu obiceiurile specifice Noptii de Sfântul Andrei. Sântandrei este o mare divinitate geto-dacică peste care creștinii au suprapus pe Sfântul Apostol Andrei cel Întâi chemat, ocrotitorul României. El a preluat numele și data de celebrare ale Apostolului Andrei (30 noiembrie), cel care a predicat în primele decenii după nașterea lui Iisus pe pământurile Daciei.

Unul dintre cele mai mari ajunuri ale calendarului popular este ajunul Sfântului Andrei care în credința poporului român este cunoscut ca *Noaptea Strigoilor*, moment în care se dezlănțuie forțele malefice, dușmanii tradiționali ai

țăranelui. Fie că sunt strigoi sau animale (lupii), ei găsesc ecou în tulburările atmosferice ale anotimpului care și-a intrat deja în atribuții.

În această noapte toți țăranii mâncau și puneau la ferestre usturoi și în grajdurile vitelor pentru a fi feriți de strigoi. În noaptea Sfântului Andrei ies strigoii, pricolicii și moroii. Strigoii sau strigoaicele sunt duhuri de bărbați sau de femei moarte care au sufletul neliniștit. Tot strigoi se numesc și unii bărbați sau femei vii, care au coadă și care în această seară își părăsesc casele fără ca ei să aibă vreo știință despre aceasta și umblă noaptea afară. Pentru a se apăra de aceste spirite rele țăranii ascund coasele, fac cruci cu usturoi la uși și ferestre, întorc vasele cu gura în jos. Dacă strigoii nu găsesc niciun loc pe unde să intre în casă, încearcă să-i cheme afară pe cei dinăuntru. Strigoii vine și strigă la fereastră: „Ai mâncat usturoi?”. Dacă omul răspunde, îl amuțește, iar dacă tace se îndepărtează¹.

Tot în această noapte plină de magie fetele tinere de măritat practicau diferite ritualuri să-și afle ursitul. Domnișoarele își așează sub pernă un fir de busuioc, pentru a-și visa ursitul. Pentru a atrage persoana iubită, la miezul nopții, fata stă singură la gura sobei și întoarce o ulcică de lut cu gura în jos, iar pe dosul acesteia pune trei cărbuni încinși.

În timp ce rotește ulcica rostește numele persoanei iubite pentru a o îndrăgi mai mult. În această seară un obicei răspândit în județul Dâmbovița este punerea grâului la încolțit. Fiecare familie pune grâu la încolțit și cine va avea grâul cel mai frumos încolțit și stufos va avea un an nou mai bun și mai îmbelșugat. Pentru a vedea dacă recolta va fi favorabilă în anul următor, țăranii puneau la încolțit timp de 7 zile, 12 boabe de grâu. Fiecare bob era numit după lunile anului, iar cele încolțite vor anunța lunile în care culturile vor fi bogate².

În următoarea etapă a activității, copiii au pus grâu la încolțit în pământ, crenguțe de măr și vișini în apă, au decupat măști sub formă de usturoi și au pictat usturoi pentru a înveseli atmosfera. La sfârșitul activității am fiert cartofi pe care i-am mâncat cu mujdei de usturoi pentru a ne feri de spiritele rele ce ne așteptau la apusul soarelui. Toate materialele pe care copiii le-au realizat în cadrul acțiunii au rămas la ei și, ulterior, le-am trimis un CD cu poze și un document cu informații specifice sărbătorii de Sfântul Andrei.

Experiența plăcută pentru mine și totodată provocatoare în organizarea acestor evenimente a făcut să mă gândesc la noi activități, utile în aflarea și promovarea obiceiurilor din zona noastră. De altfel, activitățile educaționale cu specific etnografic vor fi îmbunătățite pe măsură ce colaborarea dintre participanții la acest tip de activități și organizator se vor închea și, în același

---

¹ Olteanu, Antoaneta, *Calendarul poporului român*, București, Editura Paideia, 2001, p. 500.

² *Ibidem*, p. 502-503.

timp, după ce aceștia își vor exprima ideile și interesul privind necesitățile lor de aflare a trecutului.

Fotografii din timpul activităților

Bibliografie:

1. Olteanu, Antoaneta, *Calendarele Poporului Român*, București, Editura Paideia, 2001.
2. Ghinoiu, Ion, *Zile și mituri. Calendarul țaranului roman 2000*, București, Editura Fundației Pro, 1997.
3. Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri de peste an. Dicționar*, București, Editura Fundației Române, 1997.
4. Ghinoiu, Ion, *Vârstele timpului*, București, Editura Meridiane, 1997.
5. Pamfile, Tudor, *Sărbătorile la români*, București, Editura Saeculum, 1997.

Proiectul educațional
Detectiv în Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu,
Muzeul Național Brukenthal

Ana-Maria MESAROȘ, Gabriela CUZEPAN, Ioan TĂUȘAN
Muzeul Național Brukenthal, Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu

Projet éducationnel: *Détective dans Le Musée d'Histoire Naturelle de Sibiu,*
Le Musée National Brukenthal

Résumé. Grâce au projet éducationnel *Détective dans Le Musée d'Histoire Naturelle de Sibiu*, les élèves des écoles secondaires de Sibiu sont devenus détectives, pendant neuf mois, l'objet de leurs investigations étant représenté par les animaux présents dans l'exposition permanente du musée.

Mots-clés: projet éducationnel, Le Musée d'Histoire Naturelle de Sibiu

Cuvinte cheie: proiect educațional, Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu

Argumentul proiectului:

Pentru muzeul contemporan, rațiunea de a fi este cea educațională. El este unul dintre cei mai căutați parteneri în educația fără prejudecăți, limite și bariere¹.

Încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de la înființarea sa, în anul 1895, unul dintre obiectivele Muzeului de Istorie Naturală din Sibiu era creșterea nivelului cunoștințelor comunității în domeniul științelor naturii². Actual, Muzeul de Istorie Naturală, departament al Muzeului Național Brukenthal, continuă această tradiție prin activitățile sale educaționale, promovând educația pentru mediu, axată pe înțelegerea fenomenelor naturale, a relațiile dintre om și mediul său de viață. Temele propuse proiectelor desfășurate în muzeu vin în întâmpinarea ariei curriculare școlare, adresându-se tuturor categoriilor de vârstă. Activitățile sunt susținute de personal calificat, cu studii superioare de pedagogie.

Muzeul de Istorie Naturală este considerat un adevărat magnet pentru copii. Pentru un muzeu de istorie naturală copiii reprezintă publicul muzeal activ, fie că se încadrează în categoria publicului permanent, care au vizitat muzeul de nenumărate ori, și continuă să revină cu trecerea timpului, fie se încadrează în categoria vizitatorilor programați organizat, categorie care include

---

¹ Opreș, Ioan, *Managementul muzeelor*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2008, p. 85.

² Ciobanu, Rodica, *Educația geologică în muzee între necesitate și realitate. Studiu de caz: Muzeul de Istorie Naturală din Sibiu*, în *Lucrările Sesiunii de Comunicări Marketingul și educația în muzee*, Complexul Național Muzeal ASTRA, ediția a II-a, Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, 2008, p. 44.

grupurile din instituțiile de învățământ, interesate de muzeu sub aspectul consolidării cunoștințelor curriculare, al deprinderii unor noi cunoștințe și aptitudini¹.

Acesta este și cazul Muzeului de Istorie Naturală din Sibiu, care vine în întâmpinarea publicului său activ cu proiectele sale educaționale axate pe modalități de comunicare muzeală atât clasice, cât și adaptate tehnicilor contemporane. Până în prezent, proiectele au fost frecventate de un număr ridicat de participanți, în anul școlar 2009-2010 activitățile educaționale ale muzeului au fost frecventate de 7.493 de elevi, iar în anul școlar 2010-2011 numărul de elevi a scăzut la 5.011 elevi, datorită reducerii numărului de personal al Muzeului Național Brukenthal. Pentru a menține numărul vizitatorilor, muzeul trebuie să își mărească constant polaritatea, proiectele educaționale originale și inovative fiind forța de atracție ce o exercită asupra copiilor, dar mai ales asupra cadrelor didactice care aduc copiii la muzeu.

Elevii care participă la activitățile educaționale ale muzeului frecventează, majoritatea, ciclul primar. Copiii, la această vârstă, învață sintetic și global, cea mai potrivită metodă de abordare a activităților muzeale fiind cea organizată pe teme familiare, care au sens pentru copil. Aflați în vizită la muzeu, automat elevii se simt detașați de mediul școlar, de atmosfera de învățare specifică acestui mediu instituțional, fiind dificil pentru coordonatorul activităților pedagogice din muzeu să capteze atenția lor și să creeze o conversație cu aceștia. Misiunea coordonatorului a fost de a îmbina învățarea cu petrecerea agreabilă a timpului în muzeu, asigurând o unitate deplină între sarcina didactică și acțiunea de joc.

Pornind de la aceste premise a fost dezvoltată ideea proiectului educațional *Detectiv în Muzeu*. Proiectul s-a desfășurat pe întreaga durată a anului școlar 2011-2012, începând cu luna octombrie. Prin intermediul acestui proiect elevii au devenit, timp de nouă luni, detectivii regnului animal, iar obiectul investigațiilor au fost animalele prezente în expoziția permanentă a Muzeului de Istorie Naturală din Sibiu. Elevii au putut să parcurgă expoziția permanentă a muzeului urmărind nouă teme special elaborate, oferindu-le astfel o alternativă în vizitarea expoziției muzeului și a varietății de activități educative ce urmărește aprofundarea cunoștințelor. Pentru desfășurarea proiectului educațional a fost aleasă ca metodă de predare jocul didactic, care poate fi utilizat în toate etapele procesului instructiv-educativ, deoarece corespunde unei inclinații firești a copilului și a multora dintre noi, adulții. Așa cum am descoperit în urma desfășurării altor activități pilot, această metodă are numeroase valențe

---

¹ Opriș, Ioan, *op. cit.*, p. 96.

pedagogice implicând activități fizice care stimulează exprimarea verbală, gândirea logică și creativă, și nu în ultimul rând, menține interesul copiilor timp îndelungat.

Proiectul a fost adresat elevilor și cadrelor didactice din ciclul gimnazial, ei fiind beneficiarii direcți. Există însă și o categorie de beneficiari indirecti, respectiv comunitatea și mediul natural local, deoarece proiectul educațional *Detectiv în Muzeu* are ca scop general crearea unei relații stabile cu comunitatea locală încă de la o vârstă fragedă, prin transmiterea unor valori culturale și morale cu privire la conservarea biodiversității și echilibrului natural local.

Obiective specifice:

Obiectivele specifice ale proiectului educațional *Detectiv în Muzeu* pot fi grupate în două categorii: obiectivele specifice orientate spre elevi și obiective specifice afectate cadrelor didactice.

Obiectivele specifice elevilor:

- să viziteze cel puțin de două ori expoziția de bază a muzeului;
- să vadă pentru prima dată animale pe care, în afara muzeului, nu ar avea ocazia;
- să cunoască numele, habitatul în care trăiesc și termeni ce caracterizează aceste animale;
- să învețe noțiuni noi de cunoașterea mediului, îmbogățindu-și astfel vocabularul de specialitate și nu numai;
- să fie stimulați să găsească ei animalele în expoziția de bază și să fie capabili să reproducă, singuri, informația dobândită;
- să conștientizeze cum acțiunile lor pot afecta aceste animale și ce pot face ei pentru a le proteja.

Obiectivele specifice cadrelor didactice:

- să poată, prin aceste activități educaționale, să consolideze noțiunile de cunoașterea mediului predate la școală;
- să fie inspirate să aprofundeze noțiunile noi dobândite în urma activităților muzeale;
- să considere proiectul ca un mod interesant și constructiv de a petrece activitățile extracurriculare și să participe la toate cele nouă luni de activitate;
- să primească, în urma frecventării activităților, adeverințe care să ateste participarea, necesare evaluării lor profesionale anuale.

Descrierea activităților:

Temele și conținutul activităților lunare (Tabelul 1) au fost preluate din ghidul pentru elevi editat de Rodica Ciobanu și Gabriela Cuzepan¹. Ghidul a

---

¹ Cuzepan, Gabriela, Ciobanu, Rodica, *Muzeul de Istorie Naturală. Ghidul pentru elevi*, Alba Iulia, Editura Altip, 2009, p. 116.

fost disponibil cadrelor didactice, contracost, la magazinul de suveniruri al Muzeului de Istorie Naturală. Această abordare a deservit obiectivului specific cadrelor didactice de aprofundare, la școală, a noțiunilor dobândite în timpul vizitelor. Fiecare clasă participantă a frecventat o activitate lunară, elevii plățind pentru o activitate costul unui bilet redus de elev.

Tabelul 1: Temele lunare ale activităților

Luna	Tema
<i>Octombrie</i>	<i>Culoarea în lumea vie</i>
<i>Noiembrie</i>	<i>Deplasarea în lumea vie</i>
<i>Decembrie</i>	<i>Învelișul extern al animalelor</i>
<i>Ianuarie</i>	<i>Sânge cald / sânge rece în lumea animalelor</i>
<i>Februarie</i>	<i>Animale cu buzunar</i>
<i>Martie</i>	<i>Modalități de adaptare în lumea animalelor</i>
<i>Aprilie</i>	<i>Prietenii între animale - Simbioza</i>
<i>Mai</i>	<i>„Asociații” în lumea animalelor</i>
<i>Iunie</i>	<i>Adevărații detectivi ai animalelor</i>

O activitate lunară, de o oră, a avut următoarele etape (Tabelul 2):

1. familiarizarea elevilor cu noțiunile noi asociate animalelor din expoziția de bază, „suspecții” lor pentru luna în curs, prin intermediul unei prezentări power-point, elaborată de coordonatorii proiectului;
2. structurarea noțiunilor prin completarea fișelor de lucru;
3. aplicarea noțiunilor prin identificarea „suspecților”, individual, fără ajutorul cadrului didactic, folosind fișa completată și sub îndrumarea coordonatorului de proiect.

Tabelul 2: Desfășurarea unei activități, exemplu luna octombrie – tema *Culoarea în lumea vie*

Etapa	Conținuturi	Obiective de referință / Activități de învățare
<i>Familiarizare</i>	Camuflaj Mimetism	1.1 Definierea noțiunilor de camuflaj și mimetism. 1.2 Rolul culorilor în integrarea organismului în mediul de viață.
<i>Structurare</i>	Cunoașterea animalelor prezente în expoziție care prezintă culori de camuflaj	1.3 Animalele care își schimbă culoarea blănii în funcție de anotimp – hermelina. 1.4 Cunoașterea animalelor din România care își schimbă culoarea blănii de la un anotimp la altul – iepurele, vulpea, lupul. 1.5 Animale care se camuflează pentru a scăpa de prădători – puiul de mistreț, puiul de căprior, puiul de pelican, molia Arctică. 1.6 Animale care se camuflează pentru a scăpa de prădători și pentru a vâna – caracatița, sepiă.
	Cunoașterea animalelor prezente în expoziție care manifestă mimetismul	1.7 Maeștrii mimetismului din Muzeul de Istorie Naturală – gândacul bețigaș, gândacul frunză, călugărița, fluturele ochi de păun de noapte, căluțul de mare zdrențăros.
	Cunoașterea animalelor prezente în expoziție care prezintă culori de avertizare	1.8 Culorile speciilor veninoase – salamandra. 1.9 Culorile de avertizare – agama gulerată, șopârla bârboasă.
	Dimorfism sexual	2.0 Manifestarea dimorfismului sexual prin culori – la păsări prezente în expoziția muzeului – cocoșul de munte, fazanul, pasărea paradisului.

	Structurarea noțiunilor	2.1 Completarea fișelor de lucru.
	40 minute	
	Identificarea propriu-zisă a animalelor	2.2 Utilizând fișele de lucru și noțiunile prezentate în timpul prezentării Power Point, să identifice animalele în expoziția de bază a muzeului.
<i>Aplicare</i>	Identificarea speciilor de animale prezente în expoziția muzeului și a caracteristicilor acestora	2.3 Identificarea animalelor care prezintă culori de camuflaj și mimetism. 2.4 Cunoașterea cauzei colorației animalelor prezente în expoziție. 2.5 Materiale informative viitoare.
	Conservarea biodiversității	2.6 Prezentarea acelor specii care necesită măsuri de conservare în natură și de ce trebuie ele să fie protejate.
	20 minute	
Total	60 minute	

Modalitățile de evaluare a etapelor activității lunare au fost:

- *probă practică* – participanții trebuiau să completeze în timpul prezentării power-point fișele de lucru, urmând informațiile prezentate;
- *observare sistematică* – participanții trebuiau să identifice animalele în expoziție;
- *proba orală* – participanții trebuiau să repete în expoziție caracteristici enunțate în prezentarea Power Point;
- *autoevaluare* – participanților le era permis să folosească fișele completate în timpul prezentării Power Point, pentru a identifica animalele.

Activitățile din luna iunie au fost o excepție de la regulă, deoarece în această lună s-a făcut o recapitulare a noțiunilor prezentate timp de opt luni. Recapitularea s-a făcut prin metoda jocului didactic, elevii fiind cei care au realizat ghidaje în expoziția permanentă, numind animalele și caracteristicile lor.

Resursele materiale necesare proiectului au fost:

- video-proiectorul muzeului, deja aflat în dotare;
- fișe de lucru, pe care coordonatorii proiectului le elaborau, le trimiteau în format electronic cadrelor didactice, iar acestea le înmânau elevilor la începutul activităților;
- expoziția permanentă a muzeului.

Promovarea proiectului

Promovarea reprezintă o acțiune importantă și necesară în derularea și implementarea unui proiect sau a unui eveniment de natură culturală, economică, educativă etc. Promovarea poate fi considerată acea acțiune *sine qua non* a unui proiect a cărui derulare altfel nu ar putea avea succes.

De-a lungul timpului căile sau modalitățile folosite în comunicare au evoluat o dată cu dezvoltarea acesteia ca proces inter-relațional, dar și din punctul de vedere al tehnologiei. Astăzi, pentru a ajunge la un public cât mai larg sau la un public țintă este necesar să apelăm la modalități cât mai diverse de a disemina informația. Un ajutor vine din partea tehnologiei, care în momentul de față „are implicații profunde asupra conținutului și mesajelor dezvoltate și utilizate în relațiile publice”¹, astfel că „blogurile, podcast-ul, site-urile Web, toate oferă vehicule de distribuire a mesajelor către o mulțime de publicuri”², precizează John V. Pavlik.

Una dintre cele mai puternice căi folosite pentru promovare în new-media sunt modalități de utilizare a platformelor de social-media ca și canale de transmitere a informației, ele reprezentând o nouă tendință în domeniul relațiilor publice. Apariția internetului și-a pus amprenta în toate domeniile, astfel că și „media digitale au transformat mare parte din relațiile publice în ceva global și a forțat organizațiile să își gândească global practica de relații publice”, consideră James E. Grunig³.

Pentru a promova acest proiect am recurs la câteva modalități. Proiectului *Detectiv în Muzeul de Istorie Naturală* i s-a inclus o prezentare pe blog-ul muzeului în pagina de Proiecte. Mai apoi a fost creat un post (anunț) special pe pagina principală a blogului formulat într-un limbaj simplu și atractiv. Promovarea proiectului nu s-a oprit aici, pentru a ajunge la publicul țintă, și anume, la cadrele didactice s-a apelat la trimiterea unui mesaj individual prin e-mail către 197 de cadre didactice și școli din baza de contacte a muzeului, bază de date formată în urma colaborărilor anterioare.

De asemenea, am inclus o prezentare succintă a proiectului în ghidul de activități educative dedicat anului școlar 2011-2012, ghid realizat cu scopul de a prezenta proiectele și activitățile ce se desfășoară în muzeu pe parcursul unui an școlar și care a fost postat pe pagina de educație a Muzeului de Istorie Naturală.

---

¹ Pavlik, V. John, *PR 2.0 și consecințele noilor tehnologii asupra relațiilor publice*, în „Pr-Romania”, articol disponibil la adresa web <http://www.pr-romania.ro/articole/pr-20/169-pr-20-i-consecinele-noilor-tehnologii-asupra-relaiilor-publice.html>.

² *Ibidem*, p.1.

³ Grunig, E. James, *Paradigmele relațiilor publice globale în era digitalizării. Partea I*, în „PR - Romania”, articol disponibil la adresa web <http://www.pr-romania.ro/articole/pr-20/617-paradigmele-relatiilor-publice-globale-in-era-digitalizarii-partea-i.html>.

Obiectivele prezentării activităților educative sub forma unui ghid sunt pe de o parte informative (cadrele didactice vor putea astfel să se informeze asupra activităților ce vor fi derulate în decursul noului an școlar), iar pe de altă parte, de promovare a acestora într-o formă simplă și ușor de înțeles. Ghidul de activități educative a Muzeului de Istorie Naturală face parte din programul special de pedagogie muzeală „Descoperind muzeul” al anului școlar 2011-2012, organizat în fiecare an de Muzeul Național Brukenthal.

O altă cale de diseminare a proiectului a constat în postarea de informații cu privire la acesta pe site-ul Muzeului Național Brukenthal, în pagina specială de Educație dedicată programelor educaționale. Nu a fost de neglijată nici modalitatea de a comunica direct date despre proiect către cadrele didactice care au venit personal să se informeze cu privire la noua ofertă educativă a programului de pedagogie muzeală „Descoperind muzeul” - anul școlar 2011-2012.

Pentru a putea evalua modalitățile de promovare și a aprecia în cazul de față, care dintre ele au fost cele mai pertinente sau de succes, am încercat să măsurăm unele dintre acestea. Prin intermediul trimiterii mesajului individual prin e-mail, către un eșantion de 197 cadre didactice și școli, din baza de date a muzeului, am fost contactați de către 18 cadre didactice, din care am reușit să înscriem 15 dintre acestea și din care doar 14 au rămas până la finalul proiectului.

O altă evaluare am aplicat-o cu privire la vizualizările blog-ului din perioada imediată postării despre acest proiect. Urmărind accesările zilnice ale site-ului în luna imediat următoare, numărul acestora a crescut simțitor față de august 2011, respectiv au fost înregistrate 365 de vizualizări în septembrie 2011, cu o medie de 12 vizualizări pe zi, față de 123 de vizualizări, cât a însumat luna august 2011, cu o medie de 4 vizualizări pe zi a blogului. Acest aspect poate fi explicabil prin faptul că cei interesați de programele educative se informează despre activitățile educative, își pregătesc și finalizează tematica pentru noul an școlar în luna septembrie, și prin faptul că postarea a fost realizată la finalul lunii august.

Evaluarea proiectului

La proiect s-au înscris 14 cadre didactice de la șapte instituții de învățământ din județul Sibiu. În fiecare lună, activitățile proiectului *Detectiv în Muzeu* au fost frecventate de 2.776 elevi (media pe cele nouă luni), în total 2.499 elevi.

Toate cadrele didactice care au participat la proiect au primit adeverințe care atestă implicarea lor și numărul de activități la care au participat. Au fost semnate convențiile de colaborare numerele 3810/24.10.2011, 4085/18.11.2011, 187/23.01.2012, 412/15.02.2012, 870/28.03.2012 între

Muzeul Național Brukenthal și patru instituții școlare din orașul Sibiu și o școală din județ, respectiv Școala Gimnazială „Ion Pop Reteganul” din Orlat.

Dintre cele 14 cadre didactice participante, 10 au completat chestionarul final, în vederea evaluării proiectului, dar și a îmbunătățirii continue a temelor și activităților viitoare. Pentru fiecare răspuns rezultatele au fost următoarele:

Chestionar 1 Proiectul educațional „Detectiv în Muzeu” (2011-2012)

1. *De unde ați aflat de proiectul educațional Detectiv în Muzeu?*

De la școală **3**

De pe site-ul Muzeului Național Brukenthal **0**

De pe blogul Muzeului de Istorie Naturală **0**

Prin email trimis de personalul Muzeului de Istorie Naturală **7**

Alte surse de informare **0**

2. *Ce v-a determinat să vă înscrieți la acest proiect? (răspunsuri multiple)*

Temele abordate sunt interactive **8**

Participarea pozitivă din trecut la activități similare **5**

La cererea părinților **0**

Alte motive **0**

3. *Ați mai participat la alte proiecte educaționale desfășurate în cadrul Muzeului de Istorie Naturală din Sibiu?*

DA **6** / NU **4**

4. *Dacă DA atunci cum considerați că au decurs activitățile precedente?*

Excelent **6**

Bine **0**

Satisfăcător **0**

Nesatisfăcător **0**

5. *Interacțiunea dintre muzeograful care conduce activitățile proiectului Detectiv în Muzeu și elevii a fost:*

Excelentă **9**

Bună **1**

Normală **0**

Nesatisfăcătoare **0**

Dezastroasă **0**

6. *În raport cu aria curriculară școlară considerați că temele abordate în cadrul proiectului sunt:*

Foarte utile **8**

Utile **2**

Insuficiente **0**

7. *Ce parte a activității i-a atras cel mai mult pe copii: (răspunsuri multiple)*

Prezentarea power-point **7**

Fișele de lucru **3**

Investigațiile în expoziția de bază **8**

8. *Copii participă și la alte activități ale Muzeului de Istorie Naturală:*

DA **2** / NU **8**

Cadrele didactice și-au manifestat mulțumirea cu privire la proiect și în scris, la finalul chestionarului:

„(...) *stimularea interesului pentru cunoaștere. Formarea și exersarea capacității de a investiga realități din lumea vie, de a rezolva situații problemă pe conținuturi învățate, de a forma în rândul copiilor o atitudine de protejare a mediului în care trăiesc sau despre care învață.*” (inv. Florinela Stângu, Școala Gimnazială „Regina Maria” Sibiu)

„*Mulțumesc colectivului muzeului pentru toate activitățile și pentru că așteptările noastre sunt preîntâmpinate.*” (inv. Jurju Maria, Școala Gimnazială „Ion Pop Reteganul” Orlat, județul Sibiu)

Bibliografie:

1. Ciobanu, Rodica, *Educația geologică în muzee între necesitate și realitate. Studiu de caz: Muzeul de Istorie Naturală Sibiu în Lucrările Sesiunii de Comunicări Marketingul și educația în muzee, Complexul Național Muzeal ASTRA*, ediția a II-a, Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, 2008.
2. Cuzepan, Gabriela, Ciobanu, Rodica, *Muzeul de Istorie Naturală Ghidul pentru elevi*. Alba Iulia, Editura Altip, 2009.
3. Grunig, James E., *Paradigmele relațiilor publice globale în era digitalizării. Partea I*, în „PR-Romania”, articol disponibil la adresa web <http://www.pr-romania.ro/articole/pr-20/617-paradigmele-relatiilor-publice-globale-in-era-digitalizarii-partea-i.html>.
4. Opriș, Ioan, *Management muzeal*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2008.
5. Pavlik, John V., *PR 2.0 și consecințele noilor tehnologii asupra relațiilor publice*, în „Pr-Romania”, articol disponibil la adresa web <http://www.pr-romania.ro/articole/pr-20/169-pr-20-i-consecinele-noilor-tehnologii-asupra-relatiilor-publice.html>.

Educație la Muzeul Național al Satului din București.
Programul de pedagogie muzeală 2012.
Studiu de caz – „Lumea în care trăim”

Iuliana Mariana GRUMĂZESCU

Mariana SOARE

Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București

L'éducation dans Le Musée du Village de Bucarest. Le programme de pédagogie muséale 2012. Étude de cas - «Le monde dans lequel nous vivons»

Résumé: Sous le titre *Le monde dans lequel nous vivons* se développent les projets *Le jardin de légumes*, *L'Atelier du petit consommateur*, *Découvre la flore du Musée du Village*, *L'Éthnozoologie*, en partenariat avec L'Association Bio România, O 9 Atitudine, La Société Ornithologique Roumaine.

Mots-clés: l'éducation, l'écologie, Le Musée National du Village, l'éducation des enfants pour le développement durable, l'éducation des consommateurs, les loisirs

Cuvinte cheie: educație, ecologie, Muzeul Național al Satului, educarea copiilor în spiritul dezvoltării durabile, educație pentru consum, recreere

Conform definiției ICOM (Consiliul Internațional al Organizării Muzeelor), *Muzeul* este instituția creată pentru conservarea, cercetarea, punerea în valoare, expunerea colecțiilor de obiecte, instruirea, educarea și recreerea publicului.

Punând în balanță funcțiile muzeului cu dorințele, așteptările și speranțele publicului său, în condițiile în care aceste lucruri se cunosc (chestionare, sondaje, cercetări), este tot mai greu să elaborezi strategii de promovare a respectului pentru valorile culturale naționale, ca parte a culturii universale și a formării unei atitudini pozitive față de actul de cultură.

Însă, ca și celelalte muzee din țară, Muzeul Satului are o grijă deosebită față de felul în care se pune problema valorificării patrimoniului material și imaterial prin intermediul acțiunilor sale și mai ales cele ce implică educația publicului tânăr. Păstrător al unui tezaur inestimabil privind cultura populară tradițională, Muzeul Satului îți oferă o călătorie în timp, unde se regăsește pitorescul, tradiția, istoria miilor de sate din România.

Este locul propice pentru a descoperi mersul vremii și al oamenilor, conclucrarea omului cu natura, tradiția populară, este sursă de învățare, locul care impune respect și dorința de a proteja patrimoniul.

Prin pedagogia muzeală, ramură a științelor educației, se realizează una din funcțiile de bază ale instituțiilor muzeale, cea educativă. Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” desfășoară programe pentru copii și tineri, oferă activități alternative de petrecere a timpului liber, o paletă largă de programe

pentru public, având drept scop cunoașterea, valorificarea culturală a patrimoniului, precum și educarea și formarea publicului pentru cultură, respectarea valorilor tradiționale.

Educația formală are loc în școală, unde se acumulează cunoștințele de bază, educația nonformală se realizează în muzeu, ca o implicare activă.

Trecând dincolo de granițele școlii, copiii învață în ritm propriu, le este solicitată curiozitatea, își valorifică capacitățile de care dau dovadă, sunt încurajați să creeze, să evalueze.

O etapă extrem de importantă este pregătirea corpului profesoral prin dialog permanent privind programele educaționale și stabilirea de comun acord a vizitelor tematice și atelierelor interactive, schimbul de experiență între profesori și muzeografi pe o temă comună.

Sub genericul *Lumea în care trăim* se desfășoară proiectele *Grădina de legume*, *Atelierul micului consumator*, *Descoperă flora din Muzeul Satului*, *Etnozoologia*, în parteneriat cu *Asociația Bio România*, *O 9 Atitudine*, *Societatea Ornitologică Română*. Programele de educație ecologică se adresează copiilor și tinerilor din mediul urban, urmăresc dezvoltarea spiritului civic privind cultura ecologică. Formarea intelectuală și etică a copiilor prin muzeu, nu se limitează doar la vizitarea expozițiilor, ci și antrenarea în aplicarea practică.

Pentru desfășurarea acestor programe au fost analizate dorințele copiilor și *adultilor cu suflet de copil*:

- impactul internetului;
- nevoia de a te întoarce;
- grupele de vârstă;
- noi metode de pedagogie – upgrade.

Ca metode pedagogice au fost folosite cele clasice dar și experiențele „olandeze”¹:

- roll-play - jocul pe roluri;
- *mindmap* – harta minții – o metodă prin care copiii sunt puși să gândească, să își exprime ideile (în scris apoi) și să le grupeze sub forma unor indicii;
- mișcarea – ca exercițiu sau ca temă, atât pentru copii cât și pentru adulți. În acest caz, surpriza este că adulții obosesc mai repede, iar copiii sunt mai atenți!

Programul este structurat în ateliere informale și de creativitate, având următoarele obiective:

---

¹Apud Anneke van de Kieft; Timmer, Diana, *Organizarea unui workshop*, în *Manual de Management Muzeal și Educație Muzeală*, Asociația Muzeelor din Olanda, Amsterdam, 2010, p. 128.

- creșterea nivelului de acceptare în rândul școlilor și implicarea în educația ecologică;
- educarea copiilor în spiritul dezvoltării durabile, al interesării pentru înțelegerea și protejarea mediului înconjurător;
- cunoașterea de către copii și adolescenți a problemelor de mediu și dezvoltarea respectului pentru păstrarea unei lumi curate și a reciclării;
- dezvoltarea cunoștințelor privind principalele ocupații legate de spațiul cultivat, practicate în satul tradițional: lucrările agricole ale anotimpurilor, grădinarit, plantarea pomilor;
- cunoașterea florei și a faunei specifice parcului expozițional al muzeu;
- implicarea în activități de amenajare a spațiilor verzi și grădinilor;
- identificarea utilizărilor resurselor naturale prin situații de viață cotidiană;
- capacitatea de a planifica, susține și desfășura un proiect;
- utilizarea muzeului ca pe un instrument obișnuit de predare - învățare, încurajând colaborările muzeu - școală prin dezvoltarea experiențelor comune.

Prin acestea, muzeul își pune în valoare funcția educativă, iar școala este motivată de programa extracurriculară, de posibilitatea ca elevii să deprindă noi abilități și transpunerea în practică a capacității lor creative.

Aceste ateliere interactive au ajutat la accentuarea importanței acestui gen de activități pentru școli, reușind să răspundă preocupărilor diverse ale copiilor, lucru în echipă și stabilirea unui limbaj comun între elev, educatorul școlar și educatorul de muzeu – responsabilul de atelierul de pedagogie muzeală.

În scopul dezvoltării respectului pentru meșteșuguri, ca parte integrantă a unui stil sănătos, promovat și de asociațiile BIO pe principiile în trend - **ECO, REICLARE, CONSUM INTELIGENT**, cel mai apreciat program pentru copii, dar și de adulți este atelierul de olărit. Acest lucru a fost exploatat într-o publicație a Muzeului Satului, din colecția cărți pentru copii și mai ales pentru cei „... cu dorință de cunoaștere”:

„(...)De exemplu în muzeu
Să vezi vase nu e greu
Unerori vin și olari
Să-i învețe pe școlari
Cum să-l țină, cum să-l facă
Lutu-n oală să-l prefacă
Dacă vrei să învățați
Vase-ntregi să modelați
Poftiți vara pe la noi

Pentru a practica și voi
A olarului magie:
Patos, har și bucurie”¹.

¹ Terescenco, Petre, *Să-mvățăm etnografia ... Folosind doar poezia. Carte pentru copii cu dorință de cunoaștere*, București, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, 2011, p. 21.

Porte vers le Japon - Introduction à la culture japonaise

Résumé: Le Musée de Brăila, en collaboration avec ses partenaires, Le lycée Economique «Ion Ghica» de Brăila et l'Association «Racines culturelles» de Bucarest, à côté du Centre pour L'éducation Inclusive Brăila, L'Inspectorat Scolaire Brăila, Casa Corpului Didactic Brăila, Romanian Haiku Bucarest, Origami Romanie Galați, Tsurukame Go School Pitești et Ro-Bonsai Bucarest, a organisé à son siège, de Place Traian, numéro 3, une série d'événements conçus pour décrire certains aspects spécifiques de l'art et de la culture japonaise.

Mots-clés: la culture japonaise, l'origami, l'éducation muséale, les compétences clés, les pratiques cérémonielles nippones

Cuvinte cheie: cultură japoneză, origami, educație muzeală, competențe cheie; practici ceremoniale nipone

Secția Etnografie și Artă Populară a Muzeului Brăilei și-a propus să ofere publicului brăilean de toate vârstele un weekend cu specific asiatic, lansând inițiativa de a deschide o **Poartă către Japonia**, și de a pătrunde în tainele culturii nipone.

Astfel, Muzeul Brăilei, în colaborare cu partenerii săi, Colegiul Economic „Ion Ghica” Brăila și Asociația „Rădăcini Culturale” București, alături de Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Brăila, Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Casa Corpului Didactic Brăila, Asociația de Go Brăila, Romanian Haiku București, Origami România Galați, Tsurukame Go School Pitești și Ro-Bonsai București, a organizat, la sediul din Piața Traian, nr. 3, o serie de evenimente menite să contureze câteva aspecte specifice ale artei și culturii japoneze: expoziție cu obiecte tradiționale, unele dintre ele puse la dispoziție de Ambasada Japoniei, ateliere și prezentări ale unor practici ceremoniale nipone.

Manifestările au debutat cu vernisajul unei expoziții cu obiecte din Țara Soarelui Răsare, obiecte ce reflectă prin formă, culoare, textură și întrebuințare dragostea și respectul japonezilor pentru natură. Cele mai multe expunate au

---

¹ Prezentul articol a fost realizat în cadrul programului de pregătire pentru doctorat inițiat în 2007 la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Școala Doctorală („Investește în oameni! PROIECT FINANȚAT DIN FONDUL SOCIAL EUROPEAN ID proiect: 7706. Titlul proiectului: „Creșterea rolului studiilor doctorale și a competitivității doctoranzilor într-o Europă unită”, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, B-dul Victoriei Nr. 10. Sibiu. Uniunea Europeană/ Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale AMPOS DRU/ Fondul Social European POS DRU 2007-2013/ Instrumente structurale 2007-2013/ Ministerul Educației, Cercetării și Inovării OI POS DRU”).

fost puse la dispoziția publicului de către Asociația „Rădăcini Culturale” (kimono-uri), Colegiul Economic „Ion Ghica” și Origami România (origami), Romanian Haiku (foto Haiku) și Ro-Bonsai (bonseki-desene pe nisip).

Tot în debutul evenimentelor a avut loc mini-spectacol cu tema „Natura oglindită în viața cotidiană din Japonia”: prezentare GO, susținută de Alexandru Eftime, vicepreședinte al Asociației „Rădăcini Culturale” București și instructor de GO categoria E, demonstrație de Ikebana, oferită de Camelia Basta, președintele Asociației „Rădăcini Culturale” București, poezie Haiku și poeme Tanka, expunere elementară despre *Bonsai* și *Bonseki*, moment Kitsuke-îmbrăcarea unui Kimono și paradă de Yukata.

Cu acest prilej, a fost accentuată importanța artelor marțiale în educația spiritului nipon, complexitatea culturii nipone, precum și importanța cunoașterii și păstrării tradițiilor și valorilor naționale ale acestei țări.

Cele mai importante momente ale weekend-ului japonez găzduit de Muzeul Brăilei au fost: prezentarea manualului *Primii Pași în GO*, autor Mirela Florescu, fondator *Tsurukame Go School* Pitești, jucător de GO 6 dan, instructor internațional de GO și antrenor al Lotului Național de GO al României; prezentarea filozofiei Chanoyu - Ceremonia Ceaiului și o mică demonstrație de Furoshiki - Arta Împăturirii Cadourilor, urmată de momente de Nihon Buyo - Dans tradițional japonez. În continuare, s-au organizat ateliere de Origami, Sumie, Shodo, Yukata, Washinigo, Kirigami și Go și un moment de introducere în limba și scrierea japoneză, urmate de un Concurs de Atari GO, câștigătorii fiind premiați cu cărți oferite de Editura Istros a Muzeului Brăilei.

Întreaga manifestare a reunit, într-un singur weekend, aproape 500 de participanți, elevi, cadre didactice, părinți, bunici, pasionați de arta și cultura niponă.

Cei care ne-au trecut pragul au avut prilejul să trăiască preț de câteva ore printre *bonseki* (desene în nisipul unor tăvițe negre, lăcuite), haikuuri fotografice, inedite aranjamente florale ikebana, sau să încerce atingerea de mătase a costumului tradițional japonez, *kimono*. Transpuși, vizitatorii au putut medita la frumusețea efemeră a vieții în fața măștei ceremoniale a ceaiului sau, în fața gobanului, la disciplina pietrelor de GO.

Publicul, în rândul căruia s-au aflat, cum spuneam, foarte mulți elevi, unii costumați în chimonouri (prin grija echipei ARC), a putut urmări tehnici, pe viu, în ateliere, de realizare a unui aranjament floral de tip ikebana, a audiat prezentări despre arta samurailor ori despre tipul de versificație haiku – poezia care i-a atras și pe europeni. De asemenea, s-a povestit despre arta servirii ceaiului, despre GO – jocul atât de interesant care a fost subiect și de competiție, având, așa cum știm, adepți destul de numeroși și la Brăila.

Pe întregul traseu al „călătoriei” prin Țara Soarelui-Răsare, Muzeul Brăilei a găzduit, la etaj, expoziția de aranjamente florale ikebana și de obiecte tradiționale folosite în tehnica împachetării cadourilor (arta *Furoshiki*), iar la

parter, expoziția (vezi foto) de obiecte realizate în tehnica Origami (arta împăturirii hârtiei) la care și-au adus contribuția mai multe școli și licee brăilene, dar și cu alt gen de obiecte caracteristice cultural spațiului nipon

Echipa alcătuită din personalul Muzeului Brăilei, cadre didactice de la Colegiul Economic „Ion Ghica”, completată și de Camelia Basta – președinte ARC, Alexandru Eftime – vicepreședinte ARC, Alexandra Besa, Mădălina Dobrescu, Alina Lazăr, Iulian Militaru, Ana Spătaru, Mădălina Petrescu, Elena Tudoran a conlucrat, cu succes, și cu echipe de voluntari, liceeni brăileni, rezultatul fiind mai mult decât îmbucurător.

Afișul manifestării

Joc de GO

Debutul activităților

Paradă de Yukata

Imagini din timpul atelierelor muzeale

Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor”

Ioan POPA

Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”, Sibiu

Le complexe culturel-éducatif «Le monde des archives»

Résumé: La réalisation du projet «Le monde des archives» est devenue possible par la signature d'un accord de coopération entre le Centre pour la Culture et le Dialogue «Friedrich Teutsch» de l'Église évangélique de Roumanie, Le Collège National «Samuel von Brukenthal», Le Collège National Pédagogique «Andrei Șaguna», Le Lycée «Constantin Noica» de Sibiu et le Département des Archives Nationales de Sibiu (Novembre 2011).

Mots-clés: l'éducation, la formation, le monde des archives, le dialogue culturel

Cuvinte cheie: educație, formare, lumea arhivelor, dialog cultural

Articolul de față valorifică experiența unui proiect cultural-educativ desfășurat în cadrul programului guvernamental „Școala altfel”. Proiectul „Lumea arhivelor” a fost inițiat de prof. Ioan Popa de la Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” și Liceul Teoretic „Constantin Noica” din Sibiu, ca urmare a oportunității oferite de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, în legătură cu gestionarea activităților educative din săptămâna 2-6 aprilie 2012. Proiectul a fost gândit în așa fel încât să ofere elevilor implicați posibilitatea exersării unei game variate de roluri și status-uri profesionale precum cele de muzeografi, ghizi, cercetători, profesori, jurnaliști sau actori. Asumarea responsabilităților specifice a vizat dezvoltarea unor competențe de comunicare, culturale, științifice, sociale și antreprenoriale.

Realizarea proiectului „Lumea arhivelor” a devenit posibilă prin semnarea unei convenții de colaborare între Centrul de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch” al Bisericii Evanghelice C.A. din România, Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”, Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”, Liceul Teoretic „Constantin Noica” din Sibiu și Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale (noiembrie 2011). Centrul de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch” a găzduit Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor”, proiectat pe trei componente: expoziția tematică „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”, compartimentul de pedagogie muzeală și atelierul de cercetare științifică. Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale a asigurat baza documentară a activităților de cercetare științifică. Cele trei școli partenere au dat viață Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor”: 44 de elevi, coordonați de două cadre didactice, au montat expoziția tematică, au realizat materiale publicitare pentru atragerea grupurilor de vizitatori din mediul școlar sibian, au efectuat ghidaje în expoziție, au coordonat discuții tematice în atelierul de pedagogie muzeală, au pus în scenă „Blestemul măicuțelor

franciscane”, pentru vizitatorii de vârste mai fragede, au scris articole de presă, au dat interviuri, au fotografiat, au filmat, au îndrumat grupurile de vizitatori în zona Complexului, s-au documentat în privința unor probleme specifice învățământului sibian, au redactat texte cu caracter științific, au participat la activități de inițiere în domeniul arhivisticii. O parte a activităților proiectului s-a desfășurat în limba germană.

În cadrul Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor” au fost organizate activități destinate exclusiv echipei proiectului și activități pentru diferite grupuri de vizitatori. Ca urmare a campaniei publicitare, întregul interval temporal destinat publicului a fost ocupat prin programări. S-au anunțat 15 grupuri din șase unități de învățământ. Principala activitate destinată publicului a fost vizitarea expoziției „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”.

Tema a fost aleasă datorită publicului țintă, elevi din gimnaziile și liceele sibiene, și datorită potențialului ridicat de evidențiere a bogatelor tradiții școlare din spațiul multicultural și intercultural sibian. Reperele cronologice pentru care s-a optat surprind perioada de maximă diversitate etno-confesională a orașului Sibiu. În cele două secole, Sibiul s-a transformat dintr-un oraș exclusiv german într-un oraș covârșitor românesc, mecanismele schimbării regăsindu-se cu ușurință în evoluția școlilor și a învățământului. Pentru grupurile de vizitatori s-au oferit ghidaje în limbile română și germană, din partea unor elevi pregătiți în prealabil pentru îndeplinirea cu succes a acestui rol.

Discuțiile tematice au avut menirea de a introduce participanții în atmosfera vieții școlare de odinioară, demers de natură să faciliteze înțelegerea, analiza critică și aprecierea sistemului educațional actual. Au fost utilizate șase fișe de lectură, referitoare la: 1) situația dascălilor sași evanghelicici din zona Sibiului, la sfârșitul secolului al XVI-lea; 2) problemele învățământului rural din sudul Transilvaniei, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; 3) dificultățile întâmpinate de elevii români în școlile Sibiului, la sfârșitul secolului al XIX-lea; 4) structura și caracteristicile rețelei școlare a orașului Sibiu, în anul 1901; 5) mecanismele de disciplinare și structurile de autoritate și identitate dezvoltate de organizațiile școlare săsești de tip *Coetus* și 6) influența regimurilor politice asupra discursului manualelor de Istorie. Fiecare fișă a fost înzestrată cu un set de activități, care să ghideze lectura și analiza elevilor. Discuțiile tematice s-au desfășurat fie în plen, fie pe grupe, sub îndrumarea unor elevi sau a prof. Ioan Popa. Principala activitate destinată exclusiv echipei proiectului a fost elaborarea unor studii de istorie școlară sibiană. Elevii, împărțiți pe grupe, au primit material bibliografic și documentar, tematica și structura lucrării, în format digital. Fiecare grupă a lucrat pe câte un laptop. Numărul mare al elevilor înscriși în proiect a făcut imposibilă coordonarea eficientă a grupelor de studii de către cele două cadre didactice.

Evaluarea proiectului s-a realizat pe baza a două tipuri de chestionare, prin observația participativă și analiza produselor și serviciilor oferite de Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor”. Activitățile destinate publicului s-au bucurat de un real succes și au permis dezvoltarea unui set impresionant de competențe, conducând în mod evident la creșterea stimei de sine, în cazul elevilor care și-au asumat astfel de roluri socio-culturale (ghizi, moderatori, actori, îndrumători). Cercetarea științifică, în schimb, a avut de suferit, datorită concentrării profesorilor coordonatori spre activitățile cu public. Se validează, astfel, estimarea inițială a cadrelor didactice coordonatoare cu referire la dimensiunea maximă a echipei proiectului, 20 de elevi. Supradimensionarea echipei a fost impusă cadrelor didactice de către direcțiunile școlare, care nu au sesizat complexitatea activităților, cel puțin în comparație cu celelalte tipuri de activități proiectate în același context. Prin complexitatea activităților desfășurate și a competențelor dezvoltate, prin numărul mare de elevi (252: 208 externi, 44 interni), care au beneficiat de serviciile Complexului cultural, proiectul „Lumea arhivelor” constituie una dintre cele mai importante inițiative realizate pe raza județului Sibiu, în cadrul programului guvernamental „*Scoala Altfel*”.

Activitățile proiectului s-au desfășurat după următorul calendar:

- 24 octombrie 2011: demararea proiectului „Lumea arhivelor”, din inițiativa prof. Ioan Popa, cu acordul direcțiunii Colegiului Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu. Stabilirea contactelor cu celelalte instituții vizate.
- 9-22 noiembrie 2011: semnarea „Convenției de colaborare” între Biserica Evanghelică C.A. din România, Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu, Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna” Sibiu, Liceul Teoretic „Constantin Noica” Sibiu și Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale.
- noiembrie-decembrie 2011: întâlniri între reprezentanții instituțiilor implicate. Discutarea detaliilor proiectului (modul de documentare, organizare și funcționare a expoziției tematice „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”, tipurile de activități ce se vor desfășura în incinta Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale și a Centrului de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch” al Bisericii Evanghelice C.A. din România).
- 9-13 ianuarie 2012: activitate de documentare în cadrul Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale (prof. Ioan Popa, prof. Olga Suci).
- 9 ianuarie-19 februarie 2012: elaborarea de către prof. Ioan Popa a zece proiecte de studii destinate „Atelierului de cercetare” ce va funcționa complementar expoziției tematice.
- 22 ianuarie-15 februarie 2012: întocmirea pliantelor publicitare (grupa elevilor de la Liceul Teoretic „Constantin Noica” Sibiu, coordonată de Andreea Grozav).
- 13-17 februarie 2012: activitate de documentare la Muzeul Județean de Istorie Sibiu (prof. Ioan Popa).

- 16 februarie 2012: tipărirea pliantelor la S.C. Smart Print Tech S.R.L.
- 17 februarie 2012: trimiterea pliantelor publicitare la Inspectoratul Școlar Județean (prin intermediul direcțiunii Colegiului Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu) pentru a fi distribuite unor școli din localitate. Pliantele au fost însoțite de o scrisoare explicativă adresată direcțiunilor școlare.
- Februarie-martie 2012: programarea grupurilor interesate de activitățile proiectului „Lumea arhivelor”.
- 6 martie 2012: încheierea programărilor. Toate cele 18 ore destinate publicului au fost rezervate.
- 9 martie 2012: tipărirea materialelor expoziționale (46 pagini A4 = texte expoziție, texte ghidaj; 90 cartoane A4, alb-negru și 5 cartoane A4 color = fotografii, grafice). Fotografiele au fost preluate în format digital din Fototeca Muzeului Național Brukenthal (prin amabilitatea prof. univ. dr. Sabin Adrian Luca, directorul instituției), Arhiva Colegiului Național „Samuel von Brukenthal” (cu sprijinul prof. Gerold Hermann, directorul școlii), Arhiva Bisericii Reformate din Sibiu (cu acordul pr. Varró Sándor, parohul comunității reformate sibiene) și Colecția Maja Philippi (prin bunăvoința prof. Friedrich Philippi, de la Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”). Selecția și prelucrarea fotografiilor a fost realizată de prof. Ioan Popa.
- 14 martie 2012: discuții în incinta Centrului de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch”, între Michael Peter, reprezentantul instituției gazdă, și prof. Ioan Popa, coordonatorul proiectului, cu privire la organizarea și amenajarea spațiului expozițional și a atelierului de cercetare.
- 21 martie 2012: încheierea procesului de repartizare a responsabilităților.
- 2-6 aprilie 2012: funcționarea Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor” în incinta Centrului de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch”.

Desfășurarea activităților proiectului (amenajarea și funcționarea Complexului, editarea volumului proiectului) a necesitat o sumă de 967,71 lei, acoperită de Asociația „Colegiul Brukenthal”, de prof. Ioan Popa și de elevi.

Conceptul expozițional a fost realizat de prof. Ioan Popa, autor a numeroase volume, studii și articole despre învățământul sibian¹. Au fost utilizate 95 de cartoane A4 (91 alb-negru, 4 color) și un carton A2 (alb-negru). 91 de cartoane A4 au redat fotografii de clădiri, personalități, documente

---

¹ Cele mai importante volume sunt: *Scurtă istorie a învățământului sibian*, Sibiu, Tipografia Honterus, 2003; *Liceele teoretice sibiene între 1918-1948*, Sibiu, Editura Magister, 2005; *Învățământul sibian. Repere istorice și documentare*, Sibiu, Editura Magister, 2007; *Instrumentalizări politice ale școlii în sudul Transilvaniei: 1849-1918*, teză de doctorat, Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia (coordonator: prof. univ. dr. Iacob Mârza), 2011; *Revista Musa. Un martor al sentimentelor naționale românești în perioada dualistă*, Sibiu, Editura Techno Media, 2012.

școlare (diverse foi matricole, cataloage, statistici, adevăruri, autorizații și rapoarte), cadre didactice și elevi (surprinși în diferite ipostaze), anuare, manuale, regulamente și monografiile școlare (92 de fotografii: 90 cartoane x o fotografie + un carton A4 x 2 fotografii A5). Patru cartoane A4 au conținut patru grafice (trei cartoane: 2 cartoane A4 x un grafic + un carton A4 x 2 grafice A5) și un tabel (1 carton x un tabel) cu informații despre evoluția etno-confesională a populației școlare și a corpului didactic, respectiv despre un plan de învățământ de la 1854/1855. Cartonul A2 a oferit o hartă a Sibiului de la 1914. Alături de cartoane au mai fost folosite coli A4, pentru a indica reperi majore în evoluția școlilor și a învățământului sibian. Întregul material expozițional a fost dispus pe 14 panouri și a fost structurat pe zece module: 1. Date importante privind evoluția învățământului sibian (un panou: harta A2 + 3 coli A4 cu informații); 2. Liceul Evanghelic de Băieți (trei panouri A4: 2 coli A4 cu informații + 23 cartoane A4 = 21 fotografii A4 + 2 fotografii A5 + un grafic A4 color); 3. Alte școli evanghelice (două panouri: 2 coli A4 cu informații + 14 cartoane A4 = 14 fotografii A4); 4. Liceul de Stat pentru Băieți (două panouri: 2 coli A4 cu informații + 16 cartoane A4 = 14 fotografii A4 + un grafic A4 color + un tabel A4); 5. Institutul Maicilor Ursuline (două panouri: o coală A4 cu informații + 15 cartoane A4 = 14 fotografii A4 + două grafice A5 color); 6. Institutul Maicilor Franciscane (2/3 panou: o coală A4 cu informații + 7 cartoane A4 = 7 fotografii A4); 7. Alte școli catolice (1/3 panou: o coală A4 cu informații + două cartoane A4 = două fotografii A4); 8. Școli ortodoxe (un panou: 2 coli A4 cu informații + 7 cartoane A4 = 7 fotografii A4); 9. Liceul de Fete „Domnița Ileana” (un panou: o coală A4 cu informații + 5 cartoane A4 = 5 fotografii A4) și 10. Școala Elementară Reformată (un panou: o coală A4 cu informații + 6 cartoane A4 = 6 fotografii A4). Pentru pregătirea elevilor în vederea efectuării ghidajelor expoziționale, prof. Ioan Popa a elaborat un text-model.

În săptămâna 2-6 aprilie 2012, Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor” a fost vizitat de 13 grupuri de elevi. Două grupuri formate din elevi de clasele a III-a și a VII-a au avut un program special, adaptat vârstei de 10-14 ani. Programul a fost centrat pe vizionarea scenetei „Blestemul măicuțelor franciscane” și pe vizitarea expoziției „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”, cu un ghidaj-poveste. Celelalte unsprezece grupuri, cu elevi de clasele VIII-XII, au beneficiat de oferta de bază a Complexului: vizitarea expoziției, cu ghidaj de specialitate, prezentarea atelierului de cercetare și participarea la discuții tematice, pornind de la câteva fișe de lectură. Celor unsprezece grupuri, care au însumat 158 de elevi, li s-a aplicat un chestionar de evaluare. Ancheta a fost de tip exhaustiv, participând la ea 157 de elevi (99,36%). Operatorii de anchetă au solicitat respondenților să încercuiască o singură variantă dintre cele șapte oferite. Cerința a fost respectată de 148 de elevi (94,26%), în timp ce nouă elevi (5,73%) au oferit opțiuni multiple (în total 23 de opțiuni).

Elevii care au vizitat Complexul cultural-educativ „Lumea arhivelor” au fost impresionați de expoziție (78 de opțiuni unice/ 90 de opțiuni unice și multiple laolaltă) și de modul de organizare al Complexului (52/ 57 de opțiuni). Punctul forte al expoziției „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX” l-au reprezentat fotografiile (43/ 47 de opțiuni), apoi ghidajul (26/ 33 de opțiuni). Organizarea Complexului a inclus toate serviciile, produsele și activitățile destinate publicului, începând din momentul preluării grupurilor de vizitatori: compartimentarea Complexului, repartizarea sarcinilor și rolurilor în cadrul Complexului, programarea grupurilor de vizitatori, organizarea și funcționarea expoziției, coordonarea și desfășurarea discuțiilor tematice, funcționarea atelierului de cercetare. Spre deosebire de expoziție, atelierul de cercetare (7/ 9 opțiuni) și discuțiile tematice (8/ 12 opțiuni) au înregistrat cote mult mai mici de interes. Doar doi elevi din cei 148 (157) au declarat că nu le-a plăcut nimic în incinta Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor”. Cea de-a treia opțiune pentru „altă variantă” apreciază oportunitatea oferită elevilor (din echipa proiectului) de a învăța ceva nou. Chestionarul de evaluare aplicat la Liceul Teoretic „Constantin Noica” indică, astfel, un evident succes managerial și cultural al Complexului „Lumea arhivelor”.

Pentru a surprinde percepția elevilor din echipa proiectului în privința importanței și eficienței activităților desfășurate în cadrul Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor”, în zilele de 23-26 aprilie 2012 a fost aplicat „Chestionarul de autoevaluare”. Au fost luați în considerare 42 de elevi: 16 de la Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”, 14 de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna” și 12 de la Liceul Teoretic „Constantin Noica”. Doi elevi de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna” nu au îndeplinit condițiile pentru participarea la această anchetă: o elevă a lipsit de la toate activitățile din săptămâna 2-6 aprilie 2012, din motive medicale, iar un elev a fost eliminat din echipa proiectului, datorită atitudinii necorespunzătoare. Realizarea anchetei la mai bine de două săptămâni de la închiderea Complexului „Lumea arhivelor” a urmărit exprimarea unor opinii distanțate de influența emoțională. Operatori de anchetă au fost prof. Ioan Popa, pentru Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” și Liceul Teoretic „Constantin Noica”, și prof. Olga Suciu, pentru Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”. Dintre cei 42 de elevi au răspuns întrebărilor 40 (95,23%): 16 de la Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”, 12 de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna” și 12 de la Liceul Teoretic „Constantin Noica”.

La categoria „Câștiguri realizate”, fiecare respondent a avut două posibilități de răspuns (40 respondenți, 80 răspunsuri). În general, elevii au apreciat progresele înregistrate în plan cultural-științific și social. 37 de răspunsuri evidențiază câștigurile cultural-științifice: îmbogățirea cunoștințelor despre tradițiile învățământului sibian și despre istoria școlilor sibiene (15), dezvoltarea competențelor de cercetare științifică (8), inițierea în lumea

arhivisticii și muzeologiei (8) și dezvoltarea culturii generale (6). 31 de răspunsuri indică câștiguri de natură socială: experiența dobândită în relațiile cu publicul, inclusiv în gestionarea emoțiilor în momentul vorbirii (în special în cazul ghidajelor și al coordonării discuțiilor tematicе) (11 răspunsuri), achizițiile în domeniul managementului grupului (8), exersarea muncii în echipă (5) și experiența socială, în general (7). Au mai fost apreciate oportunitățile de dezvoltare a competențelor lingvistice și artistice, dar și obținerea certificatului de participare. Impresionează și numărul mare al elevilor de la Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna” (o treime din chestionarele de aici), care nu au reușit să identifice niciun câștig prin participarea la activitățile proiectului „Lumea arhivelor”. Situația este explicabilă, în parte, prin faptul că această școală a crescut numărul elevilor (de la maxim 10, potrivit convenției de colaborare, la 16) cu puțin timp înaintea deschiderii Complexului cultural-educativ „Lumea arhivelor”, astfel că unii elevi, necunoscând specificul proiectului, nu au reușit sau nu au vrut să preia responsabilități directe în cadrul acestuia.

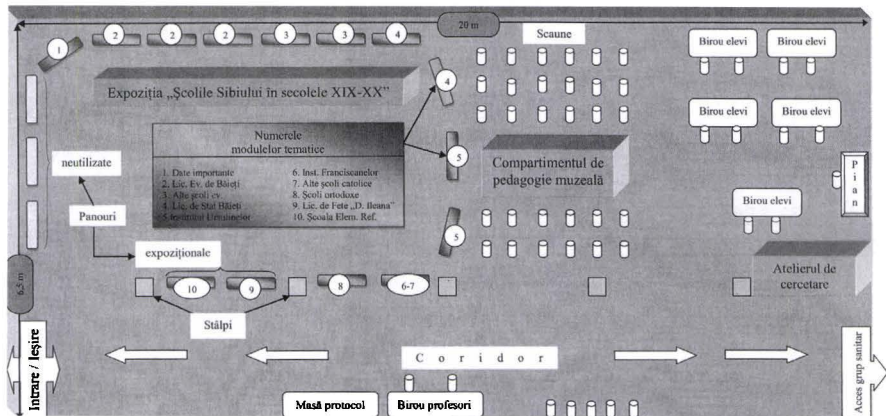
În cazul „Aspectelor de îmbunătățit”, aproape o treime (32,5%) dintre respondenți (13 din 40) nu consideră că ar trebui modificat ceva în eventualitatea organizării unei noi versiuni a proiectului. Celelalte două treimi (67,5%) aduc obiecții în special la nivelul managementului proiectului (25 din 27 de obiecții). Este vizat, în primul rând, numărul prea mare al elevilor care au constituit echipa proiectului (9 răspunsuri). Se dorește scăderea numărului elevilor sau, eventual, creșterea numărului cadrelor didactice. Această soluție este considerată valabilă și pentru rezolvarea unor probleme legate de organizarea activităților proiectului (3 răspunsuri). Pentru îmbunătățirea activităților mai sunt preconizate alte două soluții: simularea și exersarea rolurilor (un răspuns), respectiv utilizarea unor instrumente auxiliare, cum ar fi proiectiile în format power-point (un răspuns). Numărul elevilor și al profesorilor îi preocupă și pe cei care se gândesc, în general, la modul de organizare a proiectului (elevi de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”), însă soluțiile propuse sunt contradictorii: creșterea numărului elevilor și al profesorilor (un răspuns), creșterea numărului profesorilor (un răspuns), respectiv creșterea numărului activităților pentru elevi (un răspuns). O a patra problemă aflată în atenția elevilor (de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”) o constituie aria desfășurării proiectului. Patru răspunsuri se pronunță pentru un număr mai mare de vizite la obiective turistice. Schimbări se așteaptă și în stabilirea componenței grupelor de lucru, a gradului de dificultate al activităților și a numărului acestora sau în realizarea atmosferei de lucru (câte un răspuns). Doi elevi de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna” își doresc ca tema proiectului, respectiv a cercetării științifice să fie mai amplă, mai complexă. În privința ultimei dorințe, trebuie menționat că nicio echipă nu a reușit să finalizeze studiul în săptămâna 2-6 aprilie 2012, cu toate că au avut la

dispoziție suficiente materiale bibliografice și documentare, precum și un proiect de articol, toate în format electronic.

În proiectul cultural-educativ *Lumea arhivelor* s-au implicat 304 persoane:

1. Echipa proiectului: 46 persoane (elevi: 44, cadre didactice: 2);
2. Specialiști (arhiviști, istorici, jurnaliști): 6 persoane (conf. univ. dr. Vasile Ciobanu, conf. univ. dr. Sorin Radu, Gerhild Rudolf, prof. Alexiu Tatu, dr. Wolfram Theilemann, Monica Vlaicu);
3. Grupuri de vizitatori, cu programare: 13 grupuri, 221 persoane (elevi: 208, cadre didactice însoțitoare: 13);
4. Alți vizitatori: 31 persoane (cadre didactice: 5: prof. univ. dr. Gerhard Konnerth, prof. univ. dr. Paul Philippi, asist. univ. dr. Tiberiu Costăchescu, prof. Friedrich Philippi, prof. Alexander Frohn; cercetători: 11: dr. Cristian Scarlat, pr. Wolfgang Rehner, Ana Grama, Mărioara Pantiș, Iuliana Streza, personalul științific și administrativ al Centrului de Cultură și Dialog „F. Teutsch”: 6; studenți și elevi: 5 = studenți Germania: 2 + eleve Colegiul Național „Samuel von Brukenthal”, cl. IX: 3; jurnaliști: 5: TV Eveniment: 2, TV Sibiu: 2, ADZ: 1; membri ai familiilor cadrelor didactice coordonatoare: 3; alți vizitatori: 2 = Nicolae Stancu/ Editura Techno Media și col (r) Avram Bojan, preș. Asociația „Cultul eroilor”, filiala Sibiu).

În săptămâna 2-6 aprilie 2012, Complexul cultural-educativ „Școala altfel” a oferit oaspeților 37 de activități: 13 ghidaje în expoziția „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX” (9 în limba română, 4 în limba germană), 12 workshop-uri tematice (8 în română, 4 în germană), 10 prezentări ale atelierului de cercetare științifică și două reprezentații ale scenetei „Blestemul măicuțelor franciscane” (în limba română). La acestea s-a adăugat activitatea de cercetare, cu material arhivistic și bibliografic, desfășurată de elevii din echipa proiectului. 13 grupuri, însumând 208 elevi și 13 cadre didactice însoțitoare, au vizitat Complexul, pe baza unei programări prealabile. În total, 304 elevi, studenți, cadre didactice preuniversitare și universitare, istorici, arhiviști, jurnaliști și alți oameni interesați au beneficiat de activitățile Complexului „Lumea arhivelor”. Elevii înscriși în proiect au exersat, în general cu succes, rolurile socio-profesionale asumate. Impresia vizitatorilor a fost favorabilă. Spiritul multicultural și intercultural al spațiului sibian, tradițiile educaționale dezvoltate de materialele expoziționale, de ghizi sau de fișele de lectură au constituit bune prilejuri de reflecție și de comparație.

Complexul Cultural-educativ „Lumea arhivelor”

COLEGIUL NAȚIONAL „Samuel von Brukenthal”
 Piața Huel nr.5
 RO-550182 Sibiu
 Tel. Fax +40/269/211322
 e-mail: office@brukenthal.ro

Nr. 342 din 06 aprilie 2012

CERTIFICAT DE PARTICIPARE

În perioada 2-6 aprilie 2012, elevul/ eleva _____, din clasa _____, de la _____, a desfășurat activități însumând 30 de ore, în cadrul proiectului științific-educativ „Lumea arhivelor”, organizat, pe baza unei convenții de colaborare, de Centrul de Cultură și Dialog „Friedrich Teutsch” al Bisericii Evanghelice C.A. din România, Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu, Colegiul Pedagogic „Andrei Șaguna” Sibiu, Liceul Teoretic „Constantin Noica” Sibiu și Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale. Tipurile activităților, orele alocate acestora și competențele dezvoltate sunt înscrise în tabelul de mai jos:

Nr. crt.	Tipul activității desfășurate	Nr. ore	Competențe dezvoltate				
			lingvistice ¹	științifice ²	culturale ³	sociale ⁴	antreprenoriale ⁵
1	realizarea unor pliante publicitare pentru expoziția „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”		*				*
2	montarea materialului expozițional „Școlile Sibiului în secolele XIX-XX”						*
3	realizarea și reprezentarea scenei tematice „Blestemul măicuțelor franciscane”				*		
4	vizitarea: a) Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale; b) Muzeului și Arhivei Centrale a Bisericii Evanghelice C.A. din România		*	*			
5	cercetarea documentară și bibliografică, redactarea unui text cu caracter științific		*	*			
6	efectuarea de ghidaje în limba română/germană pentru expoziția „Școlile Sibiului...”				*		
7	coordonarea unor workshop-uri cu elevi de liceu, pe tema învățământului sibiuan				*	*	
8	îndrumarea grupurilor de vizitatori în spațiul expozițional; asigurarea serviciilor de protocol				*	*	
9	redactarea unor articole de presă; reprezentarea echipei proiectului în relația cu mass media		*				
10	fotografierea și înregistrarea video a momentelor semnificative din cadrul proiectului						*

¹ capacitatea de a comunica în scris și verbal, de a înțelege și a-și face pe alții să înțeleagă diferite mesaje/ capacitatea de a citi și înțelege diferite texte/ capacitatea de a scrie diferite texte/ capacitatea de a formula puncte de vedere proprii și de a le argumenta;

² capacitatea de a recunoaște trăsăturile esențiale ale fenomenelor studiate/ capacitatea de a comunica concluzii și raționamentele care au stat la baza acestora;

³ capacitatea de exprimare artistică printr-o gamă diversă de mijloace media/ capacitatea de a aprecia diversitatea culturală;

⁴ capacitatea de a crea încredere și empatie în alți indivizi/ capacitatea de a înțelege identitatea culturală națională în interacțiune cu identitatea culturală a Europei;

⁵ capacitatea de a implementa un proiect/ capacitatea de a lucra cooperant și flexibil în cadrul unei echipe.

Directorul Colegiului Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu
 Prof. GEROLD HERMANN

Coordonatorul proiectului „Lumea arhivelor”
 Prof. IOAN POPA

Ghidaj în limba germană, realizat de Alexander Guib (clasa a XII-a) pentru elevi de la Colegiul Național „Samuel von Brukenthal” Sibiu

Elevi de la Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” participând la discuții tematice

Lecția de istorie la muzeu. Exemple de bună practică

Ioana PUȘCAȘ
Sonia ZAVRAGIU

Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”, Sibiu (coordonator, prof. Cristina ROBU)

La leçon d'histoire au musée. Des exemples de bonnes pratiques.

Le Collège National Pédagogique de Sibiu, en collaboration avec Le Musée d'Histoire de Sibiu, a réalisé des activités éducatives extrascolaires, visant à développer les compétences de recherche et d'orientation historique des élèves à partir de la relation de la communauté - esprit civique - avec l'histoire locale.

Mots-clés: l'éducation, le musée, la communauté, l'histoire locale, des exemples de bonnes pratiques

Cuvinte cheie: educație, muzeu, comunitate, istorie locală, exemple de bună practică

Astăzi, școala nu mai este cea care deține monopolul în formarea tinerei generații, dar rolul ei și al profesorilor nu poate fi pus la îndoială. Acest rol însă capătă noi dimensiuni, care decurg din problemele complexe ale lumii în care trăim: tehnologizarea, globalizarea, comunicarea universală, multiculturalitatea.

Comisia Internațională pentru Educație în secolul XXI, reunită sub egida UNESCO și condusă de Jaques Delors, realizează o pledoarie pentru optimizarea pe termen lung a sistemului de învățământ modern, cu sugestii și strategii realiste de acțiune. Rezultatele acestor preocupări au fost cuprinse într-un raport cu titlul: *Comoara lăuntrică* (2000)¹.

Raportul prezintă un concept cuprinzător al educației, care se sprijină pe patru piloni: a învăța să știi, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți, a învăța să fii. Mesajul transmis de experții acestei reuniuni este să ieșim din cadrul strâmt și izolat al educației formale spre zonele tot mai extinse ale educației nonformale și informale².

Este cunoscut faptul că există trei forme ale educației: educația formală, educația nonformală și educația informală, în funcție de varietatea situațiilor de învățare și de gradul diferit de intenționalitate acțională³.

Educația formală cuprinde ansamblul acțiunilor realizate în mod planificat, sistematic, în cadrul instituțiilor școlare și universitare, structurate și ierarhizate în trepte școlare și pe ani de studiu. Prin educația formală se asigură o formare intensivă, cu obiective clar precizate, eșalonate pe baza unor

---

¹ Crețu, Daniela, Nicu, Adriana, *Pedagogie pentru definitivat și gradul didactic II*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2009, p.12.

² *Ibidem*, p.13.

³ *Ibidem*.

programe de studii, sub conducerea unui corp profesoral specializat, ea reprezentând un autentic instrument de integrare socială, fiind întotdeauna evaluată social.

Spre deosebire de aceasta, educația nonformală (extrașcolară) este organizată într-un cadru instituționalizat, dar situat în afara școlii. Întâlnim acțiuni ale educației nonformale atât în școală, dar în afara orelor de curs, cât și în cluburi ale copiilor și elevilor, organizații nonguvernamentale, cluburi sportive, teatre, muzee, biblioteci, excursii etc. Această formă a educației prezintă o mare flexibilitate, cuprinde programe variate în funcție de vârstă, sex, categorii socio-profesionale, religioase etc. Este voluntară, opțională și bazată pe interesele și aptitudinile indivizilor, aflându-se în raport de complementaritate cu educația formală¹.

Așadar, muzeul reprezintă unul dintre locurile în care activitățile extrașcolare vin să completeze, prin specificul și varietatea lor, cunoștințele dobândite în cadrul școlii, în special în ceea ce privește lecțiile de istorie.

Încă din perioada interbelică, Nicolae Iorga sublinia rolul educativ al muzeului, care „trebuie să facă parte din educația tuturor școlărilor și școlărițelor”². Fără funcția educativă, muzeul nu ar fi decât un depozit, un spațiu destinat doar specialiștilor, pierzându-și, în fapt, însăși menirea. În concepția lui Nicolae Iorga este necesar ca, în primul rând, să fie îndrumați spre muzeu copiii, care „încă din clasele primare să intre acolo și neconținut să cerceteze. Dar nu ca să spuie că a văzut muzeul o dată, ci în fiecare lună să vie acolo”³.

Concepția marelui istoric despre rolul educativ al muzeului nu diferă cu mult față de aceea a Consiliului Internațional al Muzeelor, care definește muzeul ca fiind „o instituție permanentă, fără scop lucrativ, aflată în serviciul societății și al dezvoltării sale, deschisă publicului, care achiziționează, conservă, cercetează, comunică și expune patrimoniul material și imaterial al umanității și al mediului său ambient **în scopul educației**, cercetării sau al delectării”⁴.

Pornind de la aceste considerente și de la rolul de necontestat pe care muzeul îl deține în educația tinerilor, elevii Colegiului Național Pedagogic din Sibiu au derulat două proiecte cu muzee din Sibiu, în anul școlar 2010-2011, respectiv 2012-2013. Unul dintre acestea a fost desfășurat în colaborare cu Muzeul de Istorie, *Casa Altemberger*, aparținând Muzeului Național Brukenthal, iar cel de-al doilea în colaborare cu Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului,

---

¹ *Ibidem*, p. 35-36.

² *Apud* Drăghită, Z.I., *Despre conceptul de muzeu la Nicolae Iorga*, în: „Analele Universității Alba”, 2000-2001, Alba-Iulia, 2001, p. 231.

³ *Ibidem*, p. 232.

⁴ *Apud* Nițulescu, Virgil Ștefan, *Muzeul între Educație și Cultură*, în „Cultura”, nr. 45/ 2012.

aparținând Complexului Național Muzeal ASTRA. În ambele situații, elevii participanți au fost coordonați de profesorul de istorie, Cristina Robu.

Proiectul derulat în colaborare cu Muzeul Național Brukenthal s-a intitulat „Apărarea Sibiului medieval și modern”. Scopul acestui proiect a constat în identificarea și recunoașterea de către elevi a obiectivelor militare și de fortificare existente în orașul Sibiu, în perioada medievală și modernă, precum și a modului în care acestea au evoluat. La activitățile desfășurate pe parcursul a trei luni, între aprilie și iunie 2011, au participat elevii claselor a IX-a A și a IX-a B de la Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna” din Sibiu, îndrumați de către muzeograf dr. Anca Nițoi. Locul de desfășurare a acțiunilor a variat, în funcție de specificul activității. Astfel, dacă într-o primă etapă prezentările, discuțiile și stabilirea detaliilor organizatorice au avut loc în cadrul Colegiului, următoarea s-a desfășurat la Muzeul de Istorie *Casa Altemberger*, unde elevii au beneficiat de un ghidaj în vizitarea colecției de arme a muzeului. Cel de-al treilea moment s-a derulat în centrul istoric al orașului, unde elevii au putut observa pe teren modul în care au evoluat incintele de apărare ale orașului, primind explicațiile adecvate. De asemenea, pe toată durata celor trei luni, elevii au fost puși în situația de a se documenta în permanență la bibliotecile sibiene, în baza indicațiilor și a bibliografiei primite, întrucât proiectul a fost finalizat prin prezentarea unor comunicări, fotografii, precum și prin realizarea unei expoziții și a unor dezbateri pe marginea tematicii studiate.

Ca și facilități, participarea la activități a presupus accesul gratuit în cadrul Muzeului de Istorie *Casa Altemberger*, iar motivația acestora a fost dată de dorința de a cunoaște într-un mod interactiv și apropiat de particularitățile de vârstă ale elevilor date legate de modalitățile de apărare și fortificare ale unui oraș medieval din Europa Centrală, armamentul și echipamentul militar utilizat în perioada respectivă și impactul evenimentelor politice asupra evoluției militare a unei zone.

Pe lângă faptul că elevii și-au însușit capacitatea de a se documenta corect într-o bibliotecă, muzeu etc. și de a argumenta științific informațiile dobândite și folosite în cadrul dezbaterilor, participarea la activitățile proiectului a permis atingerea și a altor obiective, cum ar fi: dobândirea de cunoștințe noi despre evoluția politică a regiunii central europene în perioada medievală și urmările avute de acestea la nivelul tehnicii militare integrarea unor aspecte de istorie locală în istoria Europei Centrale din perioada medievală și modernă, prin compararea sistemelor de fortificație sibiene cu cele din alte orașe europene descrierea unui sistem de fortificație din epoca medievală și compararea acestuia cu unul din epoca modernă. De asemenea, participanții și-au putut dezvolta capacitatea de a lucra în echipă, de a utiliza metode interactive și de a interacționa pozitiv.

Participarea la activitățile propuse a generat, în rândul elevilor, schimbări la nivelul comportamentului referitor la folosirea vocabularului ca

instrument de relaționare interumană. De asemenea, elevii au învățat să fie toleranți cu semenii lor, să dovedească un spirit de echipă bine dezvoltat și să manifeste interes cu privire la activitățile desfășurate prin parteneriatul între instituții.

Proiectul a fost valorificat prin organizarea expoziției din cadrul Muzeului de Istorie *Casa Altemberger*, obiectivul turistic cel mai vizitat în orașul Sibiu, într-o perioadă de afluență mare a turiștilor, luna iunie. Astfel, beneficiarii nu au fost doar cei direcți (elevii, cadrele didactice implicate, muzeul), ci și cei indirecti (familiiile celor implicați în proiect, vizitatorii expoziției, mass-media).

Un alt exemplu de activitate extrașcolară prin intermediul activităților muzeale a fost aceea desfășurată în contextul Zilelor Europene ale Patrimoniului, de data aceasta în colaborare cu Complexul Național Muzeal ASTRA Sibiu. În data de 22 septembrie 2012 a avut loc vernisarea gospodăriei-atelier de prelucrare a pietrei din Cupșeni, județul Maramureș, expusă în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului. Cu acest prilej, 16 elevi din clasele IX-XII au fost provocați să deseneze în creion diferite aspecte ale gospodăriei. În prealabil, a fost făcută o prezentare generală a construcției (istoric, detalii arhitecturale, interior etc.), după care, fiecare elev a putut să opteze pentru detaliul pe care dorește să îl redea. Activitatea a durat patru ore, în paralel cu derularea ei, realizându-se și vernisarea oficială a locuinței, în prezența familiei proprietarilor, autorităților locale din Cupșeni, a reprezentanților muzeului și a presei. De asemenea, participanții s-au bucurat de prezența meșterilor populari Iulia Sava de la Școala Populară de Arte și Meserii „Ilie Micu” și de Florin Țopa, care i-a inițiat pe elevi în arta pictării mobilierului și a icoanelor pe sticlă.

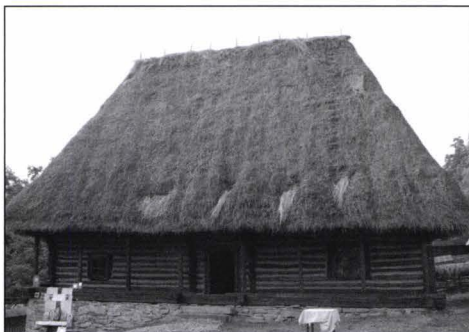
Desenele realizate vor fi cuprinse de către organizatori în cadrul unei expoziții a muzeului, preconizată pentru luna decembrie 2012.

Prin participarea la acest demers, tinerii au avut ocazia să își consolideze aptitudinile artistice, derulând activități din sfera educației plastice.

Toți participanții au apreciat activitatea în care au fost implicați, subliniind modul în care organizatorii i-au coordonat și încurajat, precum și felul în care au interacționat, exprimându-și dorința ca și pe viitor să participe la acțiuni similare. Aceste aspecte reies din fișa de feed-back, pe care fiecare elev a completat-o la finalul activității.

Considerăm că participarea la activitățile propuse de cele două proiecte a asigurat contribuții importante la optimizarea procesului de instruire și educare a tinerilor liceeni implicați. Ele au oferit ocazii de completare și aprofundare a culturii generale și de specialitate. Un rol hotărâtor l-a avut crearea atmosferei de înțelegere, de încredere și de stimă reciprocă, în care odihna și modul plăcut de petrecere a timpului liber s-au îmbinat armonios cu convingerea utilității acestor activități. Elevii au înțeles că muzeul nu este doar un spațiu de depozitare a obiectelor, ci unul în care ei își pot desăvârși diferite laturi ale educației: intelectuală, morală, estetică și, nu în ultimul rând,

profesională. Deși benevolă, participarea elevilor a asigurat atingerea obiectivelor pedagogice stabilite.

Ateliere de desen

"CronOS" – Experimental Archaeological Camp from Păuleni-Ciuc – *Dâmbul Cetății*, Harghita County, 9th–16th of July 2012

Dan BUZEA

Museum of Eastern Carpathians from Sfântu Gheorghe

Corneliu BELDIMAN

Diana-Maria SZTANCS

„Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest, Faculty of History

Adela KOVACS

Museum of Eastern Carpathians of Sfântu Gheorghe

Alexandra CÎRLĂNESCU

Eastern Carpathians Cultural-Scientific Association from Sfântu Gheorghe

Bjorn BRIEWIG

Humboldt University of Berlin

Roxana MUNTEANU

Daniel GARVĂN

County Museum Complex of Neamț

Stănică PANDREA

Museum of Brăila

Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni Sfântu Gheorghe, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul Brăilei și Asociația Cultural-Științifică „Carpații Răsăriteni”, cu sprijinul financiar al Administrației Fondului Cultural Național (AFCN) au organizat în perioada 9 - 16 iulie 2012, tabăra de arheologie experimentală „CronOs”.

Organizatorii au conceput activitățile taberei într-o manieră interactivă. Astfel, cei 19 beneficiari direcți ai proiectului (liceeni și studenți) au avut un program care a cuprins ateliere de lucru precum: *Epoca Cuprului*, *Epoca Bronzului*, *Arheozoologia*, *Confecționarea obiectelor din materii dure animale*, *Brățări decorative și prelucrarea pieilor*, *Săpătură arheologică* și *Săpătură arheologică experimentală*. De asemenea, au fost prevăzute o serie de activități recreative și de inter-relaționare precum: tragerea cu arcul, aruncarea sulitei, fabricarea tradițională a obiectelor de os și corn, vizitarea sitului arheologic, jocuri distractive în aer liber, foc de tabără etc.

Cuvinte cheie: arheologie experimentală; artefacte din materii dure animale; Păuleni-Ciuc; preistorie

Key-words: experimental archaeology; osseous materials artefacts; Păuleni-Ciuc; Prehistory

The life of Prehistoric communities was conditioned by several factors: sedentarisation, domestication of wild or feral animals, hunting, agriculture, metallurgy (copper, gold and bronze), and the manufacturing of tools, objects and weapons from different raw materials. Among these, we have to mention the availability and presence of animal osseous materials (bone, antler, teeth,

shells etc.) that were obtained by practicing animal husbandry, hunting or fishing. In this respect, the Ciuc Depression, the Ciuc Mountains, and the Harghita Mountains present a high diversity of species that were known by the human communities and used by the people who lived at Păuleni-Ciuc – Dâmbul Cetății”.

For a better understanding of Prehistory in general and of the value of Păuleni-Ciuc "Dâmbul Cetății" archaeological site in particular, the National Museum of Eastern Carpathians (MNCR, St. George, Covasna), the National Cultural Fund Administration (AFCN, Bucharest), "Dimitrie Cantemir" Christian University - Faculty of History in Bucharest (UCDC - FI), County Museum Complex of Neamt (CMJN, Neamt county), Braila Museum (MB, Braila county) and the "Eastern Carpathians" Cultural-Scientific Association (St. George, Covasna), held from **9th to 16th July 2012**, the **"CronOs" Experimental Archaeology Camp Păuleni-Ciuc "Dâmbul Cetății", Harghita county**.

"CronOs" Experimental Archaeology Camp, Păuleni-Ciuc "Dâmbul Cetății", Harghita County. View from West

The camp was addressed to high-school and college students from our country. Its main aim was to provide them practical and theoretical knowledge regarding the technological methods of producing objects of animal osseous materials, about *Copper Age* (Cucuteni-Ariuşd-Tripolie civilization), *Bronze Age* (Costisa and Wietenberg cultures), about systematic archaeological excavations and the principles of experimental archeology.

The camp activities were organized in workshops, as it follows: *"Copper Age"*, *"Bronze Age"*, *"Archaeozoology"*, *"Archaeological excavations"*, *"Manufacture of objects from animal osseous materials"*; *"Decorative braids"*, *"Prehistoric morning-workout"*; archaeological experiments (javelin throwing, archery); experimental excavation. During the workshops, the students benefited of important theoretical and work materials gathered in *"CronOs Student's Notebook"*. There was included information about: Păuleni-Ciuc "Dâmbul Cetății" archaeological site; In the footsteps of Stone Age people (Paleolithic); Life in Neolithic; Life in Bronze

Age; Archaeozoology; Animal economy in Neo-Aeneolithic and Bronze Age in Transylvania; Occupations attested by the presence of osseous materials; Experimental archeology; The technical study of the animal osseous materials' industry; The typology of the osseous materials industry; Archaeological excavation and a conceptual map called "The tree of osseous materials industry".

Three scientific lectures were also held. The atmosphere was successfully fulfilled by fun outdoor games; awards ceremony; campfire etc.

The camp started with an activity of self-introduction of the participants and organizers, followed by a presentation made by the project managers (Dan Buzea and Alexandra Cirlănescu) of the Prehistoric site of *Păuleni-Ciuc (Șoimeni village) "Dâmbul Cetății"* and areas were researched, as well as the program and proposed activities. In order to have a good organization of the activities, the students were divided into three groups that, by rotation, participated at all the workshops held during a daytime.

1. **The "Copper Age" and the „Bronze Age" workshops**

The activities organized within the workshops were completed by the ones included in the Student's Notebook. The organizers provided explanations regarding the means of discovery and use of the objects made from animal osseous materials, the archaeological discoveries in Romania and the experiments taking place in the camp.

The "*CronOs*" *Student's Book* proved to be a very useful tool because through the written data and games, the beneficiaries were able to gather the information necessary for the smooth running and understanding of the experiments and workshops taking place in the camp.

The archaeologist Dan Buzea presented the main characteristics of each epoch that was identified in the site. The workshops were sustained by the presentation of some characteristic artefacts that were discovered in the site.

After the completion of this workshop, the project beneficiaries gained sufficient information regarding the life in Prehistoric times and the way in which the Prehistoric communities lived and exploited the natural environment.

2. **"Archaeozoology" workshop**

During this workshop, the participants got information related to the main faunal remains found in the archaeological sites and the main animal osseous materials used in order to manufacture artefacts (bone, antler, teeth, ivory, shell etc.). In this context, the students were informed regarding the differences between faunal remains that are considered "waste products of daily life", respectively of the process of feeding and the raw materials used for manufacture various objects. They participated at debates regarding the domestic, wild and feral animals, the evolution of animal species and process of domestication, the main differences regarding the dentition of various species, modalities of achieving osseous materials in order to manufacture

them. In addition, the participants discovered the differences between palaeontology and archaeozoology. In order to have a practical dimension of the workshop, some bones, antlers and shells from the actual fauna were used. Students examined the morphology and the structure of the bones and antlers. Participants resolved the exercises included in "*CronOs Student's Notebook*"¹. These were related to the topics debated and they comprised identification of various species of *Cervidae*, osseous materials presented in images, teeth from a maxilla of a carnivore and of an herbivore, filling in gap sentences, etc. The workshop was coordinated by PhD. Diana-Maria Sztancs.

"Archaeozoology" workshop

3. "**Manufacture of osseous materials artefacts**" Workshop

"Animal osseous materials" is a phrase that makes the distinction between the soft animal tissues (muscles, sinews and organs) and the skeletal components (French archaeozoologist François Poplin). This phrase was adopted and adapted to the specificity of Romanian research by PhD. Corneliu Beldiman who wrote a large monograph regarding the Prehistoric osseous materials industry in Romania² (2007) and PhD. Diana-Maria Sztancs who applied the specific methodology of study in order to analyze the osseous materials artefacts from Neo-Aeneolithic of Transylvania.

In our camp, the beneficiaries' participation to this workshop comprised a theoretical part and a practical one. The first one consisted in

---

¹ Diana-Maria Sztancs, *Noi paradigme de predare-învățare-evaluare utilizate la disciplinele opționale de istorie în învățământul liceal*, în S. P. Bolovan et alii (coord.), *A preda sau a învăța. Dimensiunea interdisciplinară și metode active utilizate în învățarea istoriei și a religiei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009, p. 183-200.

² Corneliu Beldiman, *Industria materiilor dure animale în preistoria României*. Ediția a doua, Editura Pro Universitaria, București, 2012.

presentation of the main techniques of manufacture the osseous materials artefacts. After that, the students acquired knowledge regarding the manufacturing chain stages that led to artefacts: débitage (when the raw material was transformed into a blank – rough shape of the future object) and shaping (when the details of the piece were done – active parts, perforations etc). After the theoretical part, the practical one followed and each participant had to manufacture different objects included in the following typological categories: *tools*, *weapons* and *adornments*. During this activity, the pupils and students used objects discovered in the archaeological excavation from Păuleni-Ciuc – *Dâmbul Cetății* as patterns. The instruments and the techniques used were the ones attested in Prehistory and identified by the specialised analysis of the objects. The tools (flint blades, flint points, composed drills – wood shaft and flint point) useful for the experiments, were manufactured by students assisted by the coordinator of the workshop, Associate Professor Ph.D. Corneliu Beldiman. Long bones and ribs of cattle were used as raw materials.

Professor Corneliu Beldiman showing how a rib is debitated

Students drilling a bone disc in order to transform it into a pendant

By participating at this workshop, the beneficiaries of the project accumulated useful information regarding the manufacture of the osseous materials artefacts according to Prehistoric techniques. After that, students took part at a lecture held by Corneliu Beldiman and Diana-Maria Sztancs regarding the methodology of study of Prehistoric osseous materials industry. In this respect, experimental artefacts, raw materials, tools were presented. How to establish the typology of an artefact or how to identify the technical procedures applied during the manufacturing chain were the main topics of the lecture. With the help of two microscopes (an optical classic and a digital one), the students had the opportunity to observe the traces generated by various technical procedures. The artefacts obtained experimentally were studied before and after their use in some specific activities (leather and textile working). In this way, they discovered how the use-wear traces (bluntness, polish, round,

fracture of the artefacts' active parts) can be studied and compared with the one that are identified on the pieces discovered in archaeological sites. The information was consolidated with the help of the exercises included in "*CronOs Student's Notebook*".

Student shaping an awl by abrasion

Studying the manufacturing traces

In order to sum up, we have to mention that students realised a good start for experiments of osseous materials manufacture supposes the accumulation of some theoretical knowledge regarding the epoch, the techniques and the functionality of the objects, but also some abilities in organising experiments¹.

4. The "*Decorative braids and leather manufacture*" workshop

The purpose of the workshop coordinated by Adela Kovacs was to offer to the participants a pattern of usage of the experimental objects made at the workshop related to manufacture of osseous materials artefacts (awls and decorative discs). In this respect, leather was perforated with the help of bone awls. Other activities within this workshop were: the textile netting for manufacturing cloth accessories, fixing of tools, hanging ornaments etc. The presence of fabrics, spinning, yarn processing is attested since the Neolithic period by discoveries of both pieces showing this type of activity (spindle whorl, looms-weights made of clay) and ceramic fragments with impressions of textiles².

---

¹ Diana-Maria Sztancs, *Educația pentru valori culturale. Elemente de pedagogie muzeală*, în I. Asăvoaic et alii (coord.), *Cultura individuală și colectivă - valoare europeană. Educația pentru valori culturale de o parte și de alta a Prutului*, sesiune internațională, Iași, 2008, p. 238-241.

² *Tripoli Encyclopedia*, Volume II, Kiev, 2004, p. 94.

Textile plaiting craft was an important activity in the "CronOs" camp and required several days of work until each beneficiary was able to manufacture several braided-thread bracelets and a few items of leather.

"Decorative braiding and leather manufacturing" workshop

Weaving refers to the creation of objects from yarn twisted or spun. The weaving was done in stages. During the first stage, the methods of twisting the yarn and the knotting techniques were explained. Following the instructions and explanations of the workshop coordinator, the students have woven textiles from three or more yarns.

The colours used in this workshop are the specific ones of the Cucuteni-Ariuşd-Tripolie culture: white, red, black. The raw materials used were: thread, hemp rope, tougher and thicker, but very effective and robust after weaving. By knotting some portions and leaving others straight decorative fabrics resulted. As results, we have to mention that each participant created multiple bracelets and strings by which they hung the previously made bone ornaments.

In the leather-processing workshop the beneficiaries were given beef-leather, which they cut and tailored, according to their wishes, with flint blades. Cutting the leather materials involved a high degree of difficulty, requiring attention due to extremely sharp blades.

The cut-outs were subsequently stitched together with leather threads, after being perforated with bone that had been experimentally obtained. They made quivers, weapons (a slingshot), bags for keeping various belongings, decorations and many other items.

After completing this workshop, the leather and thread objects were displayed on a panel so that they can be viewed by all camp participants, as well as by the various visitors of the site.

5. The "Archaeological excavations" workshop

During this workshop, conducted by the archaeologists Roxana Munteanu, Daniel Garvăn and Bjorn Briewig over several days, pupils and

students were informed regarding the techniques and tools used during an archaeological approach. In this respect, we have to mention: the documentation, ground research, excavation methods, marking and recording of data, drawing archaeological complexes.

The workshop participants observed the delimitation of the archaeological complexes (huts, pits, hearths etc.), they learned about the horizontal (plan) and vertical stratigraphy (in profile). At the end of the camp, the beneficiaries were able to recognize the periods of occupation of the settlements from the Bronze Age and Eneolithic age, based on stratigraphy. Also, the students learned to distinguish the ceramic pieces from stones, charred wood from earth, and osseous materials objects from faunal remains. They realized that the practice of archaeology, demands a lot of attention and patience.

"Archaeological excavations" workshop

6. The "Experimental archaeological excavation" workshop

The workshop took place during the whole week under the coordination of the archaeologist Stănică Pandrea.

In this unique workshop, the project beneficiaries have applied the techniques used in systematic excavations such as: documentation, ground research, drawing up the squares, scraping, working with the trowel, drawing of the excavation, the site data logging, photographing, filming, C14 sampling, establishing rates of land elevation and absolute depth and interpretation of archaeological finds in order to excavate an area where a hearth was buried few years ago.

"Experimental archaeological excavation" workshop

The experimental excavation was conducted over an area of 3 x 3 m, where in the past archaeological campaigns (2006-2009) an experimentally built fireplace functioned. The hearth was similar to the ones used during the Copper Age (Cucuteni-Ariuşd-Tripolie culture). In 2009, it was conserved by covering with a consistent layer of earth. That was the object of the experimental research performed by the teams participating at the workshop.

This workshop was exciting for the participants because they managed to discover and investigate in detail the hearth and they identified all stages of development realized by the experimental team in 2006-2009 (land levelling, laying stones, application of bonding and repairs following the seasonal destructions).

Conclusions

Presenting a modern vision of two important periods in human prehistory: *Copper Age* and *Bronze Age*, discovered and systematically investigated in the Ciuc Depression area, through the project "CronOs", the experimental camp has fully achieved its objectives and it also can be a working model for other museums in the country.

The interactive activities regarding the manufacture of animal osseous in the camp allowed a closer relationship between the public and the museum, because the beneficiaries had direct contact with Prehistoric artefacts discovered at "*Dâmbul Cetății*", and they had the opportunity to "re-make them", using patterns offered by the objects discovered during the research of the site.

The various activities of the "CronOs" project and the use of experimental archaeology brought in the camp 19 high-school and college students from all over the country as well as 18 organizers and volunteers.

The award-festivities for the participants of the "CronOs" camp

As a result of the tests assessing the initial and final knowledge of the participants, it was observed that after running the camp, the beneficiaries have acquired very important information and skills in the following fields: archaeology, Prehistory, environment, methods of manufacture the osseous materials artefacts, use of objects made from animal osseous materials.

The fact that the camp was successful is also proved by the students' thoughts written in the *Book of Impressions* of the camp:

A dream fulfilled. An extraordinary adventure. I rarely had the occasion to meet so many wonderful people in one place.

I am sorry it is over! (Mihai Stahie, Piatra Neamt)

Dear reader, it is hard for me to find so many superlatives to describe this camp and its atmosphere; with your permission I will consider superlatives the following words: COLLEAGUE, FRIEND, TEAM.

The organisation of the camp was good, I have nothing to criticise, we joined the useful with the fun, and each of us left with something new, regardless of previous experience.

Don't forget, reader, when you do what you like, it is no longer work. ME (?)

The positive impact of the experimental archaeology camps organised during the 2009-2012 period by the National Museum of Eastern Carpathians¹ persuaded us to organise the "CronOs" project again next year, but on a different archaeological site, with activities and workshops specific to that site, with more participants and members of the local communities benefiting of the project.

Bibliography:

1. Beldiman, Corneliu. *Industria materiilor dure animale în preistoria României*, Ediția a II-a, Editura ProUniversitaria, București, 2012.
2. Buzea, Dan, Cirlănescu, Alexandra. *Oamenii Sării - Tabăra de Arheologie Experimentală de la Beclean - Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud*. În: *Angustia* 14, Arheologie, Sfântu Gheorghe.
3. Buzea, Dan, Cirlănescu, Alexandra. *Oamenii Sării*. În: *Marketingul și educația în muzeu*, ediția I, Editura „ASTRA Museum”, Sibiu, 2010.
4. Buzea, Dan, Cirlănescu, Alexandra, Deák Andrea, Briewig, Bjorn, *Tabăra de Arheologie Experimentală Păuleni Ciuc-Ciomortan „Dâmbul Cetății”, jud. Harghita, 09-30 august 2009*, În: *Marketingul și educația în muzeu*, ediția I, Editura „ASTRA Museum”, Sibiu, 2010.
5. Sztancs, Diana-Maria, *Educația pentru valori culturale. Elemente de pedagogie muzeală*. În I. Asăvoaie et alii (coord.), *Cultura individuală și colectivă – valoare europeană. Educația pentru valori culturale de o parte și de alta a Prutului*, sesiune internațională, Iași, 2008.
6. Sztancs, Diana-Maria, *Noi paradigme de predare-învățare-evaluare utilizate la disciplinele opționale de istorie în învățământul liceal*. În S. P. Bolovan et alii (coord.), *A preda sau a învăța. Dimensiunea interdisciplinară și metode active utilizate în învățarea istoriei și a religiei*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009.
7. *Tripoli Encyclopedia*, Volume II, Kiev, 2004.

---

¹ Buzea, Dan; Alexandra Cirlănescu, *Oamenii Sării - Tabăra de Arheologie Experimentală de la Beclean - Băile Figa, jud. Bistrița-Năsăud*, în: *Angustia* 14, Arheologie, Sfântu Gheorghe, p. 511-522; Buzea, Dan, Cirlănescu, Alexandra, Deák, Andrea, Briewig, Bjorn, *Tabăra de Arheologie Experimentală Păuleni Ciuc-Ciomortan „Dâmbul Cetății”, jud. Harghita, 09-30 august 2009*, În: *Marketingul și educația în muzeu*, ediția I, Editura „ASTRA Museum”, Sibiu, 2010, p. 30-47;

Peisajul cultural sibian văzut de tinerii săi locuitori.
Expoziție-concurs de fotografie organizată de către
Școala Gimnazială nr. 1 Sibiu și
Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Național Sibiu

LAZĂR Cătălin
Școala Gimnazială nr. 1, Sibiu

Le paysage culturel de Sibiu vu par ses jeunes habitants. Exposition-Concours de photographie organisée par l'École Gymnasiale Numéro 1 de Sibiu et Le Département de la Culture et du Patrimoine National de Sibiu

Résumé: Le processus didactique soutenu par les écoles de Sibiu, en vertu du principe éducationnel qui sollicite la connexion de l'acte théorique de la transmission des connaissances aux expériences du monde réel, doit être complété par une série d'activités réalisées en collaboration avec les institutions culturelles, afin de définir dans l'horizon de la perception psychoaffective et cognitive des élèves, des images et des réalités concrètes et complexes.

Mots-clés: l'éducation, l'art photographique, le patrimoine, le partenariat

Cuvinte cheie: educație, artă fotografică, patrimoniu, parteneriat

Educația¹ este un proces complex, dezvoltat în dimensiune formală, nonformală și informală, care se extinde pe durata întregii vieți. Accesul la educație este intermediat de o serie de instituții, în sfera cărora identificăm școala, muzeul, direcția pentru cultură, teatrul, cinematograful, biblioteca, librăria, universitatea etc. Optimizarea accesului la produsul actului educațional necesită imperios stabilirea unor relații de colaborare, chiar interconectare, a programelor instructive inițiate și derulate de către instituțiile de cultură.

Programele educaționale propuse structurilor școlare trebuie să se raporteze la tripla dimensiune presupusă de demersul de conturare a idealului educațional („dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative”²) și anume componentele cognitive, afective și psiho-motorii³.

Atingerea integrală a obiectivelor educaționale presupune implicarea școlii în acțiunea de elaborare a programelor ce se adresează elevilor, recte a cadrelor didactice, încă din stadiul de formulare a programelor educaționale, propuse de mediul nonșcolar, este necesară deoarece profesorul cunoaște orizontul de interes al elevilor, are ușurința de a identifica mijloacele optime

---

¹ Crețu, Daniela, Nicu, Adriana, Mara, Daniel, *Pedagogie. Formarea inițială a profesorilor*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” Sibiu, 2005, p. 13.

² *Legea Învățământului*, 2011, TITLUL I, art. 3, paragraful 2.

³ Dulamă, Maria Eliza, *Elemente de didactică. Teorii și aplicații*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008, p. 57.

care adaptează mesajul cultural în funcție de particularitățile de vârstă și de percepție cognitivă.

Prezentul studiu își propune să releve produsul unei colaborări inter-instituționale ai cărei inițiatori au fost Școala Gimnazială nr. 1 Sibiu și Direcția pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu.

1. **Titlul: Peisajul cultural sibian văzut de tinerii săi locuitori**

2. **Scopul:** Consolidarea cunoștințelor elevilor cu privire la moștenirea culturală (patrimonială) a județului Sibiu și dezvoltare spiritului estetic al acestora.

3. **Obiective generale:**

- O1. Cultivarea și stimularea la elevi a dorinței de comunicare.
- O2. Cunoașterea de către elevi a obligațiilor pe care le au față de comunitate.
- O3. Cultivarea toleranței și a respectului reciproc, componente esențiale ale educației pentru cetățenie democratică.
- O4. Îmbogățirea orizontului cultural al elevilor și identificarea treptelor de acceptare a valorilor morale și culturale.
- O5. Deschiderea către tradițiile europene.
- O6. Creșterea prestigiului instituțiilor prin implicarea activă în derularea de proiecte, programe și acțiuni la nivel județean.
- O7. Formarea la elevi a unor aptitudini și competențe prosociale pentru a deveni cetățeni activi, implicați în soluționarea problemelor comunității locale.

4. **Participanții la proiect:**

- Școala Gimnazială nr. 1 Sibiu – reprezentată de profesor Silvia Chindea, directorul unității și profesor Cătălin Lazăr;
- Direcția Județeană Pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu – reprezentată de directorul instituției și consilier Carol Sztatmari.

5. **Perioada de desfășurare:**

Proiectul s-a desfășurat pe o perioadă de 4 ani și anume intervalul septembrie 2008 – august 2011.

6. **Loc de desfășurare:**

- Etapa 1 - Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu;
- Etapa 2 - Școala Gimnazială nr. 1, Sibiu.

7. **Coordonatori ai proiectului:**

Partener 1: Școala Gimnazială nr. 1 Sibiu: profesor Cătălin Lazăr;

Partener 2: Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu: consilier Carol Sztatmari.

8. **Grup țintă:**

- Elevii din învățământul gimnazial și liceal din județul Sibiu.

9. Descrierea activității:

Activitatea a constat în organizarea unei expoziții-concurs de fotografie. Fotografiile au avut ca temă patrimoniul cultural (imobil) din județul Sibiu. Dintre fotografiile realizate, 40-50 au fost selecționate de către un juriu independent și incluse în expoziția ce a fost găzduită într-unul dintre spațiile Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu.

10. Aprecierea rezultatelor:

Juriul concursului a fost alcătuit din reprezentanți ai Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu și membri ai Uniunii Artiștilor Plastici din Sibiu. S-au acordat, anual, trei premii și trei mențiuni, precum și premii speciale.

11. Rezultate așteptate:

- Descoperirea și creșterea interesului elevilor pentru moștenirea culturală a județului Sibiu.

12. Constrângeri:

Dacă unul dintre colaboratori se îmbolnăvește, va fi înlocuit cu un altul din instituțiile partenere. Proiectul nu se va desfășura în cazul calamităților naturale sau când apar alte probleme neprevăzute.

13. Motivația proiectului:

- Dorința de a face cunoscută istoria și patrimoniul cultural din județul Sibiu.

14. Obiective specifice - dorim ca elevii:

- O1. să dobândească cunoștințe despre istoria locală a Sibiului și a localităților din județul nostru;
- O2. să aprecieze frumosul;
- O3. să înțeleagă importanța culturală a județului Sibiu;
- O4. să protejeze patrimoniul cultural.

15. Beneficiarii proiectului:

- Elevii, cadrele didactice și reprezentanții Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național Sibiu implicați în realizarea proiectului.

16. Mediatizare:

Anual, două fotografii ale elevilor se regăsesc într-un album editat de către Muzeul din Catalonia, sub egida Consiliului European. Expoziția este găzduită 2-3 luni de către unul dintre spațiile Direcției de Cultură și inclusă în circuitul de vizitare al instituției. Ulterior expoziția este găzduită de către unitatea școlară coorganizatoare, 4-5 luni.

În perioada aprilie-iulie 2010 expoziția a fost găzduită la Strasbourg de către Association Culturelle et Amicale Roumaine, ACAR, pentru zilele „Săptămânii românești“. De asemenea, a fost publicat un articol în nr. 19 al revistei de cultură „Cenaclul de la Păltiniș”.

17. Resurse:

- umane: cadrele didactice, elevi din ciclul gimnazial și liceal din județ;
- materiale: baza materială existentă în școli (aparate foto, aparate de filmat / înregistrat);
- informative: invitații, realizare de expoziții foto sau album.

18. Implementarea proiectului:

- prima etapă: august/septembrie 2008: obținerea avizelor;
- a doua etapă: informarea mediului preuniversitar, prin intermediul mapei școlilor și a site-ului Inspectoratului Școlar Județean Sibiu;
- a treia etapă: organizarea expoziției-concurs „Peisajul cultural sibian, văzut de tinerii săi locuitori” (au fost cinci astfel de expoziții-concurs).

19. Evaluarea proiectului:

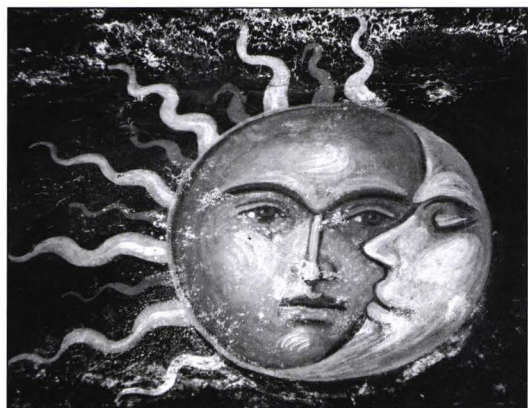
Organizarea celor cinci expoziții-concurs a permis trasarea unor concluzii. De la ediție la ediție s-a constatat un interes crescut din partea cadrelor didactice și a elevilor pentru demersul nostru. Am reușit să fidelizăm anumite unități școlare (cadre didactice, elevi). Numărul participanților, al fotografiilor, precum și calitatea acestora a crescut de la o ediție la cealaltă, constatare ce aparține specialiștilor implicați în acțiunea de jurizare. Expoziția-concurs a suscitat interesul Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Sibiu, care a acordat premii speciale și un spațiu de publicare în cadrul revistei „Cenaclul de la Păltiniș”.

20. Valorificarea proiectului:

Fotografiile premiate în cadrul expoziției-concurs au fost publicate în cinci albume foto, fiecare album are ca și corespondent o ediție, editate de către Muzeul din Catalunia, sub egida Consiliului Europei. Expoziția, în integralitatea sa, a fost prezentă la Strasbourg, în cadrul zilelor „Săptămâni românești”. Aceste acțiuni au făcut posibilă remarcarea elementelor patrimoniale din județul Sibiu, componente ale acțiunii de popularizare și de reconsiderare a imaginii publice a României în spațiul european, precum și a talentului fotografic al tinerilor sibieni /români.

Afișul manifestării

Expozițiile pentru copii - formă de expresie a educației în muzeu

Lucica MARINESCU

Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei din Chișinău

---

O, noi, cei îngrozitor de mari
Simțim câteodată
Că ne lipsesc jucăriile.
Marin Sorescu

Les Expositions pour les enfants – forme d'expression de l'éducation dans le musée

Résumé: Pour la première fois, Le Musée National d'Archéologie et Histoire de la Moldavie de Chișinău a organisé et proposé au public visiteur une exposition thématique consacrée exclusivement au jouet. Le jouet est une abstractisation transposée dans une forme concrète, une illusion qui devient réalité, qui pénètre dans un monde tridimensionnel.

Mots-clés: exposition, enfants, éducation, jouets

Cuvinte cheie: expoziție copii, educație, jucării

În scopul diversificării programelor educative oferite publicului, în perioada 16 decembrie 2010 - 25 martie 2011, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei a organizat expoziția cu titlul generic *În lumea jucăriilor*. Expoziția a reunit peste 450 de exponate, încadrate cronologic între mil. IV î. Hr. și anul 2010, majoritatea fiind piese de colecție. Starea excepțională de conservare, varietatea tematică, valoarea intrinsecă și unicitatea au constituit criteriile de selecție a obiectelor ce au compus expoziția. Colaborarea cu Universitatea de Stat, Studioul Teleradio Moldova, Teatrul Municipal de Păpuși *Guguță* precum și cu colecționari din Republica Moldova și România a permis prezentarea unor piese extrem de interesante sub aspect științific, al esteticului și provenienței.

Pentru prima dată, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei a organizat și a propus publicului vizitator o expoziție tematică consacrată în mod exclusiv *Jucăriei*. Jucăria este o abstractizare transpusă într-o formă concretă. O iluzie care devine realitate, care pătrunde în lumea tridimensională. Este răspunsul la un concept ipotetic, transformarea unui vis în materie, translația unei idei într-un obiect. Cu cât redarea este mai exactă, cu atât jucăria are un impact mai mare. De când a apărut „copilul pe lume”, deci de la începuturile omenirii, jocul și jucăria i-au luminat, îmbogățit și bucurat primii ani de viață. Prin joacă, copiii își creează o lume proprie, aflată între lumea reală și cea imaginară, modelată după nevoile lor sufletești. Acolo scapă de

constrângerile lumii reale până cresc. Folosind jucăriile, copiii descoperă lumea în care trăiesc și regulile ei, propriul corp, cauzele și efectele unor acțiuni, pregătindu-se să trăiască între oameni. Astfel, jocul ne apare ca o activitate chemată să răspundă cerințelor societății în care trăiesc copiii și ai cărei membri activi sunt datori să devină.

Scopul acestei expoziții a fost de a oferi vizitatorilor posibilitatea de a călători, fie și imaginar, în lumea magică a jucăriilor, lume unde toate visele se împlinesc.

Din punct de vedere conceptual expoziția a fost structurată în două compartimente: *O istorie improvizată a jucăriei* și *Albumul de imagini*. Prezentarea nu a fost una exhaustivă, au fost retrasate doar categoriile și momentele esențiale în dezvoltarea industriei jucăriilor. Principiile organizatorice ale expunerii au avut în vedere criteriul cronologic, tipologic și tematico-estetic, originalitatea expoziției a constituit-o modalitatea de prezentare a jucăriei ca pe o „relicvă istorică”, o relicvă moștenită de la copilul mic.

De-a lungul istoriei societății omenеști, jucăria și-a modificat caracterul. În aceste modificări se reflectă cu claritate însăși istoria jucăriei și condiționarea ei cauzată de către istoria dezvoltării sociale și de istoria dezvoltării copilului în societate. Este evident că istoria jucăriilor este la fel de veche ca istoria umanității. Primele jucării au fost construite numai din elemente ce se găseau în natură: din lemn, piatră, lut, frunze, nuiele, pânză, lână, știuleți de porumb, os, pene, plută, ceară, fildeș, rafie, frunze de palmier, trestie de bambus etc. În acest sens, expoziția a debutat cu o colecție impresionantă de piese miniaturale din lut: zornăitoare din milenul IV î.Hr., figurine antropomorfe datate în secolul al IV-lea î.Hr., figurine zoomorfe, modele de ustensile și vase miniaturale din secolele IX-X d.Hr., descoperite în așezarea Durlești-Valea Babei, din apropierea Chișinăului.

Problema semnificației, a rosturilor practice și a funcțiilor generice ale acestor piese a fost pe larg abordată de către cercetători. Unii dintre ei consideră că piesele reprezintă jucării pentru copii, care mai puteau fi utilizate de către mături și în procesul de instruire. Istoria apariției diferitelor categorii de jucării ar putea fi imaginată ca o reflectare a istoriei uneltelor de muncă și a obiectelor de cult. Apărute într-o anumită etapă istorică a dezvoltării societății omenеști, ele nu au dispărut o dată cu dispariția uneltelor a căror copie au reprezentat-o. De exemplu, arcul și săgețile nu se mai folosesc de mult ca unelte de vânătoare, fiind înlocuite cu arme de foc, dar ele au rămas în universul jucăriilor pentru copii. Jucăriile au o viață mai lungă decât uneltele de muncă ale căror imagini o redau. De pildă, pe treptele timpurii ale dezvoltării societății, omul obținea focul prin frecarea continuă a două bucăți de lemn cu ajutorul unor burghie. Folosind mici burghie sau variante modificate de tipul sfârlezei sau bázăitorilor, copiii deprindeau tehnica executării mișcărilor de rotație necesar muncii cu burghiul,

în această etapă jucăria și mânuirea ei de către copil reprezenta o modificare a uneltei de muncă și a activității adulților. După compararea jucăriilor descoperite în urma săpăturilor arheologice, cu cele existente în lumea contemporană s-a constatat că pentru fiecare jucărie preistorică există câte un corespondent clar în zilele noastre, chiar dacă examinând funcțiile lor, putem afirma cu certitudine că, în decursul istoriei societății umane, jucăriile originale și-au schimbat radical funcția, situându-se într-o relație nouă față de procesul dezvoltării copilului.

Circuitul expozițional a continuat cu jucării caracteristice pentru secolele XVIII-XIX: tütireze făcute din fuse vechi, țuruieci din ceramică, fluiere din lemn, păpuși din paie și pănuși de porumb, fluiere din salcie, viori din coceni de porumb, dar și pușcoace din lemn de soc, cu gloanțe din ghemotoace de cânepă și alte jucării. În perioada respectivă, o jucărie favorită pentru băieți a fost calul de lemn. Acesta avea roți sau se legăna pe două bucăți de lemn curbat, ca un balansoar. O altă categorie de jucării, preferate de băieți erau armele de jucărie, care le imitau pe cele adevărate: săbii, sulite, coifuri, platoșe etc. Fetitele preferau păpușile din cârpe, umplute cu paie, câlți sau rumeguși, care închipuiau vrăjitoare, zâne sau spiriduși.

Un centru maxim de interes al expoziției l-au reprezentat păpușile din *papier mâché* și porțelan. Remarcăm o piesă deosebită din această categorie – o păpușă din *papier mâché* cu capul din porțelan, produsă în anul 1860 în Franța.

Începând din secolul al XVIII-lea, jucăriile se diversifică, ele se transformă dintr-o sursă de amuzament într-una de educație. Cum tehnologia a evoluat, și jucăriile au evoluat, devenind din ce în ce mai complexe. Au apărut, cu timpul, ateliere meșteșugărești unde se fabricau manual păpuși din lemn, ghips, porțelan sau ceară, cu păr implantat cu migală, cu haine și accesorii din mătase și piele naturală. Din secolul al XIX-lea până în primii ani ai secolului al XX-lea erau foarte populare păpușile confecționate din *papier mâché*. Acestea au intrat în producție de masă în Germania, Franța, Statele Unite, fiind o alternativă ieftină la cele din lemn, deoarece se puteau folosi tipare, care scurtau timpul de fabricare. Aceste păpuși au marcat și intrarea pe piață a fabricanților germani de păpuși, care vor domina acest domeniu până la începutul primului război mondial.

Dominanta expoziției a constituit-o păpușile din porțelan, această categorie de piese conferindu-i o notă de eleganță. Istoria lor a început încă din anul 1770, când primele păpuși cu capul de porțelan au fost create în Cornwall, Marea Britanie. Păpușile de porțelan se caracterizează prin înfățișarea lor realistă și prin aspectul lor mat. Creatorii de păpuși utilizau porțelanul pentru a putea modela mai exact trăsăturile feței. În Germania, meșterii utilizau un porțelan glazurat care conferea strălucire, dar în același timp păstra și culoarea deschisă. O varietate a acestora, mai greu de găsit, sunt cele din „parian”, un porțelan alb, asemănător ca aspect cu marmura.

Primele păpuși cu capul de porțelan aveau vestimentația specifică epocii, cele mai rafinate, stilizate și pretențioase dintre ele înfățișând doamne sau domnișoare din înalta societate, a căror îmbrăcăminte reprezenta o replică identică a modei vremii, adaptate doar la scară aproape miniaturală a posesoarelor lor din porțelan. Pentru a reda cât mai fidel silueta feminină producătorii foloseau corsete.

Un impact deosebit asupra vizitatorilor l-au avut păpușile din *bisque*. Cei mai celebri producători ai vremii, în acest domeniu, au fost companiile Jumeau, Bru și Huret, urmați de Gaultier, Rohmer, Simone și mulți alții. Aceste păpuși aveau părul aranjat cu foarte multă atenție, cârlionțat sau ondulat, împodobit cu funde și alte accesorii. În plus, o dată cu apariția păpușilor din *bisque*, s-au produs și o serie de modificări în ceea ce privește moda păpușilor de porțelan și a modului de realizare a lor. S-a schimbat culoarea părului - de la brunetul păpușilor inițiale, la blond - fața păpușilor a devenit mai rotundă și cu obrajii mai buclăți, imitând mai ales fetițe de vârste mici, ochii erau făcuți din sticlă, iar părul era aplicat pe capul de porțelan, folosindu-se peruci.

De un loc important s-au bucurat în expoziție păpușile din celuloid, produse de compania germană Shildkrotwerke, paralel cu cele din porțelan.

Celuloidul a fost inventat de americanul John Hyatt în 1869, fiind un material plastic ce se obținea prin dispunerea unui amestec format din nitrat de celuloză, pigmenti și materiale de umplură într-o soluție alcoolică de confort. La încălzire, celuloidul se poate deforma plastic, adică devine maleabil și poate fi turnat cu ușurință în diferite forme. Celuloidul se întărește atunci când se răcește. Aceste proprietăți au permis producătorilor fabricarea acestor minunate jucării¹. Caracteristic, pentru ele, era forma rotundă a feței și ochii mari, expresivi. Aceste păpuși au fost foarte populare în U.R.S.S. până în anii 1960.

Următorul tronson al expoziției a reunit păpuși din plastic și cauciuc, produse în Germania (1960-1990) și U.R.S.S. (1950-1990), cele mai reprezentative fiind cele confecționate la Fabrica de păpuși din Durlești, unica întreprindere de acest gen de pe teritoriul Republicii Moldova, care a activat în perioada anilor 1960-1990.

Un grup aparte de exponate l-au constituit jucăriile pentru băieți: soldăței de plumb, mașinuțe de fier și trenulețele.

Încă din secolul al XVIII-lea una dintre jucăriile preferate ale copiilor au devenit soldăteii de plumb. Realizați minuțios, pictați în diferite culori, aceștia formau adevărate armate, dotate uneori cu tunuri, corturi și căruțe. Jean-Georges Hilpert, supranumit „tatăl soldățeilor de plumb”, a fost cel care a lansat producerea în masă a acestor jucării, în orașul german Nurenberg, oraș care, ulterior, a devenit centru european în materie de produse distractive

---

¹ Chateau, J., *L'enfant et le jeu*, Paris, 1967, p. 92.

pentru cei mici. După publicarea poveștii „Soldățelul de plumb”, în 1838, această jucărie a ajuns cu adevărat celebră.

De o atenție sporită din partea micilor vizitatori au beneficiat colecțiile de mașinuțe și trenulețe de fier. Primele mașinuțe de fier au fost produse la începutul secolului al XX-lea, în Marea Britanie de compania Meccano, iar în Statele Unite, de Dowst Brothers. Aceste modele erau foarte simpliste și constau doar din caroseria mașinii, fără a avea detalii de interior. Deoarece aliajul din care erau realizate, numit Zamac, era, la acea perioadă, foarte impur, mașinuțele se crăpau sau se distrugeau foarte repede. În 1947, a fost lansată colecția de mașinuțe de fier Matchbox, numite astfel deoarece erau produse 75 de modele diferite, ambalate individual, în cutii asemănătoare cutiilor de chibrit. Colecția Matchbox a devenit atât de populară, încât numele ei s-a impus pentru a desemna, generic, categoria mașinuțelor de fier. În anii '80, devenise clar pentru producători că nu se mai adresează doar copiilor, ci și adulților, care dezvoltaseră o pasiune pentru mașinuțele de fier, mulți dintre aceștia având colecții impresionante.

Din anii 2000, calitatea și acuratețea mașinuțelor au început să crească vizibil¹. Astfel, mașinuțele de fier care în urmă cu 40 de ani erau formate doar dintr-o carcasă de metal, acum au motorul redat în detaliu, sunt mochotate în interior, au tapițeria din piele, centură de siguranță, iar capota, ușile și portbagajul se deschid, pentru a fi admirate și apreciate.

Itinerarul expoziției a fost închis cu un grupaj de jucării contemporane. Emblematic pentru acest compartiment au fost păpușile Cleopatra, Bratz și Barbie, iar eroii lui Disney au oferit vizitatorilor posibilitatea de a călători în lumea basmelor.

Păpușa Cleopatra a fost lansată în 2008. Această păpușă a avut-o drept prototip pe micuța cântăreață Cleopatra Stratan, care la vârsta de trei ani a reușit să cucerească inimile admiratorilor de muzică din mai multe țări ale lumii și să ajungă, la vârsta de cinci ani, în cartea recordurilor Guinness. Păpușa a fost produsă la o fabrică din Spania și are semne speciale de protecție, miroase a vanilie și este dotată cu un microcip, pe care este înregistrat megahitul Ghiță. Este de menționat faptul că, această păpușă este primul produs autohton de acest gen.

O altă „vedetă” a expoziției a fost păpușa Barbie, jucăria preferată a milioane de fete din întreaga lume, care și-a făcut apariția pe piața jucăriilor în 1959, în SUA.

Păpușile Teatrului Televizat *Prichindel* și ale Teatrului Municipal de Păpuși *Guguță* au transpus vizitatorii într-o lume magică cu prinți, prințese, Ilene Cosânzene și Feți Frumoși.

---

¹ Picon, D., *Jouet en bois*, Paris, 1983, p. 57.

Modalitatea de expunere a pieselor în vitrine și prezentarea lor în spațiu deschis, au facilitat posibilitatea de percepere a mesajului expozițional de către publicul vizitator.

Demersul expozițional a fost complinit cu lucrări de diferite mărimi, forme și culori ale Centrului Origami Moldova. Lucrările au fost realizate conform mai multor practici de origami (modular și kusudami).

O notă de originalitate au conferit expoziției cărțile postale și fotografiile ce reflectau tematica expoziției. Ele au fost panotate pe pereți fiind încadrate în rame improvizate, accesoryzate cu ursuleți de pluș și păpuși naționale.

Expoziția a contribuit la îmbunătățirea dimensiunii educative a activității muzeale prin desfășurarea a numeroase acțiuni cu publicul. După „vizita activă” în expoziție și inspirații de jucăriile admirate, copiii și părinții lor și-au exersat calitățile de artiști în atelierul de creație, experimentând ei înșiși diverse tehnici și procedee de confecționare a jucăriilor din paie și pănuși de porumb, din lemn, din cârpe, din hârtie etc. Aici copiii au putut aplica practic lucrurile noi descoperite în fața obiectelor din spațiul de expunere. Surpriza cea mare a evenimentului a fost organizarea unor activități metamuzeale: recital de poezie și spectacolul oferit de Studioul „Loly Pops”.

Expoziția a avut o paletă largă de adresabilitate și s-a bucurat de un interes deosebit din partea vizitatorilor de toate vârstele.

Bibliografie:

1. Capidan, Th., *Le jeu aux osslets chez les Roumains, les Slave et les Albanais*, în „Revue internationale des Etudes balkaniques”, vol. I., Beograd, 1934.
2. Chateau, J., *L'enfant et le jeu*, Paris, 1967.
3. Elkonin, D., *Psihologia jocului*, București, 1980.
4. Picon, D., *Jouet en bois*, Paris, 1983.
5. Rabecq- Maillard, M. M., *Histoire du Jouet*, Paris, 1962.
6. Tentiuc, I., *Plastica miniaturală de lut din perioada evului mediu timpuriu din Moldova*, în „Tyragetia”, vol. VI-VII, Chișinău, 1998.

Dacă este marți, este ... Alzheimer!

Program de educație muzeală pentru beneficiarii Centrului de Zi Alzheimer în Muzeul de Artă Timișoara

Marius CORNEA

Muzeul de Artă Timișoara

Si c'est mardi, c'est... Alzheimer! Programme d'éducation muséale pour les bénéficiaires du Centre d'activités Alzheimer dans Le Musée d'Art de Timișoara

Résumé: Le programme éducatif «Mardi, c'est donc ... Alzheimer!» s'inscrit parmi les efforts de notre institution d'élargir la catégorie d'âge des bénéficiaires des services muséales et d'offrir aux seniors des occasions de communiquer et de transmettre vers ceux qui sont présents dans le Café Alzheimer des informations sur les expériences qu'ils ont vécues. Ce genre de situations apporte des grands bénéfices aux seniors souffrant d'Alzheimer parce qu'ils manifestent une forte motivation de communiquer.

Mots-clés: art, thérapie, café, musée, communication, maladies dégénératives, Alzheimer, Parkinson, ateliers de dessin, ateliers de contes, les seniors - des bibliothèques vivantes

Cuvinte cheie: boli degenerative, Alzheimer, Parkinson, ateliere de desen, ateliere de povești, seniorii - biblioteci vii

În 2009 Muzeul de Artă Timișoara a inițiat programul educativ *Elevii de liceu - ghizi voluntari în muzeu*, care oferă acestei categorii de public posibilitatea de a învăța tehnici de ghidaj și povestea unor obiecte din expozițiile permanente ale instituției noastre și de a juca rolul de ghizi voluntari în preajma zilei de 1 iunie pentru copiii de grădiniță, elevii din clasele I-VIII și elevii de liceu. În anul 2012 acești liceeni-ghizi voluntari (opt ghizi și șase animatori) au lucrat pentru prima oară și cu copii cu deficiențe de auz, în prezența profesorului interpret prin limbajul semnelor, și cu persoanele vârstnice din Centrele de Zi Alzheimer și Centrele de Zi din str. Telegrafului și str. Sever Bocu, fiind prezenți și seniori cu boala Parkinson.

Programul educativ *Dacă este marți, este ... Alzheimer!* se înscrie în eforturile instituției noastre de a lărgi categoria de vârstă a beneficiarilor serviciilor muzeale și de a oferi seniorilor ocazii de a comunica și transmite celor prezenți în *Cafeneaua Alzheimer* informații despre experiențele trăite. Aceasta poate aduce mari beneficii seniorilor cu Alzheimer în gradul ridicat de motivare a vârstnicilor pentru a comunica, proiectul bazându-se pe participare, implicând foarte mult grupul de beneficiari, convingându-i să contribuie cu propriul potențial și cu experiențele personale.

Publicul țintă al acestui program este format din 12 persoane cu vârste între 75-93 de ani (11 femei și un bărbat), beneficiari ai serviciilor oferite de Centrul de Zi Alzheimer din Timișoara (str. Vasile Alecsandri, nr. 6) și două

persoane din Centrul de Zi din str. Telegrafului (o femeie de 89 ani, un bărbat de 66 ani cu Parkinson). Beneficiarii sunt persoane cu Alzheimer în fază incipientă și medie, care participă alături de medic, asistentă socială și aparținătorii bolnavilor la *Cafeneaua Alzheimer* deschisă în fiecare zi de marți pentru 90 minute în Muzeul de Artă Timișoara.

Obiectivul programului este inducerea unei stări de bună dispoziție seniorilor cu Alzheimer și aparținătorilor acestora, personalului medical, voluntarilor (tineri, adulți, seniori) prin vizitele gratuite în expozițiile de bază și cele temporare, atelierele de desen prin culoare și cuvinte, seniorii devenind *biblioteci vii* în *Cafeneaua Alzheimer*.

Programul educativ cuprinde module de 90 minute, patru ședințe în fiecare lună, fiind orientat către beneficiarii Centrului de Zi Alzheimer, participanții la acest program și competențele acestora constituind principala resursă cu care lucrează muzeograful-educator muzeal și membrii Clubului Voluntarilor din Muzeul de Artă Timișoara.

În prima etapă a proiectului muzeograful-educator muzeal a stabilit contacte cu diverse instituții care oferă servicii persoanelor vârstnice: Centrul de Zi Alzheimer din str. Vasile Alecsandri 6, Centrele de Zi pentru Vârstnici din str. Telegrafului și din str. Sever Bocu, Căminul pentru Vârstnici din str. Inocențiu Klein, Clubul pentru Vârstnici din bd. Dragalina, instituții cu care Muzeul de Artă Timișoara a încheiat, ulterior, convenții de colaborare. Această etapă a cuprins două săptămâni, în care muzeograful s-a deplasat în aceste instituții pentru a discuta cu psihologi, asistenți sociali și seniori, prezentându-le acestora programele de educație muzeală.

În a doua etapă seniorii au fost invitați să participe la vizite ghidate în Muzeul de Artă Timișoara, activități desfășurate de educatorul muzeal și de licenții-ghizi voluntari în instituția noastră, în cadrul *Săptămânii Alfel*, când au avut ocazia să relaționeze cu elevi din clasele I-XII, în Galeria *Corneliu Baba* (pictură, secolul XX) și în Galeria de Artă Europeană Veche (secolele XV-XVIII, picturi din școlile italiene, flamande, olandeze, germane și austriece).

Pentru seniorii din Centrul de Zi Alzheimer au fost realizate vizite interactive și în expozițiile temporare *Peisagiști germani și austrieci din secolele XVII-XIX din colecția Muzeului Național Brukenthal Sibiu* (iunie 2012) și *Arta germanilor din Transilvania. Pictură și grafică din secolele XVIII-XIX din colecția Muzeului Național Brukenthal Sibiu* (iulie 2012). În cadrul acestor expoziții seniorii au devenit *biblioteci vii* pentru colegii lor. Au fost împărțiți în grupuri, interpretând rolul unor personaje din picturile colecției Brukenthal și imaginându-și conversațiile purtate de acestea.

Doamna E. M. din Centrul de Zi Alzheimer, fostă triplă campioană națională și balcanică la atletism, a devenit *biblioteca vie* pentru un public ales de ea: licenți în vârstă de 17-18 ani, căroră le-a citit o poveste cu notă autobiografică și i-a învățat imnul echipei de fotbal Poli Timișoara, în *Galeria*

Corneliu Baba. Această secvență s-a desfășurat în cadrul programului *Descoperă Muzeul de Artă! Ediția a III-a*, cu liceeni-ghizi voluntari, în sala cu portretele unor personalități ale culturii române, realizate de pictorul Corneliu Baba (1906-1997): actrița Lucia Sturza Bulandra și poetul Tudor Arghezi cu soția. Între cele două portrete a fost amplasată temporar o sculptură vivanță: doamna E.M. în vârstă de 82 de ani.

În 24 iulie 2012 în *Galeria Corneliu Baba* seniorii-ghizi voluntari au desfășurat activități de ghidaj/îndrumare a seniorilor din Centrul de Zi Alzheimer, în cadrul programului de educație muzeală *Seniorii-ghizi voluntari în Muzeul de Artă Timișoara*. În acest program au fost antrenați pentru rolul de ghizi doi seniori din Centrul de Zi din str. Telegrafului: domnul I. S., 66 ani, român, profesor de educație fizică și artist amator, născut într-o familie de țărani într-un sat de câmpie din Banat, ortodox, cu boala Parkinson și doamna E. A., 89 ani, contabilă, născută la Sibiu într-o familie de sași, care a locuit în perioada interbelică în București, văduvă.

Această perioadă de acclimatizare a seniorilor cu Alzheimer în Muzeul de Artă Timișoara a fost urmată de inaugurarea programului *Cafeneaua Alzheimer* și organizarea unor ateliere de povești despre picturile din expozițiile permanente ale muzeului și a unor ateliere de desen prin culori și cuvinte. Aceste ateliere de desen sunt create în jurul unor teme, precum autoportretul, natură statică cu cană, casa viselor, amintirile din copilărie, călătoriile, implicând dezbateri pe marginea desenelor realizate de beneficiarii Centrului de Zi Alzheimer, alături de artiști plastici, membrii în Clubul Voluntarilor în Muzeul de Artă Timișoara.

Costurile de deplasare ale educatorului muzeal în instituțiile partenere au fost suportate din bugetul muzeului, iar seniorii s-au deplasat la Muzeul de Artă Timișoara pe jos, Centrul de Zi Alzheimer fiind la mică distanță de muzeu (circa 200 m). De reținut că în partea aceasta de țară a fost declarat codul portocaliu pentru caniculă și am fost nevoit să lucrez cu ei în prima parte a zilei, pentru ca ei să nu fie afectați de caniculă la plecarea din muzeu.

Evaluarea impactului programului:

- personalul medical și asistenții sociali au remarcat conversațiile efervescente purtate de beneficiari înainte și după frecventarea *Cafenelei Alzheimer* din Muzeul de Artă Timișoara în fiecare zi de marți;
- personalul Centrului de Zi Alzheimer și beneficiarii acestui centru și-au declarat buna dispoziție, stare indusă de frecventarea *Cafenelei Alzheimer*,
- în rândul beneficiarilor Centrului de Zi Alzheimer s-a constatat creșterea siguranței de sine prin contribuția lor la construirea poveștilor pe marginea desenelor realizate de ei înșiși;
- creșterea gradului de relaționare a seniorilor cu Alzheimer cu persoanele prezente în *Cafeneaua Alzheimer* (educator muzeal, liceeni, artiști plastici, membrii ai Clubului Voluntarilor din Muzeul de Artă Timișoara);

- beneficiarii au stabilit legături cu obiectul de artă, prin propriile povești de viață și amintiri din diverse etape ale vieții lor, obiectul de artă devenind un catalizator al biografiilor seniorilor cu Alzheimer;
- **a vorbi** despre sine, **a interacționa cu ceilalți** (elevi, adulți, voluntari), **a comenta** – vizionarea unor obiecte de artă poate provoca seniorilor cu Alzheimer amintiri din perioade îndepărtate și ajută la crearea unui raport între o experiență din prezent cu ceva din trecut. Poate că nu își vor aminti scenariul ultimei vizite în *Cafeneaua Alzheimer*, dar pot rămâne cu o senzație de bună dispoziție din frecventarea acestei cafenele;
- schimbul de idei în *Cafeneaua Alzheimer* se realizează fără a apela la memoria de scurtă durată, folosind însă capacitatea de a face conexiuni între experiențele personale și lume în general, prin creșterea gradului de interes față de ideile și interesele altor persoane participante la acest program;
- seniorii pot alege culorile pentru desenele lor, menținându-și astfel independența față de ceilalți. Beneficiarii pot alege desenul prin culoare sau desenul prin cuvinte (bolnavii cu Parkinson). Desenele realizate de ei sunt excelente instrumente pentru a provoca construirea poveștilor (de ex: Întâlnirea lui Cristofor Columb cu Greta Garbo);
- construirea unei povești plecând de la desenele realizate de seniorii cu Alzheimer le restabilește încrederea în capacitatea lor de a crea ceva și nu doar de a consuma.

Putem spune: „Acestea sunt simptomele bolii Alzheimer”, dar seniorii cu Alzheimer nu sunt niște scoici goale, pentru că simțul umorului, aprecierea obiectelor de artă și, mai ales, simțurile, sunt acolo ... au rămas în scoici: cu perle mici sau mari. Depinde de noi, cei implicați în elaborarea programelor muzeale, dacă vom deveni iscusți pescuitori de perle, precum în opera lui Georges Bizet.

Atelier de desen prin culoare și cuvinte

Biblioteca vie

Jocuri

Sculptură vivanță

O lecție despre culoare

Maria Claudia NEACȘU

Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească”, Târgoviște

Une leçon sur la couleur

Résumé: Cette année au Complexe National Muséal „Curtea Domnească” de Târgoviște se sont déroulées des activités éducationnelles avec spécificité artistique, ou bien dans le domaine des techniques artistiques, destinées aux élèves des classes primaires ou gymnasiales. Les plus importants thèmes ont été: *Des dames et des demoiselles au musée, Les Couleurs du Musée d'Art, l'Histoire du porcelaine de Meissen et Sur les couleurs - les mixages.*

Mots-clés: mixage de couleurs, expérience, des effets optiques

Cuvinte cheie: amestec de culoare, experiment, efecte optice, titirezi

Printre activitățile educaționale realizate în acest an la Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște se numără și *Despre culori – amestecurile* cu accent pe amestecul optic de culoare.

Aceasta a fost gândită să îmbine cele din urmă lecții de la școală cu spiritul jucăuș al vacanței de vară care se apropia. De aceea, activitatea a cuprins o parte predominant teoretică, una demonstrativă și o alta practică, sub forma unui atelier de realizare a unor titirezi cu efecte optice deosebite, în urma căreia copilul să rămână atât cu informații despre acest tip de amestec, cât mai ales cu o *jucărie* care să-i amintească cunoștințele aflate.

Activitatea s-a adresat elevilor din clasele I și a II-a și a avut pe lângă unele neajunsuri strict organizatorice (lipsa fotografiilor martori ai activităților) și părți bune pe care le-au sesizat prin comportament, implicare și entuziasm mai micii participanți.

Anul acesta la Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște s-au desfășurat o serie de activități educaționale, cu specific artistic ori din sfera tehnicilor artistice, destinate elevilor din clasele primare și / sau gimnaziale. Dintre acestea amintesc câteva mai importante: *Doamne și domnițe la muzeu* (clasele I-IV), *Culorile din Muzeul de Artă* (preșcolari), *Povestea porțelanului de Meissen* (gimnaziu și liceu) și *Despre culori - amestecurile* (clasele primare).

În această prezentare mă voi opri asupra ultimei activități din proiect. Însă trebuie menționat faptul că o parte a acestei activități a fost desfășurată la Muzeul de Artă și în cadrul proiectului *Vacanță la muzeu* realizat în luna august a acestui an (2 august) sub denumirea *Atelier de confecționare a unor titirezi cu efecte optice.*

Activitatea educațională *Despre culori - amestecul optic*, cu timp alocat de două ore, s-a desfășurat în a doua jumătate a lunii iunie (18 și 19 iunie) la Casa-Atelier „Gheorghe Petrașcu”, în colaborare cu Școala „Vasile Cârlova” din

Târgoviște. Grupa de vârstă destul de mică a copiilor (primele două clase din ciclul primar de învățământ) căreia se adresa activitatea a făcut ca la aceasta să participe elevii de la clasele I ale învățătoarelor Georgeta Marcu și Luminița Banu.

Ideea pentru acest „proiect educațional” a fost inspirată de o fetiță, care poposește destul de des pe la muzeu în drumul ei spre casă și care, la un moment dat, iarna trecută, tot încerca să rotească cu entuziasm un mic titirez, fără vreun element estetic spectaculos, câștigat la pufuleți. Atunci mi-am amintit de niște experimente cu diferite desene pe care le făcea profesoara noastră de psihologie – clasa a X-a – pentru a ne ajuta să înțelegem o lecție despre influența și conotațiile culorilor asupra psihicului uman. Erau lucruri care nu aveau nici o legătură între ele, dar care m-au făcut să mă gândesc, fără să vreau, la ce mi s-a părut mie mai năstrușnic la atelierelor și lecțiile din laboratoarele din liceu și gimnaziu. Am aflat de la alte persoane, cu idei practice și îndemănare, cum se realizează din materiale puțin costisitoare un titirez rudimentar la care poți adăuga diferite fețe mai mult sau mai puțin colorate. Pentru confecționarea de titirezi era ușor și ieftin să găsească materialele necesare: hârtie albă, carton de la cutiile de ambalaj, foarfecă, lipici și cuie. Restul a venit oarecum de la sine.

Mi-am propus încă de la început ca activitatea să nu se continue, cum am încercat cu alte proiecte derulate înainte, cu alte acumulări de cunoștințe care să se lege între ele; în cazul în care urma ca această activitate să aibă vreo continuitate aceasta trebuia să se întâmple în afara mediului muzeal, de preferat în familie alături de părinți/bunici. Scopul principal era acela, după cum aminteam în prima parte a lucrării, de a face o trecere lentă de la programul strict din timpul școlii la cel de vacanță și de a transforma acest răgaz într-unul util în care copilul să-și construiască propriile jucării.

Ca orice activitate pe care am realizat-o și aceasta are câteva obiective specifice, pe care le-am avut în vedere mai ales în prima parte în care spațiul muzeal (expoziția de artă) a constituit pretextul acumulării unor informații/cunoștințe despre lucruri pe care unii dintre copii le practicau sau le vedeau fără a le cunoaște teoretic. Aici amintesc obiective precum: deosebirea tipurilor de amestecuri de culori pe care aceștia le folosesc fără a ști cu ce lucrează și, nu în ultimul rând, înțelegerea amestecului optic.

Activitatea s-a desfășurat în mai multe etape, în expoziția de bază a muzeului (*Casa-atelier „Gheorghe Petrașcu”*) și în pridvorul casei. Astfel, au existat trei părți distincte atât ca desfășurare, cât și ca metode de lucru cu copii.

Prima parte, predominant teoretică, a debutat, după așezarea copiilor pe pernuțe în atelierul artistului Gheorghe Petrașcu și prezentarea temei activității, cu identificarea, împreună cu aceștia, a principalelor tipuri de amestecuri de culori cunoscute de ei într-un limbaj simplu adecvat capacității lor de înțelegere. După acest moment am trecut la expunerea/traducerea într-un limbaj specializat a ceea ce aflasem înainte de la ei; astfel, aceștia află că

amestecul realizat de ei pe paletă poartă denumirea de amestec fizic, iar în funcție de culorile utilizate și de cât folosești dintr-o culoare în timpul unui amestec acesta poate fi de gradul I (de culori primare) sau de gradul II (culori binare) ș.a.m.d. Pentru cazul amestecului fizic au fost îndreptați către paleta artistului unde aceștia au recunoscut o serie de amestecuri între culori. Au mai aflat de amestecul prin juxtapunere, ce presupune el, cum se realizează, cum și unde a fost utilizat acesta de artistul Petrașcu în lucrările din expoziție.

Ce-a de-a doua parte a constituit-o *expunerea* celui mai important amestec pentru activitatea la care participau – cel optic – asupra căruia am stăruit mai mult, preț de 20 minute cu tot cu partea practică, pentru a fi sigură că au înțeles. Acesta a fost momentul în care, pentru a putea înțelege despre ce este vorba, pentru că nu putea fi exemplificat cu lucrări de pictură ori grafică din expoziție, am recurs la două demonstrații. Pentru început, am pus în aplicare o tehnică de desen, pe care o descoperiseră și ei înainte – majoritatea la grădiniță, poantilism. Aveau la dispoziție câte un sfert de coală de hârtie – nu din economie, ci pentru că aceștia tindeau să se întindă pe întreaga suprafață, iar timpul alocat nu permitea un asemenea exercițiu de voință și răbdare – pentru a realiza puncte cu două culori primare la alegere între R(oșu) – A(lbastru) din care să rezulte privit de la o oarecare distanță culoarea violet, R – G(alben) → portocaliu/oranj, A - G → verde. Același lucru l-am repetat, având la dispoziție un alt mijloc de expresie, de data aceasta linia, dar aceleași culori primare, cu același scop, acela ca după terminarea exercițiului privit de departe să se vadă violet, oranj sau verde, culoarea formându-se nu pe hârtie cum credeau ei, ci în ochi (mai bine spus în creierul fiecăruia).

Ultima parte a activității, atât practică cât și interactivă, a fost destinată realizării desenelor – după model – pentru titrezii, precum și recapitulării sau descoperirii altor lucruri. Tot ca un fel de interactivitate, mai mult curiozitate pentru ei, a fost momentul în care fiecare trebuia să privească, îndelung și fără să clipească des, o coală de acetofan colorat (roșu), amplasată într-o zonă intens luminată de razele solare, pentru ca apoi, în momentul închiderii ochilor, să observe efectul pe care ochiul îl generează ca răspuns și de a înțelege, poate mai bine, ce presupune un efect optic. În cadrul atelierului, chiar dacă fusese prevăzut ca fiecare copil să-și decupeze, discul de carton și apoi pe cel de hârtie pe care îl aveau de colorat, din lipsa de timp generată de insuficiența cariocilor (cu care trebuia să vină de acasă fiecare școlar) am hotărât cu învățătoarele ca aceștia să primească cartonașul gata realizat. După ce termina fiecare de colorat fața pentru titrezii trebuia să o lipească pe cartonaș și să lase la uscat, timp în care mergeau unul câte unul să realizeze experimentul cu acetofan. După uscarea corpului titrezului, primeau cuiul pentru a-l fixa cu lipici și bandă adezivă.

Finalizarea titrezilor cu efecte optice variate (amestecuri cromatice, scară de valori și tonuri) i-a entuziasmat foarte tare pe unii dintre copii,

majoritatea au fost încântați, dar au existat și nemulțumiri / nemulțumiți (în mare parte fetițe). Printre motivele frecvent invocate de aceștia amintim: „mi-e nu mi-a ieșit bine”, „al tău este mai frumos”, „are mai multe culori”, „nu stă lipit” sau în unele cazuri – datorită cuiului nefixat central sau poziționat într-o parte – „nu se învâрте”. O parte dintre aceștia au plecat mulțumiți, până la urmă, cu câte un titirez din cei realizați de mine înainte de activități, ca model pentru învățătoare. Copiii din prima clasă cu care am realizat activitatea, au primit ulterior material suplimentar pentru a încerca din nou acasă împreună cu frații mai mari ori părinții, pentru că, datorită unor erori de aparatură, fețele pentru titirezi au ieșit mai mici decât discul de carton cu aproximativ 1,5 cm. Puteam rezolva simplu aducând la aceeași dimensiune discul de carton, dar efectul optic nu mai era la fel de intens pe o suprafață mai mică.

Nu pot spune că activitatea a avut un succes extraordinar, chiar dacă majoritatea copiilor au fost mulțumiți, am avut sentimentul pe parcursul primei activități, probabil din cauza faptului că elevii erau mai rezervați (timizi), uneori prea tăcuți, că nu ajung la nivelul lor de înțelegere, chiar dacă mai colaborasem foarte bine cu alte ocazii, lucru care m-a făcut să stăruiesc mai mult asupra unor lucruri în detrimentul ultimei părți, aceea practică. La sfârșitul activității, în ciuda faptului că învățătoarea a zis că totul a fost bine și au înțeles despre ce era vorba, am rămas cu senzația că se putea mult mai bine. Ca o temă pentru la școală până veneau părinții să îi ia acasă trebuiau să găsească un cuvânt, diferit de al colegului, prin care să exprime ce i-a interesat, ce li s-a părut că au înțeles mai repede, ce au reținut, starea pe care a trăit-o atunci la muzeu, astfel încât să pot afla care au fost slăbiciunile sau, dimpotrivă, atuurile acestui proiect.

Pe parcursul activității am observat că utilizarea efectului surpriză (exemplu: *Uită-te și vezi ce se întâmplă! Este o surpriză. Ne spui și nouă ce descoperi*) îi mobilizează să concureze între ei pentru a afla primul despre ce este vorba, dar imediat după descoperire își cam pierd din interes. Iarăși, important este și faptul că răspund foarte bine la concursuri gen: cine lucrează mai îngrijit, cine liniază mai drept fără riglă, cui îi reușește mai clar efectul de violet /verde /orange etc. după care sunt lăudați ori dați exemplu.

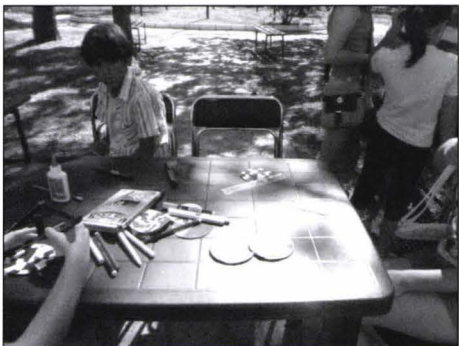
O altă observație se referă la descoperirea oferită de finalizarea sarcinilor cu bine și de obținerea efectelor optice scontate. Mulțumirea de sine adusă de obținerea unui obiect (titirezi) prin muncă și forțe proprii genera entuziasm și bucurie în rândul copiilor.

Ca o excepție, la aproximativ o lună de la această activitate un părinte intră în Muzeul de Artă cu doi copii să viziteze expoziția permanentă. Fetița mai mare îi atrage atenția tatălui ei că eu sunt doamna cu titirezii, prilej cu care acesta ține să felicite inițiativa de a face această activitate pentru că, de când a aflat cum se fac titirezii, copilul a început să colecționeze astfel de jucărioare. Poate că sunt subiectivă, dar mi s-a părut mai entuziasmat tatăl decât copilul, de titirezi.

La activitatea aceasta, și în general la toate proiectele care solicitau o oarecare implicare din partea școlilor, nu am primit un răspuns de colaborare mulțumitor drept dovadă doar câteva cadre didactice de la două - trei școli s-au înscris la activitățile derulate în muzeele cu specific artistic și au propus în urma unor sondaje în rândul elevilor dumnealor câteva idei, unele dintre acestea pe care deja le-am pus în practică anul acesta sau urmează să fie realizate cât de curând.

*Proiectul educațional Vacanță la muzeu
Atelier de confecționat titirezi cu efecte optice, 2 august 2012*

Proiect educațional *Fotografia de familie*

Elena Elisabeta PLENICEANU

Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud

„Trecutul nu este o arhivă, o magazie, unde scuturând praful, găsești și azi și mâine și poimâine aceleași lucruri, mai uzate, mai șterse, dar în fapt aceleași, trecutul trăiește, e viu, se schimbă în funcție de ceea ce ni se întâmplă”.

Octavian Paler

Projet éducationnel *La Photographie de famille*

Résumé: Le Projet éducationnel réalisé au Musée Départemental de Bistrița, avec des élèves des classes XI-XII, a eu comme point de départ la recherche et l'investigation des archives personnelles (la découverte de photographies anciennes, des documents, lettres, cartes postales) et des interviews (des parents, des grands-parents, des arrière-grands-parents) dans leurs propres familles.

Mots-clés: projet éducationnel, la photographie de famille, concours, arbre généalogique, histoire personnelle

Cuvinte cheie: proiect educațional, fotografia de familie, concurs, arbore genealogic, istorie proprie

Sfârșitul anului 2011 a fost marcat de premiarea elevilor participanți la proiectul educațional *Fotografiei de familie*, realizat în cadrul Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud.

Inițiativa unui asemenea proiect a fost luată în urma unei întâmplări. Una dintre cunoștințele mele îmi povestea în toamna anului 2010 cum, făcând curățenie în podul casei, a ars, în curtea țărănească, o mulțime de poze vechi, scrisori și alte înscrisuri considerând că nu-i mai sunt de niciun folos. Mă gândeam atunci la câți oameni au procedat așa, înlocuind vechiul din casa lor cu noul, din toate punctele de vedere. Am reflectat cum se poate schimba acest lucru, de acum încolo, chiar și într-o mai mică măsură. Concluzia a fost că cea mai bună deschidere aș putea-o avea către tineri, elevi de liceu cu un anumit nivel de cultură, conștienți de ceea ce pot face. Ei pot descoperi un trecut „închis” în amintiri ... amintirile părinților, bunicilor, străbunicilor. Nu este nimic rău în a revedea trecutul, în a retrăi momentele trecute, în a deveni nostalgic.

Prin acest proiect s-a încercat antrenarea elevilor în investigarea trecutului, cunoașterea istoriei propriei familii, a patriei celei mici, înțelegerea din surse directe a vieții locale și modul în care evenimentele majore au marcat viața indivizilor. Povestitorul este însuși elevul, după informații și date obținute în cadrul familiei - mărite - atunci când își construiește arborele genealogic.

Obiectivele generale al concursului:

Concursul *Fotografia de familie*, ca document istoric, a urmărit recuperarea și valorificarea unor elemente ale patrimoniului cultural imaterial, atenționarea asupra semnificației și expresivității acestei categorii de documente, ce pot avea încărcătură istorică și etnografică dincolo de „întâlnirea” cu persoane de mult dispărute ale neamului respectiv. Pornind de la imagini păstrate în rame sau sertare s-a solicitat dezvoltarea unei povești în jurul lor, apelând pentru aceasta la intervievarea generațiilor mai vârstnice, descoperirea și a altor documente de familie (cărți postale, scrisori de război etc.) care să recompună scene și momente din istoria familiei și comunității.

Obiective specifice:

Elevii au putut astfel:

- să devină martori și co-autori ai propriei istorii și să contribuie la conturarea tradiției și a identităților locale;
- să contribuie la valorificarea elementelor de patrimoniu natural și cultural;
- să exprime opinii și stări sufletești în articolele scrise;
- să transmită valorile păstrate de-a lungul timpului;
- să conștientizeze apartenența la comunitatea locală;
- să dezvolte capacități de explorare-investigare și utilizarea acestora în prezentarea orizontului familial și local.

Grupul țintă:

Concursul s-a adresat elevilor claselor de liceu interesați să afle istoria familiei. Fiind o lucrare mai complexă, am estimat un grup țintă cuprins între 10-15 elevi. Cei care au depus portofolii au fost în număr de 11.

Beneficiarii direcți au fost cei 11 elevi, iar cei indirecti: părinții, bunicii, rudele.

Motivația concursului:

În condițiile industrializării, urbanizării, globalizării și progresului tehnologic al zilelor noastre, procesul de schimbare socială antrenează modificări și pierderi ireversibile în patrimoniul culturii tradiționale. Atunci când se asimilează diferite modele culturale cum ar fi cel urban, european, american etc., individul contemporan își pierde valorile, coordonatele specifice, instalându-se procesul de uniformizare, de standardizare, de omogenizare culturală, proces accentuat cu rapiditate în ultimele decenii mai ales datorită impactului audio-vizualului și internetului.

Concursul, în aceste condiții, a urmărit recuperarea unor elemente valoroase ale patrimoniului cultural local, reprezentate de fotografia de familie, însoțită adesea de documente scrise. Fotografiele reprezintă unul dintre cei mai importanți martori vizuali, iar istoriile orale legate de acestea au permis reconstituirea unui întreg context de viață: economic, social, cultural, religios, mental, ideologic. Întregită de istoria ei (date despre momentul realizării, scopul, rolul pe care îl joacă în viața socială a comunității), fotografia a devenit o

mărturie exemplară despre micro-contextul familial și despre macro-contextul comunitar. Imaginile adunate în acest proiect sunt documente despre modul de a se îmbrăca, modul de manifestare a unor convenții; ocaziile ceremoniale și repertoriul de obiecte și semne care alimentează și susțin ceremonialitatea. Fotografia ne spune mai multe decât ar fi vrut sau a putut să ne spună fotograficul. Ea are, pe lângă valoarea de copie fidelă a realității obiective, și o valoare modelatoare.

Identitatea individuală și colectivă se bazează pe valori fundamentale ce au trebuit regăsite, pe o istorie care a putut fi reconstituită și menținută în memoria familiei. Nu întotdeauna bunicii și străbunicii au povestit nepoților despre ce au trăit. Unii dintre elevi au reușit să redea o realitate concretă familiei lor, adunând într-un portofoliu diverse documente (fotografiile vechi și narațiuni orale, subiective, legate de acestea). Astfel, istoria și tradiția lor a devenit din una abstractă, una reală.

Cum s-a făcut cercetarea:

Elevii și-au însușit în mod direct (de la părinți, bunici, străbunici) cunoștințe despre tradiția și istoria familială și locală. Nu au folosit date din manuale cu o singură excepție, unde cercetarea s-a făcut pentru una din personalitățile locale ale satului (un preot martir). Tinerii au chestionat membrii mai vârstnici ai familiei și i-au rugat să le povestească despre amintirile lor, despre marile evenimente din viața lor, despre fotografiile, despre istoria recentă. Toate aceste lucruri au fost scrise, dar au fost și însoțite de documente care le certifică.

Câteva modalități în care au fost realizate portofoliile:

- au fost descifrate momentele și ocaziile cu care au fost realizate fotografiile de familie: au fost consemnate (și într-un anumit sens conservate pentru viitor) momentele semnificative și imaginile unor membrii ai familiei și nu numai;
- au identificat în bunici și părinți interlocutori, unii cu bune abilități de comunicare orală, ce au putut să redea istorii subiective legate de aceste documente, au înregistrat și transcris povestea;
- au scanat, fotocopiat sau xeroxat (acolo unde nu au fost condiții) imagini semnificative din albumele foto de familie, fotografiile care erau expuse în interiorul locuințelor, alte imagini adiacente temei cercetate găsite în arhivele familiei și cele locale (fotografii oficiale tip buletin, livret militar, pașapoarte), documente și lucrări (registre, însemnări, monografii);
- au contextualizat documente;
- au identificat constante sau variabile în aceste imagini, ce au făcut să surprindă unele mecanisme de gândire care le motivează;
- au identificat rețele, începând de la fotograficul care a realizat imaginea, motivul pentru care a fost ea făcută, ce a însemnat pentru cei care o posedă,

cum a fost transmisă între generații, cum participă fotografia la crearea unei identități de familie, de grup.

Au realizat povestea **Fotografiei de familie** și prin:

- relaționarea fotografiei cu diverse povestiri;
- relaționarea unei fotografii cu alte fotografii;
- relaționarea unei fotografii cu scrisori vechi sau alte documente;
- analiza aspectului vestimentar, a detaliului;
- detaliul fizionomic (felul în care femeile purtau părul – împletit în cozi, lăsat pe spate, prezența mustății după o anumită vârstă, modul de a purta mustața –, „răsucită” după ce devine om însurat etc.).

Conținuturi:

- unele portofolii au avut realizat arborele genealogic ilustrat sau simplu;
- au fost realizate foto-documentare cu momentele importante din viața mai multor generații (bunici, părinți, copii) și au fost surprinse ritualurile vieții în procesualitatea lor de la botez, cununie, moarte, dar și munca la câmp, mersul la biserică, jocul în sat.

Responsabili pentru desfășurarea concursului au fost:

Elena Pleniceanu - coordonator de proiect, muzeograf Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud

Dr. Corneliu Gaiu - cercetător științific Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud

Profesori coordonatori cu care s-au încheiat acorduri de parteneriat:

Adina Mocanu, Bistrița

Mihaela Batiș, Prundu Bârgăului

Chișu Ionela, Beclean

Calendarul concursului:

- mai 2011: afișarea documentației concursului pe site-ul Inspectoratului Școlar Județean Bistrița-Năsăud;
- mai - octombrie: pregătirea portofoliilor;
- 15 octombrie: ultima zi de expediere a portofoliilor elevilor;
- 10 decembrie: jurizarea celor mai bune proiecte;
- 21 decembrie - premiera câștigătorilor concursului.

După depunerea portofoliilor, în număr de 11, timp de trei zile, juriul format din patru membri (directorul instituției, muzeograful responsabil de proiect, un cercetător, un profesor de liceu), s-a întrunit pentru studierea și găsirea celor mai bune lucrări. S-a scris apoi și s-a trimis comunicatul de presă, au fost anunțați elevii de data și ora festivității de premieră. În timpul rămas au fost concepute și tipărite diplomele.

Data ceremoniei de premieră s-a stabilit ca fiind una înainte de Crăciun, 21 decembrie. La ora fixată s-au adunat elevii, juriul, părinți, conducerea instituției, câțiva ziaristi. Au lipsit, chiar dacă au fost invitați, conducători locali sau reprezentanți ai Inspectoratului Școlar. S-a ținut un mic discurs de

deschidere, au fost explicate criteriile de selectare a portofoliilor, a fost apreciată munca tuturor participanților.

S-au înmănat, mai întâi, diplomele de participare apoi cele cu premii în bani. Locul I, cu o lucrare de excepție, a fost atribuit lui Alexandru Toma din Bistrița (500 lei). Acesta, la sfârșitul acțiunii, a dat și un interviu pentru Radio Renașterea, interviu care a confirmat cunoștințe și abilități verbale ale elevului pe lângă cele de scriere, de cunoștințe IT etc. (nu ne surprinde faptul că elevul este acum la un colegiu din Anglia). Prezentarea pe care a făcut-o și în format electronic se încheie cu un citat: „*Familia este prezența esențială, acel ceva care nu te părăsește, chiar nici atunci când conștientizezi, că trebuie să te desparți de ea.*” Locul II a fost câștigat de Andrada Chiș, Ciceu-Mihăiești (300 lei), iar locul III de Teodora Serețan, Prundu Bârgăului (200 lei).

Concluzii:

Discuțiile cu elevii, la sfârșitul acțiunii, au relevat că tema a fost una foarte incitantă, lucrând cu o plăcere nebanuită până atunci, descoperind evenimente ale unor vremuri care au marcat viața membrilor familiei fie într-un mod pozitiv, fie negativ. Au descoperit plăcerea de a sta de vorbă cu bunicii lor, uneori aceste aduceri aminte fiind însoțite de lacrimi sau, alții, rezervați în ceea ce privește detalii despre anumite orori văzute și trăite, au fost impresionați de poveștile de viață aflate.

S-a putut constata că toți cei implicați au reușit să afle date importante despre istoria familiei lor sau despre istoria locală, fiind elevi care au dedicat acest demers unei personalități a localității de unde provin. Unii dintre ei, în funcție de accesul la tehnologia IT, au scris lucrarea în format electronic, dar au fost și elevi care au scris din mână, alături de imagini xerox, decupate. Importantă a fost strădania și cercetarea pe care au realizat-o.

Pentru că nu întotdeauna în cadrul unei familii s-au păstrat, transmis și povestit evenimente personale sau de grup, cu atât mai mult trebuie să apreciem acești tineri care, prin acest proiect, și-au descoperit propria istorie și tradiție. Chiar și pentru un avizat este dificil să fie curatorul trecutului, mai ales al celui recent, darămite pentru niște tineri neavizați. Totuși, pornind de la imagini, ei au reușit să refacă trecutul familiei, dar și al unor tradiții populare specifice locurilor. Toți au redat obiceiurile locului, însoțite de fotografii ale propriei familii care să ateste acest lucru, imagini cu portul popular autentic, dar și versuri și strigături. I-am simțit mândri de descoperirile făcute în cadrul familiilor lor, chiar dacă fotografiile ne relevă o societate a acelor vremuri destul de săracă.

Au fost elevi care au izbutit să se întoarcă înapoi cu aproape 100 de ani, patru-cinci generații în urmă. Au reușit, din spusele lor, să adune toate imaginile, chiar și cele neexpuse în lucrarea depusă, într-un album „*la care se vor*

uita cu drag de fiecare dată”¹, pe care vor avea grijă să-l completeze și să-l lase mai departe.

Proiectul a trezit interesul adolescenților pentru cercetarea etnologică și, poate, de ce nu, a formării viitorilor specialiști în domeniul culturii tradiționale.

Câteva citate scoase din lucrările elevilor:

„Cu toții învățăm la școală despre istorie - istoria poporului nostru, istoria universală, însă puțini dintre noi dăm interes părții cele mai importante, și anume propria noastră istorie.

Dacă însă ne-am răpi puțin din timpul nostru și să încercăm să ne cunoaștem mai bine originile, o să avem marea surpriză de a afla lucruri cu adevărat uimitoare. Pot să vă confirm eu însumi acest fapt, căci am învățat, în timpul dedicat acestui proiect, că poate fi mult mai interesant să îți scrie propria ‘carte de istorie’ decât să citești despre războaiele purtate de Napoleon ...”²

„Trecutul este esențial și ineluctabil. Fără el ne-ar lipsi identitatea, nimic nu ne-ar fi familiar, iar prezentul n-ar avea sens ... în fotografiu se adăpostește sufletul timpurilor trecute, imaginea reală a trecutului care spune cât o mie de cuvinte.”³

„Cunoscând de curând această poveste mi-am dat seama că aș da dovadă de egoism dacă nu aș împărtăși-o și celorlalți semenii ai mei. Știu că noi, tinerii, avem mereu tendința de a ne gândi la viitor fără să ne întoarcem privirea în trecut, la ceea ce a fost cândva sau la cum a fost atunci ... oamenii trecutului nostru, oameni simpli dar cu dragoste de țară, sunt cei care ne oferă lecții de viață prin faptele lor pe care, din păcate, prea puțini dintre noi le cunoaștem ... de la istoria familiei noastre putem învăța ceva nou în fiecare zi și cu cât învățăm mai mult, cu atât setea de cunoaștere crește.”⁴

„Noi avem datoria de a transmite un mesaj: acela de a înțelege că în această mare carte a neamului românesc se află înscrise adânc și durabil bogăția și originalitatea, spiritualitatea poporului românesc. Nu ne putem cunoaște pe noi înșine atât timp cât nu știm de unde venim, atât timp cât nu ne cunoaștem moșii și strămoșii noștri.”⁵

„Bătrânii care acum ne par învechiți, și pe care îi privim cu răutate uneori, sunt cei care știu cu adevărat ce înseamnă greutatea, foamea și poartă în suflet răni și cicatrici care le-au marcat viața. Chiar dacă oamenii au murit, povestea trăiește în sânul familiei, păstrată cu grijă și spusă ca o legendă.”⁶

---

¹ Andrada Chiș, clasa a XII-a, Ciceu Mihăiești, locul al II-lea.

² Alexandru Toma, clasa a IX-a, Colegiu Național „Liviu Brebeanu”, Bistrița, locul I.

³ Ioana Elena Andreica, Beclean.

⁴ Ana Maria Cobuș, clasa a XI-a, Grup Școlar „Radu Petrescu”, Prundu Bârgăului.

⁵ Teodora Sereșan, clasa a XI-a, premiul III, Grup Școlar „Radu Petrescu”, Prundu Bârgăului.

⁶ Cristina Moldovan, clasa a XI-a, Grup Școlar „Radu Petrescu”, Prundu Bârgăului.

Rezultate:

Proiectul a reușit implicarea unui grup reprezentativ de elevi, din medii și locuri diferite, care au muncit în mod individual, doar în cazuri punctuale fiind vizibilă coordonarea unui cadru didactic din respectiva școală.

Lucrările depuse se remarcă printr-o participare afectivă și o investigare atentă a mediului familiar în contextul vieții comunitare.

Au fost realizate adevărate cronicile de familie și s-au înregistrat relevante seturi de imagini și documente de istorie locală.

Sensibilizarea și dorința de descifrare a genealogiei propriilor familii au dus la crearea unor povestiri pline de sensibilitate și au evidențiat episoade și întâmplări relevante din satele de origine ale neamului respectiv.

Concursul a avut rezultate în planul educației culturale a elevilor și implicit a părinților, a comunităților locale în general, în sensibilizarea față de valoarea unor documente și mărturii, în realizarea unui dialog între generații și consemnarea lor în documentare argumentate și bine structurate.

Rezultatele au constat și în calitatea unora dintre lucrări, în costurile mici ale proiectului. Mai este și bucuria de a vedea o schimbare în modul în care cei implicați participă, că munca ta este apreciată și că poate schimba ceva.

Evaluare:

Puncte tari: Obținerea unor lucrări, unele cu importantă valoare istorică, bine realizate și documentate, în care elevii s-au implicat din proprie voință.

Puncte slabe: Fiind primul proiect educațional derulat în cadrul muzeului, evaluarea lui a constat și puncte slabe chiar dacă rezultatul final a fost unul mulțumitor și inedit. Acestea au fost legate de promovarea proiectului și un interes scăzut din partea mass-mediei la începutul proiectului, excepție făcând postul Radio Renașterea.

Proiectul postat pe site-ul Inspectoratului Județean Școlar a fost imposibil de găsit. Promisa colaborare din partea acestei instituții, așa cum am constatat, a lipsit. La fel și interesul pentru rezultatul final. Elevii necunoscând detalii, ajutorul promis – scanări, prelucrări imagini, prezentări Power Point, imprimări pentru cei ce nu au aceste posibilități – nu a putut fi realizat.

Aceste puncte slabe au dus la riscul de a nu avea suficienți participanți la proiect dar și la constatarea unor lipsuri în portofoliile prezentate, fapt ce ar fi putut fi evitat.

Cu toate acestea, corectând greșelile și minusurile constatate în demersul proiectului, tema este una care merită continuată pentru a aduce rezultate pe mai multe planuri: educație muzeală, cercetare, patrimoniu etc.

Delegație Congres

Familia Câmpean

Familia Demeter și Toma

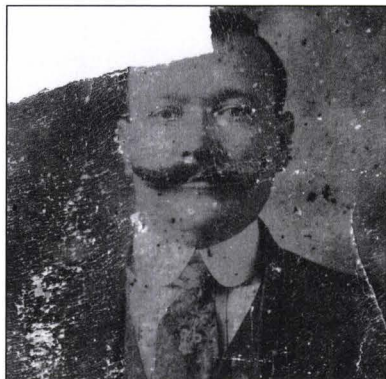
Decedat în 1968

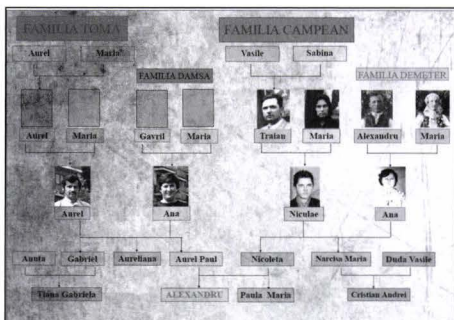
Strabunici și stră-străbunici

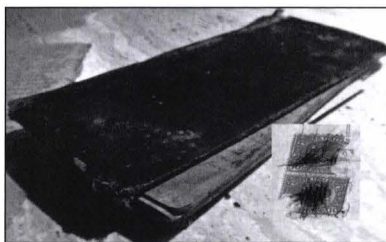
Frații Câmpean

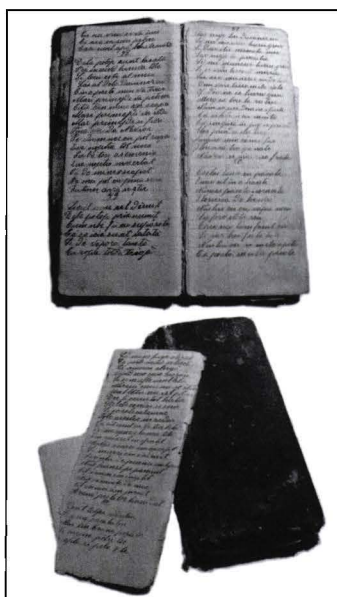
Florea Nechita, stră-străbunic

Arbore genealogic ilustrat

Jurnal

Jurnalul din America a stră-străbunicului

Elevii participanți

Incursiune în istoria orașului Brașov - program de pedagogie muzeală

Rozalinda POSEA

Cătălina DUMITRESCU

Muzeul Județean de Istorie, Brașov

Incursion dans l'histoire de la ville de Brașov-programme de pédagogie muséale

Résumé: Le Musée Départemental d'Histoire - Brașov a initié un programme de pédagogie muséale déroulé dans la semaine *L'École Autrement* proposée par le Ministère de l'Éducation pour l'année scolaire 2011-2012. En vue de la réalisation de ce programme on a distribué des dépliants aux deux unités d'enseignement, deux semaines auparavant, par lesquels le Musée Départemental d'Histoire - Brașov a communiqué des données sur l'existence et la manière de développement du programme.

Mots-clés: la ville de Brașov, éducation muséale, conservation, restauration, communication

Cuvinte cheie: orașul Brașov, educație muzeală, conservare, restaurare, comunicare

Muzeul Județean de Istorie Brașov a inițiat un program de pedagogie muzeală desfășurat în săptămâna lansată de Ministerul Educației pentru anul școlar 2011-2012, *Școala Altfel*. Programul educațional-cultural a fost alcătuit într-un număr de două module adresate elevilor din ciclul primar, respectiv clasele a III-a și a IV-a și s-a derulat pe parcursul săptămânii 2 - 6 aprilie 2012.

În cadrul acestui program, elevii au fost familiarizați cu cele mai importante monumente istorice ale Brașovului și au aflat date despre principalele tehnici de conservare a patrimoniului imobil.

Muzeele creează programe educative pentru elevi sau pentru alte grupuri țintă. Aceste programe se bazează pe expoziția permanentă și, uneori, sunt legate de o expoziție temporară. Există o mare diversitate în ceea ce privește oferta educațională pe care o poate furniza o instituție de cultură. Muzeul este cel care decide cărui nivel școlar i se adresează un program educativ¹.

Îndeplinindu-și rolul său în societate, muzeul se integrează tot mai mult în ansamblul manifestărilor societății, respectiv al celor de ordin cultural, transformându-se în instituție de educație permanentă. Misiunea didactică și educativă se împletește în mod repetat cu cea științifică². Astfel, problema educației este asigurată și prin colaborarea cu instituțiile de învățământ. De-a lungul timpului s-au realizat numeroase colaborări între Muzeul Județean de Istorie Brașov și instituții de învățământ din județul și orașul Brașov, de la cele

---

¹ *** , *Manual de management muzeal și educație muzeală*, Asociația Muzeelor din Olanda, Amsterdam, 2010, p. 21.

² Corina Nicolescu, *Muzeologie generală*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1979, p. 9.

preșcolare până la licee, în cadrul cărora s-au creat ateliere educative și programe pedagogice care să vină în întâmpinarea profesorilor și elevilor. O colaborare concretă în acest sens s-a realizat prin semnarea de parteneriate cu două instituții cu profil educativ din orașul Brașov, Școala Generală Numărul 5 și Școala Generală Numărul 6 „Jacob Mureșianu”. Aceste parteneriate au fost încheiate pentru a satisface oferta educațională, desfășurată în cadrul programelor extracurriculare, destinate noului program derulat de Ministerul Educației prin lansarea săptămânii intitulată *Școala Altfel*, în perioada 2 - 6 aprilie 2012.

Descrierea programului:

În vederea realizării acestui program s-au distribuit pliante celor două unități de învățământ, înainte cu aproximativ două săptămâni, prin care Muzeul Județean de Istorie Brașov a adus la cunoștință date despre existența și modul de desfășurare a proiectului inițiat de instituție.

Programul în sine a constat în prezentarea pe parcursul a trei zile a principalelor obiective turistice ale cetății Brașovului, descoperirea acestora în teritoriu, în fiecare dintre zile realizându-se și o vizită la unul dintre obiectivele Muzeului Județean de Istorie. La finalul celor trei zile de participare s-a evaluat traseul parcurs, printr-o reconstituire virtuală. Reconstituirea virtuală s-a realizat printr-o prezentare Power Point structurată astfel: fortificații medievale prezente încă sau dispărute astăzi situate în spațiul cetății, clădiri de interes public (biblioteca publică astăzi, primăria orașului, judecătoria orașului, casa destinată comerțului), monumente religioase, fortificații medievale, porți și vechi străzi ale cetății. La fiecare popas propus pentru descoperirea monumentelor s-a povestit un scurt istoric al acestora alături de legendele urbane care colorează viața clădirilor sau a locurilor.

Datele istorice au fost adaptate în concordanță cu nivelul de învățare al elevilor. S-a pus accentul pe identificarea clădirilor și locurilor relevante pentru istoria orașului. Beneficiarii direcți au fost un număr de aproximativ 50 de elevi. Întâlnirea cu aceștia s-a realizat la Livada Poștei de unde a și început programul stabilit.

În prima zi s-a parcurs traseul: Livada Poștei, După zidurile de Jos, Bastionul Fierarilor, Biserica Neagră, Piața Sfatului și Casa Sfatului. A doua zi elevilor le-au fost prezentate principalele clădiri istorice situate de-a lungul Străzii Mureșenilor, Străzii Republicii și Casa Negustorilor. A treia zi copiilor le-a fost arătată Poarta Ecaterinei unde au avut parte de un scurt istoric legat de funcția și rolul acesteia. A urmat Poarta Șchei, de-a lungul Străzii Șchei s-a intrat prin strada Sforii de unde s-a urmat traseul spre o altă locație deținută de Muzeul Județean de Istorie, Bastionul Țesătorilor. Aici, elevii au beneficiat de o vizită ghidată a expoziției. La finalul celor trei zile a urmat prezentarea Power Point în care structural au fost rememorate datele istorice învățate.

O ultimă parte a evaluării s-a realizat prin distribuirea unor hărți ale cetății Brașovului pe care obiectivele istorice prezentate au fost numerotate. Fiecare număr indicat în dreptul unui obiectiv a trebuit înlocuit cu denumirea corectă a obiectivului.

A doua parte a programului a constat în explicarea noțiunilor de conservare și restaurare într-un muzeu, aplicația a pregătit de fapt o altă temă, legată de degradarea monumentelor istorice și necesitatea educării elevilor în spiritul conservării acestora. S-au prezentat principalii factori responsabili cu degradarea monumentelor de arhitectură, punându-se accentul pe intervenția negativă a oamenilor care pot fi mult diminuată prin educație.

Pentru păstrarea moștenirii culturale în beneficiul actualei generații cât și a celor viitoare, este imperios necesară restaurarea și conservarea patrimoniului cultural precum și valoarea acestuia. Eforturile de restaurare și conservare cu greu pot ține pasul cu deteriorările care apar din cauza uzurii funcționale, a condițiilor meteorologice precum și a acțiunilor umane de distrugere. La toate acestea, în cele mai multe cazuri se adaugă și nepăsarea instituțiilor abilitate cu protecția patrimoniului.

Prezentarea a cuprins câteva noțiuni despre necesitatea restaurării și conservării monumentelor istorice cât și despre stoparea acțiunilor umane distructive care amplifică starea de degradare a acestora. S-au definit conceptele de conservare și restaurare, explicându-li-se copiilor într-un mod adaptat nivelului lor de înțelegere, etapele urmate pentru realizarea acestor acțiuni și s-au prezentat imagini ale bunurilor culturale imobile deteriorate.

Exemplul cel mai elocvent în prezentarea degradărilor cauzate de factorul uman, au fost reprezentările graffiti de pe monumentele istorice situate în orașul Brașov. S-au arătat care sunt alternativele pentru dezvoltarea și neîngrădirea acestui mijloc artistic de exprimare și s-au dat exemple corecte pentru locațiile ideale în care se pot desfășura astfel de activități.

Argumentul care a stat la baza realizării acestui program a constat în trezirea sentimentelor de dragoste și devotament față de localitatea în care trăiesc, de aceea am considerat că trebuie să trezim interesul și curiozitatea elevilor pornind de la ceea ce se află în apropiere, valorificând elementele de istorie locală. Totodată s-a pus accentul pe recunoașterea de către elevi a deteriorărilor ce afectează bunurile culturale imobile și înțelegerea de către aceștia, a modalităților de protejare a patrimoniului cultural.

Experiențele de învățare trebuie să-i implice pe elevi ca participanți activi și să se deruleze pe baza parteneriatului dintre elevi, cadre didactice și membri ai comunității, în vederea valorificării potențialului local.

Elementele de istorie locală folosite în lecții: prezentarea unor imagini însoțite de explicații, vizitele la muzee, plimbările, imprimă lecției o notă de apropiere afectivă, sporind interesul elevilor față de fenomenele și procesele istorice care au avut loc pe teritoriul țării și al așezării în care trăiesc.

Perioada de desfășurare: 2 - 6 aprilie 2012

Scopul programului:

- cunoașterea și valorificarea elementelor de istorie locală;
- dezvoltarea sentimentului de dragoste pentru locurile natale și al respectului pentru strămoșii noștri;
- protejarea patrimoniului cultural.

Obiective:

- creșterea interesului copiilor pentru cunoașterea orașului Brașov și a împrejurimilor;
- realizarea conexiunilor între ceea ce au învățat în clasă și ceea ce văd în muzee;
- înțelegerea fenomenelor și proceselor istorice în ordine cronologică;
- creșterea implicării părinților și comunității locale în activitățile școlare;
- exersarea de comunicare și de colaborare;
- valorificarea valențelor creative ale elevilor.

Modalități de realizare:

- organizarea de excursii, drumeții, vizite, prin care elevii să identifice mărturiile ale existenței și vechimii orașului Brașov, să cunoască împrejurimile acestuia;
- să participe la principalele evenimente istorice și culturale ale Brașovului;
- realizarea unor lucrări (portofolii, postere, desene, eseuri) în care elevii să sintetizeze principalele cunoștințe acumulate în urma activităților derulate.

Metode de lucru:

- prelegerea;
- conversația;
- demonstrația;
- prezentarea Power Point.

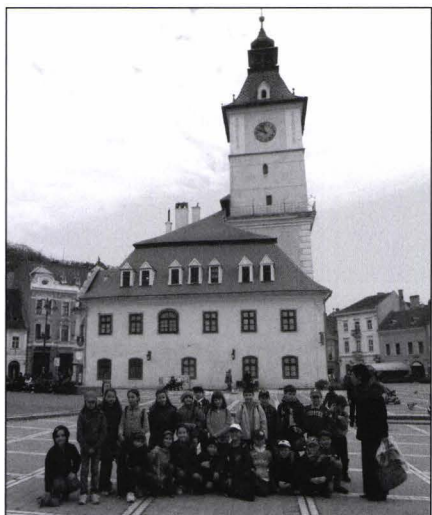
Evaluarea:

- concurs de desene – „Centrul vechi al Brașovului”;
- popularizarea articolelor redactate de elevi referitoare la derularea și finalizarea activităților din proiect pe site-ul școlilor participante;
- completarea hărților prin identificarea monumentelor vizualizate;
- recunoașterea deteriorărilor existente pentru fiecare bun cultural prezentat.

Concluzii:

Metodele de evaluare în cadrul educației muzeale sunt realizate și aplicate în colaborare cu cadrele didactice. Programele de acest gen furnizează informații necesare optimizării tematicii desfășurate la clasă. Un exemplu concret poate fi faptul că una dintre clase (clasa a IV-a), studia pentru prima dată noțiuni de istorie. A doua clasă avea introdus la modulul opțional istoria locală, deci informațiile din acest program au fost necesare ariei curriculare existente la nivelul școlii.

În ceea ce privește feedback-ul în cadrul programului, elevii s-au arătat entuziasmați de informația primită, anumite detalii legate de vechile denumiri populare ale clădirilor, ca și legendele urbane, au constituit o mare bucurie pentru aceștia. De asemenea, o mare parte dintre copii și-au manifestat dorința de a reveni în muzeu și de a participa și la alte programe organizate de instituție. Alături de copii au participat la program și câțiva dintre părinți care și-au exprimat bucuria în legătură cu noile cunoștințe dobândite.

*Elevii clasei a III-a, Școala Gimnazială nr. 5,
în Piața Sfatului*

După zidurile de jos – traseul cetății

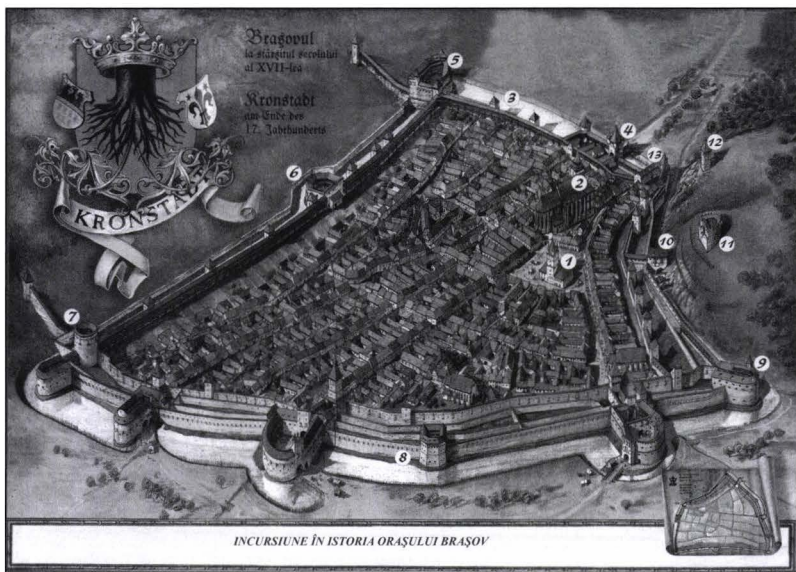
Vizită la Casa Sfatului

Vizită ghidată la Bastionul Țesătorilor

Vizionarea prezentării Power Point - graffiti

Harta pentru evaluare

Obiect și poveste: *Teatru de Umbre* la Muzeul ASTRA

Studiu de caz

Raluca Ioana ANDREI

Complexul Național Muzeal ASTRA, Sibiu

Objet et histoire : Théâtre d'ombres au Musée ASTRA. Étude de cas

Résumé: Dans la réalisation de cette démarche ambitieuse, tant pour les responsables des programmes éducationnels du musée, que pour les enseignants et les élèves impliqués dans son déroulement, nous nous sommes proposés le développement des compétences sociales, la sensibilisation et l'expression culturelles, chaque compétence acquise tenant compte d'une série de connaissances.

Mots-clés: théâtre d'ombres, Musée ASTRA, développement de compétences, expression culturelle, silhouettes

Cuvinte cheie: teatru de umbre, dezvoltare competențe, exprimare culturală, siluete

Ideea derulării unui proiect de teatru de umbre în cadrul Muzeului ASTRA a apărut odată cu dorința de diversificare și perfecționare a programelor educaționale existente, muzeul derulând, încă din anul 2001, numeroase proiecte dedicate copiilor și elevilor de toate vârstele.

În realizarea acestui demers îndrăzneț, atât pentru responsabilitățile programelor educaționale din cadrul muzeului, cât și pentru profesorii și elevii implicați în derularea lui, s-a avut în vedere dezvoltarea unor competențe specifice precum dezvoltarea competențelor sociale și civice, sensibilizarea și exprimarea culturală, fiecare competență dobândită ținând cont de o componentă de cunoștințe (patrimoniul material și imaterial), o componentă comportamentală (dezvoltarea abilităților practice, a muncii în echipă) și o componentă valorică (dezvoltarea atitudinilor și valorilor culturale)¹.

Teatrul muzeal determină participarea activă a publicului, o implicare mai mare a acestuia atât din punct de vedere intelectual, cât și emoțional, devenind astfel un agent educațional extrem de benefic².

Proiectul de teatru de umbre desfășurat pe parcursul celor doi ani (2011 și 2012) la Muzeul ASTRA a urmărit valorificarea atât a patrimoniului material cât și a patrimoniului imaterial, prin punerea în valoare a literaturii populare tradiționale românești, a obiceiurilor și tradițiilor specifice. Această modalitate de transmitere a cunoștințelor patrimoniale prin teatru beneficiază de numeroase avantaje precum: interiorizarea într-un mod personal a obiectelor

---

¹ Guy Tilkin și Renilde Knevels, *AQUEDUCT - Însușirea competențelor-cheie prin educația patrimonială*, la www.the-Aqueduct.eu.

² Alexandra Zbucă, Raluca Bem Neamu, Beatrice Iordan, Bruno Mastan, *Teatrul de umbre la muzeu*, București, Editura Tritonic, 2010, p. 15.

expoziționale, dezvoltarea imaginației și a limbajului prin crearea de scenarii, dezvoltarea creativității și a abilităților practice prin construirea siluetelor, dezvoltarea limbajului, a muncii în echipă și a jocului de rol, prin reprezentarea de teatru propriu-zisă.

Teatru de umbre în expoziția pavilionară

În ciuda câtorva dezavantaje existente (se poate lucra cu un număr restrâns de elevi și concomitent cu doar două sau trei echipe, desfășurarea proiectului se extinde pe o perioadă lungă de timp, necesitând aproximativ zece întâlniri de lucru) sau care pot apărea pe parcursul derulării proiectului (blocaje ale creativității, indisponibilitatea unor participanți – teatrul de umbre înglobând o muncă de echipă, în care fiecare participant depinde de munca celuilalt) am derulat, în anul 2010, în cadrul expoziției de bază *Din cultura și arta popoarelor lumii* a Muzeului de Etnografie Universală „Franz Binder”, un proiect inedit de Teatru de Umbre cu titlul **Atelierul micului actor**. Proiectul a constat în alegerea și realizarea, împreună cu elevii, a unui scenariu pe baza obiectelor expoziționale. Acest lucru a implicat recrearea unor tablouri, scene și momente, inspirate din circuitul expozițional și, de asemenea, împărțirea rolurilor, distribuirea, schițarea și realizarea personajelor scenariului și a decorurilor. Metodele utilizate în construirea teatrului de umbre au fost diverse, de la povestire, dialog, până la brainstorming și joc de rol.

Atelierul s-a adresat elevilor cu vârste între 12 și 18 ani și și-a propus familiarizarea acestora cu noi mijloace de învățare și cu modalitățile de realizare a unei activități de acest tip. Participanții la workshop-ul care a avut loc în perioada 10 februarie - 12 aprilie 2011, au fost zece elevi de clasa a V-a, de la Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” din Sibiu și 30 de elevi din clasa a IX-a (de 14 și 15 ani), de la Colegiul Național „Andrei Șaguna” din Sibiu.

Datorită sensibilității aparte pe care o presupune teatrul de umbre, a apropierii lui de lumea poveștilor și animației, este foarte ușor acceptat și înțeles de către copii¹. Pe baza unui scenariu dat, copiii au învățat să construiască siluetele și decorul necesar unei piese de teatru. Totodată, ei și-au însușit câteva dintre tehnicile de mânăuire a unei siluete și modalitatea de a îmbina interpretarea actoricească cu mânăuirea acestora. Obiectivul principal al acestui proiect l-a reprezentat cunoașterea patrimoniului muzeal, prin noi mijloace, care să permită atât asimilarea cunoștințelor prin joc de rol și transpunere empatică, cât și dezvoltarea imaginației, a abilităților practice și a lucrului în echipă.

Proiectul s-a desfășoară în mai multe etape, prima dintre ele fiind vizita tematică a elevilor în expoziția de bază, unde aceștia au avut ocazia să cunoască călători români, donatori ai pieselor de patrimoniu muzeal, obiecte sugestive pentru ceea ce înseamnă o călătorie (monede, bastoane, o ladă congoleză sculptată ce poate fi utilizată pentru transportul bagajelor), precum și universul

¹ *Ibidem*, p. 18.

locuinței, reprezentat prin imaginea satului și a colibeii unde sunt integrate obiecte de uz provenite din Africa Centrală. Ei au învățat despre îndeletnicirea împletirii și vopsirii frunzelor de palmier, meșteșugul prelucrării pieilor de animale și a transformării acestora în obiecte gospodărești sau în veșminte, confecționarea ustensilelor sau recipientelor din lemn și fructe, și nu în ultimul rând despre „meșteșugurile focului”: olăritul și prelucrarea metalelor. Li s-a prezentat bogata colecție de arme provenite din Africa, Oceania și Australia, piese de vestimentație și podoabe, obiecte cu funcție decorativă și statuete antropomorfe cu conotații rituale. Vizita expoziției s-a încheiat cu prezentarea mumiei egiptene cu sarcofag, extrem de importantă prin valoarea etnografică a picturii de pe sarcofag și de pe feșele care învelesc mumia¹.

Următoarele etape ale acestui proiect au avut în vedere alegerea și realizarea, împreună cu copiii, a unui scenariu, a unei povești inspirate din circuitul expozițional și, de asemenea, împărțirea rolurilor, construirea scenariului, a siluetelor, a dialogurilor și a decorurilor.

Ultima etapă și cea mai importantă a proiectului a fost punerea în scenă a povestirii alese. Fiecare grupă de copii și-a prezentat, cu ajutorul machetelor și siluetelor realizate, sceneta aleasă. În timpul workshop-ului, elevii de clasa a V-a au creat două scenarii intitulate: *Seth și Osiris* și *Călătoria Cleopatrei*; elevii de clasa a IX-a au creat cinci piese de teatru de umbre: *Nunta*, *Legenda Prințesei Eniona*, *Minunata colibă a șefului de trib*, *Mister Scarabeu și Mumia*, *Lupta triburilor africane*. Aceste scenarii au fost prezentate între zilele de 2 și 8 mai 2011, în cadrul proiectului **Labirint**, care a avut loc în Piața Mare, din Sibiu, precum și în cadrul expoziției **Din cultura și arta popoarelor lumii**, care le-a fost gazdă și sursă de inspirație pe tot parcursul atelierelor.

Copiii au reușit să creeze scenarii inedite și neașteptat de creative. De asemenea, implicarea cadrelor didactice și a părinților, atât în construirea siluetelor cât și a scenariului, iar la sfârșit la vizionarea reprezentației teatrale, a făcut din acest atelier locul de întâlnire a trei poli esențiali în formarea și educarea copiilor – familia, școala și instituția culturală.

Punctele forte ale unui proiect de teatru de umbre sunt munca în echipă, jocul de rol și noutatea/originalitatea programului, care, pe de altă parte, a făcut ca profesorii să fie mai reținuți, pentru că nu știau la ce să se aștepte.

Teatrul de umbre la Noaptea Muzeelor 2012

Experiența deosebit de plăcută pe care am avut-o derulând acest proiect alături de elevi, ne-a determinat să îl continuăm și în anul 2012, promovând de această dată patrimoniul Muzeului în aer liber, și în special un

---

¹ Apud Maria Bozan, *Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”*, în *Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder”. Muzeul Civilizației Transilvane ASTRA. Muzeul de Etnografie Săsească „Emil Sigerus”. Studioul „ASTRA” Film. Galerile de Artă Populară. Mic ghid*, Corneliu Bucur (coordonator), Sibiu, Editura „ASTRA Museum”, 2003, p. 12-18.

obiect de patrimoniu, pe cât de îndrăgit de copii pe atât de complex și plin de semnificații – moara.

Apariția, la sfârșitul anului 2011, a publicației dedicată copiilor – *Vizită în satul tradițional. Ghidul elevilor* – ne-a permis realizarea unei incursiuni în „veșnicia” satului de altă dată, am descoperit vechile ocupații și gospodăria tradițională, moara satului, lumea copilăriei și gustul mâncării făcute de bunici. De aici și până la poveste nu a fost decât un pas. Cu o mână de copii talentați și dornici de lucruri frumoase am pornit pe drumul *Morii cu povești*.

Urmărind aceiași pași de realizare a proiectului de teatru de umbre, am vizitat cu două grupe de elevi – Liceul de Artă Sibiu, clasa a VII-a și Școala Gimnazială Cristian, clasa a V-a, morilor de apă și de vânt din Muzeul în aer liber, am descoperit angrenajul și modul lor de funcționare, ajutați fiind în demersul nostru de publicația mai sus amintită precum și de prezentarea unui film documentar cu *Moara din Hosman*, una dintre puținele mori a cărei instalație de măcinare este funcțională. Am declanșat apoi „furtuna de idei”, elevii fiind provocați să-și imagineze o scurtă poveste despre moară. Ca și regulă s-a urmărit crearea de povești cu tâlc, sau învățăminte, din care fiecare dintre noi putem învăța câte ceva. Rezultatul a fost unul spectaculos, copiii reușind ca în final, prin coordonarea noastră, a specialiștilor din muzeu și a cadrelor didactice, să creeze două scenarii inedite: *Fântâna Morarului* și *Povestea Morii*.

Fântâna Morarului aduce în prim-plan povestea unei băiețel ce locuia cu familia într-un vechi sat românesc și urmărește drumul acestuia, de la neascultarea părinților la aprecierea și cumințenia prin experiențele de viață. *Povestea morii* ilustrează călătoria în timp a unui adolescent, care, purtat de paletele morii, ajunge într-o familie de țărani, greu încercată de muncă și de traiul zilnic. Și totuși, această familie se dovedește mai fericită, mai îngăduitoare, mai bucuroasă de a trăi fiecare clipă decât este tânărul din zilele noastre căruia i se oferă totul de-a gata. În ambele povești, importantă și ilustrativă este puterea schimbării și dorința de a deveni mai bun și mai atent cu lucrurile frumoase din jurul nostru, valoarea și frumusețea vieții aparent simple de la țară.

Alături de poveste, de scenariu, care au demonstrat creativitatea și imaginația elevilor, construirea siluetelor și a decorului, care trebuiau să reflecte specificul tradițional – gospodăria, interiorul locuinței, uneltele, moara, sătenii etc. – a reprezentat o adevărată provocare.

Proiectul derulat pe parcursul a trei luni (februarie-aprilie 2012) s-a concretizat cu reprezentarea finală în cadrul evenimentului *Noaptea Muzeelor 2012*. Spațiul dedicat activităților în aer liber pentru copii – Etno Tehno Parc – a devenit spațiul de poveste completat de actorii Teatrului pentru Copii și Tineret GONG care au pus în scenă piesa de teatru *Sarea-n bucate*, artiștii reușind să sensibilizeze publicul prin joc, sunet și lumină, introducându-l în spațiul mirific al poveștilor de odinioară. Dar nici copiii nu s-au lăsat mai prejos,

așa încât, după o muncă de mai bine de trei luni de cercetare privind patrimoniul muzeului, realizare de scenarii și siluete, au reușit să ne surprindă, în cel mai plăcut mod, cu cele două povești „spuse” prin teatrul de umbre.

Participarea entuziastă a copiilor, alături de părinții lor, la activitățile propuse de Muzeul ASTRA demonstrează impactul emoțional deosebit, receptivitatea crescută și imperativul extinderii programului *Teatrul de Umbre* prin dinamizarea și diversificarea activităților specifice viitoare.

În cazul de față, spectacolul de *teatru de umbre* va trece de la actul educațional ca principal factor al activităților dedicate elevilor, la actul cultural, copiii trebuind să pună accent pe însușirea dialogurilor și jocul siluetelor.

Am considerat lucrarea de față ca fiind un studiu de caz, prezentând succint experiența noastră în realizarea acestei forme de teatru muzeal, pe parcursul anilor 2011 și 2012. Răspunzând la întrebările: dacă aș fi acest obiect de expoziție la ce aș folosi? Cui aș vrea să aparțin? Lângă cine aș vrea să stau? – putem construi o adevărată poveste despre modul în care noi interiorizăm obiectul, despre modul cum îl privim ori îi înțelegem semnificația.

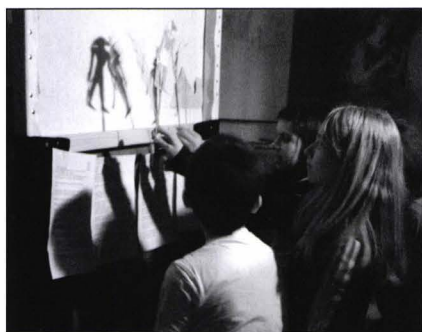
Teatrul de Umbre este o modalitate prin care reușim să îmbinăm transmiterea cunoștințelor cu privire la patrimoniul muzeal cu dezvoltarea imaginației, creativității, a limbajului și a capacităților empatică. Nu în ultimul rând, prin jocul de rol, munca în echipă, copiii reușesc să dobândească abilități sociale și antreprenoriale, fiind propriii lor coordonatori în spectacolele propriuzise.

Muzeul ASTRA va continua programul *Teatru de Umbre*, încercând implicarea cât mai multor elevi în acest demers cultural și educațional.

Teatrul de Umbre

Idei și contribuții teoretice în contextul dezbaterii legate de Proiectul *Muzeul Comunismului în România*

Lucian Nicolae ROBU

Complexul Național Muzeal ASTRA, Sibiu

Idées et contributions théoriques dans le contexte du débat lié au Projet du Musée du Communisme en Roumanie

Résumé: Dans le cadre de la session *Le Marketing et L'Éducation dans les Musées*, déroulée par le Complexe National Muséal ASTRA de Sibiu, le 4 et 5 octobre 2012, les spécialistes du Réseau National des Musées Roumains ont proposé les directions de débat conformément aux méthodes du brainstorming et du focus-groupe, concernant les potentielles visions et formes de concrétisation du futur musée du communisme.

Mots-clés: communisme, musée, éducation, vision, mémorial

Cuvinte cheie: comunism, muzeu, educație, viziune, memorial, RNMR

Fundamentarea unui viitor muzeu al comunismului în România reprezintă un actual și perpetuu subiect de dezbateră, direcție de acțiune și un punct sensibil, în raport cu obiectivitatea și judiciozitatea viziunii finale, ce va sta la baza arhitecturării muzeului, dar deopotrivă și în relație directă cu exigențele societății românești, cu vulnerabilitățile sale culturale și identitare.

Elaborarea unei viziuni prioritare va pune bază pe elemente ideologice de la care să pornească proiectul expozițional – în sensul acesta se impune convocarea unei echipe de lucru cu caracter interdisciplinar. Atât mediile academice, alături de presă și reprezentanți ai societății civile au propus elemente ideatice și viziuni muzeale, în cadrul unor repetate întâlniri formale sau ateliere de lucru¹. Distinsul istoric Adrian Cioroianu a rezumat câteva dintre potențialele direcții și probleme exprimate în cadrul Școlii de Vară de la Moeci, din septembrie 2012, cu privire la ardentul subiect: „Mai întâi de toate, oare ar fi mai potrivit un ‘muzeu’ sau un ‘memorial’ al comunismului? (Fiecare dintre propuneri a avut argumente pro și contra.) Ar mai fi necesar un astfel de muzeu / memorial astăzi, la 20 de ani de la căderea comunismului? Aceste decenii trecute au armonizat amintirile foștilor cetățeni ai Republicii Populare / Socialiste România sau, dimpotrivă, au șters dorința lor de a înțelege ce anume au trăit? Iar generația care a ajuns la maturitate acum, după comunism, ar putea fi ea interesată de o asemenea instituționalizare a memoriei? Sau se va mulțumi (cum se întâmplă azi) cu avalanșa de pseudo-informații, preponderent vizuale, privind comunismul? Dacă acceptăm necesitatea unui muzeu / memorial, ar trebui el să fie unul ‘al comunismului’ sau unul dedicat ‘totalitarismului /

---

¹ Adrian Cioroianu, *Pe când un muzeu al comunismului în România*, în „Historia”, nr. 9 din septembrie, 2012, p. 3.

totalitarismelor' pe care România le-a traversat în secolul al XX-lea? Și, mai ales, despre ce ar trebui să vorbească (înainte de toate) un asemenea muzeu / memorial? Ar trebui să trateze încărcătura utopică a comunismului, așa cum s-a materializat în România? Sau suferința unei națiuni peste care comunismul a venit ca produs de import, impus cu forța? Sau poate ar trebui să vorbească despre viața de zi cu zi din aceste patru decenii ale trecutului regim, cu amalgamul lor de eșecuri și victorii (colective și / sau personale), cu momentele grele sau bune, cu oamenii care au suferit atunci când au pierdut totul, dar și cu oamenii care s-au bucurat pentru o casă nouă sau pentru primul autoturism Dacia 1300?"¹ Asemenea discuții și abordări au constituit direcție de acțiune pentru Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc², acesta reprezentând unul dintre forurile ce vor contribui esențial la implementarea proiectului.

Antropologul Vintilă Mihăilescu, omul de cultură ce face parte din echipa de coordonare a viitorului muzeu, a propus numeroaselor dezbateri perspectiva ideologică asupra locului și rolului moral al acestui muzeu: „Mai întâi întrebarea dacă avem nevoie de așa ceva? Și /sau de ce de-abia acum? Evident că avem nevoie și cu cât trece timpul, cu atât această nevoie este mai acută. De ce de-abia acum? Pentru că nu am fost în stare până acum – iar despre celelalte mize politice, ele ar fi existat oricum, oricând și în orice regim, cu puțin alte coloraturi și alți tenori. Avem deci nevoie pentru că un muzeu poate să ordoneze mai expresiv și mai accesibil decât o carte acest trecut semnificativ, construind și propunând o *reprezentare socială* a sa care, prin definiție, nu poate aspira decât să fie *relativ* consensuală, adică *tolerabil* de controversată. Avem nevoie pentru a ne *îngădui*, cum spune olteanul, cu trecutul nostru recent și a depăși astfel polaritatea aproape oedipiană între *anti-comuniști* și *nostalgici*, care ne macină deja steril pasiunile și acțiunile.”³

Organizarea, de către Muzeul Național de Istorie a României, în decembrie 2012, a expoziției *Comunismul în România 1945-1989* ce va fi itinerată și în Polonia, tocmai pentru a oferi o perspectivă comparativ – instituțională, în ceea ce privește evoluția sistemului⁴.

---

¹ *Ibidem*.

² Vezi <http://www.iiicr.ro/>. Dacă încă nu s-a înființat un muzeu al comunismului, cercetătorii de la I.I.C.C.M.E.R au realizat cel puțin un muzeu online, care încearcă să reconstituie ambianța vieții obișnuite în comunism pe fundalul unor bogate informații istorice. Muzeul virtual (<http://www.istoriacomunismului.ro/home>), realizat cu sprijinul financiar al Fundației Soros și al Fundației Konrad Adenauer propune o istorie sensibilă a epocii totalitare ilustrată cu obiectele cele mai familiare și situațiile cele mai comune ale vieții de zi cu zi.

³ Vintilă Mihăilescu, *Muzeul comunismului, dincolo de bine și rău*, accesibil la <http://irit.ro/wp/muzeul-comunismului/lang/ro/>

⁴ Manifestarea face parte dintr-un amplu proiect cultural comun al celor două instituții de importanță națională, care vor dezvolta astfel de colaborări și în viitor. Expoziția prezintă, într-un mod obiectiv și echilibrat, realitățile unui sistem care a guvernat România timp de aproape

În aceeași ordine de idei, în cadrul *Sesiunii Marketingul și Educația în Muzee*, derulată de Complexul Național Muzeal ASTRA, între 4 și 5 octombrie 2012, specialiștii din Rețeaua Națională a Muzeelor din România au propus direcțiile de dezbateri ale unui atelier conform metodelor brainstorming și focus grup, cu privire la potențiale viziuni și forme de concretizare a viitorului muzeu al comunismului.

Premisele dezbaterilor au reprezentat de fapt, două întrebări fundamentale ce au coagulat propunerile pertinente ale colegilor:

1. **Ce viziune propuneți în legătură cu organizarea unui muzeu al comunismului?**
2. **Ce obiecte aveți în colecțiile muzeelor dumneavoastră care ar putea fi incluse într-un muzeu al comunismului?**

Alăturăm mai jos câteva dintre ideile dezbătute și propuse de participanții la atelier. Ordinea este una consacrată de dinamismul opiniilor exprimate în cadrul discuțiilor.

Teme și direcții de concretizare:

- O primă opinie exprimată și argumentată invocă organizarea unei delimitări coerente de suporturi și componente informaționale, date revelatoare și mai ales tipologii de obiecte ce vor defini sectoarele expoziției. Este momentul clarificărilor conceptuale și chiar de infrastructură. Așadar, vorbim aici de un plan general tematic și logistic al expoziției.
- Stabilirea domeniilor mari, desfășurările evenimentiale ale comunismului ce se vor regăsi explicitate în mesajul expozițional.
- Extinderea tematică a expozițiilor muzeelor de istorie județene, prin includerea elementelor ce țin de istoria comunismului, astfel încât să se contureze câteva microviziuni, pentru conturarea viziunii de final¹.
- Organizarea sistematică de către muzee, dar și de către **colecționari privați**, a unor expoziții tematice relative la istoria comunismului în România²;

---

jumătate de secol, cuprinzând în cele șapte capitole tematice, aspecte definitorii ale regimului comunist precum: sovietizarea României, partidul-stat, represiunea și rezistența, exilul românesc, economia în timpul regimului, politica externă, cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu, Revoluția din 1989.

¹ În contextul discuțiilor privitoare la acest aspect, ideile exprimate de colegii participanți la discuție converg către direcția extinderii tematicilor expoziționale ale muzeelor județene de istorie, astfel încât la momentul constituirii muzeale să existe direcții tematice și tipologii obiectuale, în sprijinul patrimoniului și organizării viitorului muzeu.

² În acest sens pot propune organizarea la Sibiu a unei expoziții dedicate mișcării pionierilor din România, pe baza unei colecții private de insigne și însemne pionierești, alături de uniforme și alte elemente ale vieții școlare în comunism. Personal, dețin fotografii de arhivă legate de pionieri și aspecte ale vieții școlare în comunism. De o similară exemplaritate este Muzeul Comunismului din Praga. El prezintă vizitatorilor istoria acestui regim în Cehoslovacia în general și în Praga în particular. Ironia face ca acest muzeu să fie poziționat exact lângă un cazinou și deasupra unui restaurant McDonald's, simboluri ale capitalismului. Acest muzeu are

elemente din patrimoniul expozițional vor putea fi plasate în expoziția permanentă a Muzeului Comunismului. Astfel o valorificare specifică a colecțiilor private.

- Extrem de importantă este **identificarea** și a altor instituții sau persoane private care dețin obiecte, în propriile depozite sau arhive, ale căror bunuri pot constitui sectoare ale viitoarei expoziții.
- Recuperare / identificarea mărturiilor din arhivele de istorie orală ce pot constitui fundalul sonor, dar și supra explicativ al expozițiilor tematice ale Muzeului (fie că vorbim despre o temă de socializare a agriculturii, industrializare forțată, viață culturală controlată și direcționată ideologic, viața școlară).
- Aici poate fi posibilă amenajarea unei spațiu de expunere a galeriilor audio – panoplia comunismului prin sunet – timbrul vocii liderilor, excesele vocale, zgomotul de fundal al manifestărilor, cuvântările, nota sonoră și mult clamata sobrietate a ceremoniilor epocii etc.
- Identificare surselor de film pentru perioada comunistă, astfel încât, secvențele filmice să reconstituie episoade ale existenței românești¹.
- Identificarea surselor fotografice care ilustrează perioada (vezi *Arhiva C.C. al P.C.R.* din cadrul *Arhivelor Naționale*, sala de studiu Sacerdoțeanu).
- Identificarea pinacotecilor /arhivelor prăfuite conținând tablouri ale „Epocii de Aur” ar putea oferi suficiente argumente iconografice, vizavi de formele de alimentare a cultului personalității (vezi colecția de tablouri Dan Hatmanu, pentru vizitele de lucru sau pentru imaginea cuplului Ceaușescu, în diferite perioade istorice distincte).
- Identificarea surselor bibliografice cu opere complete Marx, Engels, Lenin, Dej, Ceaușescu, a carnetelor de membru de partid, a unor categorii de documente (ele se găsesc încă deteriorate în depozitele bibliotecilor locale sau județene).
- Realizarea unui memorial al Revoluției Române în cadrul Muzeului, pornind de la datele istorice verificate, obiective; identificarea de obiecte, steaguri etc. aparținând participanților la Revoluția din 1989.
- Posibila realizare la nivelul muzeelor județene a unui micromemorial al revoluției, pe baza căruia ulterior se va contura dimensiunea expozițională generală (a se vedea exemplul Muzeului din Arad).

---

scopul de a prezenta celor interesați o imagine amplă a vieții în spatele Cortinei de Fier, a poporului ceh din timpul dominației Uniunii Sovietice. Cu artefactele sale autentice, text amplu informativ, prezentări multimedia și chiar o copie a unei săli de clasa din acea perioadă, muzeul menține vie în memoria cehilor ceea ce comunismul reprezintă: „Visul, Realitatea și Coșmarul”.

¹ Arhiva România film care se găsește în comuna Jilava.

- Pentru ilustrarea vieții școlare în comunism se va avea în vedere verificarea depozitelor școlilor, liceelor, arhivele fostelor palate ale pionierilor, posibile surse de obiecte, ce definesc aspecte din viața școlară în comunism.
- În cadrul viziunii expoziționale se va avea în vedere reconstituirea unui interior casnic, pentru perioadele distincte ale regimului comunist, astfel încât se pot identifica formele de evoluție a vieții casnice.
- Se va urmări reconstituirea unui cadru instituțional din timpul regimului trecut. Un exemplu viabil poate fi biroul unui lucrător al Departamentului Securității, fie spațiu de anchetă sau chiar un birou de Miliție¹. Se poate oferi exemplul dat de nucleul muzeal din capitala Cehiei, vizavi de relația sinuoasă dintre societate și partidul unic în perioada dictaturii.
- La fel de necesare sunt demersurile expoziționale centrate pe anumite subiecte distincte din perioadele sensibile ale comunismului românesc.
- Realizarea unor incursiuni expoziționale centrate pe ilustrarea unor destine individuale, marcate de dramatismul și presiunea regimului totalitar, conexe demersului de cercetare istorică a biografilor.
- O componentă expozițională poate, de asemenea, surprinde caracteristicile și formele de trăire a copilăriei în perioada comunistă, la intersecția dintre discursul oficial și intimitatea vieții familiilor.
- Extrem de importantă este și abordarea comparativă cu demersurile de realizare a unui muzeu al victimelor comunismului, organizat de colegii istorici de la Chișinău, în urma unui amplu proces de cercetare tematică². Un reper foarte important, tot într-o viziune comparativă este proiectul Casa Terorii din Budapesta, ca simbol al totalitarismului comunist în Ungaria³.

¹ La Muzeul din Râmnicu Vâlcea se găsește o ușă de penitenciar, existând disponibilitatea de a fi donată viitorului muzeu.

² „În prima fază, va funcționa doar o singură sală, dedicată victimelor deportărilor și represiunilor politice. Expoziția va fi inaugurată pe 12 iunie și va fi amenajată în edificiul central al Muzeului de Istorie din Chișinău. Elena Postică, vice-director al Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei a declarat că lucrările de pregătire sunt la final, materialele fiind selectate, structurate, în parte fiind deja amenajate în standurile corespunzătoare. „*Ne-am propus să prezentăm nu doar fenomenul totalitar, dar și epoca în care s-a produs acesta. Astfel vom prezenta societatea sovietică dezbinată: cei care au crezut în visul sovietic și cei care au fost împinși în gulag, oamenii decimați*”, a precizat Elena Postică. Vizitatorii vor putea vedea imagini ale persoanelor deportate, scrisori ale acestora, haine, încălțăminte, diferite obiecte. De asemenea, aici vor expuse în premieră materiale din arhiva Serviciului de Informații și Securitate. Tot aici va fi amenajat un birou al unui NKVD-ist sovietic, care va fi dotat cu mobilier și tehnică originală, din perioada respectivă”, *Muzeul Comunismului va fi inaugurat la Chișinău*, Stela Dănilă, în „Adevărul”, din 6 iunie 2012.

³ *Casa Terorii* e un muzeu cu surprinzător de puține artefacte. Fosta curte interioară, în jurul căreia șerpuiesc balcoanele din care se poate intra și ieși la diferite etaje, e în întregime ocupată de un tanc rusesc autentic, pe fundalul unui perete pe care, pe înălțimea a trei niveluri, sunt reproduse fotografiile ale victimelor din arhivele AVH. În subsol (unde vizitatorul ajunge după o călătorie

- Micro-demersuri expoziționale orientate tematic spre prezentarea secvențial-ideologică a învățământului de masă în perioada Dej sau Ceaușescu. Resurse importante pentru a fi valorificate în contextul propus sunt cele documentare, dar și recuperările memoriale ale actanților direct implicați în coordonarea și ideologizarea învățământului.
- Binomul viață publică/viață privată în perioada totalitară poate fi reconstituit prin episoade memoriale sau prin reevaluarea valențelor și capacității de expresie a obiectelor.
- Organizațiile pionierești și cele de *șoimi ai patriei* pot fi reflectate prin prisma însemnelor și obiectelor care au definit epoca. Mai ales rigorile regimului și formele de înregimentare încă de la vârste fragede plasau personalitatea elevului la granița dintre ridicol și dramatic.
- Procesul colectivizării este detectabil în mărturii, în dramele personale înregistrate în arhivele de istorie locală, în afișe și mai ales propagandă, toate menite să îl surprindă în etapele sale distincte, de pauperizare a satului românesc. Avantajul temei este tocmai acela că în potențialele galerii audio și video ale viziunii de bază se pot invoca mărturiile participanților la teribilul proces al distrugerii proprietății private în spațiul românesc.
- În același context ideatic, se poate constitui o ilustrare expozițională a relației directe, dintre industrializare și propagandă mai ales efectele procesului asupra micro-grupului familial.

Concluzii posibile:

Reprezentând o continuă dezbateră prolifică, dar și generatoare de pasiuni, subiectul viitorului muzeu al comunismului poate fi, într-o manieră cvasi-exhaustivă rezultatul unei viziuni interdisciplinare, așa după cum s-a constituit echipa de implementare a proiectului. Punctele nodale ale comunismului privit în evoluția sa ideologică și instituțională (cu efectele complexe și iremediabile) pot dobândi acum o expresie vizuală și obiectuală, coerentă și unitară.

Reconstituirile expoziționale și elementele de animație reprezintă forme de conturare a mesajului expozițional. Cu siguranță ele vor dobândi impactul dorit asupra publicului tânăr care a putut asimila informații despre regimului

---

cu lifrul, timp în care i se descrie, într-o înregistrare video, modul de îndeplinire a unei execuții prin spânzurare) sunt reconstituite, aproape naturalist, celulele ÁVH, cu tot mecanismul lor de tortură și incluzând spânzurătoarea). Câțiva pereți ai subsolului sunt tapetați cu fotografii ale angajaților/torționarilor ÁVH, cu numele și data nașterii, eventual a morții, iar într-o încăpere strălucește vag, în lumina a ceea ce ar putea fi numite candelă, o pădure de cruci, înalte și subțiri: e memorialul celor uciși.

comunist, strict din manualele de istorie. Se accentuează astfel rolul educațional al muzeului, în paradigma educației pe parcursul întregii vieți.

Evident că existența muzeului cu integralitatea procesului constituirii și misiunii sale va fi deopotrivă un recurs fundamental la memorie, pe ideea cu valoare definitorie exprimată de Ana Blandiana: „Dacă justiția nu poate fi o formă de memorie, atunci memoria este o formă de justiție”.

Un obiectiv major al viitoarei expoziții ține de dimensiunea educațională, astfel încât structura sa va include elemente definite și funcționale de pedagogie muzeală; accesul și impactul informațional va fi maxim. Cabinetele de educație muzeală existente în viitorul muzeu se pot integra funcțional iar spațiul poate fi destinat cursurilor informale de istorie a comunismului, dar pot deveni și spațiile de derulare a seminariilor universitare, din aria disciplinelor din cadrul Facultăților de Istorie, Științe Politice etc.

În același timp viitorul muzeu poate deveni și un **centru de resurse** documentare și educaționale (având în vedere arhivele și patrimoniul material pe care și-l poate constitui), astfel încât resursele create să susțină o diversitate de activități din sfera educației muzeale sau a celei informale.

Obiecte muzeale din expozițiile europene dedicate comunismului:

Muzeul Comunismului din Praga

Muzeul Comunismului din Praga

Muzeul Casa Terorii din Budapesta

Bibliografie online. Sursele web consultate în luna octombrie 2012:

1. <http://czech.globalmuseumoncommunism.org/czech/bios/dubcek>
2. <http://www.crimelecomunismului.ro/>
3. http://www.romlit.ro/muzeul_comunismului_din_romnia
4. <http://www.istoriacomunismului.ro>
5. <http://www.romanalibera.ro/>
6. <http://www.icr.ro/dgicrs/>
7. http://www.terrorhaza.hu/en/museum/first_page.html
8. <http://irir.ro/wp/muzeul-comunismului/lang/ro/>
9. <http://www.criticatac.ro/>
10. <http://www.mnir.ro/evenimente-si-contact-muzeul-national-de-istorie-a-romaniei/evenimente/>
11. <http://www.memorialsighet.ro/>
12. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/bucurestiul-oglanda-anii-60-versus-anul-2012
13. <http://www.ziare.com/articole/vladimir+tismaneanu+muzeu+comunism>
14. <http://www.revista22.ro>
15. <http://www.publika.md>
16. *Outils pédagogiques*, www.ocim.fr
17. *Ressources pédagogiques*, www.quai.branly.fr
18. ICOM 1990 *Statuts et Code de Déontologie Professionnelle de l'ICOM / Statutes and Code of Professional Ethics of ICOM*, [Statute și cod de etică profesională al ICOM] Paris, ICOM, 1990 (traducere în limba română 2004) (versiunea originală în limba engleză disponibilă pe site-ul oficial al ICOM la www.icom.org).
19. ICOM, 2006, *ICOM Code of Ethics for Museums [Codul de etică ICOM pentru muzee]*, Paris, ICOM, 2006 (versiunea originală în limba engleză disponibilă la adresa Web http://icom.museum/code2006_eng.pdf).

Bibliografie generală:

1. Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei, Curs universitar*, București, Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir, 1999.
2. *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România*, București, 2007.
3. Ashworth, G., Howard, P., (ed.), *European Heritage Planning and Management*, 1999.
4. Ionescu, C., Cornea, L., *Scriitori. Case și muzee memoriale*, București, Editura Diacon Coresi, 1998.
5. Konstantinos, D., Konstantinos, N., Tsombanoglou, L., *A manual for museum managers*, Department of Culture and Cultural Heritage, Directorate General IV - Education, Culture and Heritage, Youth and Sport, Strasbourg, 2005.

Proiectul

Sprrijinirea dezvoltării artistice a tinerilor prin activități muzeale în Municipiul Sibiu

Ovidiu BARON, Complexul Național Muzeal ASTRA, Sibiu
Ilariana JORS, IMG Progress, Iași

Le projet «Le soutien du développement artistique des jeunes par l'intermédiaire des activités artistiques dans la ville de Sibiu»

Résumé: Le projet *Le soutien du développement artistique des jeunes par l'intermédiaire des activités artistiques dans la ville de Sibiu* s'est déroulé pendant la période août-décembre 2012 et s'est proposé de dynamiser la relation entre Le Complexe National Muséal ASTRA et les jeunes de la ville de Sibiu. L'intervalle d'âge de 10 à 18 ans a envisagé la stimulation de l'esprit de création, l'attirement des jeunes vers la culture.

Mots-clés: développement artistique, éducation, artisanat, produits traditionnelles

Cuvinte cheie: dezvoltare artistică, educație, meșteșuguri, produse tradiționale

Proiectul *Sprrijinirea dezvoltării artistice a tinerilor prin activități muzeale în Municipiul Sibiu* s-a desfășurat în perioada august-decembrie 2012, propunându-și să dinamizeze relația dintre Complexul Național Muzeal ASTRA și tinerii din Municipiul Sibiu. Proiectul a fost finanțat de Administrația Fondului Cultural Național și a presupus crearea unui spațiu cultural animat în cadrul muzeului, precum și activități educaționale non-formale destinate tinerilor.

Grupul țintă a fost format, în principal, dintr-un număr de 96 de tineri, cu vârste cuprinse între 10-18 ani, îndrumați în crearea de produse inspirate din meșteșugurile tradiționale: prelucrarea lemnului, a lutului și pictat. Un alt grup țintă a fost reprezentat de invitați, participanți la Expoziția finală cu creațiile tinerilor, și vizitatorii care au avut parte de demonstrații și de interacțiune directă cu tinerii meșteri.

Partenerii proiectului au fost: Asociația IMC Progress – lider de proiect, Complexul Național Muzeal ASTRA Sibiu, Asociația Științifică MARIS Mureș, Complexul Muzeal Național MOLDOVA Iași, asigurându-se astfel un impact crescut pe plan național.

Obiectivele generale și specifice au fost: crearea unui spațiu de animație culturală în cadrul Complexul Național Muzeal ASTRA Sibiu, organizarea atelierelor tematice de lucru, diseminarea rezultatelor atelierelor prin organizarea unei expoziții cu creații ale tinerilor implicați în proiect, promovarea proiectului în mediul gimnazial și liceal din județul Sibiu, susținerea interacțiunii dintre tineri și vizitatorii muzeului prin elemente de demonstrații practice, achiziția de componente

materiale și instrumente specifice elementelor de patrimoniu și strict necesare proiectului și promovarea online și prin campanie de broșuri de informare și diseminare a rezultatelor.

Proiectul a susținut tinerii din grupul țintă în dezvoltarea de abilități în domeniul meșteșugurilor tradiționale, prin activități desfășurate într-o zonă de animație culturală din cadrul Complexul Național Muzeal ASTRA. Aceștia au fost împărțiți în grupe de lucru, în funcție de cele trei meșteșuguri: prelucrarea lemnului, a lutului și pictat. Au fost construite pavilioane și secțiuni special dedicate acestora. La muzeu tinerii au studiat meșteșugurile iar rezultatele muncii lor au fost prezentate în expoziția vernisată în data de 3 decembrie, în sala de conferințe de la Hostelul Diana. În cadrul aceleiași expoziții tinerii au putut face demonstrații practice și au interacționat cu publicul. S-a pus astfel accentul pe educația nonformală, prin intermediul atelierelor deschise publicului larg. Tinerii au fost susținuți, educați și implicați în crearea de produse inspirate din tradițiile satului.

Implementarea proiectului a avut, în principal, rolul de a dinamiza relația dintre tineri și muzeu. Stabilirea intervalului de vârstă între 10 și 18 ani a avut în vedere stimularea spiritului de creație, atragerea tinerilor spre cultură, și de asemenea, pregătirea acestora pentru o alternativă ocupațională.

Dezvoltarea zonei de animații în muzeu – Etno Tehno Parc

Activitățile proiectului s-au desfășurat, în cea mai mare parte, în Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA, în zona Etno Tehno Parc, unul dintre proiectele Muzeului ASTRA din cadrul programului *Sibiu, Capitală Culturală Europeană - 2007*, spațiu în care copiii și tinerii pot pătrunde în tainele lumii satului tradițional românesc prin joc și aplicație directă, un loc în care curiozitatea și imaginația se pot dezvolta în voie, oferind acestora plăcerea de a învăța, de a descoperi și de a experimenta lucruri noi. În fiecare vară, Muzeul ASTRA oferă programe educaționale atractive, variate și complexe: de la jocuri distractive, ateliere de țesut și de pictat icoane pe sticlă, la lecții de agricultură, folosind uneltele tradiționale.

Etno Tehno Parc s-a dezvoltat ca o zonă de interacțiune, utilizată, în principal, dar nu în mod exclusiv, de copii și tineri. Zona dispune de un pavilion educațional folosit pentru ateliere meșteșugărești care nu necesită dotări speciale, pentru expoziții, pentru spectacole de teatru muzeal etc. De asemenea, pentru ilustrarea funcționării instalațiilor

hidraulice din muzeu, a fost creat un pavilion cu machete ale câtorva dintre cele mai importante monumente din categoria respectivă. Machetele sunt puse în funcțiune cu ajutorul unui jgheab care conduce apa către mecanisme. Pot fi văzute, astfel, la lucru, ciocanul hidraulic, moara cu roată verticală, moara cu roată orizontală, șteampul, presa de ulei, piua de postav și piua de haine. Pe lângă cele două pavilioane, a fost dezvoltat un mic spațiu de joacă pentru copiii cu vârste mici.

Proiectul *Sprrijinirea dezvoltării artistice a tinerilor prin activități muzeale în Municipiul Sibiu* a oferit oportunitatea completării zonei de interacțiune cu încă trei pavilioane destinate desfășurării atelierelor practice de prelucrare a lemnului, a lutului și pictat. Cele trei meșteșuguri vor putea, de acum înainte, fi exersate mai eficient, cu ajutorul dotărilor permanente specifice: cuptoarele și roțile de olar, bancul de tâmplărie, mesele și șevaletele pentru pictură, acestora adăugându-li-se instrumentarul specific. Atelierele au încurajat dezvoltarea abilităților tinerilor și ale publicului larg în domeniul meșteșugurilor tradiționale, ducând la rezultate în planul dezvoltării personale, în domeniul aptitudinilor practice și artistice, oferind în același timp o alternativă ocupațională pentru cei care doresc să aprofundeze acest domeniu și să realizeze venituri din practicarea meșteșugurilor tradiționale.

Ateliere meșteșugărești. Proiectul *Sprrijinirea dezvoltării artistice a tinerilor prin activități muzeale în Municipiul Sibiu* și-a propus să dezvolte un teren fertil, aducând progrese semnificative în privința infrastructurii și în privința promovării meșteșugurilor tradiționale în rândul tinerilor și a comunității locale. Cu ajutorul cursurilor organizate în proiect, cei 96 de tineri au descoperit instrumentarul specific celor trei meșteșuguri avute în vedere, au învățat să facă diferența între produs autentic și kitsch, cu ajutorul modelelor oferite de obiectele de patrimoniu deținute de muzeu, au putut alege între un stil sau altul și au avut o alternativă creativă de petrecere a timpului liber.

Atelierul de prelucrare a lemnului a fost coordonat de Ciprian Ștefan, directorul Muzeului Civilizației Populare Tradiționale ASTRA (Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului). Cu experiență în domeniul patrimoniului muzeal, Ciprian Ștefan a fost preocupat îndeosebi de arhitectura tradițională, a aprofundat tehnicile de lucru cu lemnul, având la activ peste 25 de campanii de cercetare de teren. Cunoscând tehnicile specifice de construcție, Ciprian Ștefan a condus șantiere de demontare, de transfer și de reconstrucție de monumente în Muzeul în aer liber, a

prezentat valorile arhitecturii tradiționale în cadrul *Târgului de case tradiționale* și a participat activ în proiecte de restaurare a construcțiilor de lemn din toată țara.

În cadrul acestui atelier, Ciprian Ștefan, în colaborare cu Ștefan Păucean, muzeograf, au prezentat tehnicile de lucru, instrumentarul specific, tipuri de îmbinări în construcțiile tradiționale, tipologia acoperișurilor din lemn, monumente funcționale de prelucrare a lemnului în satul tradițional. Latura aplicată a proiectului a fost reprezentată de realizarea unor machete ale monumentelor din muzeu (case, mori, fântâni, căruțe etc.), a unor obiecte decorative și de uz casnic din lemn (doguri, linguri, scaune, mese etc.).

Atelierele de prelucrare a lemnului au dus la dezvoltarea abilităților în tehnicile de lucru cu lemnul. Au fost propuse și teme legate de mediul natural: materiale diverse și utilizarea lor de-a lungul timpului, obținerea culorilor naturale, tipurile de arbori în funcție de esențe, diverse utilizări ale tipurilor de arbori, lucrări agricole și tradiții legate de plante și animale. Dintr-o perspectivă mai amplă, au fost abordate elemente legate de specificul local, de ocupațiile tradiționale, de obiectivele turistice și de interes etnografic, dar și de rolul muzeelor etnografice în păstrarea și promovarea patrimoniului. Instrumentarul folosit a fost în totalitate tradițional, iar cu scop ilustrativ s-a făcut apel la expoziția de bază a Muzeului în aer liber, cu accent pe sectorul tematic *Prelucrarea lemnului*. În scopul asimilării informației etnografice, a fost oferit elevilor și un glosar de specialitate.

Atelierul de prelucrare a lutului a fost conceput și aplicat de Adrian Scheianu, curator al sectorului olărit din Muzeul Civilizației Populare Tradiționale ASTRA, semnatar al unor articole și al unui volum colectiv în domeniul ceramicii tradiționale și de Lucian Robu, muzeograf. Adrian Scheianu și-a consolidat cunoștințele în domeniul olăritului prin intermediul cercetărilor de teren efectuate în centre de ceramică recunoscute din diverse zone ale țării. Lucian Robu a coordonat realizarea cuptoarelor de olărit necesare desfășurării proiectului și atelierele de lucru în domeniul olăritului. Cei doi muzeografi au prezentat cursanților principalele centre de olărit reprezentate în muzeu, instrumentarul specific și tehnicile de lucru în domeniu, tipurile de cuptoare de ars ceramică, motivele decorative și cromatica. Au fost modelate apoi piese de ceramică și au fost arse în cuptoarele special amenajate în zona Etno Tehno Parc. Elevii au fost familiarizați cu

materia primă folosită în olărit, argila, cu tipurile acesteia, cu metodele de pregătire a lutului și cu etapele de lucru (curățire, dospire, frământare, modelare, uscare, ornamentare, ardere, smălțuire). Au fost utilizate uneltele tradiționale: roata olarului, troaca, fachieșul, plotogul, cornul, gaița, morișca de mână (râșnița pentru măcinarea fină a oxizilor de plumb și a nisipului sau pietrei ce intrau în compoziția smălțului aplicat pe vase). Au fost folosite ca suport didactic, atelierelor de olar din cadrul gospodăriilor din sectorul tematic *Olărit* din Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului. Olarul Petru Borza din Obârșă (Hunedoara) a zidit două cuptoare de olar în prezența elevilor și i-a susținut pe formatori în activitățile de modelare, de uscare și de ardere a obiectelor.

Atelierul de pictat a fost coordonat de Geanina Alina Ionescu, expert restaurator în domeniul picturii tradiționale și artist plastic, autor a peste 40 de tablouri originale, expuse în două galerii de artă. După prezentarea celor mai valoroase piese pictate din patrimoniul muzeului, Geanina Alina Ionescu i-a învățat pe tineri să utilizeze instrumentarul și tehnicile de lucru specifice picturii tradiționale și a coordonat atelierelor, pe baza unor modele selectate din muzeu. Participanții au asimilat tehnici de pictură pe lemn și pe sticlă, au putut să recunoască ornamentele de pe mobilier pictat tradițional și au realizat icoane de inspirație populară. Geanina Alina Ionescu a propus dezvoltarea de abilități în domeniul picturii de icoane pe sticlă prin reproducerea după modele existente, abordarea temei plecând de la materialul iconografic existent în muzeu, cu următoarele etape de lucru: cunoașterea colecției, selectarea icoanelor pictate pe lemn și pe sticlă după care s-au făcut reproduceri, selectarea motivelor decorative, curs teoretic despre tehnica pictării icoanelor pe lemn și sticlă, precum și despre tehnica de realizare a motivelor decorative pe lemn, executarea lucrărilor practice sub supraveghere și îndrumare practică și teoretică. Pentru reușita cursului, formatorul s-a folosit de mijloacele de învățare informativ-demonstrative: cataloage cu icoane pictate pe lemn și pe sticlă din colecția Complexului Național Muzeal ASTRA, panouri din lemn în diferite faze de lucru: fără preparație, cu preparație, cu desen, cu straturi picturale, plăci de sticlă în diferite faze de lucru: fără desen, cu desen, cu strat pictural. Pe lângă pictura de icoane, elevii au realizat și schițe grafice ale unor case din muzeu, precum și reproduceri ale unor elemente decorative de pe mobilierul pictat sau de pe monumente.

Obiectele rezultate în cadrul atelierelor au fost prezentate, la finalul proiectului, într-o expoziție colectivă, deschisă publicului larg, în cadrul căreia cursanții au făcut demonstrații practice. Cei mai talentați și mai activi elevi ai școlilor implicate (Școala Gimnazială „Radu Selean”, Școala Gimnazială nr. 25, Colegiul Național Pedagogic „Andrei Șaguna”, Școala Gimnazială din Turnu Roșu) au primit diplome de participare din partea coordonatorilor celor trei ateliere: Alina Geanina Ionescu, restaurator (atelier de pictură), Adrian Scheianu, muzeograf (ceramică și olărit) și Ciprian Ștefan, directorul Muzeului în aer liber (prelucrarea lemnului). În sala de conferințe au fost făcute demonstrații practice de pictură și de prelucrarea lemnului, iar la parterul clădirii Hostel Diana I au fost făcute demonstrații practice de olărit. Celor peste 200 de persoane prezente la eveniment (elevi, profesori, părinți, jurnaliști etc.) le-au fost transmise rezultatele proiectului, atât prin obiectele expuse, cât și prin intermediul unui montaj video care a rulat în permanență pe ecranul din sală, etapele de lucru, zidirea cuptoarelor de olărit, construirea pavilioanelor de lucru și aspecte din timpul atelierelor.

Promovarea culturii în rândul tinerilor este un element important în dezvoltarea durabilă a unei societăți. Educarea prin metode non-formale și susținerea creației acestora sunt elemente de bază în dezvoltarea socio-culturală. Instituțiile muzeale sunt văzute ca elemente statice de educare – elementele de patrimoniu sunt protejate, iar vizitatorii nu pot interacționa în mod direct și activ cu acestea. Implementarea proiectului a dinamizat relația dintre tineri și muzeu. Entuziasmul elevilor participanți, obiectele pe care le-au creat au dovedit că acest proiect a contribuit la stimularea spiritului de creație, la atragerea tinerilor spre cultură și la pregătirea acestora pentru o posibilă carieră în arta meșteșugărească. Atelierele practice au fost deschise publicului larg, dinamizând astfel oferta culturală propusă de muzeu.

Prin beneficiarii direcți și indirecti (peste 1.000 persoane), impactul proiectului a fost major. S-a pus accent pe promovarea online și pe cea interregională, interjudețeană, pentru a crește nivelul de conștientizare a meșterilor, artiștilor, utilizatorilor online, dar și a populației județelor Mureș, Sibiu, Iași, pe termen lung, față de valorile existente, de importanța istorică națională a elementelor promovate și față de importanța păstrării tradițiilor.

Cei 96 tineri pregătiți prin proiect vor fi exemple de succes cu privire la dezvoltarea durabilă, educarea culturală nonformală, chiar și

posibil antreprenorială, prin utilizarea elementelor de cultură și folclor. Proiectul va avea impact și asupra generațiilor viitoare, prin revitalizarea meșteșugurilor tradiționale, prin exploatarea resurselor puse la dispoziția vizitatorilor în zona de interacțiune din cadrul muzeului, prin modelul de bună practică propus publicului.

Prin prezentarea rezultatelor în județele partenerilor, proiectul va susține activități de replicare și multiplicare a conceptului, schimburi culturale pe teme legate de meșteșugurile tradiționale, de valorile etnografice, în general. Prin învățarea meșteșugurilor tradiționale, tinerii participanți la proiect, dar și publicul vizitator care va putea exploata, în viitor, resursele puse la dispoziție în zona de interacțiune, vor putea asimila și transmite valorile culturii românești, având, de asemenea, oportunitatea practicării, în sens lucrativ, ca meșteri sau ca antreprenori, a meșteșugurilor tradiționale.

Ateliere

Proiect educațional „Exercițiu de peisaj – Porți de Fier ... deschise”

Sorina Ștefania MATACĂ

Muzeul Regiunii Porților de Fier, Drobeta Turnu Severin

Le Projet éducationnel Exercice de paysage - Portes de Fer... ouvertes

Résumé: La Région de Porțile de Fier est un laboratoire naturel, un musée en plein air. Cette zone offre des éléments de diversité naturelle et culturelle, qui attendent encore d'être connues, communiqués aux autres et, en même temps, préservés pour les générations futures.

Mots-clés: dialogue, éducation, ethnoculture, faune, flore

Cuvinte cheie: Porțile de Fier, dialog, educație, etnocultură, faună, floră

Justificarea proiectului:

Zona Porțile de Fier deține un genofond patrimonial excepțional pentru Europa. Datorită complexității geologice, diversității biologice, ca și vestigiilor culturale, zona Porțile de Fier rămâne un patrimoniu științific și peisagistic cu o largă reputație internațională. Dintre „excelețele” sale amintim:

- șariajul getic, fenomen geologic unic în Europa;
- fauna fosilă de la Svinița, cu o vechime de circa 100 milioane de ani (amoniți, belemnii);
- fauna fosilă de la Bahna, cu o vechime de 16 milioane de ani (corali, moluște, lamelibranchiate);
- plante unice în lume (laleaua de Cazane, colilia Porților de Fier);
- plante unice în România (clopoșei Cazanelor, măraru Porților de Fier, pinul negru de Banat, arțarul de Banat, vișinul turcesc);
- animale pentru care zona Porțile de Fier reprezintă habitatul lor preferat;
- așezarea de la Schela Cladovei, cea mai veche așezare stabilă din Europa (datată la circa 9.000 ani);
- elemente de civilizație romană (drumul roman, *Tabula Traiana*, podul lui Traian, băile și castrele romane);
- cetăți medievale (Sf. Ladislau, Drencova, Tricule, Ada-Kaleh);
- Mănăstirea Vodița, primul așezământ monahal din Țara Românească;
- satele specifice *Clisurii Dunării*, ale căror patrimoniu imobil și imaterial este încă nealterat;
- satele cu populație sârbă (Svinița), cehă (Eibenthal, Baia Nouă), care conservă un patrimoniu inestimabil prin arhitectură, obiceiuri tradiționale, folclor, produse culturale.

Zona Porțile de Fier este un laborator natural, un muzeu în aer liber. Aceasta oferă elemente de diversitate naturală și culturală, care așteaptă încă să fie cunoscute, „spuse” mai departe, și în același timp conservate pentru generațiile viitoare. Prin intermediul atelierelor de lucru multidisciplinare, se va crea un dialog între reperele eco și etnoculturale într-un context unitar al zonei Porțile de Fier, un dialog între copii și aceste repere, un dialog al poveștilor și, în final un dialog cu auditoriul. Un patrimoniu atât de complex nu poate fi înțeles și respectat decât dacă te apropii de el, dacă dialoghezi într-un limbaj interactiv, pentru că el își povestește neconștient, filă cu filă, viața, obiceiurile, istoria de milioane de ani.

Acestea sunt doar câteva obiective pe care proiectul nostru le va integra într-un circuit cultural prin intermediul copiilor și al poveștilor create în acest sens. Copiii vor intra în contact cu aceste repere, le vor înțelege și le vor transmite mai departe prin intermediul poveștilor create de ei. De cele mai multe ori, mesajele transmise prin intermediul copiilor, sunt poate mai puternice decât cele transmise prin canalele media. De aceea, proiectul nostru este focusat pe transmiterea celor mai importante mesaje (prin povești și jocuri de copii) legate de conservarea unui patrimoniu excepțional al zonei Porțile de Fier.

Scopul, obiectivele și activitățile proiectului:

Scopul: accesul nemijlocit al comunității locale la viața culturală, la valorile patrimoniale și fidelizarea comunității locale față de valorile eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier.

Obiectiv general: integrarea reperelor eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier în circuitul turistic și cultural european.

Obiectiv specific 1: Realizarea a trei ateliere de lucru pentru conștientizarea copiilor cu privire la reperele eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier.

A1. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier, un tărâm eco de poveste”;

A2. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier își povestesc istoria”;

A3. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier ... la șezătoare”.

Obiectiv specific 2: Promovarea reperelor eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier în circuitul turistic și cultural european.

A4. Realizarea unui carnaval „Porțile de Fier ... la ceas de poveste”;

A5. Realizarea unei expoziții „Exercițiu de peisaj – Porți de Fier ... deschise”.

Relevanța proiectului:

Prin intermediul celor trei ateliere de lucru, copiii vor fi îndrumați să-și dezvolte o gândire creativă folosind diferite procese de exprimare plastică. Copiii vor desena, vor picta, vor modela, vor decupa, vor efectua lucrări comune, își vor însuși noțiuni fundamentale din istoria naturală și culturală a zonei Porțile de Fier, de cele mai multe ori prin intermediul jocului. La fiecare întâlnire din cadrul celor trei ateliere de lucru, copiii vor fi provocați să-și

folosească și să-și dezvolte imaginația, spiritul creativ, abilitățile de comunicare, încrederea, spiritul critic, bunul gust, precum și gândirea logică.

Posibilitatea de a lucra în echipă, prin realizarea unor povești, este un avantaj esențial în dezvoltarea copilului, de cele mai multe ori, între ei formându-se strânse legături de prietenie. Atelierele noastre de lucru se doresc a fi un univers pentru copii, indiferent dacă aceștia au sau nu înclinații artistice. Totodată, avem pregătirea necesară pentru a detecta posibile talente și de a îndruma pașii spre mai departe, în minunata lume a poveștilor și a artei.

Valoarea adăugată a proiectului:

Transpunerea în povești, organizarea unui carnaval și a unei expoziții accesibile copiilor și a comunității locale, a celor mai importante aspecte din istoria naturală și culturală a zonei Porțile de Fier, prin intermediul copiilor, va aduce un miraj în plus asupra modului în care vor fi promovate și integrate într-un circuit turistic cultural a reperelor eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier. Membrii echipei de implementare, reprezentanți ai instituțiilor partenere vor folosi metode moderne, interactive, participative, pentru a obține modalități noi în a promova una dintre cele mai interesante din punct de vedere științific, peisagistic, estetic o regiune a României, așa cum este zona Porțile de Fier.

Descrierea activităților:

A1. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier, un tărâm eco de poveste”.

La acest atelier vor participa 10 copii și va avea următoarele module:

Modulul 1: Informarea teoretică a copiilor cu privire la cele mai importante elemente naturale din zona Porțile de Fier.

Modulul 2: Informarea practică a copiilor prin deplasarea într-o excursie documentară în zona Porțile de Fier.

Modulul 3: Crearea poveștilor pentru fiecare element natural ales și transformarea acestora în personaje de poveste.

Modulul 4: Confecționarea costumelor care să simbolizeze personajele de poveste alese.

A2. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier își povestesc istoria”.

La acest atelier vor participa 10 copii și va avea următoarele module:

Modulul 1: Informarea teoretică a copiilor cu privire la cele mai importante momente din istoria Porților de Fier.

Modulul 2: Informarea practică a copiilor prin deplasarea într-o excursie documentară în zona Porțile de Fier.

Modulul 3: Crearea poveștilor pentru fiecare moment istoric ales și transformarea lui în poveste.

Modulul 4: Confecționarea costumelor care să simbolizeze personajele de poveste alese.

A3. Realizarea atelierului de lucru „Porțile de Fier ... la șezătoare”.

La acest atelier vor participa 10 copii și va avea următoarele module:

Modulul 1: Informarea teoretică a copiilor cu privire la tradițiile și obiceiurile din zona Porțile de Fier;

Modulul 2: Informarea practică a copiilor prin deplasarea într-o excursie documentară în zona Porțile de Fier;

Modulul 3: Punerea în scenă a unor obiceiuri și tradiții din zona Porțile de Fier;

Modulul 4: Realizarea costumelor tradiționale specifice zonei Porțile de Fier;

Modulul 5: Pregătirea momentului „Porțile de Fier ... la șezătoare”.

A4. Realizarea unui carnaval „Porțile de Fier ... la ceas de poveste”.

Carnavalul va avea următoarele secțiuni: Secțiunea: „Porțile de Fier, un tărâm eco de poveste”; Secțiunea: „Porțile de Fier își povestesc istoria”; Secțiunea: „Porțile de Fier ... la șezătoare”. În cadrul acestui carnaval, vor fi prezentate rezultatele celor trei ateliere de lucru (poveștile și costumele create). Carnavalul va fi susținut în fața unui auditoriu cu cel puțin 500 de reprezentanți ai comunității locale.

A5. Realizarea unei expoziții „Exercițiul de peisaj – Porți de Fier ... deschise”.

Expoziția va fi etalată în același timp cu organizarea carnavalului. Expoziția va prezenta atât valorile patrimoniale eco și etnoculturale din zona Porțile de Fier, cât și poveștile și rezultatele obținute în cadrul celor 3 ateliere de lucru. După finalizarea proiectului, expoziția va fi itinerată în diferite locații din arealul zonei Porțile de Fier, pentru ca turiștii acestei regiuni să-i cunoască reperle eco și etnoculturale.

Impactul proiectului cultural:

- reînnoirea interesului tinerilor, a copiilor față de valorile patrimoniale eco și etnoculturale ale zonei Porțile de Fier;
- promovarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național mobil și a patrimoniului imaterial din zona Porțile de Fier;
- dezvoltarea de parteneriate interinstituționale;
- dezvoltarea dialogului intercultural;
- încurajarea copiilor în abordarea artelor de a crea și spune povești inspirate din istoria naturală și culturală a zonei Porțile de Fier;
- sensibilizarea copiilor și adulților în acțiunile legate de protecția și conservarea valorilor patrimoniale din zona Porțile de Fier;
- dezvoltarea a noi practici artistice participative, noi forme de expresie artistică;
- familiarizarea publicului larg, în special al copiilor, cu valorile patrimoniale din istoria naturală și culturală a zonei Porțile de Fier;
- încurajarea și sprijinirea micilor artiști;
- dezvoltarea formelor de dialog intercultural;
- dezvoltarea educației și audienței la vârste fragede;
- schimbarea mentalității de la copil la adult și de la particular la general;

- promovarea proiectului în cadrul comunității locale;
- dezvoltarea colaborării interinstituționale.

Continuitatea și sustenabilitatea proiectului:

Poveștile, personajele, costumele create vor fi folosite ulterior în prezentarea zonei Porțile de Fier în cadrul Muzeului Regiunii Porților de Fier. Expoziția va fi itinerată în localitățile din zona Porțile de Fier, pentru ca turiștii să o poată vizualiza în arealul original. Toate produsele acestui proiect au rolul de a apropia cât mai mult vizitatorii, turiștii, de zona Porțile de Fier, de a înțelege cele mai importante file din istoria și civilizația acestor locuri unice în Europa, de a reveni în acest spațiu, care își deapănă povestea neconținut.

Aspecte ale activității secției de Relații Publice a Muzeului Regiunii Porților de Fier în intervalul 2001-2012

Magdalena TRĂISTARU

Muzeul Regiunii Porților de Fier, Drobeta Turnu-Severin

Aspects de l'activité de la section de Relations Publiques du Musée de la Région Porțile de Fier dans l'intervalle 2001-2012

Résumé: Le Musée de la Région Porțile de Fier déroule son activité dans les sections suivantes: Histoire-Archéologie, Les Sciences de la Nature-Aquarium, Ethnographie-Art populaire, Conservation-Restauration et Relations publiques. Pour mieux comprendre les activités présentées au cadre de la section de Relations publiques, il faut mentionner que le Musée inclut aussi la section d'Art plastique, le pavillon oppositionnel de l'Hydro-centrale Porțile de Fier I et les expositions des deux maisons de boyards du village de Cerneți.

Mots-clés: pédagogie muséale, leçons thématiques, éducation, patrimoine, bio-ethnographie

Cuvinte cheie: pedagogie muzeală, lecții tematiche, educație, patrimoniu, bioetnografie

Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta Turnu-Severin, înființat în anul 1912, se află pe malul stâng al Dunării, înconjurat de un parc arheologic ce cuprinde castrul roman Drobeta, piciorul podului lui Traian, termele romane și nu în ultimul rând, ruinele Bisericii Mitropoliei Severinului.

Muzeul Regiunii Porților de Fier își desfășoară activitatea în următoarele secții: Istorie - Arheologie, Științele Naturii - Acvariu, Etnografie - Artă populară, Conservare-Restaurare și Relații Publice.

Pentru a înțelege cât mai bine activitățile pe care le voi prezenta în cadrul secției de Relații Publice menționăm că muzeul include și secția Artă Plastică, pavilionul expozițional din cadrul Hidrocentralei Porțile de Fier I, precum și expozițiile din cele două cule din satul Cerneți (Cula Tudor Vladimirescu și Cula Nistor).

Necesitatea înființării acestei secții se simțea încă din anii '90, când publicul vizitator (în special elevii) încep să aibă alte preferințe culturale sau de recreere. Oferta de programe a televiziunilor naționale și locale, jocurile pe calculator și, mai târziu, internetul au reușit să atragă tot mai mulți tineri, care nu-și mai îndreaptă atenția spre muzeu.

În anii '90 fiecare secție a muzeului încearca să-și promoveze patrimoniul prin lecții tematiche, folosind piesele de muzeu (în general cele din expoziția de bază) sau organizând manifestări cultural-artistice, dedicate unor evenimente naționale și culturale.

Din anul 2001 de când a luat ființă secția de Relații Publice, personalul specializat a colaborat cu celelalte secții, încercând să îndeplinească toate atribuțiunile pe care le presupune funcționarea unui astfel de birou.

Comunicarea noastră urmărește prezentarea aspectelor legate de capitolele Pedagogie muzeală și Activități editoriale și de promovare a instituției muzeale.

I. Pedagogie muzeală

A. Lecții tematice. Principala activitate a secției noastre este de pedagogie muzeală. Încă din primul an de existență am propus un program de parteneriat intitulat *Prietenii Muzeului*, la care au aderat doar câteva școli severinene (Școala Gimnazială „Dimitrie Grecescu”, Școala Gimnazială „Petre Sergescu”, Școala Gimnazială nr. 3 și Școala Gimnazială nr. 6).

În prezent avem încheiate parteneriate cu toate instituțiile de învățământ, de la cel preșcolar până la cel universitar, atât din municipiu și județ, dar și din alte colțuri ale țării.

Se proceda în felul următor: stabileam cu cadrul didactic activitatea pe care dorea să o desfășoare în cadrul Muzeului Regiunii Porților de Fier, iar noi luam legătura cu muzeograful competenți pentru desfășurarea acestor lecții.

Cele mai solicitate erau lecțiile de istorie. Lucrând cu elevii claselor primare care studiază istoria României, cea mai solicitată lecție a fost „*Strămoșii noștri daci și romani*”. Activitatea începea cu o vizită în secția de Istorie - Arheologie, pornind din sala 2, sală ce conținea elemente de civilizație dacoromană și se încheia în sala 4, unde exista macheta podului lui Traian. Până aici elevii primeau informații legate de daci, de romani, de războaiele dacoromane și de formarea poporului român. În această sală se afla montat un videorecorder la un televizor și cu ajutorul unor casete video, elevii vizionau filmul documentar *Podul lui Traian*, iar mai târziu, *De la podul lui Apollodor la podurile contemporane*. Alte lecții de istorie desfășurate în anii 2002-2003 au fost *Arme albe și de foc folosite de armata română în Războiul de Independență*, *Cetăți medievale*, *Izvoare scrise* etc. Toate aceste lecții au avut ca suport explicativ obiecte din depozitele muzeului (arme, obiecte de cult, podoabe, documente etc.) și pentru prima dată nu au fost etalate într-o vitrină, iar elevii și-au putut satisface curiozitatea și dorința de a le atinge.

Fiind un muzeu complex, în cadrul parteneriatului Prietenii Muzeului, elevii au participat și la lecții de științele naturii, etnografie, dar și cu tematică diversă. Au existat activități dedicate evenimentelor naționale și internaționale (Ziua Națională a României, Unirea Principatelor Române, Ziua Mondială a Zonelor Umede, Ziua Mondială a Pământului, Ziua Europei, Ziua Internațională a Copilului etc.), spectacole și ateliere de lucru.

În urma unui studiu realizat de secția de Relații Publice cu privire la dinamica vizitatorilor de muzeu (individuali sau grupuri) raportată la anotimp, categorie de vârstă, școală, județ, țară de proveniență, s-a constatat că peste 50%

din numărul total al acestora sunt elevi de școală generală. Ca urmare am încercat o „strategie” de atragere a cât mai multor elevi, în sfera de cunoaștere a muzeului, organizând, în data de 14 octombrie 2003, o Sesiune de pedagogie muzeală. La această acțiune am invitat toate cadrele didactice din ciclul primar al școlilor generale din municipiul Drobeta Turnu-Severin. În cadrul acestei sesiuni am prezentat *Dinamica vizitatorilor de muzeu între anii 1997-2002*, din care reieșea clar că vizitatorii cei mai fideli sunt elevii și totodată am prezentat activitățile desfășurate în cadrul parteneriatului Prietenii Muzeului. A fost un succes. Cadrele didactice prezente în număr foarte mare la acest eveniment, au fost entuziasmate de activitățile desfășurate în incinta muzeului și și-au exprimat dorința de colaborare cu instituția noastră în anul școlar 2003-2004.

În urma acestei sesiuni am încheiat protocoale de colaborare cu toate școlile generale din oraș și am stabilit planul de activitate cu fiecare cadru didactic în parte. Activitățile realizate în cadrul proiectului Prietenii Muzeului în anul școlar 2003-2004, s-au desfășurat pe trei grupe distincte: activități dedicate evenimentelor naționale și internaționale, lecții tematice și manifestări culturale artistice. În această perioadă s-au desfășurat concursuri pe diverse teme, iar cei mai buni elevi au fost premiați cu diplome, diferite obiecte (cărți, albume foto, CD-uri, bijuterii din argint etc.), dar și cu legitimații de intrare gratuită în spațiile expoziționale ale muzeului pe perioada vacanței de vară.

Premiile au fost sponsorizate de către societăți comerciale din Drobeta Turnu Severin, care au dorit să ne fie parteneri în activitățile întreprinse de muzeu.

Toate aceste activități au determinat un aflux de elevi prezenți în spațiile expoziționale ale muzeului. Au existat și cadre didactice care nu au respectat planificarea și ne-am găsit în imposibilitatea desfășurării activităților în condiții normale. Au fost cazuri în care învățătorii își doreau să participe la o lecție aflată în curs de desfășurare în momentul în care ei soseau la muzeu împreună cu clasa pe care o coordonau și erau astfel îndrumați să viziteze muzeul până ce muzeograful responsabil cu lecția respectivă îi putea prelua. Aglomerarea muzeografilor, nemulțumirile unor cadrelor didactice, suprapunerile activităților, au dus la scăderea calității lecțiilor și ceea ce noi dorisem să fie un adevărat succes, s-a dovedit a fi un „fiasco” total.

Considerând că aveam deja o experiență acumulată în timp, în anul școlar 2004-2005 am încheiat parteneriate cu școli generale din județ, dar și cu licee din municipiu.

O altă situație cu care ne-am confruntat pe parcursul anilor următori a fost afluxul cadrelor didactice din mediul rural al județului Mehedinți către muzeul nostru, dornice să încheie proiecte cu diferite tematici (în general legate de istorie sau etnografie), în care Muzeul Regiunii Porților de Fier era propus partener alături de Inspectoratul Școlar Mehedinți și alte instituții precum

Agenția de Protecția Mediului Mehedinți, Biblioteca „I. C. Bibicescu”, Palatul Copiilor din Drobeta Turnu-Severin etc.

În perioada 2005-2007 s-au încheiat astfel de parteneriate care au rămas la stadiul de proiect, fără manifestări concrete. Cadrele didactice și-au semnat documentele „uitând” să mai revină cu elevii în incinta muzeului, nici măcar să-l viziteze, fără să mai respecte obligațiile propuse în protocolul de colaborare cu instituția noastră. Deci nici acest gen de parteneriate nu a fost benefic pentru elevii din mediul rural al județului Mehedinți.

Activitățile cele mai frecvente și mai interesante au continuat să se desfășoare tot alături de cadrele didactice cu care am lucrat încă de la înființarea secției de Relații Publice.

În anul 2009 am regândit strategia de lucru cu instituțiile de învățământ din municipiu. Încă din vara aceluia an fiecare muzeograf a prezentat secției de Relații Publice câte două teme pe care dorea să le expună în fața elevilor, făcând un scurt rezumat al activității și specificând categoria de vârstă căreia i se adresa lecția.

După centralizarea tuturor temelor propuse de muzeografi, secției de Relații Publice i-a revenit sarcina să formuleze un calendar al activităților pe perioada anului școlar 2009-2010 și să-l prezinte școlilor. Fiecare școală și liceu din oraș au primit câte un calendar al activităților ce urmau a se desfășura în cadrul muzeului, învățătorilor și profesorilor revenindu-le sarcina de a ne contacta telefonic și a se înscrie la activitățile ce-i interesau pe fiecare în parte. Au existat cadre didactice care s-au înscris încă de la începutul anului școlar la 3-4 activități conținute în program.

Sistemul acesta s-a dovedit a fi cel mai eficient. Cine era cu adevărat interesat de o anumită temă și dorea să participe la aceasta se programa cu o săptămână înainte de data la care tema respectivă se află înscrisă în calendarul activităților și, în consecință, nu au existat suprapuneri sau altfel de inconveniente nici din partea muzeografilor și nici a cadrelor didactice. Acest sistem eficient din toate punctele de vedere a fost aplicat până în iarna anului 2010, când Muzeul Regiunii Porților de Fier a intrat într-un amplu proces de reabilitare și modernizare.

Dacă în primii ani am folosit aparatură mai puțin performantă (televizor, retroproiector, aparat video, și din când în când un videoproiector împrumutat), astăzi muzeul deține laptopuri de ultimă generație și patru videoproiectoare, atât de necesare desfășurării în bune condiții a activităților cu publicul.

Pe lângă spațiile expoziționale secția de Relații Publice deținea o sală special amenajată pentru desfășurarea lecțiilor tematice. În anul 2003 s-au obținut fonduri pentru amenajarea interioară a unei clădiri existente deja la poarta de intrare în muzeu, spațiu destinat organizării expozițiilor temporare, dar și desfășurării unor activități de pedagogie muzeală. Câțiva ani mai târziu

(2005) s-a inaugurat Sala *Alexandru Bărcăcilă*, sală ce a fost dotată cu o rețea de calculatoare, tablă magnetică, flip-chart, videoproiector și ecran de proiecție, printr-un proiect în care muzeul a fost partener.

În ultimii doi ani ne mai dispunând de expoziția de bază și nici de parcul arheologic existent în vecinătatea muzeului, activitățile cu școlile au trebuit regândite. Așadar, formulând un plan de activități pe care trebuie să-l urmărim, încercăm să lucrăm cu vechii colaboratori, folosind sălile din Muzeul de Artă și Secția Hidrocentralei de la Gura Văii, localitate situată la 15 km de Turnu-Severin. Situație deloc plăcută, ținând seama că Muzeul de Artă nu este racordat la sistemul de termoficare al orașului și este neîncălzit pe perioada de iarnă iar Secția de la Gura Văii situată departe de oraș, necesită transport special pentru elevi. Pentru a continua tradiția orelor de pedagogie muzeală, desfășurăm unele lecții în cadrul școlilor, într-un spațiu amenajat la sediul temporar al muzeului, dar au existat activități derulate și la Clubul Pensionarilor din Drobeta Turnu-Severin.

B. Educația pentru patrimoniu

Secția noastră a inițiat o serie de manifestări dedicate temei *Culisele muzeului*, desfășurată încă din primii ani de activitate și continuată până în anul în care am intrat în renovare și modernizare. Această activitate urmărea câțiva pași bine stabiliți. Astfel, un muzeograf al secției, întâmpina grupul de elevi, cărora le prezenta câteva idei principale legate de înființarea muzeului și de activitățile desfășurate de angajații acestuia. După ce elevii aveau un minim de cunoștințe din „bucătăria” muzeului, erau conduși în laboratorul de conservare-restaurare, unde conservatorul general îi introducea în tainele acestei meserii. Aici primeau informații despre drumul „cioburilor” descoperite de arheologi până la piesa expusă în vitrină. Din laborator copiii erau conduși în depozitele muzeului (istorie-arheologie, arme, geologie și științele naturii), după care vizita finală era în biblioteca instituției, unde elevii puteau vedea cărți rare și manuale școlare vechi. De fiecare dată elevii erau încântați pentru că descopereau lucruri pe care ei nu le știuseră despre muzeu.

Alte activități gândite ca reprezentând educația pentru patrimoniu și organizate cu elevii de liceu au fost „mesele rotunde” pe diferite teme, la care aceștia erau invitați, să participe cu referate și prezentări power-point, sau activități voluntare de igienizare a castrului Drobeta.

C. Manifestări cultural artistice

Manifestările cultural artistice organizate de secția de Relații Publice au fost dedicate unor evenimente naționale și internaționale, având ca parteneri unități de învățământ, Palatul Copiilor, Centrul Cultural *Nichita Stănescu* și televiziuni locale din Drobeta Turnu-Severin.

În fiecare an muzeul a sărbătorit Ziua Internațională a Pământului (22 aprilie), elevii școlilor partenere participând prin cântec și dans și nu de puține ori prin mici piese de teatru. Parada costumelor ecologice era și ea nelipsită de

la această manifestare. Cu această ocazie câțiva copii au plantat arbori și flori în parcul muzeului.

Un alt eveniment marcat printr-un program artistic a devenit Ziua Internațională a Muzeelor (18 mai). Cu această ocazie invităm ansambluri folclorice din județ, interpreți ai Centrului Cultural „Nichita Stănescu”, elevi ai Liceului de Artă „I. Șt. Paulian”, trupe de dans clasic și artistic din cadrul Palatului Copiilor, dar și elevi din școlile severinene. Intrarea este liberă atât la spectacol, cât și în spațiu expozițional.

Alte evenimente pe care le sărbătorim an de an sunt Unirea Principatelor Române (24 ianuarie), Ziua Europei (9 mai), Ziua Internațională a Copilului (1 iunie), Ziua Dunării (29 iunie), Nașterea Domnului (25 decembrie), dar și zilele orașului.

D. Școlile de vară și Școala Altfel

Prima ediție a școlii de vară a avut loc în anul 2009 și s-a desfășurat sub genericul „Să redescoperim viața romană de la Drobeta”. Proiectul finanțat de Administrația Fondului Cultural Național, având ca parteneri Consiliul Județean Mehedinți, Asociația Pro - Mehedinți și Palatul Copiilor Drobeta Turnu Severin s-a desfășurat în intervalul 1 iunie - 30 septembrie 2009.

Proiectul a reunit patru ateliere de lucru privind vestimentația, podoabele, teatrul și dansul roman¹.

Proiectul *Să redescoperim viața romană de la Drobeta* s-a încheiat cu un spectacol susținut în data de 29 septembrie pe scena Palatului Teodor Costescu din municipiul Drobeta Turnu-Severin, unde elevii au prezentat două dansuri romane, o piesă de teatru roman și o paradă a costumelor și podoabelor romane. Amintirea acestor activități s-a concretizat pentru elevi în albume, tricouri, filme, vestimentație și podoabe confecționate în cadrul acestui proiect.

Anul următor Școala de vară „Pământul este rotund?” s-a desfășurat în perioada 1 iulie - 1 august 2010 în cadrul a patru secțiuni (științele naturii, istorie, etnografie și artă plastică). Pe lângă informațiile teoretice pe care le-au primit de la muzeograful nostru, copii au participat la ateliere practice de olărit, de modelaj în lut și artă plastică. Pe parcursul acestei școli de vară copiii au avut întâlniri cu interpreți de muzică populară din județul Mehedinți, cu o țesătoare din comuna Ponoarele, care duce mai departe tradiția vechilor cusături, dar și cu o realizatoare de emisiuni cultural-etnografice la televiziunea locală, care le-a împărtășit acestora din experiența ei.

Școala de vară s-a încheiat cu o excursie la Cula lui Tudor Vladimirescu și Cula lui Nistor din satul Cerneți.

---

¹ Magdalena Trăistaru, *Din activitățile secției de Relații Publice, Marketing Cultural și Pedagogie Muzeală în anul 2009. Școala de vară. Să redescoperim viața romană de la Drobeta.* în DROBETA XXI Seria Arheologie-Istorie, Drobeta Turnu-Severin, 2011, p. 122.

Deoarece Muzeul Regiunii Porților de Fier s-a aflat în proces de reabilitare, *Școala de vară – Propatrimoniu* s-a desfășurat în anul 2011 la Muzeul de Artă, pe parcursul unei singure săptămâni. La această activitate au participat elevii a două clase, din Școala Gimnazială nr. 3, din Turnu-Severin (cea mai apropiată școală de sediul Muzeului de Artă). Copiii au participat la prezentări tematice, ateliere de desen, vizionări de filme și concursuri de ghicitori. La final, au făcut o vizită la Cetatea Severinului, unde au participat la o lecție de istorie printre ruinele cetății.

Toți copiii care au fost prezenți la școlile de vară au primit diplome de participare.

Școala Altfel, propusă de Ministerul Educației pentru intervalul 2 - 6 aprilie 2012, ne-a implicat atât pe noi ca instituție cât și ca muzeografi. În data de 23 martie 2012 secția noastră a organizat o întâlnire cu cadrele didactice din școlile severinene și cu muzeografuli noștri punându-se bazele unui program de activități ce urmau a se desfășura în cadrul *Școlii Altfel*.

Activitățile s-au desfășurat pe trei secțiuni: lecții tematice, excursii documentare și ateliere de creație. Lecțiile tematice au avut loc în sălile de clasă, la Muzeul de Artă și la Muzeul Hidrocentralei Porțile de Fier I, excursiile au fost organizate la Șișești, un important centru ceramic din județul Mehedinți, la Cerneți, localitate unde se află cele două cule aflate în patrimoniul instituției noastre și în arealul protejat Gruia – Gârla Mare. Atelierele s-au desfășurat la Clubul Pensionarilor din Drobeta Turnu-Severin, având drept organizator desenatorul secției de Relații Publice. Toate aceste activități au implicat contribuția unui număr de 12 muzeografi care au susținut într-un fel sau altul peste 50 de activități. Lecțiile tematice desfășurate în cadrul școlii altfel au atins diferite domenii: artă plastică (*Culorile curcubeului, Lumina ca element de limbaj plastic, Arta de a privi un tablou* etc.), istorie (*Ultima primăvară pe Ada-Kaleb, Severinul între tradițional și modern, Lumea romană* etc.), etnografie (*Datini, obiceiuri și credințe, Povestea pâinii* etc.), științele naturii (*Traseul ecoturistic Cașanele Mari, Natura un meșter iscusit* etc.)

II. Activități editoriale și de promovare a instituției muzeale

Secția de Relații Publice își schimbă titulatura și devine, în anul 2009 Secția de Relații Publice, Marketing Cultural și Pedagogie Muzeală.

O activitate importantă a secției este cea de promovare a muzeului. Afișele, pliantele și materialele publicitare necesare promovării expozițiilor temporare organizate în cadrul muzeului sunt executate de muzeograful secției. Machetele publicitare afișate în ghiduri informative și de promovare la nivel național se realizează tot în cadrul secției noastre.

Editarea anuarului *DROBETA*, Seria *Arheologie-Istorie* și, mai nou, *Seria Etnografie*, constituie una dintre prioritățile muzeului. Adunarea materialelor, editarea lor și distribuirea cărților către autori și către instituțiile colaboratoare

(la schimb), dar și multe alte editări de carte au fost realizate, de asemenea, de către secția noastră.

În anul 2004 am realizat un CD cu prezentarea muzeului, pe care l-am distribuit la standul nostru până în momentul în care au început lucrările de reabilitare.

Dinamica vizitatorilor, realizată constant din 1997 până în 2010, și interpretarea ei ne-au dat multe informații referitoare la vizitatorii individuali sau în grup, adulți sau elevi, români sau străini.

În urma acestor statistici s-au luat unele măsuri, cum ar fi instalarea în holul principal al muzeului a unui bancomat, cu ajutorul căruia să se înlesnească cumpărarea unor obiecte de arta populară de către vizitatorii străini. Contractul cu banca nu a mai fost prelungit după un an, fiind neeficient.

Relația cu mass-media locală este bine definită în cadrul instituției.

La propunerea noastră, pentru promovarea patrimoniului muzeal, secțiile de Istorie - Arheologie, Etnografie - Artă Populară și Științele Naturii - Acvariu vor expune într-o vitrină o singură piesă care nu a mai fost expusă, sub genericul „Piesa lunii”.

Concluzii:

Secția de Relații Publice, Marketing Cultural și Pedagogie Muzeală este o secție independentă în cadrul muzeului, dar succesul activităților sale este asigurat constant de interacțiunea cu celelalte secții, chiar în condițiile în care funcționează în afara spațiului muzeal.

Pe viitor membrii secției își propun o implicare accentuată în proiecte educaționale mai ample care să aducă laolaltă persoane de vârste diferite, aparținând unor generații diferite.

*Drobeta - oraș roman
parada costumelor romane*

*Culisele muzeului în laboratorul de
Conservare-Restaurare*

Școala de vară Propatrimoniu

Șezătoare la muzeu

*Școala de vară
Să redescoperim viața romană de la Drobeta.
Atelier de podobe*

22 martie Ziua Mondială a Apei

Manifeste

Résumé: Le Projet „Manifeste” fait partie du programme d'éducation muséale du Laboratoire de restauration de la pierre du Musée National Brukenthal. Par ce projet j'ai proposé de développer la vision de l'adolescent sur l'art contemporain, par l'accentuation de l'importance de l'impact visuel et du message transmis par une œuvre ou un concept d'art.

Mots-clés: manifeste, restauration pierre, art, éducation; masques

Cuvinte cheie: manifest, restaurare piatră, artă, educație, măști

„Manifest” s-a concretizat prin realizarea unor lucrări măști care au fost prezentate sub forma unei expoziții de artă în cadrul Muzeului Național Brukenthal, în ultima săptămână a lunii septembrie 2012. Aceste măști au fost create împreună cu o grupă de elevi din cadrul Colegiului Național „Gheorghe Lazăr”, în laboratorul de restaurare piatră și însumează aproximativ 50 de lucrări care au la bază un mesaj social. Aceste măști sunt confecționate din ipsos, carton și hârtie cu intervenții de colaj, culori acrilice și în unele cazuri sârmă. În procesul de execuție a măștilor s-a pus, în mod deosebit, accentul pe importanța formării unui suport și a unei structuri rezistente și stabile. Participanții au învățat cum se realizează acest suport și cum aceeași formă își schimbă înfățișarea și expresia în funcție de elementele care îi sunt aplicate: desen, culoare, volum, cum lucrurile din jurul nostru vin să susțină și să ajute în reușita realizării acestor măști: castron, mănuși de cauciuc, bile de plastic, un măr, fire de telefon și chiar propriul nostru corp și aici mă refer la tehnica mulajului după fața umană.

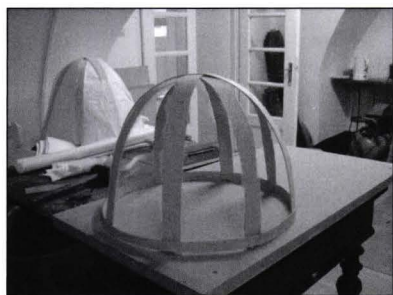
Mesajul social pe care aceste măști l-au transmis, s-a structurat pe un suport și o idee născută din discuțiile care au avut loc pe parcursul desfășurării atelierelor de creație. Minciuna, fățarnicia, tehnologizarea, falsitatea, trădarea sunt câteva elemente care se regăsesc în jurul adolescentului de azi, iar aceste caracteristici s-au punctat și în expoziția „Manifest”, prin expresivitatea și modul de expunere al lucrărilor, precum și prin realizarea unui film care subliniază în mod evident mesajul transmis.

Acest manifest al adolescentului este, poate, ca un semnal împotriva sistemului în care sunt atrași și antrenați să participe cu toată dăruirea, alături de niște oameni și niște reguli cu care nu sunt în totalitate de acord. Descoperă astfel gustul neantului și cumplita amărăciune a non-existenței.

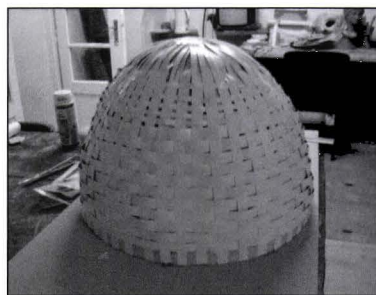
Am realizat o expoziție, care am dorit să fie interactivă, prin modul de expunere a lucrărilor (depărtate de perete), unde vizitatorul face parte din conceptul artistic pe care l-am creat.

O căutare ludică a unei fețe apoi a alteia și tot așa, un schimb de locuri, o transpunere care, simbolistic vorbind, îți modifică personalitatea și identitatea. De fapt, o căutare a identității adolescentului aflat într-o lume dezumanizată, unde valorile umane se târăsc și se transformă în chipul dorit pentru a-și urma interesele. Se târăsc atât de mult încât unele se înalță. „Nu putem împiedica păsările să zboare deasupra noastră, dar le putem împiedica să-și facă cuib acolo” (proverb chinezesc). Valorile umane se degradează, se devalorizează sub forma unor măști rigide, care nu comunică cu exteriorul, în spatele cărora este întuneric, în spatele cărora poți deveni prizonierul libertății tale, dar nu numai. „Teama de frustrare, de dezaprobare sau de schimbare ne face să ne ascundem dorințele.”¹ O căutare a identității poate deveni, adesea, o neregăsire și chiar o pierdere a propriei persoane, un joc de-a baba oarba în care toată lumea ocupă rolul principal. „Încercând să atingem inaccesibilul, facem să devină imposibil și ceea ce ar fi fost realizabil.”²

Dincolo de aceste riscuri, de aceste obstacole, bariere, adolescentul trebuie, totuși, să încerce să se definească, să adopte o poziție. De aceea această mască întunecoasă poate avea o interpretare pozitivă, benefică pentru individ: comunicarea cu sine. Faptul că masca nu comunică vizual cu exteriorul, că te simți captiv, singur în interiorul său, îți conferă posibilitatea de analiză a propriei persoane, de meditație. Se naște întrebarea și curiozitatea felului în care arăt, apare dorința de oglindire care nu este posibilă și astfel se dezvoltă imaginarul, imaginar care nu trișează niciodată. Un spațiu intim al căutării echilibrului, al acceptării de sine. „În umbra propriei persoane se petrec cele mai minunate întâlniri.”³

Imagine din timpul atelierelor, construcție suport

Imagine din timpul atelierelor, structură

¹ Salomé, Jacque, *Dacă m-aș asculta m-aș înțelege*, București, Curtea Veche, 2002, p. 64.

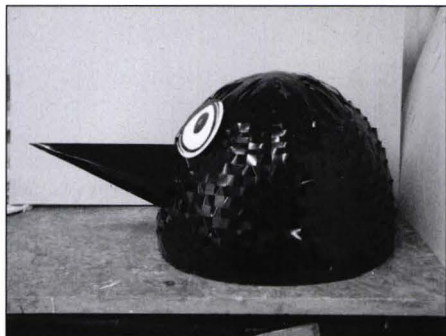
² Watzlawick, Paul, *The Invented Reality, Norton: How Do We Know What We Believe We Know?*, New York, 1984, p. 49.

³ Salomé, Jacque, *Dacă m-aș asculta m-aș înțelege*, București, Curtea Veche, 2002, p. 121.

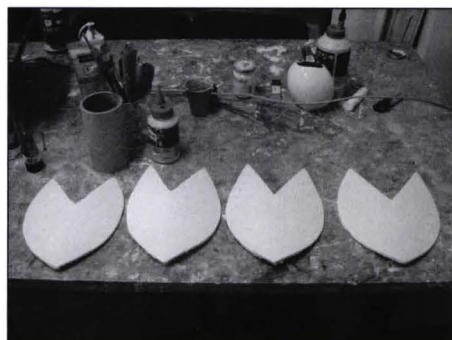
Imagine din timpul atelierelor, detaliu structură

Imagine din timpul atelierelor, forma finală

Imagine cu câteva materiale și ustensile folosite la confecționarea unui suport

Imagine suport ghips finisat

Imagine suport cu elemente aplicate

Imagine mulaj fețe

*Imagine mulaj fețe
cu aplicarea elementele de expresie*

Participant la atelierile de creație

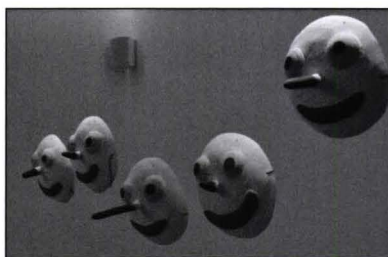
Participant la atelierile de creație

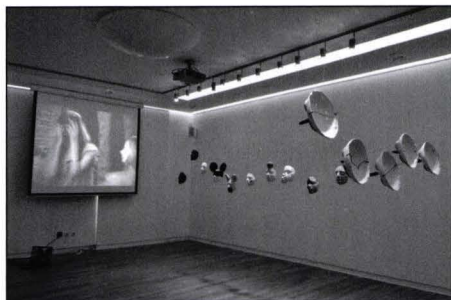
Participant la atelierile de creație

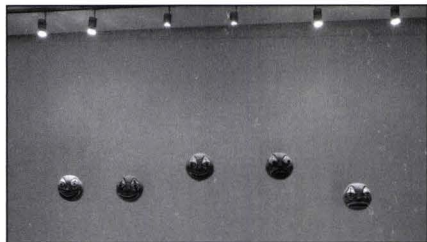
Imagine după panotarea expoziției

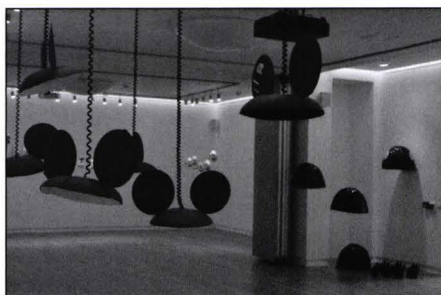
Imagine după panotarea expoziției

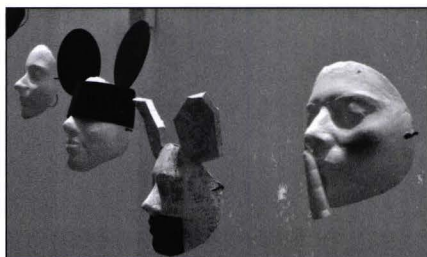
Imagine de ansamblu după panotarea expoziției

Imagine cu o parte din lucrările expuse

Imagine de ansamblu după panotarea lucrărilor

Imagine de detaliu a expoziției

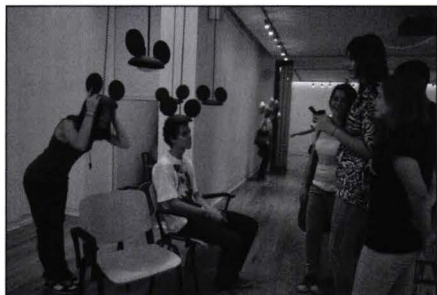

Detaliu de mască

Imagine cu vizitatori din timpul expoziției

Imagini cu vizitatori din timpul expoziției

Concursul național „Carmen Sylva” pentru tinere talente.
Ediția I, 2011 - 2012

Daniela VOITESCU
Muzeul Național Peleş, Sinaia

*Le concours national «Carmen Sylva» pour les jeunes talents
Première édition, 2011–2012*

Résumé : Le but du concours est celui de continuer la tradition de promouvoir le talent artistique des jeunes, inaugurée par la reine Elisabeta il y a 100 ans à l'intermédiaire des soirées musicales organisées au château de Peleş où les invités étaient des artistes qui débutaient dans leurs carrières. Au même temps, la reine encourageait les domaines de la peinture et de la sculpture, accordant son appui aux étudiants boursiers de l'Ecole Supérieure d'Art.

Mots-clés: éducation, concours, art plastique, exposition, art, dessin, peinture, photographie

Cuvinte cheie: educație, concurs, arte plastice, expoziții, artă, desen, pictură, fotografie

Îți place să desenezi și să pictezi și vrei să știi dacă ai talent?

Îți place să fotografiezi și vrei să știi dacă ai talent?

Vrei să știi dacă poți să transformi pasiunea ta într-o profesie?

Vrei să ai o expoziție personală într-o locație deosebită?

Muzeul Național Peleş îți răspunde la aceste întrebări, dacă te înscrii la:

Concursul național CARMEN SYLVA pentru tinere talente

Scopul acestui proiect este promovarea Muzeului Peleş drept loc de interferență a artelor, unde, alături de tineri interpreți de muzică clasică, vor avea ocazia să evolueze și câștigătorii acestui concurs de desen, pictură, design și fotografie.

Obiectivul general este acela de a continua tradiția promovării tinerelor talente artistice, începută de Regina Elisabeta acum o sută de ani prin organizarea seratelor muzicale la Castelul Peleş, unde erau invitați să participe artiști aflați la începutul carierei lor. De asemenea, încuraja pictura și sculptura, sprijinind studenții bursieri ai cursurilor superioare de artă. Această activitate de mecenat a fost continuată de Princesesa Moștenitoare Maria, care a strâns în jurul ei artiștii plastici ai vremii, lucrând alături de ei și patronând societatea „Tinerimea Artistică”. În Castelul Peleş există mărturiile ale acestei activități admirabile, reprezentate prin lucrări de artă plastică expuse în sălile deschise publicului.

Obiectivul specific este promovarea a 24 de tineri talentați, fără studii de specialitate în domeniu, prin expunerea lucrărilor lor în Castelul Peleşor, în cadrul unei expoziții deschise pentru 30 de zile publicului vizitator.

Grupul țintă este reprezentat de tinerii artiști amatori, cu vârste cuprinse între 7 și 29 ani, care nu au studii de specialitate în domeniul, pentru care concurează; se constituie două categorii de vârste: 7-14 ani (categoria I) și 15-29 ani (categoria a II-a).

Disciplinele de concurs sunt: desen, pictură, design și fotografie, iar tema este la libera alegere a participanților. Premiul constă în promovarea câștigătorilor, prin amenajarea la Castelul Peleşor, a unei expoziții temporare de 30 zile, cu lucrările desemnate de juriu.

Durata concursului a fost de nouă luni, după următorul program: 1 august 2011 - 31 ianuarie 2012, trimiterea prin sistem electronic (e-mail) a lucrărilor scanate sau fotocopyate, pe adresa contact@peles.ro cu mențiunea „pentru concursul național Carmen Sylva”; 1 - 28 februarie 2012, preselecția și jurizarea lucrărilor; 1 - 31 martie 2012, organizarea expoziției temporare pentru câștigători.

Lucrările sunt însoțite de date de identificare ale autorului (nume și prenume, vârsta, domiciliul), studii, titlul lucrării, disciplina la care participă (desen, pictură, design, fotografie).

Juriul a fost format din membrii Colectivului științific al Muzeului Național Peleş și specialiști în disciplinele concursului:

- Prof. univ.dr. Unda Popp – Universitatea Națională de Arte București;
- Prof. univ.dr. Ruxandra Dreptu – Universitatea Spiru Haret București;
- Marilena Murariu, artist plastic, istoric de artă – Muzeul Theodor Aman București;
- Prof. Tănase Mocănescu – artist plastic și profesor, Sinaia;
- Camil Iamandescu – artist fotograf, operator TV.

Juriul a desemnat câte trei câștigători la fiecare disciplină de concurs și pentru fiecare categorie de vârstă, în total 24 de tineri talentați, care au fost prezentați pe site-ul www.peles.ro, la data de 1 martie 2012.

S-a mai precizat:

- participarea la concurs a fost gratuită;
- concurenții trebuie să nu fi urmat studii de specialitate (liceu de artă, școală populară de artă etc.) pentru disciplina la care se înscriu;
- un participant se poate înscrie la mai multe discipline;
- lucrările nu trebuie să fie editate pe calculator;
- fotografiile trebuie să fie trimise în format *.jpg;
- data limită pentru înscrierea și trimiterea lucrărilor a fost 31 ianuarie 2012;
- preselecția lucrărilor a avut loc în perioada 1 - 10 februarie 2012;

- numele concurenților care au intrat în finala competiției au fost anunțate pe site-ul www.peles.ro;
- lucrările selectate pentru jurizare au fost trimise, în original, la sediul muzeului;
- anunțarea câștigătorilor a avut loc la 1 martie 2012, pe site-ul muzeului;
- contestațiile au fost primite în perioada 2 - 5 martie 2012;
- cei 24 câștigători au trimis 5 lucrări, în original, până la data de 20 martie 2012, în vederea amenajării expoziției de la Castelul Peleş.

Vernisajul expoziției temporare a avut loc la 1 aprilie 2012 și s-a vizitat timp de o lună, iar o parte din lucrări a fost publicate în catalogul editat cu această ocazie.

Aflată la prima ediție, manifestarea a fost primită cu deosebită seriozitate de către tineri, înregistrându-se 260 de înscriși, cu 1.300 de lucrări. Juriul a fost pus în fața unei adevărate provocări, evaluând lucrările trimise online pentru cele patru discipline.

Punctajul acordat a fost relativ strâns, apropiat de valoarea maximă acordată, de 50 de puncte. Acest punctaj este dovada preocupărilor tinerilor în domeniul artistic, care așteaptă doar o ocazie pentru a se manifesta și afirma.

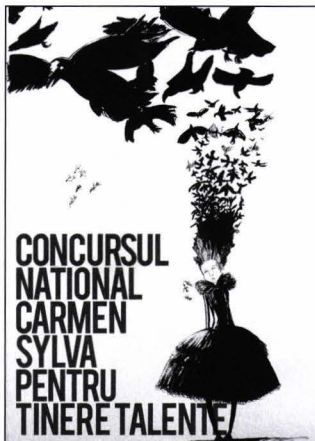
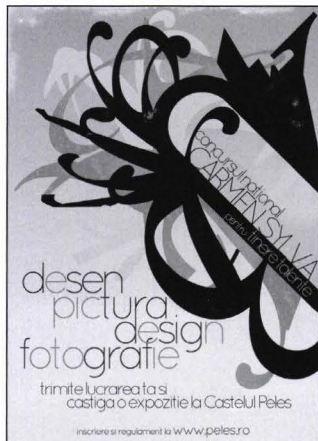
Preferințele participanților s-au îndreptat către disciplina *Fotografie*, apoi către *Pictură*, *Desen* și *Design*. Cei mai mulți concurenți au vârste cuprinse între 17 și 20 ani. Acești tineri resimt necesitatea unei evaluări personale a aptitudinilor lor, în vederea orientării profesionale.

Au fost desemnați 27 de câștigători și au fost înrămate 75 de lucrări, expuse publicului vizitator timp de 30 zile.

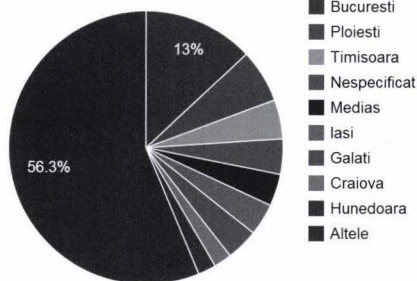
Diplomele au fost înmânate de jurnalistul Marius Tucă, iar la expoziție s-au înregistrat 3.500 vizitatori.

Impactul a fost favorabil organizării unor ediții viitoare a concursului:

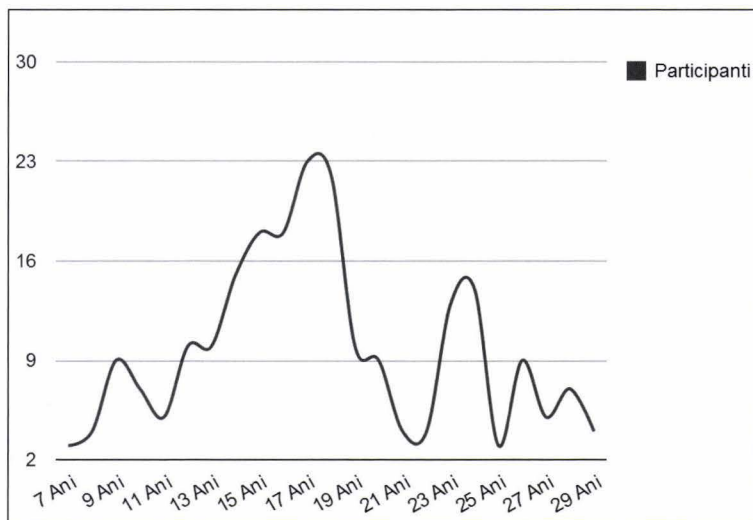
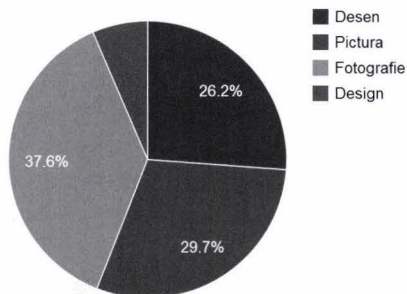
- *„Mă bucur că avem tineri atât de talentați, care au avut răgazul să încerce altceva decât să-și piardă timpul cu activități inutile și efemere și le doresc să continue cu această pasiune, pentru că au acum confirmarea și recunoașterea talentului lor”* - Marius Tucă, jurnalist.
- *„Felicit muzeul pentru inițiativa acestui concurs și sper că acești tineri să nu renunțe la aceste preocupări”* - Ioana Anastasescu, București.
- *„Bravo muzeului și bravo premianților”* - Marta Popescu, Ploiești.
- *„Felicitări tuturor artiștilor premiați! Nu există mod mai frumos de exprimare decât arta. Copii talentați, părinți fericiți! Cunosco un artist dintre cei premiați: Cristian Tudor Popescu. Mare ziarist, iar premiatal, mare viitor artist?”* - Damian Luiza, București.

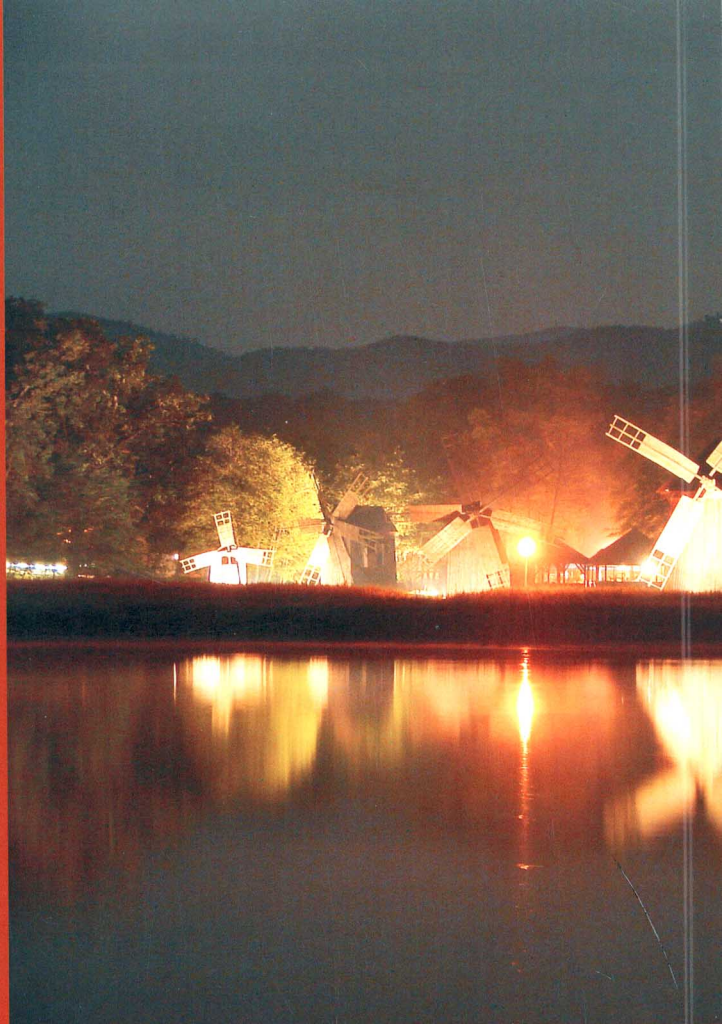

Impartirea Pe Orase

Impartirea Pe Sectiuni

ISSN 2247-9473

ISSN 2247 - 9473
ISSN-L = 2247 - 9473